

คำนำ

สังคมไทยเป็นสังคมพุด ไม่ใช่สังคมเขียนและอ่าน

สังคมจึงมีความจำสั่นและผิดเพี้ยน เพราะการบอกเล่าจะได้เฉพาะบางแง่มุมอันสอดคล้องกับความเห็นและอารมณ์เป็นอันมาก แต่บันทึกประวัติศาสตร์ช่วยให้สังคมมีความจำยาวและมีฐานจากข้อเท็จจริงให้เกิดปัญญาของสังคม ปัญญาสังคมเท่านั้นที่จะช่วยให้เราหลุดจากความติดขัดทางประวัติศาสตร์

การลุกฮือต่อต้านเผด็จการของขบวนการนักศึกษาและประชาชน เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 เป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ของชาติที่สำคัญยิ่งจุดหนึ่ง ซึ่งถ้าสังคมเข้าใจที่มาที่ไปก็จะสะสมเพิ่มทุนทางปัญญาไปสู่การหาทางออกจากวิกฤตการณ์แห่งปัจจุบันสมัย

แม้เหตุการณ์เพิ่งผ่านไปได้ 30 ปี แต่ความผิดเพี้ยนทางประวัติศาสตร์ก็เกิดขึ้น จากความเป็นสังคมบอกเล่าและสังคมอำนาจนิยม ที่อำนาจยังครอบงำอยู่ จึงเป็นที่น่าดีใจที่อดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลที่เคยมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้ ได้จัดให้มีการศึกษาและบันทึก “ปุมประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตย” ขึ้นไว้เป็นตัวอักษร เพื่อเป็น “ความรู้สาธารณะ” เมื่อเป็นความรู้สาธารณะ สาธารณะก็สามารถเข้ามามีส่วนในการตรวจสอบเพื่อ

ความถูกต้องต่อข้อเท็จจริง และใช้ประโยชน์เพื่อปัญญาสาธารณะต่อไป

ผมอยู่ใกล้จุดเหตุการณ์ และบุคคลในช่วงนั้น ได้เห็นความตื่นตัวในอุดมคติเพื่อประชาธิปไตย เพื่อคนจน และเพื่อความเป็นธรรมทางสังคม ในหมู่นักศึกษาอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลย เรื่องที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของขบวนการ 14 ตุลาคม 2516 คืออุดมคติเพื่อประชาธิปไตย เพื่อคนจน และเพื่อความเป็นธรรมทางสังคมในหมู่นักเรียนใหม่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในช่วงนั้น โดยรวมมีความก้าวหน้าที่สุดในอุดมคตินี้

บันทึก “ปุมประวัติศาสตร์ฯ” นี้ จะช่วยให้เห็นสภาพสังคมเศรษฐกิจการเมือง ก่อนหน้าเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ถ้าเราศึกษาด้วยหลักอภิปรัชญาว่าอะไรทำให้เกิดอะไร ย่อมเข้าใจความเป็นเช่นนั้นเอง หรือ ตอตตา ของเหตุการณ์ทั้งหลาย จะเป็นการปฏิวัติ 24 มิถุนายน โดยคณะราษฎรที่ดี การเกิดขึ้นของเผด็จการทหารที่ตามมาที่ดี การต่อต้านเผด็จการอันนำไปสู่เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม ก็ดี เป็นธรรมดาที่จะเป็นเช่นนั้น เพราะ มีเหตุปัจจัยให้เป็นเช่นนั้น

แต่ท่ามกลางความเป็นเช่นนั้น เราเห็นคุณลักษณะเด่นชัดของสังคมไทย 2 ข้อ คือ

1. สังคมไทยถือความเมตตาเหนืออุดมการณ์ตายตัว ซึ่งผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ดี ในสังคมอื่นเขาสามารถฆ่ากันตายเป็นแสนเป็นล้าน เพราะอุดมการณ์ตายตัว แต่สังคมไทยทำไม่ได้ รัฐบาลมีกำลังทหารที่จะฆ่าผู้ต่อต้านเป็นพันเป็นหมื่นก็ได้ แต่เขาก็ไม่ทำและทำไม่ลง อาจารย์ที่ว่าเป็น “ฝ่ายขวา” ถึงเวลาที่ช่วยลูกศิษย์ที่ว่าเป็น “ฝ่ายซ้าย” เป็นเรื่องที่น่ารักเสียนี้กระไร ความเป็นซ้ายเป็นขวาก็คงจะมีอยู่จริง แต่ไม่โหดเหี้ยม ยังมีความเมตตาอยู่ด้วย นี่เป็นจุดแข็งของคนไทยท่ามกลางความอ่อนแออื่นๆ

2. เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก็ดี 6 ตุลาคม 2519 ก็ดี และพฤษภาคม 2535 ก็ดี เป็นการแสดงให้เห็นว่าคนไทยสามารถรวมตัวกันต่อสู้อำนาจได้ด้วยสันติวิธี ทำให้ประวัติศาสตร์ของบทบาทของกองทัพในทางการเมือง

แต่สภาพสังคมขณะนี้ในปี พ.ศ. 2546 ต่างจากเมื่อ พ.ศ. 2475 มากมาย กลายเป็นสังคมที่เชื่อมโยงซับซ้อนหลายมิติ ยากต่อความเข้าใจ และยากต่อการแก้ไข การต่อต้านเผด็จการตรงไปตรงมา ยากต่อความเข้าใจ แต่วิกฤตการณ์สังคมในปัจจุบันต้องการปัญญาที่เข้าใจความซับซ้อน ประกอบการเคลื่อนไหวของสังคม หวังว่าจะใช้ “ปุมประวัติศาสตร์มรดกเพื่อประชาธิปไตย” ในทางสร้างสรรค์ทางปัญญา และขยับขั้นปัญญาไปสู่ปัญญาในความซับซ้อนเพื่อหาทางออก เนื่องจากโครงสร้างทางอำนาจยังดำรงอยู่ท่ามกลางความซับซ้อน หนทางสู่สังคมที่เป็นธรรมยังยาวไกล และขรุขระ และอาจผ่านความรุนแรง การต่อสู้ด้วยปัญญาและสันติวิธีคือกุญแจ

ในฐานะคนไทยคนหนึ่ง ขอขอบคุณอดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ที่ร่วมกันจัดการศึกษา และบันทึก “ปุมประวัติศาสตร์มรดก” นี้ ไว้ให้เป็นความรู้สาธารณะ ขอให้คนไทยได้ใช้ประโยชน์เพื่อก่อให้เกิด “ปัญญาชนสาธารณะ” มากพอที่จะแก้วิกฤตสังคมแห่งปัจจุบันสมัย ด้วยกระบวนการทางสังคม ไปสู่กฎหมายใหม่แห่งการพัฒนา ให้คนไทยมีชีวิตที่เจริญและมีบ้านเมืองที่ร่มเย็นเป็นสุขด้วยคุณค่าของความเป็นมนุษย์

ประเวศ วะสี

7 เมษายน 2546

รายงานฉบับนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากชุดโครงการวิจัยสังคมและสุขภาพ
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

บทนำ

อดีตผู้นำนักศึกษาผู้หนึ่ง เคยกล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า *คนเราเกิดได้สามครั้ง ครั้งแรกเกิดจากครรภ์มารดา ครั้งที่สองเกิดในจิตสำนักต่อสังคม และครั้งสุดท้ายเกิดในประวัติศาสตร์*

การศึกษา “ปุมประวัติศาสตร์มรดกเพื่อประชาธิปไตย” ในครั้งนี้หาใช่มีความอหังการในความคิดว่าเรื่องราวที่เล่าถึง ผู้คนที่ถูกพาดพิงถึงในหนังสือเล่มนี้ มีวีรกรรมหาญกล้าอะไรมากมายที่จะต้องนำมาชื่นชมยกย่องและจารึกเป็นประวัติศาสตร์ เพราะนั่นมิเพียงแต่จะเป็นการเพิ่มอัตราในตัวคนของผู้ที่ร่วมทำการศึกหรือผู้คนที่ถูกพาดพิงถึงในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรต่อสังคมอันจะเป็นการตรงข้ามกับจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการศึกษาในครั้งนี้ นั่นก็คือ การทบทวนจารึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เพื่อต้องการที่จะให้ผู้คนในรุ่นที่พาดพิงถึง ผู้คนในรุ่นปัจจุบัน และในรุ่นต่อไป ได้ทราบที่มาที่ไปของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงที่นักศึกษามหาวิทยาลัยมรดกได้เข้าร่วมในภารกิจพัฒนาประชาธิปไตยและพัฒนาสังคมในอดีตเพื่อจะได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึง “แรงบันดาลใจ” อันเป็นที่มาของ “จิตสำนักต่อสังคม” ของนักศึกษาในรุ่นนั้นๆ และยังหวังต่อไปอีกว่าการเรียนรู้นี้จะทำให้นักศึกษารุ่นก่อนๆ ซึ่งปัจจุบันเกือบทั้งหมดได้เติบโตมีบทบาทอยู่ในส่วนต่างๆ ของสังคม ได้กระตุ้นเตือนถึง “จิตสำนักต่อสังคม” ที่ตนเองมี

อย่างมุ่งมั่นในขณะนั้น รวมทั้งเป็นการเรียนรู้ที่จะทำให้นักศึกษารุ่นปัจจุบันหรือรุ่นต่อไป และสังคมโดยรวมได้รับการส่งต่อ “แรงบันดาลใจ” จากที่ได้ทบทวนในหนังสือเล่มนี้เพื่อก่อให้เกิดเป็น “จิตสำนึกต่อสังคม” ร่วมกันต่อไปในการที่จะผลักดันสังคมไทยให้ดีขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต คุณค่าความพยายามของนักศึกษาในอดีตที่ผ่านมา คณะผู้ศึกษามีความเชื่อมั่นว่า “จิตสำนึกต่อสังคม” คือปัจจัยหลักที่กำหนดปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม มันเป็นตัวที่จะขับเคลื่อนพัฒนาให้สังคมไปสู่ในทางที่ดีขึ้นและป้องกันไม่ให้สังคมถอยหลังไปสู่ในทางที่ต่ำลง พลักรวมของ “จิตสำนึกต่อสังคม” ของสมาชิกในสังคมที่ต่างกันย่อมจะทำให้เกิด “ประวัติศาสตร์” ของสังคมที่แตกต่างกัน

การจัดทำปูมประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตยในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาโดยแบ่งเป็น 3 ภาคด้วยกันคือ

ภาคที่หนึ่ง ลำดับเรื่องเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหิดลตั้งแต่กำเนิดมหาวิทยาลัยมาจนถึงช่วงของการเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ภาคที่สอง เป็นการทบทวนถึงเหตุการณ์ของการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยและสังคมในช่วงที่กิจกรรมนักศึกษาเพื่อมุ่งสุดขีดในสังคมไทยระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 จนถึง 6 ตุลาคม 2519

ภาคที่สาม เป็นประวัติศาสตร์ในช่วงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่ “จิตสำนึกต่อสังคม” ของนักศึกษายังแรงอยู่แต่ได้พัฒนาการออกเป็นกิจกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมในรูปแบบต่างๆ กัน ตามสถานะและทางเลือกของแต่ละคนที่แตกต่างกันในยุคนั้น

หนังสือที่ท่านถืออยู่เล่มนี้เป็น บทสรุปของการศึกษาในภาคที่หนึ่ง โดยภาคที่สองและภาคที่สามจะค่อยๆ ติดตามทะยอยออกมาตามลำดับเมื่อการศึกษาเสร็จสิ้นลงแล้ว

ทั้งนี้ ในการจัดทำข้อมูลในภาคที่ 1 คณะผู้ศึกษาได้ใช้กระบวนการสัมภาษณ์บุคคลที่ร่วมยุคสมัย ทั้งในส่วนผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหิดล อาจารย์

และอดีตนักศึกษาที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวยุคอื่นๆ รวมทั้งค้นคว้าจากเอกสารหลักฐานต่างๆ จึงขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณชุดโครงการวิจัยสังคมและสุขภาพ (Society and Health program) ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้มอบทุนสนับสนุน จนการดำเนินงานในภาคแรกนี้บรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์

หน้าที่ของประวัติศาสตร์ ก็คือ ทำให้เราได้เรียนรู้อดีต เพื่อนำบทเรียนมาปรับใช้ในปัจจุบัน อันจะทำให้เกิดวิวัฒนาการของสังคมที่ดีขึ้นในอนาคต ประวัติศาสตร์มีหลายด้านหลายมุม หนังสือเล่มนี้แม้คณะผู้ศึกษาจะพยายามครอบคลุมให้ครบในทุกด้าน แต่ก็ไม่กล้าสรุปได้ว่าสามารถครอบคลุมได้ทั้งหมด แต่ก็คาดหวังว่า เลี้ยวของประวัติศาสตร์ที่เราได้ศึกษาและสะท้อนออกมา นี้ อย่างน้อยคงจะสามารถทำให้เกิด “แรงบันดาลใจ” บางส่วนกับผู้อ่าน อันเป็นความตั้งใจของผู้ทำการศึกษาทุกคน และด้วยความตั้งใจนี้ หากสามารถทำให้ผู้อ่าน แม้เพียงบางส่วน ได้ใช้ความเข้าใจและแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นช่วยกันผลักดันสังคมของเราให้น่าอยู่ มีวิวัฒนาการที่ดีขึ้น มีความรัก ความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อกันและกันได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คณะผู้ศึกษาก็ภาคภูมิใจแล้วที่เห็นว่าประโยชน์ได้เกิดขึ้น

ด้วยจิตคารวะ

นายแพทย์สรวง นิตยารัมภ์พงศ์

แทนคณะผู้ศึกษา

บทที่ 1	สภาพสังคมช่วงระหว่างปี 2500-2516	13
	สถานการณ์การเมืองก่อนปี พ.ศ. 2500	13
	การขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์	15
	กฎหมายคอมมิวนิสต์ : เครื่องมือของอำนาจเผด็จการ	16
	การทหารและการต่างประเทศ ภายใต้การครอบงำของสหรัฐอเมริกา	17
	สงครามเวียดนามกับการตั้งฐานทัพทางทหารในไทย	18
	ผลกระทบของการเข้ามาตั้งฐานทัพในไทยของสหรัฐอเมริกา	21
	การพัฒนาประเทศไทยใต้ร่มเงาของสหรัฐอเมริกา	23
	ที่มาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ	24
	แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ : สังคมจากสหรัฐอเมริกา	28
	การศึกษาและฝึกกำลังคนแบบอเมริกันนิยม	29
	ความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายใต้การพัฒนาแนวใหม่	30
	รากฐานทรัพยากรสู่เมือง ชนบทล่มสลาย	32
	การขยายตัวของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม	34
	การขยายตัวของกลุ่มปัญญาชน	34
	เผด็จการคนเก่าไปคนใหม่มา	35
บทที่ 2	การก่อตั้งและพัฒนากองของมหาวิทยาลัยมหิดล	40
	โรดริโก ราชาพยาบาล ต้นแบบแพทย์แผนตะวันตก	40
	ยุคระบบการแพทย์ตามพระราชดำริ	42
	ยุคสองแนวคิดในการผลิตแพทย์	44
	ยุควางรากฐานการแพทย์แบบอเมริกัน	44
	“สมเด็จพระราชบิดา” กับพระราชปณิธาน	45
	การก่อกำเนิดมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (2485-2512)	48
	ยุคมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบ	48
	มหิตลายุค “ก้าวกระโดด” สู่สาขายา	50
บทที่ 3	“รามาริบัติ” โรงเรียนแพทย์แนวใหม่จุดประกายปฏิรูป	57
	“ศิริราช” ตัวแทนระบบจารีตอังกฤษ	57
	กลุ่มหมอมหามุนีแหวกกรอบตั้ง “รามาริบัติ”	59
	โรงเรียนแห่งใหม่สโตนีวอลล์อเมริกันที่เปิดกว้าง	62
	น.ศ.-อาจารย์กลมกลืนภายใต้บรรยากาศใหม่	66
	อาจารย์จุดประกายปฏิรูปปรามา	69
	สองแนวคิดในการผลิตแพทย์ หลอมสู่ “เวชศาสตร์ชุมชน”	72
	อาจารย์เปรม บุรี อดีตเสนาบดี กับงานผลักดัน “เวชศาสตร์ชุมชน”	75
	ย้อนรอยอาจารย์แพทย์ออกชนบท ปูทางสู่เวชศาสตร์ชุมชน	80
	คณะวิทยาศาสตร์-รามาริบัติแห่งสำนักกิจกรรม	84
	“รีดักทีฟเฟลเลอร์” เครื่องมือยุคสงครามเย็นที่เป็นประโยชน์	87

บทที่ 4 ระบบและโครงสร้างใหม่ : บัณฑิตสร้างสำนักสาธารณะ	95
นโยบายรับนักศึกษาการณพิเศษ จุดประเด็นสู่การเคลื่อนไหว	96
รับนศ. 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : สนองนโยบายตามมั่นคง	96
รับลูกอาจารย์แพทย์เข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบ	97
นโยบายรับลูกผู้มีอุปการคุณเข้าเรียน	100
นโยบายรับนักศึกษาแพทย์ทหาร ทั้งกลมกลืนและขัดแย้ง	101
ระเบียบบังคับแพทย์ใช้ทุน : สร้างเงื่อนไขกระจายแพทย์สู่มาลชน	104
แพทย์ทั่วไปนอก ทั้งชนบทขาดแคลน	104
ผลงานอเมริกาขาดหมอ อำเภอรับไม่ทัน	106
กระแสสังคมกดดันรัฐออกระเบียบใช้ทุน	107
สร้างเงื่อนไขสำคัญให้แพทย์ใกล้ชีวิตมาลชน	108
ระบบเรียนรวม เอกสภกณเฉพาะ“มหิดล”	109
การติดเลือกนักศึกษาแพทย์ให้เหมาะสม เป็นที่มาของแนวคิด“เรียนรวม”	110
ชนบทขาดแคลนแพทย์หนัก เพราะผลิตแล้วไม่ได้ใช้	114
เน้นคัดกรองให้ได้แพทย์ที่เสียสละ	116
เลือก 8 อาจารย์ผู้ใหญ่ทำหน้าที่พี่เลี้ยง	119
ผลสะท้อนกว้างขวาง สร้างบุคลากรคุณภาพจำนวนมาก	122
 บทที่ 5 การเคลื่อนไหวของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลยุคต้น	127
ภาพรวมและปัจจัยแวดล้อม	127
เริ่มก่อรูปขบวนการต่อต้านเผด็จการจอมพล ป.	127
อิทธิพลเผด็จการทหารในมหาวิทยาลัย	130
จากอภิสิทธิ์ชนสู่ผู้ด้อยแสงหา	132
อิทธิพลกระแสนักศึกษาตื่นตัวทั่วโลก	133
สังคมตามศาสตร์ปริทัศน์และSCC (สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน) บทบาทของคณบดีหญิงทางปัญญา	137
พุทธศาสนากับยุคต้นของการแสวงหา	139
กิจกรรมนศ.มหิดลยุคต้นและข้อจำกัดบางประการ	140
พลิกปูมขบวนการศึกษา“บนก”ในรั้วมหิดล	145
“นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์” ดินก่อนแรกในยุคลแสวงหา	146
ได้อิทธิพลจากสังคมศาสตร์ปริทัศน์-ส.ศิโรตม์	147
ร่วมวงปริทัศน์เสนา ณ ไบลท์ วิจารณ์สุทธธาส	148
เปิดมิติใหม่นำทีมได้วาทะชนะ	149
สร้างตำนานหนังสือรับน้องศิริราชแนวใหม่	151
‘นศพ.สุรเกียรติ์ อาษานานุกาพ’ ผู้จุดประกายฝั่งรามมา	153
สปริตรามา 4 ข้อและบันทึก “อารมณีสว่าง”	155
ฉายา “นายพลเกียก” ท้าพห้ายองเวงศาสตร์บูมชน	158
ตำนานหมอเมืองพรั้วกับสมาคมนิสิตนักศึกษาสิงมณา	159
‘บัญชาท จิตตวัฒน์’ มุมมองเปลี่ยนเพราะ AFS	161

จากเด็กวัดสามพระยาสู่วัยใจเด็กสลัม	162
เจออำนาจมืดข้างสังเกตการณ์เลือกตั้งปี 12	163
'พิวัฒน์ ไปยยานนท์' อ้างเจ้าเตรียมทหาร สนองพระราชปณิธาน "พระราชบิดา"	165
รังประธานชมรมพุทธ-ตั้งรามาสุสานโมกข์	166
'วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์' จุดประกายท้าทายโซตัส	167
พัฒนา "กลุ่มห้องสมุด" สู่ "มหิตลสาร"	168
ล้มล้างพุทธและขั้วซ้าย Liberal ฝั่งรามา	171
ไพบรียุคกาณจนกันต์' สวมบทประธานชมรมฝึกพูด	174
'จาริส-พงศ์พัฒน์' แกนเชื่อมกลุ่มบูรณะชนบท	175
'ประยงค์ เต็มธาวาลา' นายกาเลือกตั้งคนแรก	177
'เมธี จันทจารุภรณ์' จากนักกีฬาสู่นักเคลื่อนไหว	179
'วิเชียร คุณตวัส' ย้อนปมเงื่อนไขมหิตลก้าวกระโดด	181
'ทรง ไชยราการ' กับสมญา "ท่านมหา"	182
'วุฒิพงษ์ เลาคีโรจน์' กำลั่มมหิตลพร้อมคำถาม	184
กำลั่มการเคลื่อนไหวทางนอกเป็นหลัก	185
'สุวิทย์ วิบุลย์ผลประเสริฐ' เปิดปมรับน้องด้วยकुหลาบแดง	186
ทั้งทุนอานันทมหิดลมุ่งมั่นสู่ชนบท	188
'อำพล จินดาวัฒน์' หัวบานใหญ่ด้วยอาสาสมัคร	189
ประทับใจอาจารย์อวย เกตุสิงห์ ปูชนียบุคคลของชาวด้าย	192
สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ กับช่วงรอยต่อก่อน 14 ตุลา 2516	194
มุมมองอาจารย์ต่อพัฒนาการนักศึกษา	196
'ดร.ประดน จาติกวณิช' ผู้มีส่วนผลักดันตั้ง สนว.	197
ขัปัญหาอาจารย์ช่วยแนะนำนักศึกษามีน้อย	198

บทที่ 6 บทบาทการเคลื่อนไหวของนักศึกษาขามหิดลก่อน 14 ตุลาคม 16 205

1. ขบวนการภายในรั้วมหิดล	205
นักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ประท้วง	206
ด้านนักศึกษาแพทย์ทหาร มุ่งแอนตี้ระบบ ไม่กระทบตามเป็นเพื่อน	210
ประท้วง "นักศึกษาอภิสิทธิ์" ก่อรูปขบวนการต่อต้านความไม่ชอบธรรม	215
เปิดแนวรบด้านสื่อ... จากแพทย์สัมพันธ์ สู่ มหิตลสาร	221
เคลื่อนไหวสัณยชาไข่ทุน จากด้านสู่ทุนแพทย์ออกชนบท	225
2. การร่วมขบวนการเคลื่อนไหวนอกมหิดล	230
การร่วมผลักดันตั้ง ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย (ศ.น.พ.ท.)	231
การร่วมจัดตั้งและเคลื่อนไหวในศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.)	235
3. มหิตลกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก่อน 14 ตุลาคม	243
ร่วมขบวนการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น	244
ร่วมต่อต้านประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 299	246
ร่วมเปิดโปงกรณีสำสัตรีที่ทุ่งไหญ่นเรธาร	249

ร่วมต่อสู้กรณีสังฆบชื้อ 9 นักศึกษารามคำแหง	254
บทที่ 7 มหิดลกับการเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516	261
การก่อเกิดของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ	261
ลำดับเหตุการณ์ก่อน 14 ตุลา	262
ขบวนการต่อสู้กับคาวมทรงจำ 14 ตุลา	289
บทสรุปภาคที่ 1	303
ภาคผนวก	311
ภาคผนวก ก.	313
1. สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน	313
2. ชมรมปริทัศน์เสนา	316
3. กลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณะชนบท	319
ภาคผนวก ข.	323
1. แผนผังและคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดล	323
2. ลำดับการตั้งคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดล	325
3. การประชุมอบรมแพทยศาสตร์ศึกษาของไทยครั้งที่ 1,2,3	326
4. วิธีการเลือกนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์	332
5. ประดิษฐานนิตินัดศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย โดยสังเขป	335
6. ระเบียบการของชุมนุมนักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์	342
7. สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล	345
8. คำสั่งมหาวิทยาลัยมหิดลเรื่องแต่งตั้งกรรมการสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2514-2515	347
9. รายงานนายกสโมสรนักศึกษาและประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งแต่ปีการศึกษา 2512-2538	352
10. แถลงการณ์สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล 10 ตุลาคม 2516	355
11. จดหมายจากฝรั่งเศส. ของ ปรีดี พนมยงค์ มหิดลสาร ปีที่ 4 ฉบับ ที่ 3 เดือนสิงหาคม 2514	357
ภาคผนวก ค.	358
1. ฝ่ายอาสาสมัครมหาวิทยาลัยมหิดล	358
2. ชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี	361
3. ชุมนุมผู้นำพิชชประโยชน์	364
4. โรตาแรดท์ มหาวิทยาลัยมหิดล	366

... ความช่วยเหลือฯ ...

แท้จริง...คือการขยายอิทธิพลเข้าครอบงำ กอบโกยผลประโยชน์
เป็นอาณานิคมแบบใหม่ที่ได้รับการต่อต้าน
เพราะประเทศที่ด้อยกว่าไม่ได้รับรู้ว่าคุณชุดรีดเอาเปรียบ
แต่กลับรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์ร่วมจากการพัฒนานี้

บทที่ 1

สภาพสังคมช่วงระหว่างปี 2500-2516

สถานการณ์การเมืองก่อนปี พ.ศ. 2500

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2488 กลุ่มนักการเมืองฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายก้าวหน้า นำโดยนายปรีดี พนมยงค์ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนให้มีอำนาจในการบริหารประเทศเป็นระยะเวลาสั้นๆ แต่แล้วก็ถูกรัฐประหารโดยฝ่ายอำนาจนิยม นำโดย พลโทผิน ชุณหะวัณ ร่วมกับ พันเอกเผ่า ศรียานนท์ และพันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 แล้วเชิญจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง รัฐประหารครั้งนี้ ถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของการเมืองไทยยุคหลังสงครามโลกฯ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการตัดโอกาสพัฒนาประชาธิปไตยของชาติ หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 ทำให้ประเทศต้องอยู่ในวงจรอำนาจนิยมของเผด็จการฝ่ายทหารเป็นเวลาอันยาวนานจนกระทั่งถึงเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516

ภายหลังจากการทำรัฐประหารวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้เกิดกบฏต่อต้านคณะรัฐบาลทหารขึ้นอีกถึง 3 ครั้ง แต่รัฐบาลทหารก็ปราบปรามได้ทุกครั้ง ครั้นวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 จอมพล ป. พิบูลสงครามจึงได้ทำการรัฐประหารตัวเอง เพื่อให้คณะรัฐประหารมีความมั่นคงทางการเมืองมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงครามจะเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลก็ตาม แต่ก็หาได้มีฐานกำลังของตนเองไม่ ฐานกำลังที่แท้จริงกลับอยู่ที่ฝ่ายจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ (ยศในเวลาดำรงการ) ที่จอมพล ป. ได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำต่อไป เนื่องจากเป็นผู้นำที่มีบารมีในหมู่ทหารมาก่อน ดังนั้นเพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างกลุ่มอำนาจทั้งสองฝ่าย ซึ่งมีความขัดแย้งกันสูง เนื่องจากต่างมีความทะเยอทะยาน มุ่งสร้าง ความยิ่งใหญ่แข่งขันกัน เมื่อไม่มีฐานกำลังของตน ทำให้จอมพล ป. จำเป็นต้องหาคะแนนนิยมจากประชาชน เพื่อสร้างฐานการเมืองของตนเองขึ้นมาใหม่ โดยได้จัดการให้มีการเลือกตั้งขึ้นอีกครั้ง เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 แต่แทนที่จะเป็นการสร้างความนิยม ประชาชนกลับยิ่งเพิ่มความเกลียดชังไม่พอใจ เนื่องจากมีการโกงการเลือกตั้งกันอย่างสกปรกที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย นักศึกษาหลายมหาวิทยาลัยร่วมกันเดินขบวนต่อต้านผลการเลือกตั้งติดต่อกันถึง 3 วัน ครั้นถึงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พร้อมด้วยพรรคพวก จึงฉวยโอกาสทำรัฐประหารใน กลางดึกของคืนวันนั้น โดยเข้าทำการกวาดล้างคู่แข่งทางการเมืองของตน รวมทั้งปราบปรามการเคลื่อนไหวของฝ่ายประชาชนเป็นระยะๆ ในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม หลังจากทำรัฐประหารสำเร็จ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่ยอมรับตำแหน่งในรัฐบาลใหม่ แต่แต่งตั้งนายพจน์ สารสิน เลขาธิการ องค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(ส.ป.อ.) หรือ SEATO ในขณะนั้น เป็นนายกรัฐมนตรี การแต่งตั้งให้นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี ด้านหนึ่งเพื่อเป็นการเอาใจสหรัฐอเมริกา อีกด้านหนึ่งเพื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราว รอการเลือกตั้งรอบใหม่ตามที่ให้สัญญาไว้กับ

ประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองไม่มีเจตนาแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมือง ครั้นเมื่อแต่งตั้งรัฐบาลใหม่เสร็จ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็บินไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลวอลเตอร์รีด สหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นโรคตับแข็ง (Cirrhosis of the liver) จากโรคพิษสุราเรื้อรัง

หน้าที่หลักของรัฐบาลนายพจน์ สารสิน คือจัดการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งหลังการเลือกตั้ง พลโทถนอม กิตติขจร ลูกน้องคนสนิทของจอมพลสฤษดิ์ ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี ครั้นถัดมาอีกปี คือวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ทำการรัฐประหารอีกครั้ง และแต่งตั้งตนเองเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อรวบอำนาจปกครองประเทศ สถาปนาระบบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ นับแต่นั้นเป็นต้นมา

การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์

นับแต่ชัยชนะของจีนคอมมิวนิสต์ในปี พ.ศ. 2492 และสงครามเกาหลีที่อุบัติขึ้นในปีถัดมา ทำให้สหรัฐฯตื่นตระหนกต่อการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นอย่างยิ่ง โดยเชื่อว่าเมื่อประเทศหนึ่งประเทศใดกลายเป็นคอมมิวนิสต์ จะทำให้ประเทศข้างเคียงกลายเป็นคอมมิวนิสต์ตามไปด้วยตาม “ทฤษฎีโดมิโน” ของนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส รัฐมนตรีต่างประเทศ ทำให้สหรัฐฯ ยิ่งขยายบทบาทครอบงำและเสริมสร้างอิทธิพลของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

นับแต่หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยและรัฐบาลไทยกลายเป็นเป้าหมายที่สำคัญของสหรัฐฯและมหาอำนาจตะวันตกในอันที่จะใช้พื้นฐานที่มั่นคงด้านคอมมิวนิสต์ (ชาวนิวทรี: 406) สถานการณ์ของ “ยุคที่ไทยเป็นลูกกะโล่ของอเมริกัน” ก็เริ่มต้นขึ้นโดยสหรัฐฯให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจก่อน และติดตามด้วยการทหาร ไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่เลือกข้างเสรีประชาธิปไตยแบบนายทุน โดยประกาศจุดยืนให้การสนับสนุน

นโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของสหรัฐฯในสมัยสงครามเย็น ดังนั้นความช่วยเหลือของสหรัฐฯจึงเพิ่มพูนขึ้นทุกทีนับแต่นั้นเป็นต้นมา

หลังจากฝรั่งเศสพ่ายแพ้ต่อฝ่ายขบวนการกู้ชาติเวียดนามในสมรภูมิตเยนเบียนฟู เพียง 3 เดือนเศษ สหรัฐฯ ประเทศมหาอำนาจตะวันตก และพันธมิตรอื่น ๆ รวม 8 ชาติ ซึ่งมีไทยรวมอยู่ด้วย ได้แก่ สหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ และปากีสถาน ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาความร่วมมือทางทหาร เพื่อต่อต้านการรุกรานของประเทศคอมมิวนิสต์ ปิดล้อมสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน จัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ สป.อ. (SEATO) ขึ้น เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเทพฯ ขณะเดียวกันสหรัฐฯก็ระดมความช่วยเหลือทางด้านการทหารเป็นการใหญ่ เพื่อเตรียมใช้ประเทศไทยเป็นเขตยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการสกัดกั้นการขยายตัวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ มีการสร้างทางเพื่อเชื่อมภาคกลางกับภาคอีสาน เช่น สร้างถนนมิตรภาพ เพื่อเชื่อมระหว่างสระบุรีกับนครราชสีมา และสร้างต่อไปจนประชิดพรมแดนลาวที่หนองคาย

กฎหมายคอมมิวนิสต์ : เครื่องมือของอำนาจเผด็จการ

สิ่งแรกที่จอมพลพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำเนินการทันทีหลังยึดอำนาจทางการเมืองแบบเบ็ดเสร็จในปี พ.ศ. 2501 คือ เข้ากวาดล้างฝ่ายปรปักษ์อย่างกว้างขวาง ได้แก่ นักการเมืองฝ่ายตรงข้าม นักเคลื่อนไหวทางการเมือง นักหนังสือพิมพ์ นักศึกษา ปัญญาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีความคิดทางการเมืองในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคม และต่อสู้เพื่อคนยากจน รวมทั้งสั่งยกเลิกรัฐธรรมนูญและยุบรัฐสภา ยกเลิกพรรคการเมืองและห้ามจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่ ที่สำคัญคือการออกกฎหมายการปกครองมาตราที่ 17 ให้อำนาจลับฟ้าแก่นายกรัฐมนตรี ที่สามารถสั่งดำเนินการเรื่องใดก็ได้ แม้

กระทั่งสังหารชีวิตผู้คน โดยไม่ต้องไต่สวนและพิจารณาความในศาล ถ้าเห็นว่าการกระทำที่อ้างว่าเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐบาล รวมทั้งห้ามประชาชนชุมนุมพุดคุยทางการเมืองในที่สาธารณะเกินกว่า 5 คน

นอกจากนี้คณะรัฐบาลยังให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้ต้องสงสัยแบบครอบจักรวาล เจ้าหน้าที่รัฐสามารถไต่สวนประชาชนผู้ต้องสงสัยได้ โดยไม่ต้องมีกำหนดระยะเวลา อันเป็นที่มาของระบบ “ขังลี้ม” ทำให้ฝ่ายรัฐบาลใช้เครื่องมือดังกล่าวเข้าดำเนินการจับกุมผู้ที่มีความคิดเห็นไม่ลงรอยกับรัฐบาลเป็นจำนวนมาก

ผลพวงดังกล่าวทำให้ข้าราชการโดยเฉพาะข้าราชการฝ่ายปกครองและฝ่ายปราบปราม มีอำนาจล้นฟ้าเหนือประชาชน ทำให้ประชาชนตกอยู่ในความหวาดกลัวและหลีกเลี่ยงที่จะมีปัญหากับทางราชการ ในห้วงเวลาดังกล่าวมีคนสุจริตจำนวนมากถูกกลั่นแกล้งหรือรังแกจากข้าราชการทุจริต โดยเฉพาะในเขตชนบทที่ห่างไกล

หลังการทำรัฐประหาร จอมพลสฤษดิ์ ตัดความสัมพันธ์ทุกรูปแบบกับรัฐบาลจีน ห้ามประชาชนทั้งสองประเทศติดต่อกัน หากพบหลักฐานว่ามีใครเดินทางไปประเทศจีน ผู้นั้นก็จะถูกจับกุมคุมขังด้วยข้อหาทำการกระทำความผิดคอมมิวนิสต์ทันที

การทหารและการต่างประเทศ ภายใต้การครอบงำของสหรัฐฯ

นับแต่ประเทศไทยประกาศจุดยืนว่าจะดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างแนบแน่นกับสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2493 แล้ว รัฐบาลไทยในยุคต่อมาจนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ก็ได้ดำเนินนโยบายถลำลึกลงไปเรื่อยๆ โดยทำตัวเป็นปรปักษ์กับประเทศข้างเคียง โดยเฉพาะกับจีนและเวียดนามเหนือ

การยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จากจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ใน พ.ศ. 2500 และอีกครั้งเมื่อ พ.ศ. 2501 เพื่อยกเลิกระบอบประชาธิปไตย ยิ่งทำให้ไทยอยู่ใต้อิทธิพลของสหรัฐมากขึ้นไปอีก หลังจากที่ยอมพลสฤษดิ์ ทำรัฐประหารใน พ.ศ. 2500 สำเร็จ ได้เพียง 2 วัน นายนิล แม็คเคนรอย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้เข้าพบและแสดงความยินดีต่อจอมพลสฤษดิ์ และนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ ได้ส่งจดหมายแสดงความเชื่อมั่นว่า จอมพลสฤษดิ์ จะเป็นผู้ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ที่สำคัญของภูมิภาคนี้ (ประจวบ: 450) หลังทำรัฐประหาร จอมพลสฤษดิ์ก็เปลี่ยนสถานที่รักษาโรคพิษสุราเรื้อรังของตนจากประเทศอังกฤษไปยังโรงพยาบาลทหารวอลเตอร์ริดในสหรัฐฯ ตามที่ฝ่ายสหรัฐฯ เสนอ

สงครามเวียดนามกับการตั้งฐานทัพทางทหารในไทย

นับแต่ได้มีการจัดตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ส.ป.อ. (SEATO) เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 สถานการณ์ทางการเมืองในเวียดนามใต้ได้เสื่อมทรุดลงเป็นลำดับ รัฐบาลหุ่นที่สหรัฐฯ ชักใยอยู่เบื้องหลังมีอันต้องล้มลงไปชุดแล้วชุดเล่า เนื่องจากเต็มไปด้วยการคอร์รัปชันและกดขี่ประชาชน ทำให้ประชาชนชาวเวียดนามใต้เอนเอียงไปให้การสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์หรือเวียดนามเหนือมากขึ้นเป็นลำดับ เพื่อให้สามารถควบคุมสถานการณ์เอาไว้ได้ สหรัฐฯ จึงส่งทหารเข้าสู่สนามรบโดยตรง โดยเริ่มจากส่งที่ปรึกษาทางทหารเพื่อเข้ามาช่วยสนับสนุนการรบแก้ทหารของรัฐบาลหุ่นที่สหรัฐฯ ให้การสนับสนุนก่อน จากนั้นก็เพิ่มจำนวนทหารสหรัฐฯ มากขึ้นโดยลำดับ

ในปลายปี พ.ศ. 2506 สถานการณ์สู้รบในประเทศเวียดนามเริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤต รัฐบาลไทยภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร ตกลงให้สหรัฐฯ ใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพเพื่อโจมตีประเทศเวียดนาม สหรัฐฯ เพิ่มกำลังทหารในประเทศไทยสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี พ.ศ. 2505 ได้ส่ง

Students are trying to change values, not seize power.

Stephen Spender

Q Why are students so concerned with like and problems outside the University?

A You can't be a student in the cities and not see the poverty and degradation around you.

You can't be a student and not realize that an unjust war is being fought by people your own age. You can't get away from it, and hence you can't help but be concerned and be concerned about the university's relationship to these problems.

Perhaps a few decades ago you could say, "Well, we're isolated on a campus. We can just follow our studies and not really worry about what's happening outside the 'Ivory Tower'." But the outside would affect us too much today, and the need for change in American society is too overwhelming for such an attitude to prevail.

Kenneth Glazier
Student

Harvard University

Q You brought us up to care about our brothers. You brought us up not to run away from injustice but to recognize it and fight it and destroy it.

And now you castigate us. You castigate us because we think and we care. You demean our conscience for which you are largely responsible. And you insult us by describing protest as our social fun.

Pat Slimer
Student
University of Colorado

Q The trouble with the bloody university professors is that they don't understand the difference between an idea and its translation into social reality. They have no idea how to translate their ideas into social realities, and so they sit on their fannies, thinking nice ideas, putting them down in books, reading them to kids later on. It seems to me that we're heading straight for the culture breaking up and smashing up because it does not know how to change.

Michael Rosman, Leader
Free Speech Movement
University of California at
Berkeley

University and the Community

Demands calling for change in the relations of the university and the community were made in 18 percent of the protests. These schools were usually large universities located near ghetto neighborhoods. Demands for better working conditions and pay for employees from the surrounding community also included requests for day-care centers and hospitalization insurance. Open campus facilities to the community includes demands to extend library, student health, and recreation privileges. Demands to recruit students from neighborhood schools include allowing such students special tuition rates and scholarships.

Demand	Percentage of protests
Wave tuition for the poor	6%
Increase staff pay and improve conditions	4%
Stop campus expansion	3%
Use university-owned land for community parks and public services	3%
Open campus facilities to the community	3%
Admit students from neighborhood schools	3%
Provide services to the community	2%
Give community a role or voice in university decisions	2%
Oppose local landlords	1%

Urban Research Corporation

ทหารรุ่นแรกจำนวน 4,800 คน เข้าประจำการตามฐานทัพอเมริกันทั้งที่โคราช ตาคลี อุบลราชธานี อุตรธานี และนครพนม ซึ่งทำให้สหรัฐฯ มีอิทธิพลเหนือ กองทัพไทยยิ่งขึ้น ครั้นมาถึงปี พ.ศ. 2510 ได้มีข้อตกลงให้สหรัฐฯ ใช้สนามบินอู่ตะเภา และยอมให้เครื่องบินสหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในไทยบินไปโจมตีทั้ง ระเบิดในเวียดนามและในลาวได้ ความรุนแรงของสงครามได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นปีที่สงครามทวีความรุนแรงขึ้น ถึงขีดสุด ปรากฏว่ามีทหารสหรัฐฯ เข้ามาประจำในประเทศไทยถึง 47,000 คน เศษ (ประจวบ: 514-515)

การส่งคนหนุ่มอเมริกันมารบและตายในเวียดนาม ได้รับการต่อต้าน โจมตีจากประชาชนในประเทศกว้างขวางมากขึ้นเรื่อยๆ รัฐบาลสหรัฐฯ จึงต้องหาทางออกด้วยการสั่งให้รัฐบาลไทยที่อยู่ภายใต้การครอบงำส่งคนไปรบ แทน ในที่สุดกองทัพไทยก็ถูกส่งเข้าไปเพื่อร่วมรบและตายแทนทหารสหรัฐฯ เป็นหน่วยแรกในเดือนกันยายน พ.ศ. 2510 ในนามของกรมผสม “จงอางศึก” หลังจากนั้น ได้มีการเปลี่ยนทหารอีก 5 ผลัด ผลัดละปี จนกระทั่งถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2514 ทหารไทยจึงเริ่มทยอยกลับ และออกจากเวียดนาม จนหมดในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2516 รวมแล้วมีทหารไทยที่ถูกส่งไปรบใน เวียดนามถึงกว่า 38,000 คน เสียชีวิตไปถึง 580 คน นอกจากนี้ ยังมีการส่ง ทหารไทยไปรบในลาว ในรูปของทหารพรานรับจ้างที่ปกปิดเป็นความลับจนไม่ ทราบจำนวนที่แน่นอน แต่จำนวนเชลยศึกที่ถูกทางการลาวส่งตัวกลับใน พ.ศ. 2517 มีจำนวนถึง 640 คน (ประจวบ: น.516)

หนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทม์ ฉบับวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ได้ตี พิมพ์บทความ อ้างกระแสข่าวจากรัฐสภาสหรัฐฯ ว่า สหรัฐฯ ได้จ่ายเงินไป ตามข้อตกลง 5 ปีกับรัฐบาลไทยเมื่อ พ.ศ. 2508 เพื่อส่งทหารไทยไป รบในเวียดนามเป็นเงิน 1,000 ล้านดอลลาร์ ซึ่งผู้สื่อข่าวได้สอบถาม ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ในเวลาต่อมาว่า เป็นความจริงหรือไม่ ได้รับคำ ตอบว่า สหรัฐฯ ให้เงินสนับสนุนแก่กองทัพไทยไปรบแทนในเวียดนามจริง

ซึ่งดีกว่าให้คนอเมริกันเองไปรบ ต่อมาโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ
สหรัฐฯ ได้ออกมาชี้แจงเพิ่มเติมว่า การที่สหรัฐฯ สนับสนุนให้ไทยไปสู้รบกับ
ฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม เท่ากับเป็นการช่วยให้ประชาชนอเมริกันและ
รัฐบาลสหรัฐฯ ประหยัดเงินและชีวิตทหารเป็นจำนวนมาก (ประจวบ: 516)

หากพิจารณาข้อเท็จจริงแล้ว การต่อสู้ของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม
เป็นเพียงขบวนการก่อกองกำลังจากการตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส (เพียงแค่
ผู้นำของขบวนการกู้ชาติเลือกเอาระบอบคอมมิวนิสต์มาใช้ในการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมของตน ซึ่งแตกต่างจากแนวนโยบายเศรษฐกิจทุนนิยมเสรี
แบบสหรัฐฯ จึงต้องกลายเป็นผู้ร้ายในสายตาของสหรัฐฯ ไป) จึงเป็นเรื่องที่น่า
อับอายเป็นอย่างยิ่งในสายตาของชาวโลก ที่ทหารไทยไปร่วมมือกับพวกผิว
ขาวเจ้าอาณานิคมปราบปรามขบวนการกู้ชาติของประเทศเพื่อนบ้าน แทนที่
จะสนับสนุนดังเช่นรัฐบาลไทยในอดีตสมัยนายปรีดี พนมยงค์ (มีไทยเพียง
ประเทศเดียวเท่านั้น ที่ส่งทหารไปรบในเวียดนาม ตามข้อเรียกร้องของสหรัฐฯ
ตามสนธิสัญญา ส.ป.อ.)

การถอนทหารไทยจากประเทศเวียดนามเกิดขึ้นหลังจากที่นายเฮนรี
คิสซิงเจอร์ ที่ปรึกษาคณะบดีของประธานาธิบดีสหรัฐฯ ได้แอบเดินทางไป
เจรจาลับกับจีน ถึง 2 ครั้ง พ.ศ. 2515 ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ก็ได้เดิน
ทางไปญาติกับจีนคอมมิวนิสต์ โดยไม่ให้ทางการไทยรู้ตัวก่อนแม้แต่เน้อย ทำให้
รัฐบาลไทยตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่ากลับตัวไม่ทัน ซึ่งกว่าที่ประเทศไทย
จะสามารถสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับจีนได้อีกครั้ง ก็หลังจาก
พ.ศ. 2518 สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายทางการเมืองตามกันสหรัฐฯ
อย่างไม่ลืมหูลืมตาของรัฐบาลเผด็จการทหารในสมัยนั้น

ผลกระทบของการเข้ามาตั้งฐานทัพในไทยของสหรัฐฯ

การเข้ามาตั้งฐานทัพสหรัฐฯ ในไทย ทำให้สหรัฐฯ มีการใช้จ่ายเงิน

ในประเทศไทยอย่างมหาศาล ทั้งในรูปค่าใช้จ่ายทางทหารโดยตรง และค่าใช้จ่ายด้านบันเทิงเรีงรมย์ของทหารสหรัฐ ระหว่างการพักผ่อนในไทย เนื่องจากประเทศไทยถือเป็นแนวหลังของเขตการสู้รบในสงครามเวียดนาม ค่าใช้จ่ายรวมทั้งสองประการนี้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 77 ล้านบาท ในพ.ศ. 2504 มาเป็น 5,338 ล้านบาท ในพ.ศ. 2511

จากการคำนวณของ Herman Hatzfeldt แห่งมูลนิธิฟอร์ด พบว่า ค่าใช้จ่ายในการทำสงครามของสหรัฐฯ ระหว่าง พ.ศ. 2508-2510 มีมูลค่าสูงถึง 50% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติของไทยในช่วงเวลาเดียวกัน (ทวีทอง, เฉลียว: น.22-28) แต่การใช้จ่ายเม็ดเงินดังกล่าว ก็เป็นการใช้จ่ายเพื่อซื้อหาบริการความบันเทิงเรีงรมย์หรือสินค้าฟุ่มเฟือยของทหารจีไอ ไม่ใช่เป็นการลงทุนเพื่อการ

ผลิต Hatzfeldt ได้ประมาณการว่า รายได้ 50% ที่ได้รับจากการซื้อบริการเหล่านี้ ถูกนำไปตั้งซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคจากต่างประเทศ ดังนั้น ผลลัพธ์จึงทำให้ ไทยขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว ในขณะที่การใช้จ่าย ของฐานทัพอเมริกัน ทำให้ประเทศไทยได้ดุลเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น แต่ ผลดีที่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงผลในระยะสั้น หากแต่ส่งผลทางสังคมในระยะยาว โดย ชุมชนที่มีการตั้งฐานทัพอเมริกัน มี บาร์ ไนต์คลับและแหล่งเริงรมย์ขนาดใหญ่ เกิดขึ้นราวดอกเห็ด ชุมชนเหล่านี้ได้กลายสภาพเป็นเมืองย่อยๆ ขณะเดียวกัน สาวชนบทที่ล้มละลายทางเศรษฐกิจ ก็ถูกพ่อแม่ขายหรือนำไปขายตัวในรูปเมีย เช่า ส่งผลให้เกิดปัญหาเด็กหัวแดง หัวหยิก ไม่มีพ่อขึ้นทั่วไป จนถึงกับมีคน นำไปสร้างหนังสือสะท้อนปัญหาสังคมในเวลาต่อมา การแสดงออกทางเนื้อหนัง มังสาของบรรดาโสเภณีและเมียเช่ากับทหารจีไอ ที่ขัดต่อวัฒนธรรมอันดีงาม ของไทยปรากฏให้เห็นเนืองๆ ส่งผลให้วัฒนธรรมไทยเริ่มเสื่อมทรามลง โดยเฉพาะในหมู่เด็กวัยรุ่น นอกจากนี้ การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของทหารจีไอ ก็ส่ง ผลให้ค่าครองชีพของประชาชนในละแวกนั้นสูงขึ้นโดยตรง ทำให้เป็นปัญหา ต่อคนยากจนที่มีรายได้น้อยเป็นอย่างมาก

ที่ร้ายแรงไปกว่านั้น คือ การที่ทางการไทยยอมให้สหรัฐฯ ใช้พื้นที่ใน เขตตำบลหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เป็นที่ปลดกระเบิดของเครื่องบินบรรทุก ระเบิด บี 52 ที่ทิ้งระเบิดในลาวและเวียดนามไม่หมด ก่อนเครื่องบินจะบิน กลับฐานทัพ ทำให้มีชาวบ้านถูกลูกหลง พิการ บาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ได้รับการเหลียวแลหรือได้รับการชดเชยจากทางการไทยหรือสหรัฐฯ แต่ อย่างใด

การพัฒนาประเทศภายใต้ร่มเงาของสหรัฐฯ

พ.ศ. 2493 รัฐบาลไทยได้มีการลงนามรับความช่วยเหลือทางการเงิน จากรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งถือเป็นก้าวอย่างใหม่ทางการเมืองในนโยบายด้านการ

พัฒนาประเทศ ที่ไทยยอมรับนิยามทางเศรษฐกิจของตนเองว่า “ด้อยพัฒนา” และพร้อมที่จะรับความช่วยเหลือจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่นมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2493 เริ่มมีการลงนามในสัญญาฟูลไบรท์ เพื่อขอรับความช่วยเหลือในด้านการศึกษา ต่อมาในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2493 ได้มีการลงนามในสัญญา Economic and Technical Co-operation Agreement เพื่อขอรับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เป็นเงิน 8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอีก 7 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีถัดมา พร้อมกันนั้น ธนาคารโลก(ซึ่งมีสหรัฐฯเป็นผู้ควบคุมนโยบาย) ก็ได้ประกาศให้เงินกู้แก่ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียเป็นเงินกว่า 25 ล้านดอลลาร์ (ชาวนิวทรี: 415)

พร้อมๆกับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการศึกษา สหรัฐฯ ก็ได้เข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือกองทัพไทยให้เข้มแข็งขึ้น มีการลงนามในสนธิสัญญาทางทหาร Agreement Respecting Military Assistance เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2493 เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านอาวุธและการฝึกทหารแก่กองทัพไทย โดยหน่วยงานด้านการทหารของสหรัฐฯในรูปที่ปรึกษาเริ่มทยอยเข้ามาทำหน้าที่ และฝึกทหารให้ อันเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกองทัพไทย ทั้งในแง่หลักสูตรโรงเรียนนายทหารหรือแม้แต่เครื่องแบบ จากเดิมที่ได้รับอิทธิพลยุโรปมาเป็นแบบอเมริกันแทน

ที่มาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ในยุคที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปกครองบ้านเมือง นอกจากใช้อำนาจปราบปรามอย่างรุนแรงแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ยังได้ริเริ่มพัฒนาบ้านเมืองไปในแนวทางทุนนิยมเสรี ตามคำแนะนำของที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจชาวอเมริกันเป็นครั้งแรก ในยุคนั้นมีคำขวัญของรัฐบาลหลายข้อ ที่สะท้อนถึงปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมตามแนวทางใหม่ ที่มุ่งทำงานเพื่อสนองการ

บริโภค เช่น “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ บำรุงความสะอาด” เป็นต้น

นโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของไทย เปลี่ยนโฉมไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงนับแต่ยุคจอมพลสฤษดิ์ แม้ว่าก่อนหน้านั้นไทยได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมมาบ้างแล้วก็ตาม แต่การลงทุนที่สำคัญต่างๆ เป็นการดำเนินการโดยใช้เงินทุนของภาครัฐโดยตรงเกือบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นรูปของรัฐวิสาหกิจ หรือองค์การต่างๆ เช่น องค์การแก้ว องค์การยาสูบ องค์การทอกระสอบ ฯลฯ นโยบายทุนนิยมราชการเช่นนี้ ในทัศนะของสหรัฐฯ ถือว่าไม่มีประสิทธิภาพ เพราะรัฐฯเข้าไปดำเนินการแข่งขันกับเอกชนเอง นอกจากนี้ การดำเนินธุรกิจโดยรัฐ ยังเป็นอุปสรรคหรือปิดกั้นโอกาสการลงทุนจากต่างชาติ ซึ่งก็คือเป็นการปิดโอกาสให้นักธุรกิจจากสหรัฐฯ หรือญี่ปุ่นซึ่งเป็นพันธมิตรใกล้ชิดของสหรัฐฯ เข้ามาแสวงหาวัตถุดิบและแรงงานราคาถูกในประเทศไทยนั่นเอง

ความจริง สหรัฐฯ ได้ริเริ่มแผนการที่จะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ไทยมาก่อนหน้านั้นแล้วหลายปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 ภายใต้แผน Truman Point Four นาย Dean Acheson ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในยุคนั้น ได้อธิบายถึงแผนการดังกล่าวว่า จะช่วยให้สหรัฐฯ ได้ประโยชน์ เพราะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการเข้าถึงวัตถุดิบและตลาดใหม่ๆ สำหรับอุตสาหกรรมและผลผลิตของสหรัฐฯ เอง (Acheson, 1950: อ้างในอภิษฐ์ น.1-4)

หากย้อนกลับไป ปัญหาของรัฐบาลไทยภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงครามก่อน พ.ศ. 2500 ในสายตาของสหรัฐฯ ไม่ใช่ปัญหาทางการเมือง เนื่องจากรัฐบาลไทยในยุคนั้น ดำเนินงานทางการเมืองตามความต้องการของสหรัฐฯ ในเกือบทุกเรื่องอยู่แล้ว แม้แต่สิ่งที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการแทรกแซงกิจกรรมภายในของไทย ตัวอย่างเช่น ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2498 รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามประกาศว่า หลังจากที่ไทยเข้าร่วมสนธิสัญญา ส.ป.อ.แล้ว ประเทศไทยจะไม่พิจารณาคำอุทธรณ์ให้ปล่อยนักโทษการเมืองจนกว่า “ชาว

ต่างประเทศที่เป็นสมาชิกภาคี (หมายถึงสหรัฐฯ) จะให้ความเห็นชอบเสียก่อน” (Prizzia: น.21) แต่สิ่งที่ป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อสหรัฐฯ กลับกลายเป็น นโยบายเศรษฐกิจของจอมพล ป. พิบูลสงครามเอง ที่มุ่งเน้นการสร้างเศรษฐกิจเพื่อคนไทย เนื้อหาของนโยบายดังกล่าวคือ พยายามลดบทบาทของกลุ่มนายทุนเชื้อสายจีนและลดอิทธิพลกลุ่มทุนของฝ่ายศักดินาเก่าและเน้นการลงทุนโดยรัฐแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐวิสาหกิจ ซึ่งส่วนหนึ่งของผลประโยชน์จากรัฐวิสาหกิจจะถูกใช้เป็นรางวัลแก่นายทหารที่สนับสนุนฐานอำนาจการปกครองภายใต้การนำของจอมพล ป. ในฐานะที่เป็นผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดและเป็นการสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจให้แก่กลุ่ม ขณะเดียวกันก็ใช้นโยบายสร้างฐานะทางการเงินให้แก่คนไทยที่ไม่ใช่เป็นข้าราชการให้มากขึ้น นักวิชาการบางคนเรียกว่า ทุนนิยมภาคราชการ (อภิชัย: น.1-5) กล่าวโดยสรุป รัฐวิสาหกิจในยุคนั้นเป็นเพียงเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจทางการเมือง (ซึ่งก็ไม่ต่างกับสมัยปัจจุบันมากนัก) ทำให้ระบบการผลิตของภาคอุตสาหกรรมและการเงินไม่มีประสิทธิภาพ และอยู่ในมือของกลุ่มปกครองเพียงหยิบมือเดียว

การดำเนินนโยบายดังกล่าว ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับแนวนโยบายเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีข้ามชาติของสหรัฐฯเป็นอย่างยิ่งโดยระบบเศรษฐกิจดังกล่าว เน้นการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งดำเนินการโดยเอกชนอย่างเสรี รัฐมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนในการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ขึ้นมารองรับเท่านั้น ดังนั้นหน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐฯรวมทั้งธนาคารโลก จึงผลักดันอย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจไปตามแนวทางที่สหรัฐฯต้องการ

การทำรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใน พ.ศ. 2500 จึงช่วยแผ้วถางให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งตามความต้องการของสหรัฐฯเป็นอย่างดี หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ได้เข้ารับการรักษารอคัดแข็งอันเนื่องมาจากพิษสุราเรื้อรังที่โรงพยาบาล วอลเตอร์รีด ในสหรัฐฯ ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2501 จอมพลสฤษดิ์ได้เข้าพบกับรัฐมนตรี

ที่สำคัญๆ ของรัฐบาลสหรัฐฯ หนึ่งในนั้นได้แก่ นาย คีคลาส คิลตัน รัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ และเข้าพบอีกครั้งในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกัน นายคิลตันได้แนะนำให้ประเทศไทยส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ เพราะช่วยเพิ่มปริมาณเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ก็เห็นชอบ จึงได้ส่งโทรเลขแจ้งให้พลเอกถนอม กิตติขจร ส่งพระราชบัญญัติการลงทุน พ.ศ. 2497 มาให้ศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขใหม่

จอมพลสฤษดิ์ ได้พยายามอย่างเต็มที่ ในการเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ ซึ่งมีผลทำให้ทุนนิยมในประเทศไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว ในด้าน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติและนายกรัฐมนตรี
ระหว่างตรวจเยี่ยมพื้นที่โครงการของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.)

อุตสาหกรรม รัฐบาลได้ยกเลิกสหภาพแรงงานต่างๆ รวมทั้งยกเลิกพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 เพราะถือว่าเป็นกฎหมายสนับสนุนให้มีการนัดหยุดงานของลูกจ้าง เป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์เข้ามาแทรกแซงได้ ในที่สุด รัฐบาลได้ตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติขึ้น เพื่อดำเนินนโยบายเศรษฐกิจตามแนวทางดังกล่าว โดยจอมพลสฤษดิ์ ถึงกับขอเป็นเจ้ากระทรวงเอง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ : สังตรงจากสหรัฐอเมริกา

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2501 ผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารโลกซึ่งได้เดินทางเข้ามาสำรวจสภาพเศรษฐกิจของไทย ได้ส่งรายงานต่อรัฐบาลไทยชื่อ “A Public Development Program for Thailand” อันเป็นที่มาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ระยะที่หนึ่ง (พ.ศ. 2504-2506) ในภายหลัง (อภิชัย: 1-6)

ต่อมาเพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างมีระบบมากขึ้น จอมพลสฤษดิ์ จึงได้จัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น (หรือที่เรียกสั้นๆว่า สภาพัฒน์ฯ) ทำหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและศึกษาภาวะเศรษฐกิจของชาติ รวมทั้งเป็นผู้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกมีสองระยะ

โดยระยะที่หนึ่ง จัดทำขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2504 ครอบคลุมระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2504-2506 การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ระยะที่หนึ่งนี้ ไม่ได้มีการจัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่อย่างเป็นทางการ แต่การดำเนินการต่างๆ จะเป็นไปตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารโลก ที่ปรากฏในรายงาน Public Development Program ที่สาระสำคัญมีการเสนอให้พัฒนาสาธารณูปโภคในด้านต่างๆทุกด้าน ตั้งแต่การเกษตร อุตสาหกรรม เหมืองแร่ พลังงาน การคมนาคมและการขนส่ง ทางรถไฟ ทางหลวง ทางน้ำ ท่าเรือ ตลอดจนการบริการสังคม ที่อยู่อาศัย การศึกษา และสาธารณสุข รวมทั้งการกู้

เงินและความช่วยเหลือจากต่างชาติ เน้นการพัฒนาเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยไม่มีการกำหนดเป้าหมายการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงอย่างชัดเจน

การพัฒนาตามนัยดังกล่าวของแผน มีความสำคัญอยู่ที่การกำหนดแนวทางห้ามไม่ให้รัฐเข้าแทรกแซงหรือทำธุรกิจแข่งขันกับเอกชน แต่ให้การดำเนินการของรัฐเป็นไปเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เศรษฐกิจของภาคเอกชนเจริญขึ้น โดยที่รัฐเป็นผู้แบกรับและเร่งรัดพัฒนาโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆเป็นหลัก เช่น โครงการสร้างทางหลวง และงานชลประทาน รวมทั้งพัฒนาโครงการผลิตไฟฟ้าขนาดใหญ่ ได้แก่ โครงการไฟฟ้าอันฮิ โครงการไฟฟ้าถ่านหินที่กระบี่ เป็นต้น

การจัดทำรายงาน Public Development Program ดังกล่าว ในเวลาต่อมาได้รับการพัฒนาให้เป็นระบบยิ่งขึ้น จนกลายเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่หนึ่ง และมีฉบับต่อมา จวบจนปัจจุบัน

การศึกษาและฝึกกำลังคนแบบอเมริกันนิยม

ส่วนการช่วยเหลือทางการศึกษาก็คงเป็นไปในทำนองเดียวกัน นับตั้งแต่ พ.ศ. 2494 จนถึง พ.ศ. 2506 มีคนไทยมากกว่า 300 คน ได้รับทุนจากสหรัฐฯ ในโครงการเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่ง 80% ของคนเหล่านี้ได้ทำปริญญาต่อเพิ่มเติมในสหรัฐฯ ในระยะเวลาเดียวกัน มีนักวิชาการอเมริกัน 131 คน เดินทางมายังประเทศไทยภายใต้เงินทุนดังกล่าว (Prizzia: น.31) มีการตั้งบัณฑิตวิทยาลัยซีโต้หรือ Seato Graduate School เพื่อผลิตนักเทคนิคขั้นสูง รองรับโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ เช่น การสร้างเขื่อน ชลประทาน และการตัดถนน นอกจากนี้มีการช่วยเหลือด้านวิชาการต่อมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เพื่อพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์ผ่านมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ การจัดส่งนักวิชาการด้านการศึกษาจำนวนมากไปศึกษา

ต่อในสหรัฐฯ และจัดตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา (ซึ่งต่อมาก็คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) เพื่อผลิตครูตามแบบอย่างของอเมริกัน โดยเฉพาะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยของไทยขนานใหญ่ ที่ค่อยๆ เปลี่ยนจากการอิงหลักสูตรแบบอังกฤษมาเป็นแบบอเมริกัน เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนายทหารของไทย นอกจากนี้ ทางสหรัฐฯ ยังได้ตั้งหน่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารและวัฒนธรรมอเมริกัน หรือ USIS (United States Information Service) ขึ้นในไทย เพื่อเผยแพร่อิทธิพลแนวคิดแบบอเมริกัน ซึ่งมีผลต่อค่านิยมและวัฒนธรรมแบบอเมริกัน แทนค่านิยมและวัฒนธรรมแบบอังกฤษในหมู่ชนชั้นสูงและชนชั้นกลางของไทยที่มีมาแต่เดิมก่อนสมัยสงครามโลก

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมภายใต้การพัฒนาแนวใหม่

โดยเหตุที่ การพัฒนาตามนโยบายดังกล่าว รัฐบาลไทยเป็นผู้ทำหน้าที่แบกรับการลงทุนด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้เหมาะสมแก่การดำเนินธุรกิจของชาวต่างชาติ โดยอาศัยเงินกู้จากต่างประเทศเป็นหลัก (แม้จะมีเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศบ้าง ก็เป็นส่วนน้อยและมีเงื่อนไข) ขณะที่เอกชนต่างชาติได้ประโยชน์จากการเข้าลงทุนเพื่อแสวงหาผลกำไรจากทรัพยากรและแรงงานราคาถูกในประเทศ แต่รายได้ของรัฐจากการเก็บภาษีของผลผลิตที่เพิ่มขึ้นกลับไม่สูงพอ จึงเป็นการเริ่มต้นศักราชใหม่แห่งการเป็นลูกหนี้มหาอมตะนิรันดร์กาลของประเทศไทยต่อสหรัฐฯ และธนาคารโลกนับแต่นั้นเป็นต้นมา โดยผู้ที่ต้องรับภาระดังกล่าวก็คือชาวไร่ชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนล่างสุดของระบบเศรษฐกิจและสังคม

เครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐในการขูดรีดเกษตรกรในชนบทเพื่อใช้เป็นทุนในการสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ คือ ค่าธรรมเนียมข้าวหรือที่มักเรียกกันว่าค่า “พรีเมียมข้าว”

เนื่องจากประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก รายได้จากการขายข้าวเป็นรายได้หลักที่สำคัญที่สุดของประเทศในยุคนั้น แต่จากการที่ราคาข้าวในตลาดโลกมักมีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา เพราะผลผลิตข้าวทั่วโลกแต่ละปีมีความไม่แน่นอนรัฐบาลจึงออกระเบียบเก็บค่าธรรมเนียมข้าวที่ส่งออกไปยังต่างประเทศ โดยมีแนวคิดในช่วงแรกว่า จะเก็บสำรองรายได้ไว้ ในปีที่ราคาข้าวในตลาดโลกสูง และนำเงินสะสมดังกล่าวมาใช้พยุงราคาข้าวในประเทศ ในปีที่ราคาตลาดโลกตกต่ำ เพื่อให้ราคาข้าวในประเทศมีเสถียรภาพ จะได้เป็นประโยชน์ต่อทั้งชาวนาและผู้บริโภคในเมือง แต่ในความเป็นจริง นับตั้งแต่รัฐบาลจัดเก็บค่าพรีเมียมข้าวในปีแรก รัฐบาลในยุคนั้นและยุคต่อมา ไม่เคยจ่ายเงินสนับสนุนแก่ชาวนาในปีที่ราคาข้าวตกต่ำแต่ประการใดเงินรายได้จากค่าพรีเมียมข้าวมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 20 ของรายได้ของรัฐบาลทั้งหมดในช่วงปี พ.ศ. 2503-2512 ค่าพรีเมียมข้าวจึงเป็นรายได้หลักสำหรับค่าใช้จ่ายของระบบราชการที่ขยายตัว และใช้หนี้ต่างชาติที่กู้มาเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภครองรับระบบอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากนโยบายของรัฐบาล ดังนั้น ในปีที่ข้าวในตลาดโลกมีราคาแพง รัฐบาลจะได้ภาษีข้าวในอัตราสูงเป็นพิเศษ ขณะที่ชาวนาไม่ได้รับอานิสงส์จากราคาข้าวที่สูงขึ้นนี้แต่อย่างใด ส่วนในปีที่ราคาข้าวตกต่ำ ชาวนากลับถูกพ่อค้าคนกลางกดราคามากขึ้นเป็นพิเศษจากอัตรารายดังกล่าว ช้ำร้ายกว่านั้นแทนที่รัฐบาลจะเจียดเงินส่วนหนึ่งมาใช้ในการพัฒนาชนบทและการเกษตรเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชาวนา กลับกลายเป็นว่างบพัฒนาด้านนี้มีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับงบประมาณเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและด้านอื่นๆ กล่าวคืองบประมาณภาคการเกษตร มีเพียงร้อยละ 7-13 ในช่วงดังกล่าว ขณะที่ผลผลิตมวลรวมจากภาคเกษตรกรรมคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 25-40 ของทั้งหมด และคิดเป็นถึงร้อยละ 50-90 ของรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากการส่งออก ทั้งที่มีแรงงานในภาคเกษตรกรรมอยู่ถึงร้อยละ 80 ของแรงงานทั้งหมด (เบลโล: น.202-206)

การที่รัฐบาลมิได้มีนโยบายใดๆที่จะให้มีการกระจายรายได้ไปสู่คน

ซึ่งอยู่ในชนบทเป็นส่วนใหญ่ ผลก็คือ ช่องว่างระหว่างคนจนในชนบทกับคนรวยในเมืองห่างไกลกันมากยิ่งขึ้น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจตกอยู่กับคนเพียงหยิบมือเดียว โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค่านักธุรกิจที่ใกล้ชิดกับกลุ่มจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ตัวอย่างเช่น จอมพลถนอม และจอมพลประภาส ดำรงตำแหน่งประธานบริษัทต่างๆที่มาลงทุนในไทย ถึงคนละกว่า 300 บริษัท เป็นต้น ขณะที่การบริโภคสินค้าของคนรวยเป็นไปอย่างฟุ้งเฟ้อตามแนวทางลัทธิบริโภคนิยมตามอย่างตะวันตก คนจนกลับไม่มีอะไรจะกิน ผลคือทำให้ดุลการค้าของประเทศขาดดุลเป็นอันมาก และเพิ่มมากขึ้นทุกปี จนก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

รวมศูนย์ทรัพยากรสู่เมือง บนบทล่มสลาย

นอกจากนี้ การเร่งตัดถนนเข้าสู่ชนบทอย่างมากในระยะต้นของการพัฒนาประเทศ ทำให้นายทุนธุรกิจต่างๆสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่สมบูรณ์ในพื้นที่ที่ห่างไกลได้อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ยิ่งไปกว่านั้น การสูญเสียทรัพยากรจำนวนมหาศาลโดยเฉพาะป่าไม้ มีผลทำให้สภาพความเป็นอยู่ในชนบทเสื่อมทรุดลง เกิดภัยแล้ง แรงงานอพยพจากชนบทเข้าสู่เมือง คนว่างงานจากชนบท โจรผู้ร้าย และหญิงสาวจากชนบทที่ยากจน ต้องกลายมาเป็นโสเภณีเต็มเมือง โดยเฉพาะหญิงสาวจากชนบทภาคเหนือ (จนมีบางอำเภอมีชื่อเสียงไปในทางไม่สู้ดีในเรื่องของการส่งออกโสเภณีไปทั่วประเทศ ถึงขนาดใช้ชื่ออำเภอเป็นศัพท์สแลงแทนคำว่า โสเภณี)

นักวิชาการบางคน(โดยเฉพาะนักเศรษฐศาสตร์การเมือง) มองว่า การครอบงำทุนและการลงทุนแบบใหม่นี้ เป็นรูปแบบของการแสวงหาอาณานิคมแบบใหม่แทนการแสวงหาอาณานิคมแบบเดิม (ยุคก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) เพราะเป็นการใช้ทุนของต่างชาติที่มีเหนือกว่า เป็นเครื่องมือในการดูดซับเอาทรัพยากรของประเทศที่ด้อยกว่า ผ่านการกู้ยืมและการลงทุนจากภายนอก

แทนการใช้อาวุธบังคับเช่นในอดีต ซึ่งประเทศที่ถูกเอาเปรียบไม่ได้รู้สึกว่าคุณเอาเปรียบหรือขูดรีด แต่กลับรู้สึกว่าได้ผลประโยชน์ร่วมจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมุมมองของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองในประเทศด้อยพัฒนาดังกล่าว

ความขัดแย้งในเชิงทัศนะทางการเมือง ระหว่างการพัฒนาเพื่อเน้นการกระจายรายได้เพื่อความเป็นธรรมของสังคม ตามแนวคิดเชิงสังคมนิยม กับการพัฒนาประเทศเพื่อเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยไม่คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม กลายเป็นข้อถกเถียงทางการเมืองที่สำคัญหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อันนำไปสู่ความขัดแย้งนองเลือดทางการเมืองที่รุนแรงที่สุดในภายหลัง

การขยายตัวของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม

ระหว่าง ปี พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2513 ระยะเวลาเพียง 10 ปี ประชากรเพิ่มขึ้นจาก 26 ล้านคน เป็น 36 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยถึงปีละหนึ่งล้านคน ประชากรดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ขณะที่ทรัพยากรและสภาวะสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมทรามลง ชาวชนบทที่ล้มละลายจำนวนหนึ่ง จำเป็นต้องอพยพเข้ามาขายแรงงานราคาถูกหรือขายบริการต่างๆ ในเมือง เกิดคนจนในแหล่งสลัมต่างๆ ในกรุงเทพฯ มากมาย ขณะที่โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลโดยตรงจากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยอาศัยแรงงานชาวชนบทเหล่านี้เป็นกรรมกรเพื่อผลิตสินค้าต่างๆ จากตัวเลขสถิติของทางการ พบว่าแรงงานใหม่ใน พ.ศ. 2513 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2503 ถึง 305% หากนับรวมถึงแรงงานรับจ้างอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม เช่น เสมียน ช่างเทคนิค พนักงานขาย ฯลฯ แล้ว จำนวนแรงงานที่หลั่งไหลเข้าสู่เขตเมือง (ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือกรุงเทพฯ และปริมณฑล) เพิ่มขึ้นถึง ล้านกว่าคนในระยะ 10 ปี (ลิขิต ธีรเวคิน: น.184) แรงงานจากชนบทเหล่านี้ แม้จะด้อยการศึกษา แต่ก็มีลักษณะที่ต่างจากแรงงานในชนบทประการหนึ่งคือ มีความเข้าใจหรือไวต่อปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง เนื่องจากมีโอกาสได้รับข่าวสาร และเห็นความเหลื่อมล้ำของคนรวยและคนจนได้มากกว่าคนในชนบท จึงมีโอกาสที่จะเข้าร่วมหรือถูกโน้มน้าวชักจูงให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เพื่อต่อต้านรัฐบาลในเวลาต่อมา

การขยายตัวของกลุ่มปัญญาชน

เนื่องจากการพัฒนาประเทศตามแนวทางของมหาอำนาจตะวันตก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานักวิชาการและนักเทคนิคจำนวนหนึ่ง เพื่อรองรับการขยายตัวทางอุตสาหกรรม เพื่อใช้เป็นแรงงานสมองสำหรับนายทุน

ต่างชาติที่มาลงทุน ทำให้รัฐบาลต้องจัดตั้งสถาบันการศึกษาระดับสูงเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน ก็ขอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐฯ ในการส่งคนไปเรียนยังมหาวิทยาลัยต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ทำให้นักวิชาการและนักเทคนิคเหล่านี้พลอยได้รับอิทธิพลทางความคิดการเมืองแบบเสรีนิยม ขณะที่การปกครองในประเทศไทยยังเป็นระบบเผด็จการทหารแบบสุดขั้ว กล่าวได้ว่า นักวิชาการเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้กลับเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาต่างๆ และมีส่วนกระตุ้นให้เกิดหน่ออ่อนของความคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยม ซึ่งเคลื่อนไหวต่อต้านระบบการเมืองแบบเผด็จการทหารในภายหลัง

เผด็จการตกไปคนใหม่มา

จวบจนกระทั่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ได้สืบทอดอำนาจ เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อมา

จอมพลถนอม กิตติขจร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ซึ่งเป็นไปตามมติของคณะนายทหารผู้กุมอำนาจในขณะนั้น โดยมีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี จอมพลถนอมได้ปกครองบ้านเมืองแบบเผด็จการตามแนวทางเดิมไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ

จอมพลประภาส จารุเสถียร

จอมพลถนอม กิตติขจร

พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร

ด้านการเมืองอำนาจสูงสุดอยู่ที่คณะทหารที่ทำการรัฐประหารร่วมกันมาตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ประชาชนธรรมดาไม่มีสิทธิในการร่วมดำเนินกิจกรรมหรือเรียกร้องสิทธิการเมืองใดๆ ทั้งสิ้น รัฐบาลมีความหวาดระแวงอย่างสูงต่อการแทรกซึมของอุดมการณ์ลัทธิคอมมิวนิสต์ มีการจับกุมประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหรือขัดแย้งกับผู้ที่มีอำนาจทางราชการอย่างกว้างขวางด้วยข้อหาเหวี่ยงแห “มีการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์”

แม้ว่าจอมพลถนอม กิตติขจร จะจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 แต่รัฐธรรมนูญที่ร่างโดยกลุ่มเผด็จการทหารหาได้มีความเป็นประชาธิปไตยไม่ เพราะรัฐบาลได้แต่งตั้งสมัครพรรคพวกเป็นจำนวนมากเข้ามาอยู่ในวุฒิสภา และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทรับจ้างขายเสียงอยู่ในสังกัดของพรรครัฐบาลอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงทำให้รัฐบาลทหารต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อ “ดูแล” ส.ส.เป็นจำนวนมาก ท้ายที่สุด จอมพลถนอมและจอมพลประภาสทนความรำคาญไม่ไหว จึงทำการรัฐประหารยึดอำนาจตัวเองทางโทรทัศน์ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 พร้อมกับยุบสภา ยกเลิกพรรคการเมืองและรัฐธรรมนูญที่ตนเองร่างขึ้นมา โดยกลับไปดำเนินนโยบายทางการเมืองแบบเผด็จการสุดขั้วเช่นเดิม

ขณะที่รัฐบาลเผด็จการถนอม-ประภาส ดำเนินนโยบายปิดหูปิดตาประชาชน แต่รัฐบาลกลับมีพฤติกรรมที่ฉ้อฉลเป็นอย่างยิ่ง เช่น มีการต่ออายุราชการให้แก่ตัวเองเพื่อให้พวกพ้องของตนมีอำนาจควบคุมกองทัพต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การผูกขาดทางธุรกิจและเศรษฐกิจโดยรวมมือกับนายทุนต่างชาติ เช่น จอมพลถนอม และจอมพลประภาส ดำรงตำแหน่งประธานบริษัทธุรกิจต่างๆ คนละสามร้อยกว่าบริษัท เป็นต้น การใช้ทรัพย์สินทางราชการเพื่อการเสวยสุขของพวกพ้องตนเอง ดังเช่น กรณีทุ่งใหญ่นเรศวร รวมทั้งการปูทางให้ลูกของตนเอง คือ พันเอกณรงค์ กิตติขจร สืบทอดอำนาจ เหล่านี้ ล้วนสร้างความไม่พอใจต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากประชาชนยังเกรงกลัวต่ออำนาจเผด็จการ จึงยังมิได้ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ขณะที่พลังทางการเมือง

เมืองของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่มีจิตสำนึกเสรีประชาธิปไตย อันเนื่องจากการพัฒนาประเทศแบบทุนนิยมตะวันตกก็นับวันจะมีจำนวนมากยิ่งขึ้น ผู้นำเผด็จการจึงอยู่ในภาวะไม่ต่างกับการนั่งอยู่บนกองระเบิดที่พร้อมที่จะประทุตลอดเวลา เมื่อมีเชื้อไฟ

แล้วในที่สุดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก็เป็นเสมือนระเบิดลูกใหญ่ที่ทำลายสถานภาพและอำนาจเผด็จการทหารของกลุ่มถนอม-ประภาสลงพร้อมกับการก่อเกิดของกลุ่มอำนาจใหม่ อันมีพื้นฐานจากกลุ่มทุนกลุ่มใหม่ที่พัฒนาขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมในช่วงหลังจากนั้น

บรรณานุกรม

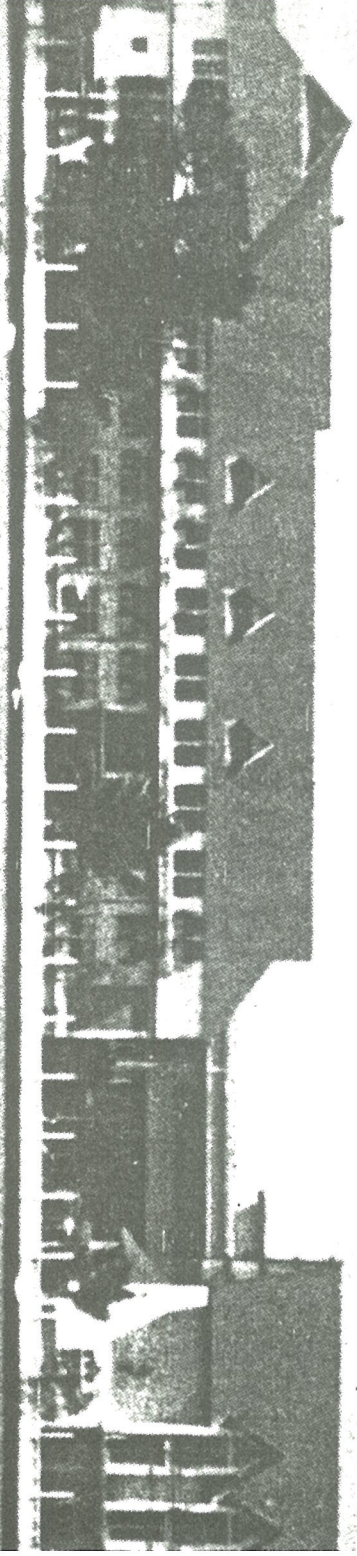
- 1) ประจวบ อัมพะเสวต, พลิกแผ่นดินประวัติศาสตร์เมืองไทย
สำนักพิมพ์สุภาพใจ พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2543
- 2) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ประวัติศาสตร์เมืองไทย
สำนักพิมพ์ดอกหญ้า พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2538
- 3) อภิชัย พันธเสน, ภาพรวมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ของชาติในรอบห้าทศวรรษที่ผ่านมา เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง
ห้าทศวรรษภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทย
จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 12 มิถุนายน
2545
- 4) Ross Prizzia, การรวมพลังของผู้มีน้อยกับอนาคตของประเทศไทย
แปลโดย จิรวัดน์ เหลืองสุกบุญย์ พิมพ์ครั้งที่ 1
สำนักพิมพ์แพรวพิทยา กุมภาพันธ์ 2519
- 5) ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ และเจลิยว ฤกษ์รุจิพิมล, การมีทหารต่างชาติ
ในประเทศไทย ผลทางเศรษฐกิจและสังคม สังคมศาสตร์ปริทัศน์
(ฉบับนิสิตนักศึกษา) ฉบับที่ 11 กุมภาพันธ์ 2514
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
- 6) ลิจิต ธีรเวคิน, วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 6 มิถุนายน 2541
- 7) วอลเต้น เบลโล, โศกนาฏกรรมสยาม
แปลโดย สุรนุช ธงศิลา สำนักพิมพ์ไทม์ส คิมทอง 2542

การแผ่ขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย
มีส่วนทำให้นักศึกษาปัญญาชนไทย
ได้รับอิทธิพลความคิดการเมืองแบบเสรีนิยม
และนำมาสู่การเคลื่อนไหวต่อต้านเผด็จการ
ในเวลาต่อมา

คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล

“ ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง
ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง
ลากและยศจะบังเกิดแก่ท่าน
ถ้าท่านทรงธรรมให้บริสุทธิ์ ”

บทที่ 2

การก่อตั้งและพัฒนาการของมหาวิทยาลัยมหิดล

โรตีสราษพยาบาล ต้นแบบแพทย์แผนตะวันตก

การก่อกำเนิดขึ้นของมหาวิทยาลัยมหิดลมีพัฒนาการตามสภาพ
เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมในแต่ละยุคสมัยเช่นเดียวกับสถาบัน
อุดมศึกษาอื่นๆ กล่าวคือ ได้ผ่านการพัฒนาในยุคต่างๆ ดังนี้

ยุคระบบการแพทย์ตามพระราชดำริ

ยุคสองแนวคิดในการผลิตแพทย์

ยุควางรากฐานการแพทย์แบบอเมริกัน

ยุคมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ

หากแต่มีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจคือ ตั้งแต่เริ่มต้น มหาวิทยาลัย
มหิดลมีความเกี่ยวโยงใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยมาอย่างต่อเนื่อง

เนืองยาวนาน โดยเริ่มก่อรูปจากการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “คณะคอมมิตตี” มาดำเนินการจัดสร้างโรงพยาบาลที่ใช้การรักษาพยาบาลตามแบบแผนตะวันตกขึ้นเป็นครั้งแรก ณ บริเวณวังหลัง เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2429 และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ 200 ชั่ง เป็นทุนประเดิม เพื่อเป็นสถานที่รักษาพยาบาลพระราชวงศ์เจ้านายที่เจ็บป่วย และสามัญชนทั่วไปด้วยวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ผสมผสานแพทย์แผนไทยเป็นครั้งแรก

ทั้งนี้ก่อนหน้านั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงใช้การรักษาพยาบาลตามแบบพื้นบ้าน ขณะที่การรักษาตามแผนตะวันตกจะมีอยู่เฉพาะในหมู่มิชชันนารีที่เริ่มเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ ซึ่งเดิมยังไม่ค่อยเป็นที่แพร่หลายยอมรับนัก จนเมื่อวิธีการรักษาได้รับการยอมรับจากพระราชวงศ์ การแพทย์ตามแผนตะวันตกก็เริ่มได้รับการสนับสนุนส่งเสริมถึงขั้นที่ว่า หากหญิงใดคลอดลูกตามวิชาการแพทย์แบบตะวันตกที่ไม่ต้อง “อยู่ไฟ” จะได้รับพระราชทานเงินกันถึง 4 บาท ประกอบกับในระยะต่อมาหลังจากพระราชวงศ์และชนชั้นสูงของไทยได้มีโอกาสไปศึกษาต่อต่างประเทศ จึงค่อยๆ นำวิทยาการทางการแพทย์แผนตะวันตกมาเผยแพร่มากขึ้น จนนำไปสู่การจัดตั้ง “โรงพยาบาล” ดังกล่าว ซึ่งแทนที่จะเป็น “โรงพยาบาลเอกเทศ” ตามแนวคิดเดิม ที่จัดสร้างขึ้นเป็นการชั่วคราวในพื้นที่ที่มีโรคระบาด ก็เป็น “โรงพยาบาลถาวร” ดังนั้นโรงพยาบาลศิริราชจึงเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกที่รัฐบาลสร้างขึ้นโดยยอมรับการแพทย์แผนตะวันตกควบคู่กับแพทย์แผนไทยอย่างเป็นทางการ

ยุคระบบการแพทย์ตามพระราบดำริ

ปีถัดมา หลังจากสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ พระราชโอรสองค์ที่ 5 ในสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี สิ้นพระชนม์ด้วยพระโรคบิด โดยมีพระชนมายุเพียง 1 ปี 7 เดือน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานสิ่งของงานพระเมรุ พร้อมเงินมรดกของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นี้จำนวน 700 ชั่งสมทบในการจัดตั้งโรงพยาบาลในปี พ.ศ.2431 และพระราชทานนามว่า “โรงศิริราชพยาบาล” ซึ่งนอกจากเปิดรักษาผู้เจ็บป่วยแล้ว ยังเปิดเป็นโรงเรียนแพทย์แห่งแรก ซึ่งเปิดรักษาผู้เจ็บป่วยทั้งแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบัน โดยรับนักเรียนที่มีพื้นความรู้พออ่านออกเขียนได้มาเรียนหลักสูตร 3 ปีเพื่อรับประกาศนียบัตรแพทย์ โดยรับรุ่นแรกเพียง 15 คน มีนายแพทย์ยอร์จ บี.แมคฟาร์แลนด์ หรือ ศาสตราจารย์พระอภัยวิทยาคม เป็นอาจารย์สอน ต่อมา พ.ศ.2436 จึงมีการเรียกชื่อใหม่เป็น “โรงเรียนแพทยากร” และในพ.ศ.2439 สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโรงเรียนแพทย์ผดุงครรภ์และหญิงพยาบาล ในบริเวณโรงศิริราชพยาบาล ขึ้นอีกแห่ง ซึ่งนับเป็นโรงเรียนพยาบาลแห่งแรกของไทย

ต่อมาวันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2443 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เสด็จพระราชดำเนินเปิดตึกโรงเรียนแพทย์ที่สร้างใหม่ และพระราชทานนามใหม่ว่า “โรงเรียนราชแพทยาลัย” จากนั้น ในปี พ.ศ. 2446 หลักสูตรแพทย์ก็ได้ขยายเป็น 4 ปี จนกระทั่งอีก 10 ปีต่อมาในยุคที่พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นไชนาทนเรนทร ทรงเป็นผู้ช่วยปลัดทูลฉลอง กระทรวงธรรมการ มีการปรับปรุงหลักสูตรเป็น 5 ปี และรับนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครั้นในปีพ.ศ. 2458 พระองค์ ในฐานะผู้บัญชาการราชแพทยาลัยก็ได้สั่งยกเลิกการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลศิริราช

ครั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนา “โรงเรียนข้าราชการพลเรือนในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” เป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้รวมเอาโรงเรียนราชแพทยาลัยเป็นคณะแพทยศาสตร์ในจุฬาฯ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล ขยายหลักสูตรประกาศนียบัตรเป็น 6 ปี โดย 4 ปีแรกเรียนวิชาเตรียมแพทย์และปรีคลินิกที่คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ของจุฬาฯ 2 ปีหลังจึง “ข้ามฟาก” มาเรียนด้านคลินิกที่โรงพยาบาลศิริราช

ยุคสองแนวคิดในการผลิตแพทย์

ในยุคนี้มีการวางรากฐานของระบบงานแพทย์ ได้เกิดหน่วยงานต่างๆ ขึ้นตามความจำเป็น เช่น กองแพทย์ กองโสตศาลา กองทำพันธุ์หนองฝี เป็นต้น เมืองด้านสาธารณสุขของประเทศไทยมีการขยายตัวมากขึ้น จึงมีการจัดตั้งกรมสาธารณสุข สังกัดกระทรวงมหาดไทย มี ม.จ. สกลวรรณากร วรธรรม เป็นอธิบดี ในช่วงดังกล่าวสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ามหิดลอุดุลยเดช กรมขุนสงขลานครินทร์ ทรงดำรงตำแหน่งอธิการบดีกรมมหาวิทยาลัย หลังจากที่ทรงจบการศึกษาด้านสาธารณสุขจากสหรัฐอเมริกา และทรงมีบทบาทอย่างมากในการดำเนินงานตามระบบการแพทย์สาธารณสุขแผนใหม่ ม.จ.สกลวรรณากร ทรงมีแนวคิดว่าจะเน้นการผลิตแพทย์จำนวนมากเพื่อกระจายไปในชนบทให้กว้างขวางในลักษณะ“หมออนามัย” เพราะมีปัญหาขาดแคลนแพทย์อยู่ทั่วไป จึงเสนอแนวคิดดังกล่าวต่อสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ามหิดลฯ ซึ่งขณะนั้นทรงเข้ามาช่วยดูแลงานด้านแพทยศาสตร์ศึกษาของคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล แต่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ามหิดลฯ ทรงเห็นว่าควรสนับสนุนการสร้างแพทย์ที่มีคุณภาพสูงก่อน แล้วจึงค่อยกระจายออกไปในภายหลัง ในที่สุด ม.จ.สกลวรรณากร ทรงยอมตาม จึงเป็นทิศทางที่ชัดเจนตั้งแต่นั้นมาว่า การตั้งโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทยจะต้องเน้นผลิตแพทย์ที่เชี่ยวชาญมีคุณภาพสูงก่อนเป็นเป้าหมายสำคัญ

ยุควางรากฐานการแพทย์แบบอเมริกัน

ดั่งนั้นต่อมา ในปี พ.ศ. 2464 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมอบหมายให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ทำจดหมายถึงมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ของสหรัฐอเมริกา ให้มาช่วยปรับปรุงการศึกษาแพทย์ให้มีมาตรฐานตามแนวตะวันตกเพื่อให้ได้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญตาม

ทิศทางดังกล่าว มุลนิธีรียอคกีเฟลเลอร์จึงได้ส่งนายแพทย์ริชาร์ด เอ็ม.เพียร์ส ประธานกรรมการฝ่ายแพทยศาสตร์ศึกษามาดูงาน ซึ่งในช่วงนั้นโรงเรียนแพทย์ที่อยู่ในระยะเริ่มต้นขาดแคลนทั้งสถานที่ อุปกรณ์และครูแพทย์ ทำให้ผู้แทนมุลนิธีรียอคกีเฟลเลอร์ถึงกับกราบทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “โรงเรียนราชแพทยาลัยของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เป็นโรงเรียนแพทย์ที่มาตรฐานต่ำที่สุด”

กระทรวงธรรมการจึงได้กราบทูลเชิญสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ามหิดลฯ ทรงเป็นผู้แทนฝ่ายไทยในการเจรจา โดยมีข้อสรุปที่สำคัญคือ จะขยายและยกระดับหลักสูตรแพทย์จากระดับประกาศนียบัตร เป็นระดับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต โดยมุลนิธีฯ จะส่งอาจารย์มาช่วยวางหลักสูตรการเรียนการสอน รวมทั้งให้ทุนอาจารย์ไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ และออกเงินฝ่ายละครึ่งเพื่อสร้างอาคารเพิ่มเติม ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างตึก 2 หลังที่โรงพยาบาลศิริราช พระราชทานทุนให้นักเรียนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศจำนวนมากและบางระยะยังทรงดูแลรักษาผู้ป่วย ทั้งยังทรงเป็นพระอาจารย์สอนในวิชาชีววิทยาและประวัติศาสตร์ด้วย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2471 จึงมีแพทย์ปริญญาสำเร็จการศึกษาเป็นรุ่นแรก

“สมเด็จพระราชบิดา” กับพระราชนิธาน

อาจกล่าวได้ว่า คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลในยุคนั้นมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก เพราะสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมขุนสงขลานครินทร์ “สมเด็จพระราชบิดา” ทรงสนพระทัยในงานด้านสาธารณสุข และอุทิศพระองค์อย่างเต็มที่โดยทรงลาออกจากราชการแห่งกองทัพเรือ เพื่อไปศึกษาต่อด้านสาธารณสุข ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งรัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา จากนั้นก็ทรงเข้าศึกษาต่อด้านการแพทย์โดยตรง ณ มหา

วิทยาลัยฮาร์วาร์ด แม้พระอนามัยจะทรุดโทรมเพราะทรงเริ่มเป็นโรคพระวัณกะ (ไต)พิการ เมื่อจบปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมในปี พ.ศ. 2471 ก็ทรงเลือกที่จะกลับมาปฏิบัติพระราชภารกิจทั้งในฐานะแพทย์และอาจารย์ แพทย์เป็นแบบอย่างตามพระราชปณิธาน โดยทรงย้ายกับนักศึกษาและบุคลากร ด้านสาธารณสุขโดยตลอดว่า “ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ลาก ทรัพย์และเกียรติยศจะตกมาแก่ท่านเอง ถ้าท่านทรงธรรมะแห่งอาชีพไว้ให้บริสุทธิ์ ”

และแม้จะดำรงพระอิสริยยศเจ้าฟ้าชั้นหนึ่ง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการทรงงานเช่นแพทย์ทั่วไป แต่พระองค์ก็ทรงปฏิบัติหน้าที่แพทย์ประจำบ้านอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช ดูแลคนเจ็บป่วยทุกคนชั้นวรรณะอย่างไม่ถือพระองค์ จนในที่สุดทำให้เกิดความขัดแย้งบางประการในหมู่พระราชวงศ์ จนต้องทรงย้ายไปปฏิบัติหน้าที่แพทย์ประจำบ้านที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิค จ.เชียงใหม่เพียงลำพัง โดยยังทรงดูแลรักษาผู้ป่วยสามัญชนอย่างใกล้ชิด ถึงขั้นทรงอาบน้ำคนไข้ที่เป็นชาวบ้านเองโดยไม่ถือพระองค์ และก็เป็นที่น่าเสียดายที่ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเต็มที่ได้เพียงไม่ถึงเดือนก็ต้องเสด็จกลับกรุงเทพฯ ชั่วคราวเพื่อทรงร่วมในงานพระราชทานเพลิงศพพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ โดยมิได้เสด็จกลับไปโรงพยาบาลแมคคอร์มิคอีกเลย เพราะเริ่มประชวรหนักขึ้นด้วยโรคฝีบิดในตับจนสิ้นพระชนม์จากโรคแทรกซ้อนคือน้ำท่วมพระปัสสาวะ(ปอด)และพระหทัยวาย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2472 รวมพระชนมายุได้ 37 ปี 8 เดือน

จากพระราชปณิธานและคุณูปการที่ทรงมีต่อวงการแพทย์ ทำให้ทรงได้รับการเทิดพระเกียรติให้เป็น “พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย” และกำหนดให้วันที่ 24 กันยายนเป็น “วันมหิดล”

การก่อกำเนิดมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (2485-2512)

คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนถึงปี พ.ศ. 2485 จึงมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ขึ้น โดยโอน คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งมีฐานะเป็นกรม สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่มี “แคมปัส” ที่ชัดเจน คือคณะส่วนใหญ่ยังอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีเพียงคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลเท่านั้นที่อยู่ฝั่งโรงพยาบาลศิริราช

จากนั้นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้ขยายหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2491 จัดตั้งคณะสาธารณสุขศาสตร์ และตั้งคณะแพทยศาสตร์ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์เป็นโรงเรียนแพทย์แห่งที่สอง ต่อมา พ.ศ. 2498 ได้โอนคณะสัตวแพทยศาสตร์ไปสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจัดตั้งคณะเทคนิคการแพทย์ขึ้นในปี 2500 ตั้งคณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่ขึ้นเป็นโรงเรียนแพทย์แห่งที่สาม ในปี พ.ศ. 2502 ตั้งคณะอายุรศาสตร์เขตร้อน และคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ในปี 2503 และปีเดียวกันนั้นเอง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้ร่วมศูนย์อำนาจการควบคุมสถาบันอุดมศึกษา ด้วยการโอนทุกมหาวิทยาลัยไปขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรี รวมทั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พร้อมทั้งให้เรียกอธิการบดีว่า “ผู้บัญชาการมหาวิทยาลัย” ด้วย ตามระบบทหาร

ยุคมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบ

ข้อดีของการใช้อำนาจเบ็ดเสร็จของจอมพลสฤษดิ์ประการหนึ่งคือ ทำให้แต่ละมหาวิทยาลัยมีการพัฒนาไปค่อนข้างรวดเร็วเพราะการพิจารณาตัดสินใจงานด้านต่างๆ ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลคือตัวจอมพลสฤษดิ์เองเป็นหลัก

ในปี พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยขึ้น ทั้งระดับปริญญาโท และเอก เพื่อเน้นต่อ ยอดความรู้ด้านการแพทย์และวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ ในปีเดียวกันนี้เอง ผู้บริหารและอาจารย์ผู้ใหญ่ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อถวายรายงานและได้ขอพระราชทานนาม “มหิดล” อันเป็นพระนามของสมเด็จพระราชบิดา ในฐานะที่ทรงเป็นพระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า ไม่ขัดข้อง แต่ขอให้ปรับปรุงขยายมหาวิทยาลัยให้เป็น “มหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์” เสียก่อน เพื่อให้สมพระเกียรติกับพระนาม “มหิดล”

เพื่อสนองพระราชกระแส สภามหาวิทยาลัยในขณะนั้น จึงได้ริเริ่มจัดตั้งคณะสังคมศาสตร์ขึ้น แต่เนื่องจาก พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ไม่ครอบคลุมสาขาวิชาอื่นที่นอกเหนือจากด้านการแพทย์และสาธารณสุข จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติขึ้นใหม่เพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบดังกล่าว

ระหว่างนั้น ในปี พ.ศ. 2508 ได้มีพระบรมราชโองการฯ ประกาศจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีขึ้นเป็นโรงเรียนแพทย์แห่งที่ 4 ขณะเดียวกันก็มีการโอนคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ไปสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท และคณะเภสัชศาสตร์ พญาไท ขึ้นใน พ.ศ. 2511 และโอนคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2512 พร้อมกับเปลี่ยนชื่อคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นคณะวิทยาศาสตร์เพื่อสอนวิชาพื้นฐานปี 1 และ 2 แก่นักศึกษาทุกคณะ จนเมื่อร่างพระราชบัญญัติใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ทูลเกล้าถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 และได้รับพระราชทานชื่อมหาวิทยาลัยใหม่เป็น “มหาวิทยาลัยมหิดล” โดยมีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2512 มี ศ.นายแพทย์ ชัชวาล โอสถานนท์ เป็นอธิการบดีคนแรก

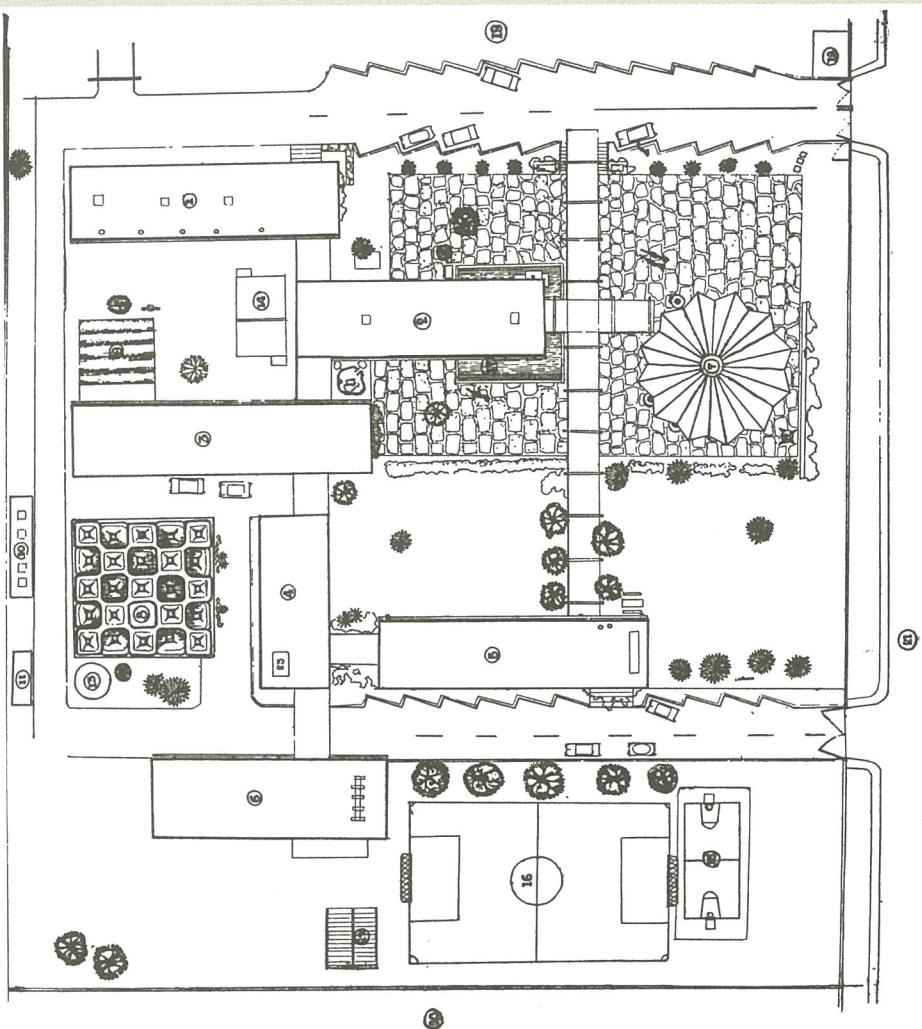
ปลายปีนั่นเอง ก็มีการจัดตั้งคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ขึ้น

เป็นคณะที่ 12 และเริ่มขยายขยายหาพื้นที่เพื่อจัดตั้งคณะใหม่ๆเพิ่ม ตาม ทิศทางแห่งการเป็น “มหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบ” โดย พ.ศ. 2513 สภา มหาวิทยาลัยก็ได้อัญเชิญสมเด็จพระบรมราชชนนีทรงดำรงตำแหน่งประธาน คณะกรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัย ซึ่งในการประชุมครั้งแรกที่วังสระปทุม เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 ได้มีการพิจารณาเรื่องการขอซื้อที่ดินจำนวน 1,241 ไร่เศษ ที่ อ.ศาลายา จ.นครปฐม จากสำนักงานงานทรัพย์สินส่วนพระ มหากษัตริย์ โดยต่อรองในราคาไร่ละ 10,000 บาท และชำระเพียงครึ่งหนึ่ง ก่อน ที่เหลือผ่อนชำระภายใน 5 ปี ดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2514 และได้รับพระ มหาคณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้สำนักงานทรัพย์สินฯ ขยาย โอนที่ดินดังกล่าวให้ตามราคาที่เสนอ

มหิตลยุค “ก้าวกระโดด” สู่ศาลายา

จากนั้นมหาวิทยาลัยได้เร่งพัฒนาหลักสูตร โดยใน พ.ศ. 2514 ได้ จัดตั้งสถาบันวิจัยประชากรและสังคมเป็นลำดับต่อมา พร้อมกับโอนคณะทันต แพทยศาสตร์และเภสัชศาสตร์ ไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2515 และปีเดียวกันก็โอนมหาวิทยาลัยมหิดลจากสำนักนายกรัฐมนตรีไปสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย พร้อมกับยกฐานะโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย เป็นคณะพยาบาลศาสตร์ ตัดคำว่า “พญาไท” ออกจากคณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท และเภสัชศาสตร์ พญาไท และเริ่มดำเนินการก่อสร้างวิทยาเขตใหม่ ของมหาวิทยาลัยมหิดล ที่ศาลายาใน พ.ศ. 2519 ท่ามกลางความยุ่งยาก ทั้ง ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

จากนั้น ณ วิทยาเขตศาลายา มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดตั้งคณะ สำนัก และสถาบันต่างๆอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดตั้งสถาบันวิจัยโภชนาการใน พ.ศ. 2520 ยกฐานะโครงการการศึกษาและวิจัยสิ่งแวดล้อมขึ้นเป็นคณะสิ่งแวดล้อมและ

แผนผังวิทยาเขตฝั่งพญาไท ของมหาวิทยาลัยมหิดลเมื่อปี พ.ศ. 2515

1. ตึกวิทยาศาสตร์ชีวภาพ 2. ตึกฟิสิกส์ 3. ตึกชีวภาพ 4. ตึกวิจัย 5. ตึกเคมี
6. ตึกวิทยาศาสตร์ชีวภาพ 7. ตึกปาฐกถา 8. โรงอาหาร 9. ตึกกายวิภาคศาสตร์ 10. ตึกพัสดุ
11. cocler unit 12. ศาลพระภูมิ 13. Wates Tower
14. สนามวอลเลย์บอล 15. สนามบาสเก็ตบอล 16. สนามฟุตบอล 17. สระน้ำ
18. ที่พักยามประตุ 19. โรงพยาบาลรามาริบัติ 20. สำนักงาน ส.ป.อ.
21. ถนนพระราม 6 22. ห้องพักนักกีฬา 23. ทางขึ้นลาดฟ้า

ทรัพยากรศาสตร์ ใน พ.ศ. 2521 ยกฐานะโครงการศูนย์ศึกษาวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ เป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบทในปี พ.ศ. 2524 จัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปี พ.ศ. 2524 ยกฐานะโครงการศูนย์สัตว์ทดลองแห่งชาติเป็นสำนักสัตว์ทดลองแห่งชาติ ใน พ.ศ. 2530 ยกฐานะศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสาธารณสุขอาเซียนเป็นสถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน ริเริ่มโครงการปริญญาตรีสำหรับศึกษานานาชาติใน พ.ศ. 2532 และจัดตั้งคณะวิศวกรรมศาสตร์ขึ้นใน พ.ศ. 2533 เป็นต้น

การพัฒนาที่อยู่บนเงื่อนไขแวดล้อมดังกล่าว ทำให้มหาวิทยาลัยมหิดลกลายเป็นมหาวิทยาลัยที่มี คณะ สำนัก และสถาบันต่างๆ อยู่อย่างกระจัดกระจายอยู่ใน 3 วิทยาเขตหลักๆ ที่ค่อนข้างห่างไกลกัน คือ ฝั่งโรงพยาบาลศิริราช บางกอกน้อย ประกอบด้วยคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ และคณะเทคนิคการแพทย์ ฝั่งพญาไท ประกอบด้วยคณะวิทยาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี คณะเภสัชศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเวชศาสตร์เขตร้อนที่เหลือโดยเฉพาะที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่จะอยู่ฝั่งสาธิตาทั้งหมด รวมทั้งสำนักงานอธิการบดี

ในท่ามกลางการพัฒนาตามพระราชกระแส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงติดตามและพระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นที่ผ่านมา นักศึกษาโดยเฉพาะในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ ที่สมเด็จพระราชบิดาฯ ทรงเคยเป็นแพทย์และพระอาจารย์อยู่ที่นี้ ก็ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้เข้าเฝ้าใกล้ชิดในหลายโอกาส เช่น เข้าเฝ้าถวายพระพรในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา หรือในปี พ.ศ. 2505 ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรรมการสโมสรนักศึกษาแพทย์ศิริราช เข้าเฝ้าเป็นการส่วนพระองค์ และมีพระราชปฏิสันถารถึงวิธีการเรียนแพทย์ และใน พ.ศ. 2506 ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้แทนนักศึกษาแพทย์เป็น

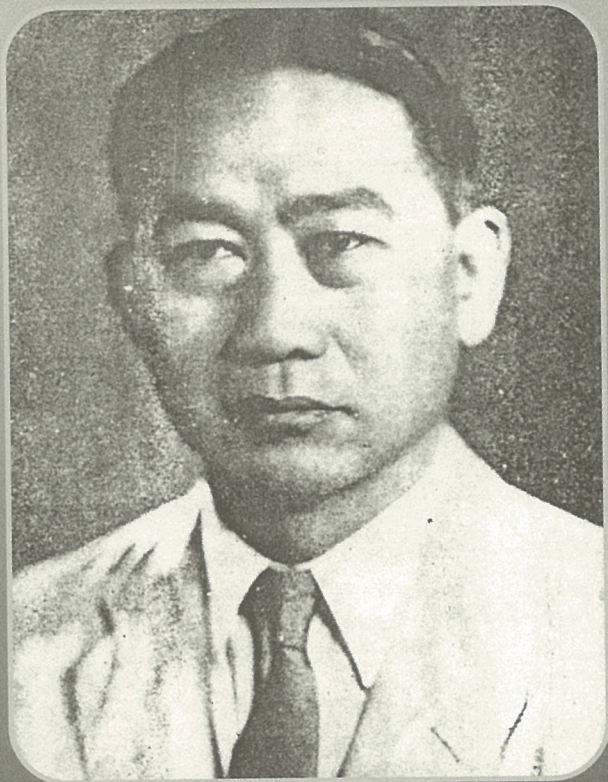
มหาดเล็กอัญเชิญพระแสงศาสตราเดินข้างพระราชยานในพระราชพิธีพุทธ
ยัตราทางสถลมารค และโปรดเกล้าฯให้ร่วมงานอุทยานสโมสรในพระราช
พิธีต้อนรับพระราชอาคันตุกะ ณ พระราชวังบางปะอิน เป็นต้น และเมื่อ
ครั้งเสด็จมาทรงดนตรีเป็นการส่วนพระองค์ ณ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 25
กรกฎาคม พ.ศ. 2513 ก็ได้ทรงย้ำว่า

“สมเด็จพระบรมราชชนกทรงสนพระทัยและพยายามที่จะให้การ
ศึกษาด้านการแพทย์มีความก้าวหน้าในทุกวิถิทาง จนกระทั่งได้รับพระนามว่า
เป็นพระบิดาแห่งวงการแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล และโดยเฉพาะผู้ที่ศึกษาใน
มหาวิทยาลัยนี้ ก็ถือว่าต่างเป็นลูกของท่าน กันนับว่าเรามีสิ่งที่ใกล้เคียงกัน เพราะ
ว่าเป็นลูกของท่านเหมือนกัน และนับได้ว่ามีพี่น้องจำนวนมากน่าชื่นใจ ...”

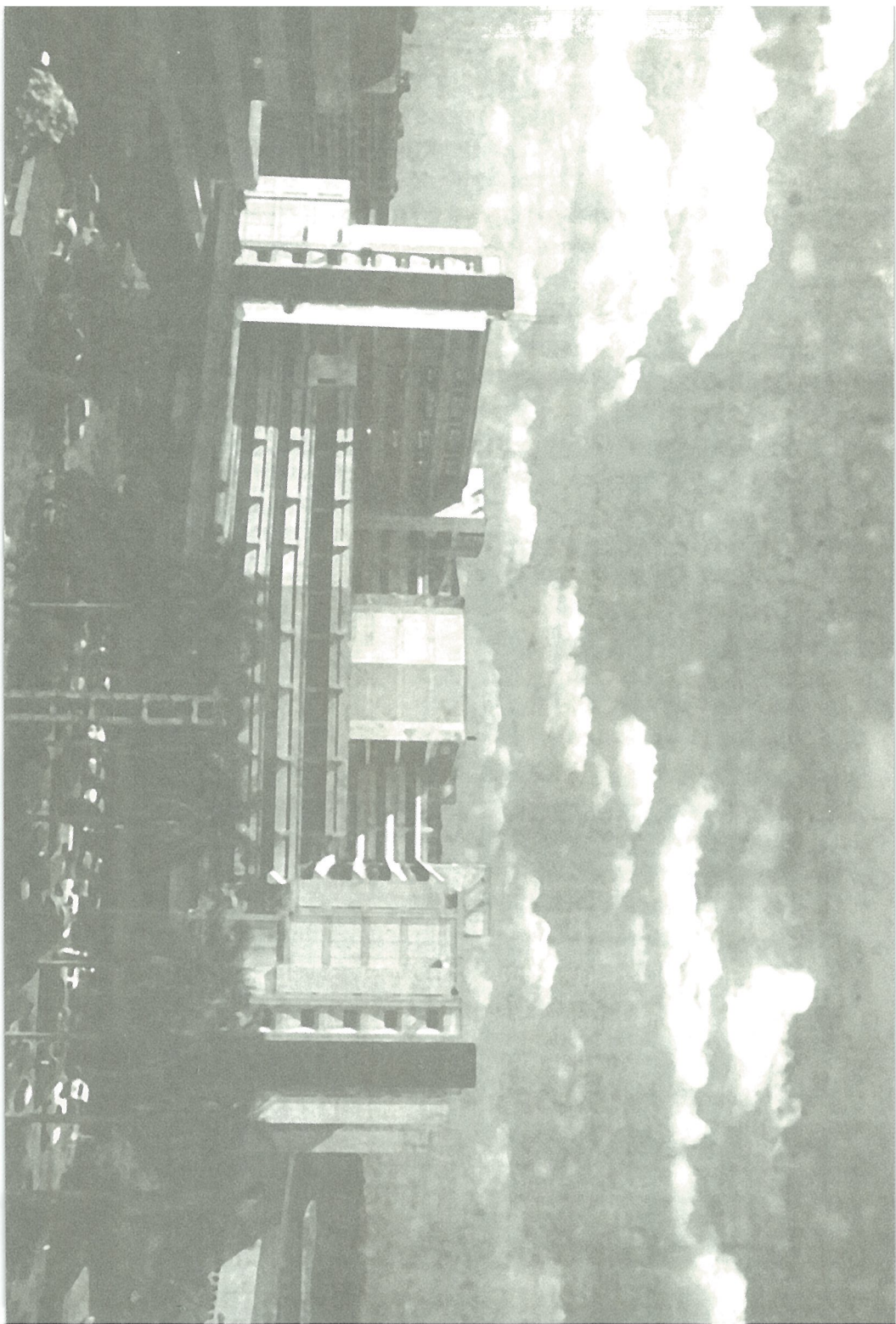

ข้อมูลและเอกสารอ้างอิง

- 1) หนังสือ 100 ปี ศิริราช
- 2) หนังสือ 25 ปี แห่งวันพระราชทานนาม มหาวิทยาลัยมหิดล
- 3) หนังสือ “หนึ่งรอบนักษัตร” มหาวิทยาลัยมหิดล 2522-2534
- 4) หนังสือ กิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดย พรณี ตันสกุล
พ.ศ. 2538

“ อาจารย์อุดม(โปะกะกฤษณะ) ท่านเป็นคนดีมาก
ตอนเป็นอธิการบดี เวลาที่มีผู้รับเหรียญรางวัล ก็จะจัดเลี้ยง
พวกเราก็ชอบ ได้กินข้าวฟรี พอเลี้ยงเสร็จอาจารย์ขึ้นไปพูด
ท่านเตรียมมาอย่างดี พูดถึงรางวัลมีคุณค่าอย่างไร
คนได้รับรางวัลมีคุณค่าอย่างไร
ทำให้รู้จักจิตวิญญาณของคนในศิริราช
แทนที่จะรู้แต่วิชาการ
ก็รู้จักความดีของคนด้วย ”

...การตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่นี้
ก็เพื่อผลิตแพทย์ไปสู่ชนบท เพื่อแก้ไขการขาดแคลนแพทย์
ที่สำคัญกว่านั้น... คือ
การสร้างแพทย์รุ่นใหม่ให้เป็น change agent
หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงสังคม...

บทที่ 3

“รามาริบดี”

โรงเรียนแพทย์แนวใหม่จุดประกายปฏิรูป

“ศิริราช” ตัวแทนระบบจารีตอังกฤษ

ลักษณะพิเศษที่สำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหิดลก็คือ การที่มี 2 โรงเรียนแพทย์อยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกันซึ่งต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทยเองหรือของโลก และจุดที่น่าสนใจก็คือ 2 โรงเรียนแพทย์ดังกล่าว คือคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และคณะแพทยศาสตร์รามาริบดี ต่างมีจุดกำเนิดอันนำไปสู่บุคลิกที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละแห่ง รวมถึงแพทย์ที่จบออกมาจะมีบุคลิกและคุณลักษณะที่ต่างกันด้วย

ขณะที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลอันมีฐานะทางประวัติศาสตร์เสมือน “ราก” ของมหาวิทยาลัยมหิดลในปัจจุบัน มีจุดกำเนิดที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ดังที่กล่าวมาแล้ว ประกอบกับอาจารย์แพทย์รุ่น

แรกๆที่ไปศึกษาต่างประเทศจะจบจากอังกฤษเป็นหลัก ทำให้บุคลิก “ผู้ดีอังกฤษ” ที่เคร่งขรึม ยึดในกฎเกณฑ์ของจารีตประเพณีและระบบอาวุโส ซึมซาบอยู่ในศิริราชมาตั้งแต่ต้น ความน่าภาคภูมิใจของคณะแพทยศาสตร์ฝั่งศิริราชประการหนึ่งที่สถาบันอื่นไม่ค่อยมีหรือมีหากแต่ไม่เข้มข้นเท่า ก็คือ ระบบการเคารพผู้อาวุโส นื่องเคารพพี่ ศิษย์ให้ความเคารพครูบาอาจารย์ ถึงขั้นที่เมื่อเวลาศิษย์พบอาจารย์ก็มีการโค้งคำนับ มองดูสวยงามและเป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้พบเห็น เวลาปฏิบัติงานก็ถือตามระบบอาวุโส เพราะถือว่า “ผู้อาวุโสย่อมชำนาญกว่า” แม้ว่าจะบางครั้งอาจเกิดข้อผิดพลาดก็จะมีการให้อภัย ขณะเดียวกันในระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องก็จะมีระบบ “พี่เทคแคร์” คอยดูแลรุ่นน้อง ที่ผ่านมาคณะนี้จึงไม่มีการหยุดเรียนประท้วงหรือชุมนุมขับไล่อาจารย์โดยนักศึกษา ไม่มีการทะเลาะวิวาทกันเองหรือกับคณะอื่น ทั้งยังมีความเข้มแข็งทางวิชาการเป็นจุดแข็งที่สำคัญ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชจึงอยู่ในฐานะ “ธงนำ” หรือ “พี่ใหญ่” ในหมู่โรงเรียนแพทย์ แม้ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ การที่อาจารย์แพทย์ที่นี้ส่วนใหญ่คือศิษย์เก่าที่ไล่รุ่นกันไป ดังนั้นจึงมีความเกรงใจกันสูงและเป็นไปตามลำดับอาวุโสของรุ่น รุ่นอาจารย์ก็ยังอยู่ พอนักศึกษาจบมาเป็นอาจารย์รุ่นหลัง ก็ยังต้องเกรงใจอาจารย์ที่เคยสอนมาเหมือนสถาบันเก่าแก่ทั้งหลาย ยิ่งยุคก่อนหน้านี้ ศิริราชจะรับผู้ที่จบชั้นปีที่ 2 จากคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ ซึ่งมีระบบอาวุโสที่เข้มข้นและขนบประเพณีที่คล้ายคลึงกัน เมื่อข้ามฟากมา จึงหนุนเสริมวัฒนธรรมองค์กรเช่นนี้จนเป็นเอกลักษณ์

แต่หากมองจากมุมมองของอดีตนักศึกษาแพทย์ฝั่งรามาริบทิรุ่นแรกๆที่ได้มีโอกาสคลุกคลีกับงานค่ายอาสาซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีศูนย์รวมโดดเด่นและต่อเนื่องมายาวนานที่ฝั่งศิริราช อย่าง พ.อ.นายแพทย์พิวัฒน์ โปษยานนท์ แพทย์รามาริบทิร รุ่น 3 ก็จะเห็นความต่างของบุคลิกอาจารย์ 2 ฝั่งซึ่งหล่อหลอมให้บุคลิกนักศึกษาแตกต่างกันอย่างชัดเจนขึ้น

“ผมเข้าไปคลุกคลีกับค่ายอาสาตลอด อาจารย์ที่เข้าร่วมเช่น อาจารย์อวย

กลุ่มอาสาฬหวิทยาลัยมหิดล สร้างโรงเรียนที่หมู่บ้านเหล่าน้อย จ.มหาสารคาม

เหตุสังหฺ์ จะพຸ່มเทกักับนักศึกษามากคูลกคึด้วยกััน ดัคคึนก็ยกบั้งก็คึนละขัาง นักศึกษาไปสร้างโรงเรยึน อาจารย์ม่มีเรงกัันงัซมคัอน ตะปຸตัวไหญงอ อาจารย์ก็มาตอกไหญ้มนตรงแล้วส่งไหญ้่นักศึกษาไปตอกฝัาโรงเรยึน แตบรยาศทัวไปที่ไดยึนมา ที่นั้จะคลั้ายระบบอังกฤษ คึอระบบโปรเฟสเซอร์ รัักนักรเยึน เขกหั้ว ไล่ตะไดยั้ ใครม่มาเรยึนก็ไปตามถึงบ้าน อะโรยัางนั้ แต่วัม่ไดยั้มานั้ กึนขัาวด้วยกัันเหมือฝังรามาฯ ที่นั้ทานขัาวด้วยกััน ม่ไดยั้แยกนั้ ”

กลุ่มหมอหนุ่มแหวกกรอบตั้ง “รามธิบดี”

แต่สำหรับคณะแพทยศาสตรรามาธิบดีแล้ว มีจุดที่แตกต่าง อันเนื่องมาจากการก่อกำเนิดและบรรยากาศแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี อดีตคณบดีคณะแพทยศาสตรรามาธิบดีคนแรก กล่าวถึงที่มาที่ไปของคณะแพทยศาสตรรามาฯ ไว้ในหนังสือ “25 ปีแห่งวันพระราชทานนาม มหาวิทยาลัยมหิดล” ว่า

จากการประชุมแพทยศาสตร์ศึกษา ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2509 มีการชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่ว่าแพทยศาสตร์ศึกษาของไทย ยังขาดแคลนอาจารย์ด้านปริ

คลินิกอยู่มาก ยากที่จะจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในขณะนั้น จึงได้ขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์เพื่อจัดตั้งโครงการผลิตอาจารย์ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานที่ไม่ใช่แพทย์ โดยให้รวมแขนงวิชาด้านปริคลินิก เข้าไปในหลักสูตรวิทยาศาสตร์สาขาต่างๆ ทั้งกายวิภาคศาสตร์ ชีวเคมี สรีรวิทยา ฯลฯ ในหลักสูตรชั้นปีที่ 3 และ 4 เมื่อสำเร็จการศึกษา 4 ปีแรกก็จะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรการแพทย์พื้นฐาน และนักศึกษาเหล่านี้จะมีทางเลือก คือเรียนต่อปริญญาโทและเอกในสาขาวิชาดังกล่าว หรือเรียนสาขาคลินิกในคณะแพทยศาสตร์แห่งใหม่ เพื่อรับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตอีกใบ

ดังนั้น มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในขณะนั้นจึงดำเนินการขออนุมัติจัดตั้ง “คณะแพทยศาสตร์พญาไท” ขึ้น เพื่อศึกษาและอบรมด้านวิทยาศาสตร์คลินิกสำหรับนักเรียนแพทย์ชั้นปีที่ 3 และ 4 และให้ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ทั้งยังเป็นการสนองความต้องการผลิตแพทย์เพิ่มของรัฐบาลไปด้วยซึ่งรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจรก็ได้มีมติเห็นชอบเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2507 ให้ใช้โรงพยาบาลหญิงและเด็ก หรือโรงพยาบาลราชวิถีในปัจจุบันเพื่อการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์คลินิก โดยให้ออนมาอยู่ในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ต่อไป

ต่อมา พล.อ.เนตร เชมะโยธิน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน่วยเหนือที่ดูแลทุกมหาวิทยาลัยที่สำคัญสำนักนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จึงได้ตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นมา 2 คณะ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2507 โดยคณะแรกเพื่อดำเนินการด้านปริคลินิก มี ศ.นายแพทย์ณัฐ ภมรประวัติ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ และอีกคณะ ดำเนินการด้านคลินิก มี ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี เป็นอนุกรรมการ และเลขานุการ

ระหว่างการเตรียม ศ.นายแพทย์อารีเล่าว่า ได้มีโอกาสหารือร่วมกับนายเจน สกถนารักษ์ สถาปนิกถึงความเหมาะสมในการปรับปรุงโรงพยาบาลหญิงและเด็ก ซึ่งขณะนั้นมีภาระหลักคือรักษาผู้ป่วยไข้ เพื่อมารองรับ

โครงการดังกล่าว ซึ่งพบว่าหากจะปรับปรุงให้สามารถทำการเรียนการสอน และวิจัยร่วมไปด้วย จะต้องดัดแปลงสถานที่อีกมาก ทั้งยังต้องขยายโรงพยาบาลเพื่อรับผู้ป่วยชายอีกราว 300 เตียง ต้องมีอาคารผู้ป่วยเพื่อการวิจัยเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งจะต้องลงทุนขยายโรงพยาบาลอย่างมาก โดยอาจต้องมีจำนวนเตียงถึง 1,500-1,750 เตียง อีกทั้งยังต้องขยายห้องปฏิบัติการและหน่วยบริการอื่นๆ อีก เบ็ดเสร็จคาดว่าจะต้องใช้งบประมาณถึงเกือบ 40 ล้านบาทซึ่งนับว่ามากพอควรในขณะนั้นและโดยเหตุที่โรงพยาบาลหญิงเป็นโรงพยาบาลหลักของกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นทางกระทรวงก็จำเป็นต้องขออนุมัติสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่ขึ้นมาทดแทน

ศ.นายแพทย์อริ จึงได้ปรึกษากับ ศ.นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในขณะนั้นถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่ขึ้นเองเพื่อเป็นโรงเรียนแพทย์รองรับโครงการดังกล่าวแทน รวมทั้งปรึกษา ศ.ดร.สดวงต์ มงคลสุข คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ซึ่งไม่ขัดข้องที่จะแบ่งที่ดินหน้ากรมทางหลวงซึ่งมีอยู่ประมาณ 80 ไร่ให้คณะแพทยศาสตร์แห่งใหม่ได้ใช้ส่วนหนึ่ง ในที่สุดก็ได้้นำเรื่องเข้าหารือปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2507 และได้รับความเห็นชอบให้นำเรื่องเข้าเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2508 เพื่อทบทวนมติเดิม ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็รับหลักการที่เสนอ ทำให้คณะแพทยศาสตร์รามธิบดี ได้เริ่มก่อกำเนิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ โดยเริ่มมีการออกแบบและวางแผนสร้างโรงพยาบาลของคณะเพื่อใช้ในการสอน วิจัย ควบคุมไปกับการให้บริการรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ปัจจุบันซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 35 ไร่

อย่างไรก็ตาม แต่แรกผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้ขอพระราชทานพระนาม “มหิดล” มาเป็นชื่อคณะแพทยศาสตร์แห่งใหม่ เพราะขอพระราชทานพระนามนี้มาเป็นชื่อมหาวิทยาลัยหลายครั้ง แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ทรงอนุมัติ เนื่องจากทรงต้องการให้มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เปิดสอนหลากหลายสาขาให้สมกับเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบก่อน แต่ก็ไม่ทรง

อนุมติเช่นกัน จึงเปลี่ยนมาขอพระราชทานชื่อเป็นคณะแพทยศาสตร์ “รามาริบดี” ตามชื่อโรงพยาบาลแทน ซึ่งก็ทรงอนุมัติ (พระบรมราชโองการพระราชทานแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในโอกาสเด็จพระนครีเป็นการส่วนพระองค์ ณ สวนอัมพร วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2513)

ต่อมาปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้ตั้งอธิการบดีมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็นประธานคณะกรรมการวางแผนแปลนโรงพยาบาล มีกรรมการ อาทิ ศ.นายแพทย์จรูญ นูรี ศ.นายแพทย์เปรม นูรี ศ.นายแพทย์ทวี บุญโชติ ศ.นายแพทย์เสริมศักดิ์ เพ็ญชาติ ศ.นายแพทย์อุทัย รัตนิน ศ.นายแพทย์ม.ร.ว.พัชรวิธาน ชุมพล ศ.นายแพทย์ณัฐ ภูมิประวดี และศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี เป็นประธาน โดยทุกคนต่างก็เป็นแพทย์รุ่นใหม่ของฝั่งศิริราช ซึ่งต่อมาได้เป็นกำลังหลักในการจัดการเรียนการสอนในฝั่งรามาริบดี โดยมีอาจารย์แพทย์จากที่อื่นมาช่วยเสริม

ศ.นายแพทย์อารียังกล่าวถึงอีกแนวคิดหนึ่งในการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่ว่าเป็นเพราะเห็นว่าในอดีตที่ผ่านมาความรู้ในการแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นผลงานและประสบการณ์ของต่างประเทศเกือบทั้งสิ้น ขณะที่ปัญหาสุขภาพและโรคหลายอย่างต้องสร้างองค์ความรู้เพื่อแก้ปัญหาของเราเอง ดังนั้น โรงเรียนแพทย์แห่งใหม่จะให้ความสำคัญกับการวิจัยเป็นหลักไปพร้อมๆ กันด้วย โดยเป็นคณะแพทยศาสตร์แห่งแรกที่มีศูนย์วิจัย ซึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์อีกเช่นเคย โดยทางมูลนิธิได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาร่วมหารือตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ ซึ่งทำให้ศูนย์วิจัยสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยเฉพาะเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ราคาแพงจนได้จัดตั้งเป็นศูนย์วิจัยรามาริบดี ที่เป็นฐานสำคัญที่นำไปสู่การก่อตั้งสถาบันวิจัยและโภชนาการในมหาวิทยาลัยมหิดลและอื่นๆ ในเวลาต่อมา

โรงเรียนแห่งใหม่สโตนีวอลล์ที่เปิดกว้าง

อาจกล่าวได้ว่าการให้มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์เข้ามาช่วยวางรากฐานและ

หลักสูตรโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่ ยังคงยึดตามแนวคิดเดิมคือจะเน้นผลิต “แพทย์ชั้นหนึ่ง” และ “อาจารย์แพทย์” เป็นหลักต่อไปแม้ในชนบทจะเกิดปัญหาขาดแคลน และเกิดความขัดแย้งในยุคของสงครามเย็นเพียงใดก็ตาม

ศ.นายแพทย์อารีได้เล่าเพิ่มเติมให้ฟังในภายหลังว่า “ขณะนั้นประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องขยายโรงเรียนแพทย์เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการ โดยเฉพาะในภูมิภาค ก็เริ่มต้นที่เชียงใหม่ แต่ไม่ว่าที่ไหนจะขยายก็มาโยนให้คณะวิทยาศาสตร์ทำ ปัญหาก็คือเราขาดอาจารย์ด้านปรีคลินิก ในนามของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ อาจารย์สตาจก็เป็นผู้ริเริ่มหาคนมาช่วย พอเกิดเป็นรูปเป็นร่าง ก็เลยย้ายจากที่อาศัยคณะเกษตรศาสตร์อยู่ มาอยู่ในสถานที่ปัจจุบันและขยายเป็นปีกแผ่นมากขึ้น แต่จากนั้นเรารู้ว่านักศึกษาที่เข้ามาอยากเรียนแพทย์มากกว่า พอเรียนปรีคลินิกไปได้สักพักก็จะเริ่มหันเหไม่คิดต่อปริญญาโท หรือเอก แต่อยากได้แพทยศาสตรบัณฑิต ตอนนั้นคณะรัฐมนตรีขอให้ใช้โรงพยาบาลหญิงเป็นที่เรียนด้านคลินิกใน 2 ปีหลัง ซึ่งก็มีเหตุผลเพราะมีโรงพยาบาลอยู่แล้ว คนไข้ก็มีให้ ตอนนั้นผมกำลังช่วยงานซีโต้อยู่ (งานห้องแล็บซีโต้หรือสปอ.-สนธิสัญญาร่วมป้องกันเอเชียอาคเนย์ ซึ่งในขณะนั้นถือว่าเป็นความลับ-ผู้เรียบเรียง) สงครามเวียดนามก็กำลังเต็มที่ ก็ถูกอาจารย์ชัชวาล ดึงมาช่วย พอคณะรัฐมนตรีอนุมัติเราก็นำคำว่าโรงพยาบาลหญิงซึ่งชื่อก็บอกแล้วว่ามีแต่คนไข้ผู้หญิงส่วนมากเป็น OB(สูติ-นรีเวช-ผู้เรียบเรียง) อะไรพวกนี้ ก็ยังบอกว่าที่นี่จะเป็นโรงเรียนแพทย์ได้อย่างไร ในเมื่อมีแต่คนไข้ผู้หญิง เพราะฉะนั้นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เป็น โรงพยาบาลทั่วไป ทั้งหญิงทั้งชายรับหมด ก็ปรึกษากับสตาจและกรรมการแพทย์ ตอนนั้นก็เริ่มรู้แล้วว่ามันยุ่งยาก อยู่ดีๆ เขาเคยมีคนไข้ 400-500 คน จะไปบอกให้เขาตัดเหลือ 200 คนจะได้ไหม เพราะฉะนั้นถ้าอยากได้ผู้ชายก็ต้องสร้างเพิ่มเอง แล้วยังต้องมียานบริการ โรงเรียนแพทย์ต้องมีห้องเรียน ห้องสัมมนา ต้องมีการปรับปรุงค่อนข้างมาก แล็บก็ต้องขยาย ก็ให้เขาไปคิดปรับ สรุปว่าต้องใช้เงินไม่ใช่น้อย ที่สำคัญจะทำ

คณะกรรมการบริหารชุดแรก แพทย์ฝึกหัด และแพทย์ประจำบ้าน

อย่างไรกับหมอที่ประจำอยู่ที่นี้ ซึ่งไม่เหมาะที่จะเป็นอาจารย์ “

“ขณะที่คิดเรื่องนี้อยู่ในหัว ก็ขับรถเรื่อยมาเข้าถนนโยธี ผ่านที่ที่เป็นโรงพยาบาลรามาศึกษาเดี๋ยวนี กลับไปสถาบันมะเร็ง กลับไปซีโด้ซึ่งก็คือกระทรวงการต่างประเทศเดี๋ยวนี ที่ทั้งหมดมี 80 ไร่ อาจารย์สตางค์ก็ใช้ไปแล้ว 50 ไร่ ก็เลยลองให้สถาปนิกลองคิดดูว่าถ้าทำโรงพยาบาล 500 เตียงใหม่ที่น่าจะดีกว่า ใหม่ ไม่ต้องไปทวงเขา ก็มาหารือกับอาจารย์สตางค์ เอาอาจารย์ชัชวาล มาตกลงร่วมกันต่อหน้าหลวงอรรถไกรวัลลภ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ในที่สุดอาจารย์ชัชวาลก็เสนอว่าให้แบ่งกันคนละครึ่ง คนละ 40 ไร่ แต่ของเรา ก็เสียตรงที่อาจารย์ชัชวาลออกปากไปให้สถาบันมะเร็งเสียส่วนหนึ่งแล้วก็ต้องยอม ในที่สุดก็เอาเรื่องนี้เข้าครม.อีกครั้ง เพื่อเปลี่ยนมติ ตอนนั้นจอมพลถนอม เป็นนายกรัฐมนตรี ผมก็ต้องเข้าไปอธิบายเหตุผลกับจอมพลถนอม ท่านก็โอเค บอกว่าเดิมทีให้ใช้โรงพยาบาลหญิงเพราะประหยัดเงิน ก็ถามว่าจะเอาหมอมจากไหน เราก็บอกว่าแบ่งกันกับอาจารย์สตางค์ ท่านก็ถามว่าแล้วต้องใช้งบเท่าไร ในที่สุดก็ได้รับอนุมัติ ก็เริ่มสร้างที่รามาศึกษา”

หากวิเคราะห์ถึงแรงสนับสนุนให้อาจารย์กลุ่มหนุ่มของฝั่งศิริราชซึ่งมี ศ.นายแพทย์อารีเป็นแกนสำคัญพยายามผลักดันให้มีการตั้งคณะแพทย์ใหม่ใน มหาวิทยาลัยเดียวกัน อาจเป็นไปได้ว่าเป็นเพราะต้องการหลุดออกมาจาก บรรณายกาศและกรอบของฝั่งศิริราชที่ถูกมองว่าไม่เอื้อต่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ

“ผมอยู่ศิริราชมาก่อนก็รู้ อาจารย์ศิริราชท่านก็มีพระคุณ ท่านเก่ง อาจารย์ประเสริฐ กังสดาล ท่านเก่งมาก อาจารย์อรุณ เนตรศิริ อาจารย์อุดม โปษะกฤษณะ นี่สุดยอด แต่ทำไมท่านถึงมีปัญหาว่าทำอะไรถึงได้ไม่เต็มไม้เต็มมือ มาเริ่มที่รามาศึกษา ก็คิดว่าระบบทุกอย่างสามารถที่จะปรับปรุงได้ จึงพยายามหาอาจารย์รุ่นหนุ่มที่อายุไม่มากมาช่วยกัน ซึ่งตอนนั้นคนที่พอรู้จักก็เฟลเลอร์ เพราะว่าการเรียนการสอนเปลี่ยน มันเปิดกว้าง มีฝรั่งมาสอน ต่อมานัก ศึกษาที่เก่งๆและหัวก้าวหน้าในยุคนั้นก็เลยไหลมาที่นี่ ซึ่งรุ่นแรกเป็นรุ่นที่ต้อง เริ่มใช้ทุน 2 ปี กลุ่มนี้เข้ามาเราก็รู้แล้วว่ามีความตั้งใจอยากไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ อยาก

ทำงานเพื่อสังคม ซึ่งเรารับไม่มาก 64 คนเท่านั้น ก็มาคุยกันและทำให้เห็นภาพชัดขึ้นว่าการแพทย์ที่ไม่ดีมันต้องเปลี่ยน รมมาฯ รุ่นแรกจึงเริ่มมีการเรียนคอมเมดหรือเวชศาสตร์ชุมชน อย่างจริงจัง เพื่อเตรียมสำหรับการออกไปใช้ทุนเมื่อจบ”

ระบบของโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่ได้รับการขานรับสนับสนุนจากอาจารย์รุ่นใหม่ของฝั่งศิริราชที่ในช่วงหลังส่วนใหญ่จบจากอเมริกา อาจารย์เหล่านี้จึงเข้ามาเป็นกำลังหลักในการดำเนินงาน ทำให้ปรีคลินิกของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ อันเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการสนับสนุนโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่ที่มีความเข้มแข็งในเวลาต่อมา

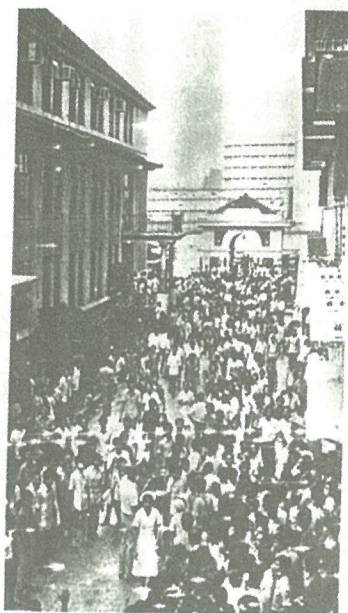
น.ศ.-อาจารย์กลมกลืนภายใต้บรรยากาศใหม่

จากสภาพแวดล้อมใหม่ดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับอาจารย์จึงไม่ใช่อยู่บนพื้นฐานของความเคารพเกรงใจในระบบอาวุโสและการยึดระเบียบประเพณีเช่นฝั่งศิริราช หากแต่อยู่บนพื้นฐานของบรรยากาศยุคเสรีนิยมที่เน้นการเคารพและยอมรับในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สามารถแลกเปลี่ยนมุมมองความเห็นซึ่งกันและกันได้อย่างเต็มที่ แม้กระทั่งในเรื่องอุดมการณ์ความคิดทางการเมือง ที่บางครั้งขัดแย้งแหลมคมจนมีความไม่เข้าใจกันอยู่บ้าง แต่ขณะเดียวกัน ความเป็นอาจารย์แพทย์ที่ให้ความรักเมตตาศิษย์ ก็ไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่าที่มีอยู่ในโรงเรียนแพทย์แห่งเดิม

ในระยะแรกๆ นั้น นักศึกษารุ่นแรกต้องปรับตัวอย่างหนักกับระบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ไม่ใช่อาจารย์เป็นผู้เดี่ยวเจี่ยถ่ายทอดให้อย่างเดียวเช่นระบบเดิม แต่เน้นการพึ่งตนเอง ค้นคว้าวิจัยเอง โดยมีตำราภาษาอังกฤษเล่มโตเป็นเครื่องมือและเน้นสื่อสารกันด้วยภาษาอังกฤษจากอาจารย์-นักวิชาการของมูลนิธิโรคหัวใจเฟลเดอร์ที่ยังคงอยู่เป็นหลักในช่วงแรกๆ ของการก่อร่างสร้างคณะ อาจารย์ด้านปรีคลินิกหลายคนจึงต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงช่วยเตรียม ช่วยติวทั้งด้าน

ภาษาและเนื้อหาวิชาการให้นักศึกษาจนคำมิดดิกชั่น เพื่อที่ทุกคนจะได้ตั้งรับ
ได้กับระบบใหม่นี้ โดยไม่เซไปเสียก่อน จนกระทั่งในที่สุดทุกคนเริ่มคุ้นเคย
และปรับตัวได้

การเรียนการสอนฝั่งรามามาจะมีบรรยากาศการอภิปรายถกเถียงค่อนข้างสูง อาจารย์ฝั่งหลายคนไม่สนใจเรื่องคะแนน แม้เวลาสอบบางครั้งก็สามารถเปิดหนังสือดูได้ หากแต่สิ่งที่จะเน้นหนักคือแนวคิดที่ถูกต้อง มีเหตุผลหรือไม่เพียงใด ได้ concept ใหม่ ๆ หรือไม่ เพียงใด ซึ่งต้องผ่านกระบวนการถกเถียงอภิปราย จึงไม่แปลกที่นักศึกษาฝั่งรามามาโดยทั่วไปจะมีบุคลิกเฉพาะของตนเองคือ การกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกด้วยความเชื่อมั่นในตัวเอง ขณะเดียวกันความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับอาจารย์ที่อยู่บนพื้นฐานดังกล่าว ก็มีเนื้อหาที่เข้มข้นขึ้น จนถึงบางครั้งหลังเลิกเรียนอาจารย์กับศิษย์จะถกเถียงแลกเปลี่ยนในสิ่งที่อยู่นอกเหนือตำรา เป็นต้นว่า ประเมินแนวคิดในการแก้ปัญหาสังคม ที่ยุคนั้นหลายแนวคิดหลายทฤษฎี ทั้งจากซีกเสรีนิยมแบบตะวันตกและแนวคิดสังคมนิยมจากการเคลื่อนไหวปฏิวัติสังคมในจีนและรัสเซียเริ่มซึมซาบเข้ามา ทำให้ต่างมีโลกทัศน์ที่เปิดกว้างและค่อนข้างลดช่องว่างทางความคิดลง หลายครั้งกิจกรรมและการปรับเปลี่ยน ทั้งทางด้านวิชาการ ระบบการเรียนการสอน ด้านสวัสดิการต่างๆ อาจารย์ก็มักเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือและผลักดัน รวมถึงให้นักศึกษาสามารถวิพากษ์การสอนของอาจารย์ได้ ซึ่งแม้จะทำให้อาจารย์บางส่วนรับไม่ได้ แต่อาจารย์ผู้ใหญ่ของฝั่งรามาริบัติ กลับเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้เรียนมีสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ และนักศึกษาได้ตกลงเห็นร่วมกันที่จะจัดสัมมนาครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและประวัติศาสตร์ของวงการสาธารณสุขไทย นั่นคือการสัมมนาที่ ศูนย์ฝึกอบรมและวิจัยคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 8-10 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในมหิดลและใน

ศิริราชกับมนุษยธรรม และสามัคคีธรรม

มหาวิทยาลัยอื่น เช่น การสานต่อระบบการเรียนรวมเพื่อคัดกรองเอาผู้มีเจตคติในการรับใช้สังคมเข้าเรียนแพทย์ การปรับปรุงโครงสร้างกิจกรรมนักศึกษาครั้งใหญ่ การเปิดโอกาสให้เยาวชนในชนบทได้เข้าเรียนแพทย์ ผ่านโครงการส่งเสริมการศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท เป็นต้น

อาจารย์จุดประกายปฏิรูปรามา

ช่วงเวลาที่มีการผลักดันแนวคิด ในการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์รามาฯ ขึ้นนั้น เป็นช่วงที่สถานการณ์ “สงครามเย็น” ในภูมิภาคนี้ทวีความเข้มข้นขึ้นเป็นลำดับ ขณะเดียวกันสงครามเต็มรูปแบบในเวียดนามที่สหรัฐอเมริกาทุ่มกำลังเพื่อหวังด้านอิทธิพลของระบบคอมมิวนิสต์จากจีน ก็กำลังเพิ่มความรุนแรง อเมริกาจึงพยายามทุ่มเทการสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาลทหารในทุกด้าน ตั้งแต่ยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จนมาถึงยุคจอมพลถนอม กิตติขจร เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการใช้ประเทศไทยเป็นด่านหน้า เป็นฐานทัพ และอาศัยทหารรับจ้างไทยเป็นกำลังสำคัญในการสู้รบในเวียดนามแทนการเกณฑ์ทหารอเมริกันมารบเอง ซึ่งถูกต้องด้านอย่างหนักในประเทศของตน จึงเป็นไปได้ว่าการเข้ามาหนุนช่วยอย่างเต็มที่ของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ในการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เป็นส่วนหนึ่งของแผนนโยบายดังกล่าวของสหรัฐ ซึ่งนอกจากเพื่อหวัง “ซื้อใจ” แลกเปลี่ยนประโยชน์กันดังกล่าวแล้ว ยังมุ่งวางรากฐานด้านวิชาการและระบบการศึกษา ด้านการแพทย์และสาธารณสุขแบบอเมริกันให้หยั่งรากลึกกลงในสังคมไทย เปิดรับอิทธิพลเดิมของยุโรป โดยเฉพาะของอังกฤษ ที่มีมาก่อนหน้านั้นออกไปด้วย เช่นเดียวกับที่กระทำกับระบบโรงเรียนทหาร ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาในระดับอุดมศึกษาอื่นๆ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ในช่วงนั้น

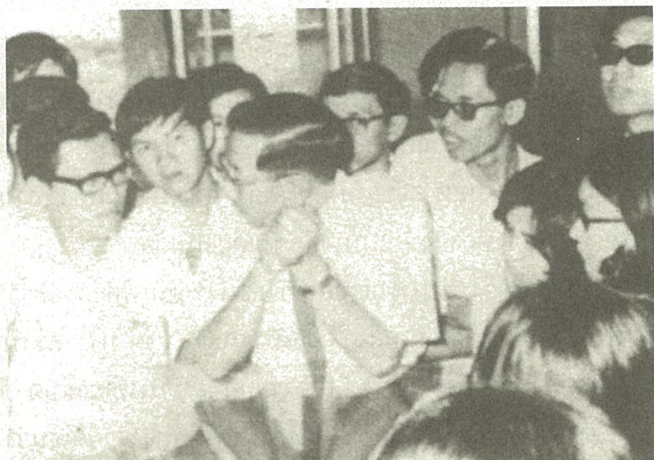
การที่อาจารย์รุ่นใหม่ในกลุ่มดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญตั้งแต่ยุค

เริ่มต้นของการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งนี้ ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอน
 นี้จากกรอบเดิมของฝั่งศิริราชที่อิงระบบของอังกฤษอย่างมาก จนถึงขั้นมี
 ความคิดที่จะ “ปฏิรูปรามฯ” เพื่อเรียกร้องให้อาจารย์สอนเต็มเวลา หรือ “Full
 time” แก่ปัญหาอาจารย์แพทย์จำนวนไม่น้อยในยุคนั้นที่ยังไม่ได้ทุ่มเทแก่การ
 เรียนการสอนอย่างเต็มที่ หากแต่นำเวลาส่วนหนึ่งไปทำคลินิกหารายได้ โดย
 ถือว่าเป็นสิทธิอันชอบธรรม ซึ่งแก่นนำสำคัญของการเคลื่อนไหวเรื่องนี้ใน
 เวลานั้นก็คือ ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี คณบดีคนแรกของรามฯ ศ.นาย
 แพทย์สันต์ หัตถิรัตน์ ศ.นายแพทย์อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นต้น รวมทั้ง
 ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งแม้จะยังคงอยู่ที่ฝั่งศิริราช แต่ก็มาร่วมปรึกษา
 หารือกับกลุ่มอาจารย์แพทย์ฝั่งรามฯอย่างใกล้ชิด

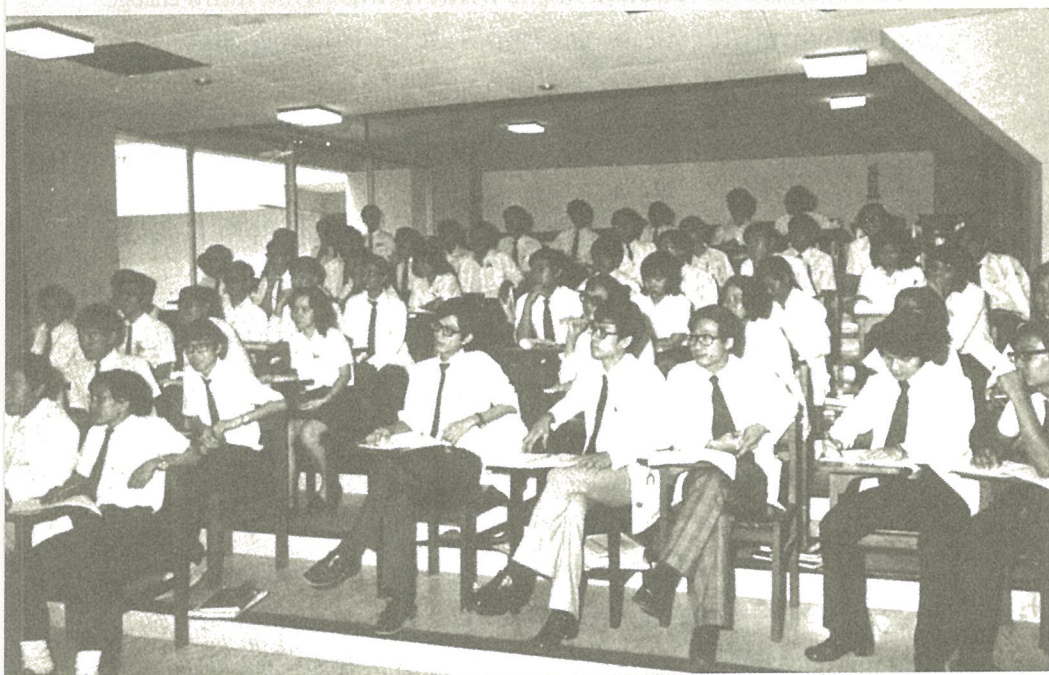
“ก็มาคิดกันว่าถ้ายังเป็นระบบเดิม โรงเรียนแพทย์แห่งใหม่นี้ก็ไม่แตกต่าง
 อะไรกับที่เก่าก็เลยถามบรรดาอาจารย์ทั้งหลายว่าถ้ามีวิธีอื่นที่ดีกว่านี้ก็บอกมา
 รามฯหน้าที่หลักคือจุดประกายนำไปสู่การแก้ปัญหา ถ้าจะให้เกิด ต้องปรับ
 ระบบ ช่วงนั้นโรงพยาบาลเอกชนเริ่มเกิดขึ้นมาก ไปทำเอกชนก็ดี แต่เราก็ต้อง
 รับผิดชอบนักเรียนแพทย์ จึงอยากให้มีการตกลงให้เป็นระบบซะ ว่าจะต้องมา
 สอน มาวิจัยร่วมกับเด็กอย่างไร”

ศ.นายแพทย์อารี พยายามที่จะสร้างแนวร่วมในหมู่นักศึกษาแพทย์
 รามฯปีแรกๆ โดยพยายามจัดสัมมนา ร่วมกับนักศึกษาในหัวข้อต่างๆเพื่อสร้าง
 กระแส เช่น อาชีพแพทย์ควรเป็นเช่นไร อนาคตประเทศชาติเราควรเป็นอย่างไร
 ซึ่งนักศึกษาก็ยังมีความเห็นเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายที่เห็นว่าแพทย์เป็นวิชาชีพหนึ่ง
 ต้องใช้เงินทอง ต้องมีฐานะ ดังนั้นการที่แพทย์มุ่งหาเงินก็เป็นเรื่องธรรมดา ขณะที่
 อีกฝ่ายเห็นว่าแพทย์ต้องควรต้องเสียสละ รวมความแล้วความพยายามดัง
 กล่าวก็ไม่สำเร็จ เหตุเพราะมีอาจารย์แพทย์ที่คัดค้านจำนวนมากจนถึงขั้น
 พยายามลอบบีผู้มีอำนาจสูงสุดในช่วงนั้นให้ยับยั้งไว้ ซึ่งแม้แนวคิดดังกล่าวไป
 ไม่ถึงเป้าหมาย แต่กลับได้รับการสนับสนุนอย่างยิ่งจากนักศึกษาตั้งแต่รุ่นแรกๆ

“จำได้ว่าอาจารย์บางคนพาพวกเราไปดูงานตอนทำคลินิกว่าจะต้องทำ

อาจารย์อารีกับศพ.รุ่นแรก

ห้องเรียนสมัยมีนักศึกษา 64 คน นักศึกษาชายลูกเนคไททุกคน

อะไร วางระบบอย่างไรจึงจะไปได้ดี พวกเราก็เอนดี ถามว่าพามาดูทำไม แทนที่จะไปสอนเราในชั้นเรียน” นายแพทย์ วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ แพทย์รามาธิบดี ห้วหน้าหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เล่าถึงบรรยากาศในช่วงที่กำลังมี 2 แนวคิดขัดแย้งกันอยู่

จึงอาจกล่าวได้ว่าเจตนารมณ์ของการก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เป็นไปตามที่นายแพทย์วีระศักดิ์ กล่าวไว้ในปาฐกถา “รจิต นริ” ครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2545 ที่ว่า “อาจารย์กลุ่มผู้นำในรามาธิบดี อันได้แก่ อาจารย์รจิต อาจารย์อริ อาจารย์เปรม ได้กำหนดทิศทางไว้ชัดเจนว่า การตั้งโรงเรียนแห่งใหม่นี้ ก็เพื่อผลิตแพทย์ไปสู่ชนบท เพื่อแก้ไขการขาดแคลนแพทย์ที่สำคัญกว่านั้น ผมเชื่อว่าในความรู้สึกลึกๆ หรือวิสัยทัศน์ที่ไม่ได้ประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรของอาจารย์ส่วนใหญ่คือ การสร้างแพทย์รุ่นใหม่ให้เป็น change agent หรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างยิ่ง”

สองแนวคิดในการผลิตแพทย์ หลอมสู่ “เวชศาสตร์ชุมชน”

ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี อาจารย์แพทย์ของศิริราช ซึ่งเป็นนักคิดนักวางแผนที่สำคัญผู้หนึ่งเล่าว่า “สมัยก่อนโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่เกิดขึ้นยาก โดยมักจะทะเลาะกันมาก เพราะอาจารย์ผู้ใหญ่ทางศิริราช เช่น อาจารย์หมอมวย เกตุสิงห์ อาจารย์หมอมงคล ชนะศิริ ท่านต่างก็เป็นคนดีมาก แต่มีมุมมองว่าการตั้งโรงเรียนแพทย์เพิ่ม อาจทำให้คุณภาพต่ำลง ซึ่งประเด็นเช่นนี้เถียงกันมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระราชบิดาแล้ว โดยสมัยนั้น ม.จ.สกลวรรณกร วรธรรม เป็นอธิบดีกรมสาธารณสุข ซึ่งยังขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย ก็มีแนวคิดต่างจากสมเด็จพระราชบิดา โดยเห็นว่าจะมีการเทรนคนเยอะๆ เช่น พวกหมออนามัย จะได้กระจายไปได้กว้าง ขณะที่สมเด็จพระราชบิดา ทรงสนับสนุนการสร้างแพทย์ที่มีคุณภาพที่ดีก่อน แล้วค่อยกระจายออกไป ก็เถียงกันมา ในที่สุด ม.จ.สกลวรรณกรก็ยอมแพ้ อาจารย์อาวุโสฝั่งศิริราชจะเป็นระบบเชื่อฟัง พวกหมอ

หนุ่มๆ ที่อยากคิดค้นทำอะไรใหม่ๆ แต่ทำไม่ได้ก็เลยรวมตัวกัน ซึ่งอาจารย์ หมอชัชวาล โอสถานนท์ อธิการบดีก็สนับสนุนให้มาช่วยกันตั้งคณะ แพทย์รามาฯ”

แม้โรงเรียนแพทย์แห่งใหม่จะแหวกกรอบแนวคิดเดิมมาได้ระดับหนึ่ง แต่ก็ยังคงรักษาทิศทางเดิมคือผลิตแพทย์เชิงคุณภาพเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีสำเร็จ ความพยายามที่จะเชื่อม 2 แนวคิดไปสู่การแก้ปัญหาสาธารณสุขที่แท้จริง ด้วยการวางยุทธศาสตร์เชิงรุกที่ให้ความสำคัญกับการป้องกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน แทนการตั้งรับไปวันๆ ก็ยังคงดำเนินต่อไปในโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่นี้ อันนำไปสู่การจัดตั้งโครงการเวชศาสตร์ชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกคุณูปการหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนในรามาฯ ที่มีส่วนสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ทำให้นักศึกษาแพทย์เริ่มเข้าใจปัญหาสังคม นำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองในเวลาต่อมา

อาจกล่าวได้ว่า กว่าแนวคิดการสร้างแพทย์ยุคใหม่ที่ใกล้ชิด “มวลชน” มากขึ้นนี้ จะเป็นที่ยอมรับต้องใช้เวลาถึงเกือบ 50 ปี ตั้งแต่ยุค สมเด็จพระราชบิดาฯ มาถึงช่วงที่เริ่มมีการจัดตั้ง “โครงการเวชศาสตร์ชุมชน” ทั้งนี้เพราะแม้ก่อนหน้านี้แนวคิดในการนำวิชาการด้านการแพทย์ไปสู่ชุมชน อันเป็นฐานรากของสังคมที่สำคัญ เป็นเพียงสาขาเวชศาสตร์ป้องกัน ในคณะ แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลอันเป็นผลจากการส่งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไป ทำงานร่วมกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท(รพช.) เพื่อตั้งรับภัยคอมมิวนิสต์ แต่ก็มีฐานะเสมือน “ลูกเมียน้อย” ที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจนัก

ศ.นายแพทย์อริ วัลยะเสวี ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “25 ปีแห่งการ พระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล” เช่นกันว่าในระยะแรกของการกำเนิด ขึ้นของคณะแพทยรามาฯ นั้นปัญหาสำคัญยิ่งของวงการสาธารณสุขไทยคือการ ขาดแคลนแพทย์ในส่วนภูมิภาคทำให้รัฐบาลในขณะนั้นต้องออกกฎหมายให้บัณฑิต แพทย์ทุกคนต้องปฏิบัติราชการทั้งในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มหาดไทย

และกลาโหมเป็นเวลา 3 ปี ซึ่งนักศึกษาแพทย์รามารับศิษย์รุ่นแรกอยู่ในข่ายที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบนี้เช่นเดียวกับบัณฑิตแพทย์จากที่อื่นๆ

คำถามที่ตามมาก็คือ คณะฯจะเตรียมนักศึกษาแพทย์เหล่านี้อย่างไร เพื่อให้บัณฑิตแพทย์ใหม่มีศักยภาพ และความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างดีที่สุดในระยะ 3 ปีดังกล่าว ในขั้นตอนดำเนินการ มูลนิธิโรคกีเฟลเลอร์ ก็ได้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือตามคำขอร้องของคณะฯ โดยส่ง ดร.โรเบิร์ต เลอป แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย มาให้คำแนะนำ โดยชี้ให้เห็นว่า “แพทย์ทุกคนต้องรู้ด้านเวชศาสตร์ชุมชน จึงจะเป็นแพทย์ที่ดีได้” และได้เสนอให้ทางมูลนิธิส่ง นายแพทย์ จอห์น ไบรอัน และนายแพทย์โจ เรย์ มาเป็นที่ปรึกษาโครงการ

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาคณะแพทย์ต่างๆทั้งในและต่างประเทศ ต่างเห็นความสำคัญของการเรียนการสอนด้านเวชศาสตร์ชุมชน แต่นักศึกษาแพทย์มักไม่สนใจ เพราะคิดว่าไม่เกี่ยวกับงานด้านคลินิก เป็นเรื่องของหน่วยงานด้านสาธารณสุข บางคนคิดเลยไปว่าถึงรู้ปัญหาที่แก้ไขไม่ได้เพราะปัจจัยที่เกี่ยวข้องคงมีหลายอย่าง แต่ประเด็นหลักๆน่าจะเกิดจาก 2 ปัจจัยคือ 1. เราไม่ได้ให้โอกาสนักศึกษาแพทย์เรียนรู้ตั้งแต่ปีการศึกษาต้นๆ และ 2. วิธีการให้นักศึกษาแพทย์ไปเรียนส่วนใหญ่ ก็ไม่ทำให้เห็นปัญหาอย่างเป็นระบบและสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ จึงอาจยังไม่เห็นภาพของการแก้ไขปัญหาคือครบวงจร เลยทำให้รู้สึกว่ปัญหานั้นเกินกำลังความสามารถ เรียนไปก็แก้ไขอะไรไม่ได้

ดังนั้น แนวคิดของหลักสูตรคือ ให้นักศึกษาแพทย์เริ่มสังเกตเห็น และเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนพร้อมๆ กับการเรียนวิชาปรีคลินิก โดยครอบคลุมการสำรวจและการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ต่อด้วยการวางแผนแก้ไขปัญหาก็กรรมนี้จะต่อเนื่องระหว่างปีการศึกษาที่ 3 และ 4 สำหรับปีการศึกษาที่ 6 หลังจากได้เรียนด้านคลินิกแล้วก็จะไปปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ทั้งนี้โครงสร้างของหลักสูตรดังกล่าวจะเน้นความร่วมมือจากภาควิชาต่างๆภายในคณะเพราะถือว่าทุกวิชาต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นแทนที่จะเป็น

ภาควิชาใหม่จึงจัดตั้งออกมาในรูป “ศูนย์เวชศาสตร์ชุมชน” และร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับกระทรวงสาธารณสุขที่ดูแลโรงพยาบาลชุมชนทั่วประเทศอยู่นอกจากนั้นในภาคปฏิบัติจะใช้หลักการร่วมอยู่ร่วมกันในชนบทและนำหลัก Problem solving approach มาใช้โดยมีการประเมินเป็นระยะๆ ขณะเดียวกันก็เน้นการแก้ปัญหาแบบครบวงจรอย่างเป็น Dynamic system ที่แพทย์ต้องทำงานร่วมกับผู้ชำนาญการในวิชาชีพอื่นๆ ในการแก้ปัญหา

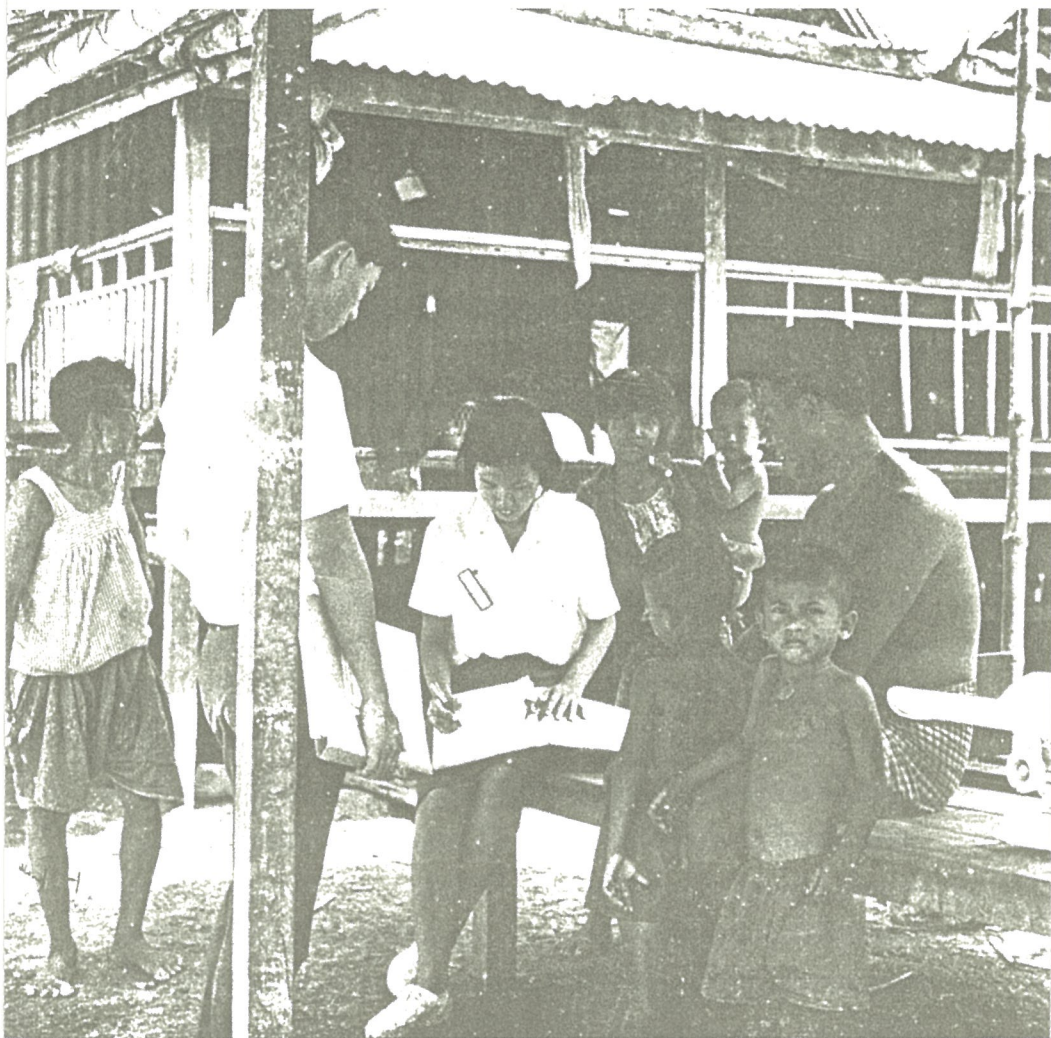
อาจารย์เปรม บุรี อดีตเสรีไทย กับงานผลิตภัณฑ์ “เวชศาสตร์ชุมชน”

หลังจากเข้าร่วมขบวนการเสรีไทยสายอังกฤษและเป็นหนึ่งในทีมของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่โคจรเข้ามาลงที่ จ.ชัยนาทเพื่อประสานกับขบวนการเสรีไทยในประเทศไทยภายใต้การนำของนายปรีดี พนมยงค์ เมื่อปี พ.ศ. 2487 จนในที่สุดได้รับเหรียญกล้าหาญจากกองทัพอังกฤษแล้ว ศ.นายแพทย์เปรม บุรี ได้กลับมารับราชการในภาควิชาศัลยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 และในที่สุดก็ถูก ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี ชักชวนให้เข้าร่วมเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์รามธิบดีในเวลาต่อมา โดยมาเป็นหลักในภาควิชาศัลยศาสตร์ แต่ต่อมาก็ได้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้จัดตั้งโครงการเวชศาสตร์ชุมชนขึ้นที่ฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามธิบดี

ศ.นายแพทย์เปรม ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ชุมชนไว้ว่า หลังจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ส่ง ดร.โรเบิร์ต เลอป มาเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการ ก็ไม่มีผู้สามารถรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากยังไม่เข้าใจ Concept อย่างชัดเจน ศ.นายแพทย์เปรม จึงขออาสา

“ตอนนั้นร็อกกี้เฟลเลอร์เขาก็สนใจทางด้านเวชศาสตร์ป้องกันและสังคมที่มีการสอนอยู่ฝั่งศิริราช โดยเริ่มมาตั้งแต่หลังจากการประชุมแพทยศาสตร์ศึกษา ครั้งที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2497 แต่มันเหมือน “ลูกเมียน้อย” ที่มีแต่ถูกอาจารย์ทาง

คลินิกก็ดกกัน ไม่ค่อยมีคนสนใจ การสอนก็ใช้วันเสาร์อาทิตย์ออกไปดูงานกัน เขาเลยเสนอ Concept ใหม่ว่าต้องอยู่ในชั่วโมงหลัก ต้องให้ทุกคนยอมรับ ผมอาสาแล้ว แต่ก็ยังไม่รู้จะทำอย่างไร คิดใจประสบการณ์ที่ไปช่วยงาน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ที่อุดรธานี อยู่ 5 ปี ก็ขอเขาไปดูงาน ซึ่ง ร็อกกี้เฟลเลอร์มีโครงการในต่างประเทศเยอะ เขาก็ติดต่อให้ผมไปดูงานเกือบทั่วโลก ทั้งอินเดีย เคนยา ยูกันดา จาไมกา โคลัมเบีย แล้วกลับมาที่ฟิลิปปินส์ ที่เขาวางรากฐานไว้ ซึ่งส่วนใหญ่มันเป็นแผนก แต่ดร.เลอปก็บอกว่า อย่าเป็นแผนกแยกมาต่างหากเด็ดขาด เพราะมันจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากแผนกอื่น ตอนนั้นจึงอยู่ในรูปโครงการเวชศาสตร์ชุมชน อยู่ในสำนักงานคณบดี เมื่อได้ไอดีก็กลับมาประชุมว่าผมอาสาทำ แต่ต้องให้ทุกคนช่วย ซึ่งหลายคนก็สนับสนุน ตอนเขียนโครงการเสนออาจารย์อารี ซึ่งเป็นคณบดี ดร.พวกนั้นก็มาช่วยเขียนซึ่งสละสลวยดีมาก จากนั้นก็รีบติดต่อนายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว ปลัดกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น ซึ่งก็เห็นดีด้วย แล้วก็ไปหาอาจารย์สมบูรณ์ วัชรโรทัย อธิบดีกรมอนามัย อาจารย์เชิด โทณวนิก อธิบดีกรมการแพทย์ และพระบารามศรนาถรุ ฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในช่วงนั้น ไปเลือกสถานที่ว่าจะให้นักศึกษาลงที่ไหนดี ที่นี้รามฯเขาพยายามทำตามหลักสูตรมหาวิทยาลัยชิคาโก วันหนึ่งพวกเร็อಕ್ಕี้เฟลเลอร์มา ผมก็พาเขาไปดูที่สระบุรี นครสวรรค์ แล้วไปที่โรงพยาบาลท่าเรือ ที่อยุธยา ไปเจอหมอคนหนึ่ง ดร.เลย์ตัน ที่ปรึกษาคนหนึ่งของเร็อಕ್ಕี้เฟลเลอร์ก็ถามว่า วันๆ หมอทำอะไรบ้าง เขาก็บอกว่า ผมมาถึงที่ทำงานตอน 10 โมงดูคนไข้ ผ่าตัดนิดๆหน่อยๆแล้วก็กลับบ้าน เสร็จแล้วก็พาไปดูคนไข้ที่สงสัยเป็นไทฟอยด์ ดร.เลย์ตันก็ถามว่าตามไปดูที่บ้านด้วยหรือเปล่า เขาก็บอกไม่ได้ไป เป็นหน้าที่ของพยาบาลหรือ ผดุงครรภ์ต่างหาก ดร.เลย์ตันก็หันมาถามอาจารย์อารีว่า Do you want project to be like this? ทำให้อาจารย์อารีเปลี่ยนใจทันทีว่าแทนที่จะเป็นแบบชิคาโก จะต้องเป็นแบบของรามฯเอง โดยมีเวชศาสตร์ชุมชนเข้ามา ที่มุ่งจะผลิตครูแพทย์ หรือซูเปอร์แพทย์ก็เปลี่ยน ต่อมาเราก็ปรับโฉมโครงการอยู่เรื่อยๆ จนคิดว่า

นักศึกษาแพทยรามา๑ ปีที่ 3 ปฏิบัติงานเวชศาสตร์ชุมชนที่มินบุรี

มันจะเป็นแค่โครงการไม่ได้ ต้องเป็นอะไรสักอย่างที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวมันเอง ขณะนั้นมันอาศัยรายได้ของคณะ ไม่มีงบประมาณของตัวเอง คนมาอยู่ก็ครั้ง 2 ตำแหน่งเหมือนมี 2 นาย จึงคิดว่าตั้งเป็นศูนย์ดีกว่าไหม ผมก็เขียนโครงการ เข้าที่ประชุมคณะ แต่ตอนนั้นก็น้อยใจมากเพราะมีการเตะถ่วงจากพวกที่ไม่เห็นด้วย จนแทบน้ำตาตก...บางคนถึงกับบอกว่าเวชศาสตร์ชุมชน สอนให้คน เป็นหมอเถื่อน มีการเขียนประจานกันก็มี พวกโรคก็เฟลเลอร์จริง ผมก็บอก ก่อน ผมจะตายไป ถ้าไม่สามารถตั้งได้ ผมคงตายตาไม่หลับ และก็ได้ไปพูดแบบนี้ ร่วมกับคณบดีหลายแห่ง ผลสุดท้ายก็ยอม เพราะมีอาจารย์คนหนึ่งจากเกษตรที่มีประสบการณ์อย่างเดียวกันมาช่วยพูดจนคนอื่นยอมให้ตั้งเป็นศูนย์ฯ มีงบประมาณของตัวเอง”

“วิชานี้ถือเป็นวิชาบังคับ ปี 3 นี้เริ่มออกไปสำรวจชาวบ้านประมาณ 1 เดือนไปอยู่บางปะอินบ้าง ที่เลือกที่นี้เพราะไม่มีหมอมา 7 ปีแล้วมีสถานีอนามัย ชั้น 1 ชั้น 2 อยู่เกือบครบ แต่ไม่มีแพทย์ เราที่เอาจุดนี้ ต้องมีการสร้างหอพัก ซึ่งโรคก็เฟลเลอร์ให้นักเรียนปริญญาโทจากเอ็มไอทีมาออกแบบให้ ช่วงที่สำรวจชาวบ้าน ผมจะออกไปกินนอนอยู่กับนักศึกษาตลอดเวลาจนแทบไม่ได้ อยู่กรุงเทพฯ ตอนแรกนักศึกษายังไม่เข้าใจอะไร เขาถือว่าไปปศุศนิก รุ่นแรกก็ไปมีที่จำได้ก็มีสุรเกียรติ อาชานานุภาพ “นายพลเกี้ยก” (เรียกล้อชื่อนายพลโว เหงียน เกียบ แม่ทัพของเวียดนามที่นำการต่อสู้กู้เอกราชจากฝรั่งเศสจนได้รับชัยชนะที่เดียนเบียนฟู-ผู้เรียบเรียง) เป็นหัวหน้า เราที่ชั่วหมอต้อต้องรู้เรื่องอะไร จากชาวบ้านบ้าง เช่นเรื่องครอบครัว เรื่องเศรษฐกิจการทำมาหากิน เพราะความเป็นอยู่ของชาวบ้านมันเป็นชีวิตจิตใจของงานเวชศาสตร์ชุมชน ต่อมานักศึกษาเขาก็เขียนและตั้งคำถามของเขาเอง รุ่นแรกเราไม่ได้ช่วยเขาเลย อาจจะขาดตกบกพร่องไปบ้าง แต่มันก็เป็นข้อมูลของเขาและก็อยู่ๆเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยใช้ระบบ System analysis วิเคราะห์ปัญหาด้านสาธารณสุข พอปี 4 ออกไปอยู่ที่โคราช 6 เดือนมันก็ดีขึ้นเรื่อยๆ หลักสูตรนี้ใช้เฉพาะรามฯ แต่ตอนหลังโรงเรียนแพทย์อื่นๆเขาอาจจะทำตามคือมีการสำรวจชาวบ้านเหมือนเรา

วินิจัยโรคคนไข้ ต้องมีการซักประวัติ แต่นี่คือการซักประวัติชุมชน”

ความโดดเด่นของโครงการดังกล่าวได้รับการยอมรับจากองค์การอนามัยโลกที่ได้ส่งคนมาดูงานอย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับนักศึกษาแพทยรามาธิบดีแล้ว หลักสูตรดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้นักศึกษาแพทย์ซึ่งมีความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ ที่เป็นเหตุเป็นผล และมีจิตสำนึกเชิงมนุษยธรรมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ได้เรียนรู้ที่มาที่ไปของปัญหาสังคมอย่างเป็นระบบและเห็นต้นตอที่แท้จริง จนในที่สุดส่วนหนึ่งได้พัฒนามุมมองความคิดรักความเป็นธรรมไปสู่การมุ่งแก้ปัญหาเชิงระบบ ก่อรูปเป็นขบวนการประสานเชื่อมโยงของกลุ่มแพทย์ชนบทในเวลาต่อมา ซึ่ง ศ.นายแพทย์เปรมศักดิ์กล่าวว่า

“ผมว่าพวกเขาเปลี่ยนมุมมองความคิด เปลี่ยนนิสัยกันไปเยอะ เพราะเริ่มรู้ว่าควรทำอะไร และนี่ก็เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งชมรมแพทย์ชนบท นักศึกษากลุ่มนี้ ช่วงหลังเมื่อประกอบกับบรรยากาศประชาธิปไตยต่างๆ เขาก็เฮกันไปสัมผัสสัจความยากจนของชาวบ้าน และมองเห็นความจำเป็นของการทำประโยชน์เพื่อสังคม”

อย่างไรก็ตาม นายแพทย์สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ อดีตหัวหน้าทีมนักศึกษาแพทย์รามาฯ รุ่นแรกที่ออกฝึกงานตามโครงการนี้ ซึ่งปัจจุบันเป็นหัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน ของคณะแพทยศาสตร์รามาฯเอง ไม่เชื่อนักว่าโครงการนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนสร้างแกนนำแพทย์ชนบทที่เด่นๆ ในระยะต่อมา โดยเชื่อว่าคนเหล่านี้น่าจะตื่นตัวจากกระแสทางการเมืองในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มากกว่า และเมื่อมองผ่านสายตาของผู้รับผิดชอบโครงการนี้ในยุคปัจจุบัน ก็เห็นว่าการนำนักศึกษาแพทย์ไปรับรู้ของจริงเห็นปัญหาในชนบทที่มันโหดจริงนั้น ได้ผลในระดับหนึ่งตรงที่ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกเห็นใจเข้าใจชาวชนบท

“แต่พอกลับมาเรียนต่อก็ลืมกันหมด แม้เมื่อต้อง round ward ซึ่งจะมีชาวบ้านที่ประสบชะตากรรมแย่ๆ มาทั้งนั้น ก็ไม่ค่อย sustain พวกเขารู้แต่ว่า

ทำหน้าที่ตรงนั้นเท่านั้น ...แต่ผมก็ยังอยากให้นักศึกษาไปชนบทเพราะจะทำให้เขาลดอัตราตัวเองลง พอเขาเจอชาวบ้าน เขาจะสงสารเกิดความเมตตา แต่คนเราต้องมีคนคอยชี้แนะ เราปลูกฝังได้ในช่วงที่อยู่กับเรา แต่กระแสโลกาภิวัตน์เป็นกระแสใหญ่ เราทำไม่ได้มากกว่านี้ มันจึงน่าจะมีหลักสูตรต่อเนื่องจึงจะช่วยให้

อย่างไรก็ตาม นั่นคือคุณูปการของอาจารย์และผู้บริหาร ที่ได้สร้างเงื่อนไขปัจจัยในการบ่มเพาะแพทย์เพื่อสังคมอย่างเป็นระบบ

ย้อนรอยอาจารย์แพทย์ออกชนบท ปูทางสู่เวชศาสตร์ชุมชน

ก่อนหน้านี้แนวคิดเวชศาสตร์ชุมชน จะลงหลักปักฐานมั่นคงในโรงเรียนแพทย์ โดยเฉพาะที่ฝั่งรามาริบัติ มีปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจและน่าเชื่อมโยงสู่จุดกำเนิดของโครงการนี้ โดยเฉพาะในแง่ผลสะท้อนทางความคิดจากการได้ไปรับรู้ประสบการณ์ตรงในชนบท นั่นคือยุคก่อนการจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์รามาริบัติ ที่อาจารย์แพทย์ฝั่งศิริราช ได้มีโอกาสออกไปเห็นปัญหาการทำงานของบุคลากรด้านสาธารณสุขและปัญหาในพื้นที่กันดารของชนบทด้วยตัวเอง

ศ.นายแพทย์เปรม บุรี เล่าไว้อย่างมีสีสันว่า “ประมาณปี 2507 นายแพทย์มะลิ ไทยเหนือ อธิบดีกรมอนามัยในขณะนั้น ได้มาหาอาจารย์หมออุดม โปษะภักฤษณะ หัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์และชวนให้ออกไปดูว่าลูกศิษย์ทางภาคอีสานเขาทำงานกันอย่างไรบ้าง อาจารย์อุดมก็ชวนผมไป ก็ไปกันไม่กี่คน ไปดูสักอาทิตย์กว่าๆ ตอนนั้นมีลูกศิษย์ที่เป็นสาธารณสุขจังหวัดซึ่งขณะนั้นเขาเรียกอนามัยจังหวัดอยู่อุดรธานี ชื่อหมอมหากร พันธุ์ภู่ ลูกศิษย์ผมเอง ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว และที่โรงพยาบาลอุดรธานี ก็มีหมอเกษม จิตตะยโสธร เป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นลูกศิษย์อาจารย์อุดม เขาก็พาตระเวนดูหมอมที่ประจำอยู่โรงพยาบาลประจำอำเภอ ว่าทำอะไรบ้าง ก็เห็นว่าเขาทำไม่ค่อยจะถูกเรื่อง มันได้

แต่การรักษาพยาบาลอย่างเดียว ไม่เคยออกไปเยี่ยมคนไข้ ก็บอกกันว่า เราสอนนักเรียนแพทย์ผิดทางเสียแล้ว ไม่ได้พูดเรื่องการป้องกันโรค การควบคุม รวมทั้งการบริหารงาน ผมก็มาคิดในใจว่า สักวันหนึ่งเราคงมีโอกาสเปลี่ยนระบบการศึกษาของเรา จากที่มันเน้นแต่รักษามาเป็นการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูบ้าง”

“ต่อมาปี 2508 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท หรือ รพช. ซึ่งขณะนั้นมีคุณประสค์ สุขุม เป็นเลขาธิการขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรีที่ช่วงนั้นมีจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นใหญ่ ก็เรียก 3 โรงเรียนแพทย์ คือ ศิริราช ราชวิทยาลัย และเชียงใหม่ ไปประชุมว่า รพช.ทำงานต่างๆ ไว้อย่างไร มีการส่งเสริมเรื่องต่างๆ แต่มันขาดเรื่องแพทย์ ก็อยากให้พวกแพทย์มาช่วย ตอนนั้นเหตุการณ์ทางอีสาน ไม่ค่อยดี มันเป็นพื้นที่สี่หมุ่ สีแดง ผู้ก่อการร้ายเยอะไปหมด ผมก็ปรึกษาหมออดุมว่า เราจัดอุดรฯ ดิโนะ น่าจะรับอุดรฯ ไว้ในความดูแลของศิริราช แล้วก็เขียนโครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่อุดรฯ ขึ้น โดยอาจารย์อดุมตั้งให้ผมเป็นหัวหน้า มีอาจารย์ประสค์ ผู้จินดา เป็นรอง แล้วผมก็พยายามไปลอบบี้หัวหน้าแผนกประมาณ 19 แห่งในศิริราช ทุกคนก็เห็นดีด้วย อาจารย์เล็กน้อยที่ไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่กล้าพูด ก็ขึ้นไปเป็นกลุ่มใหญ่ จนเขาจะด่าเอาว่าเราเอางานแพทย์ไปจำเจอยู่ที่นั่น เอาไปทำอะไรก็ไม่รู้ ผมก็บอกว่าที่ผ่านมารเราสอนผิดทางนะ หมอของเราไปอยู่โรงพยาบาลประจำอำเภอเขาต้องทำหน้าที่มากกว่าการรักษาเยอะ ไหนจะต้องดูแลประชาชนตั้ง 5 หมื่นคน ดูแลเจ้าหน้าที่อนามัยอีกไม่รู้กี่คน แต่พวกนี้เขาไม่มีอะไรเลยที่จะไปดูแลเขาเลย สอนอย่างเดียวมันไม่ถูก”

“ครั้งแรกผมไปอยู่ที่ อ.หนองบัวลำภู รพช.ก็ใหญ่ใหญ่ อเมริกาที่ให้เครื่องมือเครื่องไม้เยอะ ซื้อมอเตอร์ไซด์ ซื้อมอเตอร์ต่างๆ ให้ แล้วจัดเป็น 5 หน่วย หน่วยหนึ่งอยู่ประจำที่โรงพยาบาลอุดรฯ มี อาจารย์ก่อย (นายแพทย์ม.ร.ว.กัลยาณกิติ์ กิตยากร) เป็นหัวหน้า อาจารย์ก่อยเป็นพี่ชายของสมเด็จพระราชินี แต่ก็ออกไปอยู่อย่างนี้ด้วยนะ เพราะก็ชอบทางนี้อยู่แล้ว ที่อุดรฯ นี่ทำหน้าที่คล้ายไอซียู

สำหรับรับมือ และมีหน่วยข้างนอกอีก 4 แห่งคือที่ อ.หนองบัวลำภู อ.บ้านผือ อ.เพ็ญ และอ.หนองหาน ผมไปอยู่เดือนหนึ่งผ่าตัดกันใหญ่ ออกไปตามหมู่บ้านต่างๆ โดยมีพวกซีเนียร์เฮาส์ พวกสตาฟ ไปด้วย นักศึกษาแพทย์เรายังไม่กล้าให้ออกไปเพราะยังไม่มีรู้สภาพ กลัวเขาจะเป็นอันตราย เพราะหนองบัวลำภูเป็นเขตลัทธิแล้ว ก่อนผมไปอยู่ครั้งแรก 1 เดือนก่อนหน้านั้น มีกำนันถูกผกก.ยิงตาย ทหารก็ทำการกวาดล้างครั้งใหญ่ ต่อมารุ่น 2 ก็มีกรณี ผกก.เผาโรงพักหนองบัวลำภู อาจารย์เราก็อำนาจการผ่าตัดช่วยชีวิตตำรวจไว้ได้หลายคน แล้วก็โทรมาบอกผมว่าไม่ไหวแล้ว รีบมาเถอะ ผมก็ไปกับอาจารย์ ก้อย อาจารย์อุดมไปปลอบใจเขา ครั้งนั้นมีผู้ก่อการร้ายถูกยิงตาย 3 คน คนหนึ่งอยู่หน้าโรงพัก อีกคนไปตายห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กม. อีกคนถูกปืนหนีไปทางน้ำตก ซึ่งเราก็ไม่รู้ว่าเป็นใคร แต่รู้ว่าเป็นคนไทยด้วยกันแน่ นำข่าคือระหว่างที่เราอยู่ ทางผกก.เขาก็แอบอ้างว่าหน่วยแพทย์ของเราคือหน่วยที่พวกเขาส่งมาต่างหาก ไม่ใช่ของรัฐบาล แต่เขาก็ไม่กล้าทำอะไรเรา ผมก็ขบถ จีบพาอาจารย์ผู้ใหญ่เกือบทุกคนไปเยี่ยมหน่วยที่อุดรฯ อาจารย์กษาน จาติกวนิช ก็ไป ไปอยู่ด้วยซ้ำ ชอบมาก อาจารย์สุด แสงวิเชียร อาจารย์อวย เกตุสิงห์ อาจารย์หลายคนชอบเพราะมันได้เห็นชาวบ้าน แล้วเริ่มรู้สึกว่ เอ๊ะแบบนี้ที่ผ่านมามีทางไม่ถูกแล้ว ก็ทำอยู่ 5 ปีผมก็ย้ายมารามาฯ ประมาณปี 2512 รวมแล้วจำได้ว่าขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปตามจุดต่างๆในอุดรฯ ถึง 97 ครั้ง ”

จากข้อเขียนในหนังสือ “36 ปีเล่าขานตำนานพัฒนาชนบทไทย” โดย ประสงค์ สุขุม เลขาธิการ รพช.คนแรก กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานของหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ดังกล่าว เป็นไปตามแผนงานของคณะกรรมการพัฒนาชนบทระดับภูมิภาค ที่จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น แต่งตั้งขึ้นเพื่อจัดทำแผนงานในจังหวัดที่ถูกคอมมิวนิสต์แทรกซึมอย่างรุนแรงร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัด โดยมีนายแพทย์มะลิ ไทยเหนือ รองอธิบดีกรมอนามัยร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย และก่อนที่จะตั้งเอาแพทย์ผู้ใหญ่ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯไปร่วมงานได้ รพช.ได้ส่งนายสมเกษม วิเศษกุล ผู้อำนวยการ

หน่วยแพทย์รพช. เปิดโอพีดีกันกลางหมู่บ้าน

การกองบริการของ รพช. ซึ่งถือว่ามีความสามารถในการเจรจาไปพบ ศ.นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ ซึ่งในวันดังกล่าว ศ.นายแพทย์อุดมกำลังนั่งอยู่กับศ.นายแพทย์เปรม บุรี พอดี โดยเมื่อทั้ง 2 ท่านซึ่งถือว่าเป็นศิษย์แพทย์ระดับครูของประเทศที่เป็นที่เคารพนับถือของคนในวงการแพทย์ได้รับทราบที่บ้านเมืองกำลังถูกคอมมิวนิสต์คุกคามอย่างหนักก็เห็นว่าแพทย์ทั้งหลายมีโอกาสนี้จะได้กู้สถานการณ์ของบ้านเมืองได้บ้าง ก็เลยชักชวนและพร้อมใจกันจัดทำโครงการรักษาพยาบาลเคลื่อนที่ในเขตทุรกันดารของรพช.ออกไปหมุนเวียนปฏิบัติงานคนละ 1 เดือนต่อผลัด โดยที่ รพช.รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด รวมทั้งพาหนะและค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสถานีอนามัย เพื่อใช้เป็นศูนย์รักษาพยาบาลในท้องถิ่น”

“การให้นายแพทย์ระดับครูบาอาจารย์ไปพร้อมกับเครื่องมือที่ทันสมัย ความตั้งใจก็คือต้องการจะให้แพทย์เหล่านี้ได้มีโอกาสทำงานได้เต็มฝีมือเพื่อให้ชาวบ้านเห็นว่าทางรัฐบาลได้ส่ง “หมอเทศา” มาจริงๆ”

นายประสงค์กล่าวไว้ด้วยว่า การช่วยเหลือของรัฐบาลเช่นนี้ สร้างความปั่นป่วนให้แก่การปฏิบัติงานของฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างยิ่ง จนถือโอกาสโฆษณาชวนเชื่อว่า ทางคอมมิวนิสต์เองเป็นผู้ส่งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่มาให้ชาวบ้าน มีการปิดประกาศในหมู่บ้านตามวันเวลาที่ได้นัดหมายชาวบ้านไว้ ทำให้ฝ่ายรพช.ต้องมีการปกปิดหนี้สินเงินตัวใหญ่พอเห็นได้ชัดว่า “รัฐบาลไทย” บนอกจ้างชายของเสื้อคลุมสีขาวที่รพช.จัดให้แพทย์และพยาบาลใช้ในระหว่างการทำงานเพื่อเป็นการแก้เกมการ “ขโมยความดี”

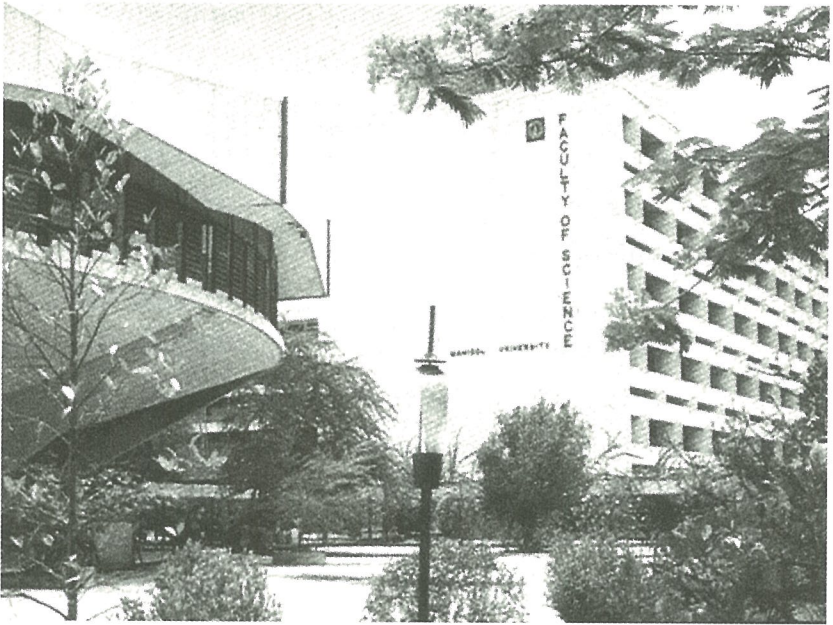
โครงการดังกล่าว ดำเนินต่อมาจนถึงปี พ.ศ. 2517 จึงได้ยกเลิกไป โดยที่ฐานหลักยังเป็นที่อุดรธาณิดังกล่าว

คณะวิทยา-รามาส่งสร้างนักกิจกรรม

นอกเหนือจากปัจจัยในส่วนของอาจารย์ ที่เปิดกว้าง เอื้ออำนวยต่อ

การเติบโตทางความคิดและกิจกรรมของขบวนการศึกษามหิดลแล้ว การที่ระบบการเรียนการสอนในยุคที่มีการจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์ขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 ของทุกคณะทุกแผนก คือกลุ่มวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ซึ่งประกอบด้วยคณะแพทยทั้ง 2 แห่ง เกษศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งประกอบด้วยคณะสาธารณสุขศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ รังสีเทคนิค กายภาพบำบัดและพยาบาลศาสตร์ ต้องมาเรียนวิชาพื้นฐานร่วมกันที่นี้ ก่อนที่จะแยกย้ายไปตามคณะต่างๆ ทำให้บรรยากาศของกิจกรรมรวมหมู่เป็นไปอย่างคึกคัก แม้ช่วงแรกจะเน้นหนักไปในทางบันเทิงฟุ้งเฟ้อของปัญญาชนยุคสายลมแสงแดด แต่ต่อมากิจกรรมด้านลึกในเชิงความคิดก็ก่อกำเนิดขึ้นและหยั่งรากอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากเป็นไปตามสภาพแวดล้อมของเหตุการณ์บ้านเมืองในยุคต่อมาแล้ว ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การที่แม้ชั้นปีที่ 3 และ 4 ของคณะอื่นจะต้องแยกย้ายไปเรียนในคณะของตนที่อยู่ห่างกันออกไป แต่ก็ยังมีนักศึกษาแผนกปริคลินิกของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี และนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์เอง ที่ยังคงเรียนอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์ในชั้นปีที่ 3 และ 4 รวมทั้งพวกที่เข้ามาเรียนคลินิกทางฝั่งโรงพยาบาลรามาธิบดีแล้ว นักกิจกรรมในกลุ่มนี้จึงยังคงคอยเป็นพี่เลี้ยงและเชื่อมโยงกิจกรรมและความคิดที่ก้าวหน้ามาจากรุ่นน้องๆ ที่เวียนกันเข้ามาเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์ เกิดการสืบทอดทางความคิด การถ่ายทอดบทเรียนประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ประสานช่วยเหลือกิจกรรมของรุ่นน้องต่อไป เพราะพื้นที่ของ 2 คณะนี้แทบจะอยู่ในบริเวณเดียวกัน คณะวิทยาศาสตร์และคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีจึงเป็นเสมือนศูนย์กลางกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลที่คอยสร้างนักกิจกรรมรุ่นแล้วรุ่นเล่า กระจายไปเป็นหลักแกนตามคณะต่างๆ นอกจากนั้น สำหรับคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีเองแล้ว ถือว่าเป็นแหล่งสร้างแพทย์นักกิจกรรมที่มีบทบาทที่ชัดเจนในการรับใช้สังคมมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ นายแพทย์วีระศักดิ์กล่าวไว้เช่นกัน ในปาฐกถา “รจิต บุรี” ว่า

“การเรียนแพทยรามาฯ เป็นการเข้าถึง prime location หรือทำเลทองของกิจกรรมนักศึกษาในสมัยนั้น นักศึกษาปริคlinikรามาธิบดีอยู่ในคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ต่อเนื่องเป็นเวลานาน 4 ปี และเป็นรุ่นพี่หลักของนักศึกษาวิทยาศาสตร์ที่เหลือ อันได้แก่ เตรียมแพทย์ เตรียมทันตแพทย์ เตรียมเภสัช เตรียมสาธารณสุข เตรียมเทคนิคการแพทย์ เรามีน้องๆเหล่านี้เป็นทัพหน้า และมีรุ่นพี่นักศึกษาแพทย์ปีที่ 5 ปีที่ 6 เป็นส่วนหลังของฐานที่มั่น พร้อมทั้งมีอาจารย์หัวก้าวหน้าเป็นชุมทรัพย์ทางความคิดและมีบรรยากาศที่ส่งเสริมอิสระเสรีเงื่อนไขต่างๆเหล่านี้ ทำให้นักศึกษาแพทยรามาธิบดีในสมัยนั้นได้มีส่วนผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดจนการแพทย์และสาธารณสุขอย่างสำคัญ”

แต่แล้ว เมื่อมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้นักศึกษาปี 1 และ 2 ของทุกคณะไปเรียนที่วิทยาเขตใหม่ที่สาละยาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ความต่อเนื่องดังกล่าวก็ถูกตัดขาดลงความขบเซาของกิจกรรมนักศึกษาก็เข้ามาแทนที่นับแต่นั้นมา

“ร็อกกี้เฟลเลอร์” เครื่องมือยุคสงครามเย็นที่เป็นประโยชน์

จากพัฒนาการของมหาวิทยาลัยมหิดลตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เห็นได้ชัดประการหนึ่งว่า มูลนิธิ ร็อกกี้เฟลเลอร์ ได้เข้ามามีบทบาทค่อนข้างมากในการวางรากฐานทั้งด้านเทคนิควิชาการ ระบบการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 2 ยุคคือ ช่วงก่อนสงครามเย็น คือในยุคที่สมเด็จพระราชบิดาทรงได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เจรจาในการตั้งร็อกกี้เฟลเลอร์มาช่วยปูรากฐานการเรียนการสอนวิชาการแพทย์แผนปัจจุบันที่ทันสมัยในระดับปริญญา และอีกช่วงคือหลัง “สงครามเย็น” เป็นต้นมา ที่มหาวิทยาลัยต้องการสร้างคณะวิทยาศาสตร์ให้เข้มแข็ง

ในช่วงแรกนั้น เริ่มประมาณปี พ.ศ. 2464 ซึ่งเป็นยุคที่โรงเรียนราชแพทยาลัยถูกนำไปรวมไว้เป็น “คณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล โดยในปีนั้นเอง เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เสนาบดีกระทรวงธรรมการได้รับพระบรมราชโองการให้ทำจดหมายถึงมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ให้เข้ามาช่วยปรับปรุงการศึกษาแพทย์ ซึ่งมูลนิธิฯ ได้ส่งนายแพทย์ริชาร์ด เอ็ม เพียร์ส ประธานกรรมการฝ่ายแพทยศาสตร์ศึกษา เข้ามาทำงานในประเทศไทย ทั้งนี้ในการเจรจา สมเด็จพระ

ตราสัญลักษณ์มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์

พระราชบิดา ทรงรับภาระเป็นผู้แทนฝ่ายไทย ในที่สุดก็ตกลงกันในหลักการว่า

1. ให้ขยายหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษาจากระดับประกาศนียบัตรเป็นปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต
2. ย้ายปรีคลินิกกลับมาที่ศิริราช
3. มุลนิธิจะส่งอาจารย์เข้ามาช่วยวางหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
4. มุลนิธิจะให้ทุนอาจารย์ไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศ
5. มุลนิธิจะสนับสนุนสร้างอาคารโรงพยาบาลศิริราช โดยออกเงินฝ่ายละครึ่ง ทั้งนี้ สมเด็จพระราชบิดาได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ให้สร้างตึก 2 หลัง และพระราชทานทุนให้นักเรียนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศอีกจำนวนมาก

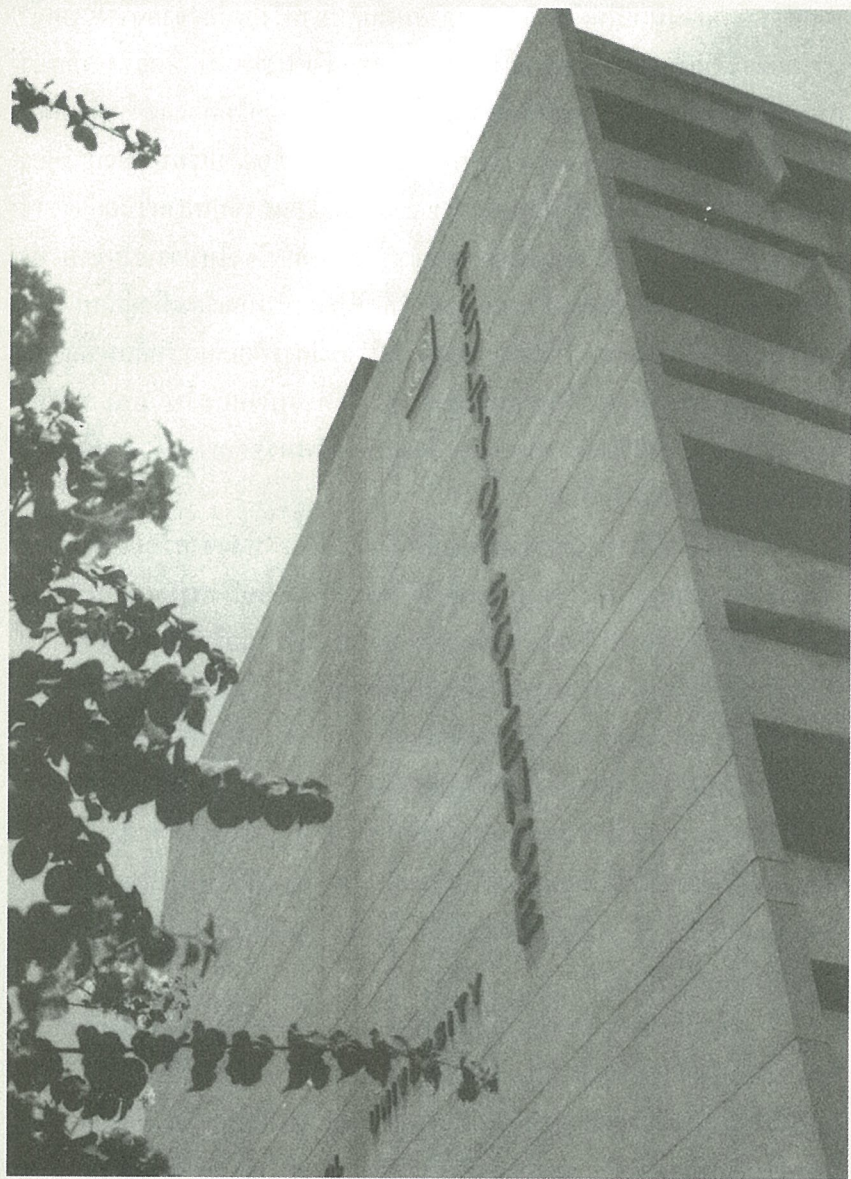
ระหว่างที่มูลนิธิให้ความช่วยเหลือนั้น แพทยศาสตรบัณฑิตรุ่นแรก จบการศึกษาในปี พ.ศ. 2471 และมีผู้สำเร็จแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตคนแรก เมื่อปี พ.ศ. 2475 ซึ่งคณะสตราจารย์ของมูลนิธิได้วางแผนฝึกบุคลากรเหล่านี้เป็นอาจารย์ทดแทน ซึ่งข้อตกลงความช่วยเหลือในครั้งนั้น ได้สิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2476 ผลจากความช่วยเหลือดังกล่าว นอกจากทำให้บุคลากรได้รับการพัฒนามีเครื่องมือเครื่องใช้ครบถ้วนขึ้นแล้ว ยังทำให้ประชาชนโดยทั่วไป เริ่มหันมานิยมการแพทย์แบบตะวันตกอย่างจริงจัง แทนการแพทย์แผนไทยที่เลิกสอนในโรงเรียนแพทย์ไปตั้งแต่ พ.ศ. 2458

ความสัมพันธ์ยังคงมีมาต่อเนื่อง ทั้งในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมามีบทบาทชัดเจนอีกครั้ง ในการผลักดันจัดตั้งโรงเรียนแพทย์แห่งที่ 3 แต่เป็นแห่งแรกในส่วนภูมิภาค ที่จ.เชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2502 ซึ่งเข้าสู่ยุคสงครามเย็นที่อเมริกาพยายามเข้ามามีบทบาทในทุกด้านเพื่อต้านอิทธิพลคอมมิวนิสต์ของจีน มีการใช้อาจารย์แพทย์จากศิริราชเป็นผู้บุกเบิก โดยที่มีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขานรับสนับสนุนอย่างเต็มที่ เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ขึ้น ในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ใช้อาจารย์

จากศิริราชทุกแผนกเป็นผู้สอน เพื่อเตรียมนักศึกษาที่รับสมัครจากการสอบเข้ามาโดยตรงไปเป็นอาจารย์แพทย์ในโรงเรียนแพทย์แห่งใหม่นี้ โดยที่นักศึกษาแพทย์เชียงใหม่ปี 1-2 มาเรียนที่คณะนี้ได้โดยตรง โดยไม่ต้องแข่งขันเหมือนผู้เรียนแพทย์ศิริราชและจุฬาฯ ในยุคนั้นที่ปี 1-2 ต้องไปเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์จุฬาฯ เพื่อคัดเอาผู้ได้คะแนนสูง 200 คนแรกแล้วจับสลากไปอยู่ศิริราชหรือจุฬาฯ ซึ่งผลก็คือมี คนสมัครสอบเข้าเรียนแพทย์เชียงใหม่จำนวนมาก ทำให้คะแนนสูง และแน่นอนส่วนใหญ่ของผู้ที่สอบได้เป็นนักเรียนที่อยู่ส่วนกลางแทบไม่มีนักศึกษาจากคนท้องถิ่น นอกจากนี้ จะมีการคัดเลือกนักศึกษาที่เรียนดีของคณะเข้ารับทุนของร็อกกี้เฟลเลอร์ ทุนซีโต้ ทุนโคลัมโบ และทุนของรัฐบาลไทยเอง ไปเรียนต่างประเทศ โดยเฉพาะที่สหรัฐอเมริกาด้วย เพื่อกลับมาเป็นอาจารย์ด้านปริคlinik

อย่างไรก็ตาม มีปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือ หลังจากร็อกกี้เฟลเลอร์เข้ามาช่วยวางรากฐานการเรียนการสอนให้แพทย์เชียงใหม่ที่จบรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2509 ก็บินไปเรียนหรือทำงานที่อเมริกาเกือบหมด ก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์และรัฐต้องออกมาตรการให้แพทย์ใช้ทุนตามมา นอกจากนี้ ร็อกกี้เฟลเลอร์ยังใช้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นฐานในการค้นคว้าทดลองทั้งในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และด้านสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะความซับซ้อนของชนชาติต่างๆ ตามแนวชายแดนภาคเหนือ จนปรากฏว่าในราว พ.ศ. 2513 มีการประท้วงของนักศึกษาแพทย์เชียงใหม่ ที่ออกมาเปิดโปงว่ามีการจ้างชาวไทยภูเขาและชาวบ้านเพื่อทำการทดลองวิจัยเหมือนเป็นหนูตะเภา โดยมีการปกปิดข้อมูลเป็นความลับ

จนเมื่อเข้าสู่ยุคสงครามเย็นก็เป็นช่วงเดียวกับที่เริ่มมีการจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งคณะแพทยศาสตร์รามธิบดี ร็อกกี้เฟลเลอร์ก็เข้ามามีบทบาทอย่างมากทั้งการสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ บุคลากร และวิชาการดังกล่าวมาแล้ว นอกจากนั้นยังได้มีการจัดสร้าง “ซีโต้ แล็บ” ขึ้นที่คณะสาธารณสุขศาสตร์และที่ตั้งสำนักงานองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชีย

คณะวิทยาศาสตร์

ตะวันออกเฉียงใต้(สปอ.)ซึ่งก็คือ บริเวณกระทรวงการต่างประเทศในปัจจุบัน เพื่อทำการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์บางประการโดยมีการปกปิดเป็นความลับเช่นกัน แม้ว่าอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหิดลบางคนจะเข้าไปขอข้อมูลบางด้านโดยเฉพาะด้านจุลชีววิทยาก็ยังถูกปฏิเสธ อย่างไรก็ตาม มีอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดลหลายคนเคยทำงานที่นี้ อาทิ ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี เป็นต้น

ซึ่งแม้ร็อกกี้เฟลเลอร์อาจไม่ใช่เครื่องมือโดยตรงของสหรัฐในยุคสงครามเย็น เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับวงการแพทยศาสตร์ศึกษาไทยมาตั้งแต่เริ่มต้น แต่การเข้ามามีอิทธิพลในช่วงหลังไม่ว่าจะเป็นที่คณะวิทยาศาสตร์ และ คณะแพทยศาสตร์รามธิบดีของมหิดลเอง หรือที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นช่วงที่สงครามเวียดนามกำลังอยู่ในกระแสสูง เชื่อว่าบทบาทของร็อกกี้เฟลเลอร์น่าจะมี ความเกี่ยวข้องถึงยุทธศาสตร์สงครามเย็นของสหรัฐอเมริกา ที่มุ่งขัดขวางการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนตาม ทฤษฎีโดมิโนด้วย อย่างไรก็ตาม การที่ร็อกกี้เฟลเลอร์ได้เข้ามามีส่วนช่วย สนับสนุนส่งเสริมงานด้านวิชาการให้กับวงการแพทยศาสตร์ศึกษาของไทย รวมทั้งมีส่วนช่วยวางระบบงานด้านเวชศาสตร์ชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาสาธารณสุขที่เป็นจริงในสังคม ก็ได้ก่อประโยชน์อย่างมหาศาลต่อวงการแพทย์และสาธารณสุขไทย

อย่างไรก็ตามอาจารย์ธิดา ถาวรเศรษฐ (โตจิราการ) อดีตอาจารย์คณะ เกษตรศาสตร์ ได้เล่าว่า “อาจารย์ที่ปรึกษาท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นนายแพทย์ชาวอเมริกันเคยบอกว่าได้พบอดีตอาจารย์หัวหน้าภาควิชาปริคลินิกสาขาหนึ่งซึ่งทางมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ส่งมาช่วยสอนในคณะแพทยศาสตร์รามธิบดี และเป็นชาวอเมริกันด้วยกัน ได้กลับไปทำงานในหน่วยงานด้านความมั่นคงทาง ด้านวิทยาศาสตร์ของรัฐบาลอเมริกัน ซึ่งไม่อาจเดาได้ว่า เป็นการร่วมงานมา ตั้งแต่ต้นหรือไปร่วมงานในภายหลัง”

เอกสารและข้อมูลอ้างอิง

- 1) สัมภาษณ์ ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี วันที่ 6 กุมภาพันธ์.2545
- 2) สัมภาษณ์ ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2545
- 3) สัมภาษณ์ ศ.นายแพทย์เปรม บุรี วันที่ 2 เมษายน 2545 และวันที่ 21 ธันวาคม 2545
- 4) สัมภาษณ์ น.ส.พรณี ต้นสกุล อติต ผอ.กองกิจกรรมนักศึกษา มหิดล วันที่15 พฤษภาคม 2545
- 5) สัมภาษณ์อาจารย์ธิดา โตจิราการ วันที่ 26 มีนาคม 2545
- 6) ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี จากหนังสือ 25 ปีแห่งวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล
- 7) ข้อเขียนของประภาส ตั้งเสี่ยมวิสัย ในวารสาร สารศิริราช เรื่อง ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล
- 8) ปาฐกถา รจิต บุรี ครั้งที่ 13 เรื่อง “เส้นทางชีวิตของศิษย์เก่าแพทย์รามาริบดีคนหนึ่ง” โดยนายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒนวงศ์
- 9) หนังสือหนึ่งรอบนักษัตร มหาวิทยาลัยมหิดล
- 10) หนังสือ 36 ปี เล่าขานตำนานพัฒนาชนบทไทย โดย ประสงค์ สุขุม

“ สปิริตรามาริบัติ

เป็นคำสอนของท่านอาจารย์อาเรีย ที่ผมประทับใจมาก
ท่านพูดถึง สปิริตในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ที่กับน้อง

มี 4 ข้อ คือ 1. ความรัก ทำให้รู้จักเสียสละ

และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2. ความเคารพซึ่งกันและกัน

สะท้อนถึงจิตใจที่กว้างขวาง และอ่อนน้อมถ่อมตน

3. ความจริงใจ และบริสุทธิ์ใจต่อกัน

คือไม่ทำร้าย พูดจาเสียดสี ตั้งแง่จับผิดกันลับหลัง

และ 4. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือ พลังสามัคคี ”

ชาวค่ายประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา และชาวบ้าน

ไม่ใช่แต่มันสมอง และคะแนนเท่านั้น ที่จะช่วยให้นักศึกษามีความสำเร็จในโรงเรียนแพทย์
และมีความสำเร็จในอาชีพเมื่อจบหลักสูตรแล้ว มีคุณสมบัติที่มองไม่เห็นอีกหลายอย่าง
ที่มีความสำคัญเท่ากัน เช่น ความเป็นผู้ใหญ่รู้จักรับผิดชอบ
การตัดสินใจที่ถูกต้องรวดเร็ว ความหนักแน่นไม่คลอนแคลน อารมณ์นั้นคง
และมีความสามารถทำงานกับผู้อื่นได้

บทที่ 4

ระบบและโครงสร้างใหม่ :

ปัจจัยสร้างสำนักสาธารณะ

นอกเหนือจากหลักสูตรด้านเวชศาสตร์ชุมชนจะมีส่วนสำคัญ
ทำให้นักศึกษาแพทย์ของรามาริบดีได้มีโอกาสสัมผัสความทุกข์ยากเดือดร้อน
ของประชาชนผู้เจ็บป่วยอย่างใกล้ชิดและเรียนรู้ถึงสาเหตุในมิติอื่นของปัญหา
สาธารณสุขของประเทศแล้ว ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยมหิดลยังมีนโยบาย โครงสร้าง
และระบบการเรียนการสอนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบางประการ ที่มีส่วน
กระตุ้นให้นักศึกษาได้มองเห็นปัญหาสังคม และความไม่เป็นธรรมต่างๆ และ
จากปัจจัยเงื่อนไขเหล่านี้เอง ที่ค่อยๆมีส่วนพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนัก
ศึกษา และก่อรูปเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่หนักแน่นมีพลังใน
ช่วงต่อมา

นโยบายรับนักศึกษากรณีพิเศษ จุดประเด็นสู่การเคลื่อนไหว

นับตั้งแต่ยังเป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ นโยบาย “พิเศษ” ประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย ที่ถูกมองว่าเป็นการสร้างความเป็นธรรมและก่อให้เกิดระบบอภิสิทธิ์ขึ้น ส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากนักศึกษา ก็คือ การรับนักศึกษาเข้าเรียนเป็นกรณีพิเศษต่างๆ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 กรณี คือ การรับนักศึกษาจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้, การรับลูกอาจารย์แพทย์เข้าเรียนแพทย์โดยไม่ต้องสอบ การรับนักศึกษาเตรียมทหารเข้าเรียนต่อแพทย์ตามนโยบายระดับสูง และการรับบุตรหลานผู้มีอุปการคุณเข้าเรียนในคณะต่างๆ เป็นการภายในโดยไม่ต้องสอบ

รับนศ. 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : สนองนโยบายความมั่นคง

ในอดีตที่ผ่านมา ปัญหาการแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และ สงขลา ได้สร้างความขัดแย้งและสร้างความหนักใจแก่รัฐบาลต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง นโยบายหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้ “ซื้อใจ” คนในพื้นที่เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความมั่นคงในระยะยาว คือการจัดโควตาพิเศษคัดเลือกนักศึกษาจากพื้นที่ 5 จังหวัดดังกล่าว เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยไม่ผ่านการสอบตามกระบวนการธรรมดา ภายใต้การดำเนินการของกระทรวงมหาดไทย

สำหรับมหาวิทยาลัยมหิดล เดิมรับเข้าเรียนในเฉพาะคณะแพทยศาสตร์เพื่อเน้นสร้างแพทย์ไปแก้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม นักศึกษากลุ่มนี้ค่อนข้างปรับตัวลำบาก เพราะพื้นฐานความรู้ยังแตกต่างจากเด็กที่สอบคัดเลือกเข้ามาซึ่งในยุคนั้นถือว่าเป็นระดับ “ครีม” ของประเทศในด้าน

วิทยาศาสตร์ หลายคนจึงเกิดความเครียดจากการเรียนที่ค่อนข้างหนัก และปรากฏว่าเคยเกิดเรื่องสะเทือนใจขึ้นเมื่อนักศึกษาแพทย์ผู้หนึ่งในโครงการนี้ผูกคอตายเพราะความเครียดจากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ต่อมามหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยนนโยบายไม่รับเข้าเรียนเฉพาะคณะแพทย์แต่กระจายไปยังคณะอื่นด้วยตามความเหมาะสมและจำเป็น

การรับนักศึกษาเป็นกรณีพิเศษตามโครงการนี้ ไม่ค่อยมีปฏิกิริยาจากนักศึกษาทั่วไปในยุคนั้นมากนัก เพราะแม้ส่วนใหญ่จะไม่ว่าเพื่อนบางส่วนเข้ามาเรียนได้อย่างไร โดยที่ไม่ได้สอบ แต่ก็พอรู้ว่าเป็นนโยบายทางการเมืองที่พอเข้าใจได้ระดับหนึ่ง

รับลูกอาจารย์แพทย์เข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบ

เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่เกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้เพียงช่วงสั้นๆ แล้วก็ต้องล้มเลิกไป เพราะถูกกระแสดต่อต้านอย่างมากจากกลุ่มอาจารย์ ขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้มีส่วนรับรู้มากนัก เพราะเป็นนโยบายที่ดำเนินการเป็นการภายใน โดยประมาณปี พ.ศ. 2511 ช่วงที่พล.ต.ศิริ สิริโยชิน เป็นนายกสภามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และ ศ.นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ เป็นอธิการบดี มีการเสนอแนวคิดที่จะให้สิทธิ์ลูกอาจารย์แพทย์ที่มีคุณสมบัติครบเข้าเรียนแพทย์ได้โดยไม่ต้องสอบ ซึ่งสภามหาวิทยาลัยก็อนุมัติโดยอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า ทหารยังมีคะแนนพิเศษให้ลูกทหารในขั้นตอนการสัมภาษณ์ ขณะที่แพทย์ก็ทำงานหนักโดยไม่มีสิทธิพิเศษอะไร จึงน่าจะมีโควตาพิเศษให้ลูกอาจารย์แพทย์ได้เข้าเรียนแพทย์บ้าง อย่างไรก็ตามไม่มีข้อมูลยืนยันชัดเจนว่า พล.ต.ศิริเป็นผู้ผลักดันแนวคิดนี้โดยเอากรณีของทหารมาเป็นแนวทางดำเนินการ หรือว่าฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยเป็นผู้เสนอแต่ก็เป็นแนวคิดที่อธิการบดีสนับสนุนเต็มที่และขอรับพิจารณาเป็นประธานคณะทำงานวางหลักเกณฑ์การคัดเลือกเอง

เสรีทัศน์ะ 'นักศึกษาอภิสิทธิ์'

นับแต่ที่ประชุม สภามหาวิทยาลัย ได้ลงมติอนุมัติ ให้แต่ละคณะ รับผิดชอบ อาจารย์ เข้าศึกษาโดยไม่ ต้องสอบคัดเลือก คณะละ 5 คน แล้วนั้น ปรากฏว่าได้มีการพิจารณาวิจารณ์กัน อย่างกว้างขวางในหมู่นักศึกษา จนกระทั่งเกิดการชักชวนข้ออ้างจากท่านคณบดี คณะวิทยาศาสตร์ อีกทั้งได้เชิญท่านอธิการบดีมาชี้แจงเกี่ยวกับมติที่คณะวิทยาศาสตร์ออกด้วย แต่โดยการยืนยันของที่ประชุมคณบดีท่านนี้ ไม่อาจทำได้ โดยถือสาเหตุว่ามีประกาศของนักศึกษากลุ่มหนึ่ง เขียนในทำนองสับประมาทว่ามาก ในที่สุดคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ได้มาแทนอธิการบดี อีกครั้งหนึ่ง ในกรณีนี้อาจารย์เข้าร่วมประชุมอยู่ด้วยหลายท่าน ทั้งยังได้ร่วมแสดงข้อคิดเห็นด้วย

จากข้อคิดเห็นของอาจารย์นั้น มุ่งเน้นที่ว่านักศึกษาควรมีความเคารพอาจารย์ การแสดงความเห็นไม่ควรใช้อารมณ์ ควรเห็นอกเห็นใจ อาจารย์ นักศึกษาควรเคารพมติสภามหาวิทยาลัย อย่างไรก็ดี ไม่มีอาจารย์ท่านใด ที่แสดงความคัดค้านต่อมติสภามหาวิทยาลัยโดยตรงเลย

สำหรับความคิดเห็นของฝ่ายนักศึกษานั้น ได้แสดงเจตนาแน่วแน่ และอุดมการณ์ของการกระทำครั้งนี้ว่า หากทำไปเพื่อรักษาสิทธิของตนไว้ เพราะได้เข้ามาเรียนแล้ว แต่ได้คัดค้านมตินี้ ก็เพื่อรักษาสิทธิอันพึงได้ ของลูกหลานชาวไทยทุกคน แต่มีบางคนเข้าใจว่าเป็นการเรียกร้องรักษาสีของชนในการสอบเข้าฟากซึ่งเป็นภาระเข้าใจเข้าใจผิดว่าเข้าใจให้ถูกต้องด้วย

อย่างไรก็ตามการแสดงความเห็นคัดค้าน ความไม่บริสุทธิ์ใจ ไม่ควรมุ่งประทุษร้ายต่ออาจารย์หรือผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการส่วนตัว ความมุ่งที่แท้จริง จึงจะต้องอีก ประการหนึ่งจะต้องเข้าใจในเรื่อง การคัดค้านมติ ที่มีความเคารพในตัวอาจารย์ให้ถูกต้อง การที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของมหาวิทยาลัย และขออ้างให้อาจารย์มาชี้แจงนั้น ไม่ใช่จะเป็นการแสดงความไม่เคารพอาจารย์ น่าเสียค่าที่การกระทำครั้งนี้ถูกมองในแง่ร้ายจากทางอาจารย์ว่าเป็นการก่อความไม่สงบ ถูกถาม ชูเชื้อ ทางมหาวิทยาลัย ความจริงการกระทำครั้งนี้มีความผิดเสียยิ่งกว่านักศึกษาจะให้ความเคารพ จากทางมหาวิทยาลัย และได้แสดงความเห็นรวมทั้งถามข้อข้องใจกับมหาวิทยาลัยได้ ความจริงแล้วปัญหานี้ควรจะเป็นเรื่องระหว่างมหาวิทยาลัย กับประชาชน ไม่ใช่ปัญหาคู่ขนานระหว่าง อาจารย์

กับศิษย์ ดังนั้นการที่หนังสือพิมพ์ภายนอกจะนำข่าวไปลงเพื่อให้ประชาชนได้ทราบนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลก การเปิดเผยอย่างจริงใจจากทุกฝ่ายย่อมจะยังเกิดผลดีต่อความเข้าใจกัน แต่ข่าวที่เผยแพร่ขึ้นนี้ควรเป็นความจริงถูกต้อง มิฉะนั้นแล้วอาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดกันอย่างมาก

จากคำแนะนำของท่านคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ที่ให้นักศึกษายื่นข้อเสนออย่างเป็นทางการผ่านทางสโมสรนักศึกษาขึ้นไป นั้นนับได้ว่ามหาวิทยาลัยทุกคณะได้มีความเชื่อมั่นอย่างเต็มเปี่ยมว่า ทางมหาวิทยาลัยจะตัดสินใจที่พิจารณา ข้อคิดเห็นของนักศึกษาที่เสนอขึ้นไป แม้จะเป็นความเห็นตรงข้ามก็ตาม ดังนั้นนักศึกษาควรวิพากษ์วิจารณ์ข้อเสนอต่อทางมหาวิทยาลัย ตามข้อแนะนำของท่านคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ดังกล่าว เพื่อให้เกิดสภาพปฏิบัติอย่างรวบรัด

ในสภาวะของรัฐบาลปัจจุบันนี้ ไม่อาจอำนวยความสะดวกให้แก่ ม.ศ. 5 สามารถเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้หมดเช่น วิธีการสอบคัดเลือกเป็นวิธีที่ยึดมั่นในทางปฏิบัติที่สุดแล้ว การที่ผู้หนึ่งผู้ใดมีอภิสิทธิ์ เก้าาบบัณฑิตวิทยาลัยอันพึงได้ของมวลชน เป็นการไม่ให้ความยุติธรรม ความจริงความคิดของทางมหาวิทยาลัย ที่ช่วยเหลืออาจารย์ของมหาวิทยาลัยนั้นเป็นนโยบายที่ดี แต่ไม่ควรจะใช้อิทธิพลอันมีอำนาจบารมีของบัณฑิตวิทยาลัยไปขู่ข่มบังคับนักศึกษายกเว้นว่า เป็นการข่มขู่ของอาจารย์มากกว่าของนักเรียน

อาจารย์นอกคณะเป็นผู้ให้ความรู้ ย่อมจะเป็นแบบอย่างของนักศึกษาในความเสียสละ รับใช้สังคมเพื่อประเทศชาติได้ รับประโยชน์แก่ตน เพื่อนักศึกษาทั้งหลาย จะได้ดำเนินรอยไปด้วยความประทับใจ และภาคภูมิใจในความเสียสละอันบริสุทธิ์ของอาจารย์โดยไม่เรียกร้องผลตอบแทนใด ๆ แต่มีสภามหาวิทยาลัยนี้ คงจะแสดงออกใจของนักศึกษาอย่างนี้ ก่อให้เกิดความรุนแรง ขึ้น คลอน ความเชื่อถือในปรัชญาของมหาวิทยาลัยจะสั่นคลอน เพราะรับใช้สังคม เพื่อรับใช้สังคม เคารพผู้สร้างคือเรียกร้องอภิสิทธิ์จากสังคม และต่อไปยังจะ ส่อส่งให้นักศึกษา เตรียมตัวเตรียมใจรับใช้สังคมอย่างเต็มภาคภูมิได้อย่างไร

ถ้าหากทางมหาวิทยาลัยจะได้พบทวนมติอีกครั้งหนึ่ง โดยยึดความยุติธรรมของมวลชนเป็นหลัก ใ้ควรวางข้อ ยุติธรรมของมหาวิทยาลัย พิจารณาถึงศรัทธาของประชาชนต่อมหาวิทยาลัย พิจารณาความคิดเห็นของอาจารย์ทั้งหลายรวมถึงของนักศึกษา อย่างจริงจัง ก็คงจะประนีประนอมกับสังคม ได้อย่างสมบูรณ์

จารัด สวัสดิ์พัฒน์

ทัศนะใด ๆ ที่ปรากฏในคอลัมน์นี้เป็นของผู้เขียนเฉพาะ ไม่ใช่นโยบายของหนังสือพิมพ์ ขอเชิญชวนท่านผู้อ่านแสดงความคิดเห็นของท่านอย่างเสรีได้ในคอลัมน์นี้ สังคมไทยจะก้าวหน้าขึ้น เพราะ โรงเรียนคุณธรรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล หรือศูนย์คุณธรรมของท่าน

น.ส.พรณี ต้นสกุล อดีตผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา ซึ่งขณะนั้นทำหน้าที่เลขานุการอธิการบดี ได้สะท้อนความคิดในฐานะผู้เกี่ยวข้องรับรู้ว่า

“มีเสียงคัดค้านมาก มองว่าไม่เป็นธรรม ถ้าลูกหมอดึงต้องได้เรียนหมอลูกวิศวกรก็ต้องได้เรียนวิศวฯด้วยซิ อาจารย์ชัชวาลก็บอกไม่เป็นไร ผมรับผิดชอบเอง ช่วงนั้นกระแสประชาธิปไตยยังไม่ขึ้นสูง เรื่องนี้จึงสามารถทำได้แม้หลายฝ่ายจะไม่ค่อยเห็นด้วย แต่สุดท้ายก็ต้องเลิกไปเพราะเสียงคัดค้านมีมากขึ้นทุกที โดยเฉพาะฝ่ายอาจารย์เอง ขณะที่นักศึกษาอาจไม่รู้รายละเอียดมากนัก เพราะเรื่องนี้ทำกันค่อนข้างจะเป็นภายใน ทำได้ปีหรือ 2 ปีก็เลิก จึงมีนักศึกษาแพทย์ผ่านกระบวนการนี้ไม่มาก จำได้ว่าให้โควตาไม่เกินปีละ 5 คน ปีแรกรู้สึกละเข้ามาได้ 2 คน โดยคณะทำงานจะดูผลการเรียนประกอบกับความประพฤติ ไม่ใช่ว่าลูกอาจารย์แพทย์ทุกคนจะได้เข้ามาเรียน คิดว่าแนวคิดนี้อาจได้รับอิทธิพลจากนโยบายรับนักศึกษา 5 จังหวัดชายแดนภาคได้ด้วย”

“ความจริงอาจารย์ชัชวาลท่านก็ไม่ได้ทำเพื่อตัวเอง พอมีเสียงค้านเยอะท่านก็บอก เลิกก็เลิก ผมไม่ได้อะไรนะ ผมทำเพื่ออาจารย์ เพื่อมหิดล แต่คิดว่าอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดนโยบายนี้ขึ้นมาคือการที่ช่วงนั้น อาจารย์แพทย์ที่เก่งๆเริ่มลาออกไปทำงานเมื่อนอกกันมากขึ้น อาจารย์ชัชวาลเลยคิดว่าน่าจะมีวิธีดึงให้เขาอยู่เมืองไทย เพราะสมมติลูกเขาเรียนแพทย์ เขาก็ต้องอยู่เมืองไทยต่อไป”

มโนดลสาร

ทรงดอภิมณี มหาวิทยาลัยมหิดล

ตามกระบวนการดังกล่าวนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกจะเข้าเรียนในคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์เหมือนนักศึกษาทั่วไปก่อนที่จะข้ามฟากไปเรียนแพทย์ โดยที่นักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่าใครบ้าง เพราะมีจำนวนไม่มากนัก ผิดสังเกต ดังนั้น สำหรับนักศึกษาแล้ว เหตุการณ์นี้จึงไม่ส่งผลให้เกิดการคัดค้านมากนัก แต่การคัดค้านอย่างชัดเจนจะอยู่ในหมู่อจารย์ มากกว่า

นโยบายรับลูกผู้มีอุปการคุณเข้าเรียน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่นักศึกษามหิดลช่วงก่อน 14 ตุลา เริ่มรู้สึกรับไม่ได้จนเริ่มก่อกระแสเคลื่อนไหวคัดค้านคือการรับลูกผู้มีอุปการคุณและผู้มีอิทธิพลเข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบ นายแพทย์อัปพล จินดาวัฒนะ ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ เป็นแพทย์ศิริราชที่เข้าเรียนในปี 2513 กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงนั้นว่า

“รุ่นผมพอขึ้นปี 2 (2514) จะมีรุ่นน้องกลุ่มหนึ่งประมาณไม่ถึง 10 คน เข้ามาโดยไม่ได้อ่านสอบเอ็นทรานซ์ พวกนี้ดูนามสกุลจะเป็นลูกคนใหญ่คนโตในบ้านเมือง ซึ่งมีการฝากพิเศษเข้ามาเรียน จำได้ว่ามีคนหนึ่งนามสกุลใหญ่มาก สำหรับยุคนั้น นักศึกษาจึงเริ่มก่อหวอดประท้วงเพราะถือว่าเป็นความอยุติธรรม นักศึกษากลุ่มนี้มีทั้งที่เข้าเรียนแพทย์ เกสซ์ ทันตแพทย์ เราก็วิเคราะห์กันว่า คณะวิทย์เพิ่งจะตั้งขึ้นใหม่ไม่นาน อาจารย์สตาจค์ มงคลสุข คณบดีคงต้องการการสนับสนุน จากรัฐบาล เพื่อให้คณะมีการพัฒนาที่มั่นคงเข้มแข็ง เลยต้องมีการเอื้อเฟื้อกันกับฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งตอนนั้นก็ป็นรัฐบาลทหาร เพราะฉะนั้น การรับฝากคนเข้ามาก็ถือว่าเป็นความจำเป็นที่เลี่ยงไม่ได้ ช่วงนั้นการเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยอื่นเรายังแคบ จึงไม่รู้ว่าที่อื่นเป็นอย่างไร รู้แต่ว่าที่นี่มีอย่างนี้”

ข้อมูลดังกล่าวตรงกันกับคำยืนยันของนายวุฒิพงษ์ เลหาไพโรจน์ อดีตนักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ แกนนำของกลุ่มกิจกรรมนักศึกษาในช่วงเดียวกันนั้นที่ว่า

“มหิดลมีการฝากเรียน ช่วงนั้นการสอบเข้ามาจะเป็นการเลือกคณะตรงแต่อยู่ๆ บางคนเข้าเรียนทันตแพทย์ แต่พอ 2 ปีข้ามฟากก็ไปศิริราชเลย พ่อแม่ฝากเข้ามาเรียน พอข้ามฟากพ่อแม่ก็ฝากข้ามฟากอีก ก็พอรู้ว่าอาจารย์สตงค์ มงคลสุข หวังจะdingมาช่วยพัฒนาคณะวิทยาศาสตร์ จึงต้องสร้างความสัมพันธ์กับภาคส่วนต่างๆ”

อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวได้รับการยืนยันจากผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง เช่น ศ.ดร.กำจร มนูญปีju คณบดีคณะวิทยาศาสตร์คนต่อมา ซึ่งขณะนั้นเป็นเลขานุการคณะ ว่า

“การรับนักศึกษาในลักษณะดังกล่าวไม่มีแน่ เพราะผมเป็นเลขานุการคณะ ถ้ามีผมต้องรู้ อย่าลืมว่าตอนนั้นมีการสอบคัดเลือกแล้ว ต้องเอาคะแนนสอบคัดเลือกเป็นเกณฑ์”

ทั้งนี้ เชื่อว่าในยุคที่ระบบเผด็จการสืบทอดมายาวนาน นโยบายดังกล่าวคงไม่ได้เกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยมหิดลเพียงแห่งเดียว

นโยบายรับนักศึกษาแพทย์ทหาร ทั้งกลมกลืนและมัดแย้ง

นโยบายนี้กำหนดขึ้นในยุคที่จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีที่ควบตำแหน่งทั้งผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมไปด้วย โดยในปี พ.ศ. 2508 เริ่มมีการเตรียมและหาเรือกันในส่วนของผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้นว่า ศ.ดร.สตงค์ มงคลสุข คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ ดร.กำแหง พलगูร เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ โดยมี ศ.แพทย์หญิง มยุรี พलगูร ภรรยา ดร.กำแหง ประสานงานอยู่ฝั่งโรงเรียนแพทย์ ขณะที่โรงเรียนเตรียมทหาร มี พล.ต.ปิยะ สุวรรณพิมพ์ เป็นผู้บัญชาการ การดำเนินงานเริ่มต้นโดยคัดเลือกเอานักเรียนเตรียมทหารจาก 4 เหล่าทัพ คือ ทหารบก ทหารอากาศ ทหารเรือ และตำรวจ ที่มีผลการเรียน อยู่ในระดับ “ที่พอเห็น” ที่มีบุคลิกดีและสมัครใจ เข้าเรียนเตรียมแพทย์ปีที่ 1 ในคณะวิทยาศาสตร์มหิดล

ร่วมกับนักศึกษาแพทย์ที่เอ็นทรานซ์เข้ามา ทั้งของคณะแพทยศาสตร์ศิริราช และรามธิบดี โดยรุ่นแรกเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2511 ในสองรุ่นแรก มีแต่เหล่าทหารบกและทหารอากาศ ต่อมารุ่นที่ 3 จึงเริ่มมีเหล่าทหารเรือและตำรวจ แต่ละรุ่นจะมีจำนวนประมาณ 10 คน โดยนักเรียนแพทย์ทหารเหล่านี้ยังต้องกลับไปรายงานตัวรับเบี้ยเลี้ยงจากผู้บังคับบัญชา และรับการฝึกทหารตามกำหนดเวลาของที่โรงเรียนเตรียมทหารจนกระทั่งเรียนจบ ซึ่งเมื่อการเรียนหนักขึ้นในช่วงปีหลังๆ นักศึกษาแพทย์ทหารกลุ่มนี้ ก็ได้รับการอนุโลมให้ไม่ต้องเข้ารับการฝึกทหาร

วัตถุประสงค์ของโครงการ จากคำบอกเล่าของ ศ.ดร.กำจร มนูญปี ุณคณบดีคณะวิทยาศาสตร์กล่าวว่า เพราะทหารขาดแคลนแพทย์อย่างมาก ใครก็ไม่ยอมเป็น กองทัพจึงต้องคัดเอาพวกที่เข้าเรียนเตรียมทหารมาเรียนแพทย์ แต่จากการเปิดเผยของ พ.อ.นายแพทย์พิวัฒน์ โปษยานนท์ รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ทหาร นักเรียนเตรียมทหารรุ่นปี 2508 ที่ลาออกจากโรงเรียนเตรียมทหารมาสอบเข้าเตรียมแพทย์ของมหิดลตั้งแต่โครงการนี้ยังเป็นเพียงแนวคิดระบุว่า

“วัตถุประสงค์หลักเท่าที่รับทราบคือ กองทัพมีความจำเป็นต้องใช้แพทย์เพราะช่วงนั้นสงครามความขัดแย้งทางอุดมการณ์เริ่มรุนแรงการต่อสู้กับขบวนการของพรรคคอมมิวนิสต์ขยายตัวไปในหลายพื้นที่ แต่ผู้ที่จบแพทย์แล้วมาสมัครเข้าเป็นแพทย์ทหารไปประจำในพื้นที่สู้รบมีน้อยจำนวนมันคุมไม่ได้ มีสมัครบ้างไม่สมัครบ้างแม้จะมีการให้ทุนก็ตาม ขณะที่ความจำเป็นมันมีชัดเจนจะเกณฑ์ก็ไม่ได้ จึงเข้าใจว่าทางทหารคงต้องทำอะไรสักอย่างเพื่อแก้ปัญหานี้ ซึ่งการผลิตแพทย์ที่ประหยัดและรวดเร็วที่สุดก็คือส่งนักเรียนทหารเข้ามาเรียนในโรงเรียนแพทย์ที่มีอยู่แล้ว”

เช่นเดียวกับที่ พล.ต.นายแพทย์สหชาติ พิพิษฐกุล เสนาธิการ ศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้า นักเรียนแพทย์ทหารรุ่นที่ 2 ยืนยันว่า

“วัตถุประสงค์หลักขณะนั้นมี 2 ประการคือ ช่วงนั้นเกิดภาวะ

ขาดแคลนแพทย์อย่างมาก คนที่จบแล้วมาสมัครทหารมีไม่พอหรือสมัครก็อยู่ไม่นาน ขณะที่ความต้องการของสถานการณ์มันสูง ประการต่อมากองทัพคงพิจารณาว่าน่าจะมีลูกหม้อเพื่อผลิตแพทย์ออกมาได้เองในอนาคต เข้าใจว่าขณะนั้นกองทัพคงไม่มีงบประมาณที่จะตั้งโรงเรียนแพทย์ขึ้นเอง เลยคิดว่ามีเตรียมอุดมคือเตรียมทหารที่ได้มาตรฐานอยู่แล้ว ก็น่าจะเอาพวกนี้ขึ้นมาเป็นลูกหม้อเสียเลย แต่น้ำหนักประเด็นแรกน่าจะมากกว่า เพราะเท่าที่ผมรู้คนจบมหาวิทยาลัยในยุคนั้นไม่ค่อยยอมเป็นทหาร”

นโยบายนี้ก็ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2517 จึงยกเลิกไป เพราะกระแสต่อต้านจากนักศึกษาเริ่มรุนแรงมากขึ้นตามกระแสสังคมในช่วง

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ใหม่ๆ รวมแล้วมีแพทย์ทหารเข้ามาเรียนทั้งหมด 7 รุ่น รวมประมาณ 100 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเลือกเรียนที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ เพราะเป็นสถาบันเก่าแก่ มีบรรยากาศของระบบกฎเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกับสภาพแวดล้อมเดิมของนักศึกษาแพทย์ทหาร ขณะที่เลือกเข้าเรียนที่คณะแพทยศาสตร์รามธิบดีค่อนข้างน้อย เพราะรามาชูมองว่าเป็นคณะตั้งใหม่ ภาพพจน์จะออกไปเชิงแอคทีวิสต์และมีความเป็นนักวิชาการมากกว่าแพทย์

อดีตสองนักศึกษาแพทย์ ยืนยันค่อนข้างตรงกันว่า นักเรียนแพทย์ทหารเหล่านี้รู้สึกว่าเป็นหมอรามาหรือ ศิริราช มากกว่าเป็นทหาร ผิดกับนักเรียนแพทย์ทหารของวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้าที่เปิดขึ้นภายหลังที่จะรู้สึกว่าเป็นทหารเพราะอยู่ในรั้วทหารมาตลอด และต่างยอมรับว่าการเข้ามาเรียนร่วมกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดลทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจทั้ง 2 ฝ่ายซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์และมุมมองปัญหาที่กว้างขึ้นในเวลาต่อมา เมื่อเทียบกับแพทย์ที่จบจากรั้ววิทยาลัยแพทย์ทหารโดยตรง

ระเบียบบังคับแพทย์ใช้ทุน : สร้างเงื่อนไขกระจายแพทย์สู่มวลชน

แพทย์แห่ไปนอก หิงชนบทขาดแคลน

ความจริงแล้วนโยบายกำหนดให้แพทย์ต้องทำงานใช้ทุนเมื่อเรียนจบมิใช่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ โรงเรียนแพทย์สังกัดมหาวิทยาลัยมหิดลเท่านั้น แต่เป็นนโยบายที่รัฐบาลกำหนดขึ้นมาใช้กับผู้จบแพทย์จากทุกมหาวิทยาลัย เพื่อแก้ปัญหาที่ดำรงอยู่โดยพื้นฐานคือในชนบทของประเทศยังขาดแคลนแพทย์อีกจำนวนมาก เพราะแพทย์ส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่แต่ในเขตเมือง มีหน้าจ้ำยังมีปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงและก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในช่วงก่อนที่จะมีการกำหนดนโยบายนี้ออกมาคือ การที่แพทย์ไทยเดินทางไป

ทำงานในต่างประเทศกันเป็นจำนวนมาก ในขณะที่รัฐต้องใช้จ่ายมหาศาลในการผลิตแพทย์ออกมาแต่ละคน อย่างไรก็ตามการที่มหาวิทยาลัยมหิดลมีสองโรงเรียนแพทย์ในมหาวิทยาลัยเดียว ปฏิบัติาร่วมกันและผลอันเกิดการการบังคับใช้นโยบายนี้จึงปรากฏเด่นชัดจนไม่อาจมองข้าม

จากข้อเขียนของนายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกในปัจจุบัน(พ.ศ. 2546) สมัยที่ยังเป็นนักศึกษาแพทย์ที่เพิ่ง“ข้ามฟาก”ไปฝั่งศิริราชเป็นปีแรก ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศึกษา ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2510 ได้กล่าวถึงปัญหาแพทย์ไปนอกไว้ว่า ได้เริ่มก่อกระแสขึ้นในราวปี 2504 ซึ่งมีแพทย์ที่จบแล้วไม่ได้รับราชการหากแต่เลือกไปทำงานต่างประเทศรวม 8 คน ปี 2505 ไปอีก 22 คน ปี 2506 รวม 56 คน ปี 2507 ไปอีก 70 คน และปี 2508 จนถึงเดือนตุลาคม มีราว 140 คน

จากนั้นคือระหว่างปี 2508-2512 มีแพทย์ไทยไปต่างประเทศรวม 2,165 คน ในจำนวนนี้ 987 คน หรือ 45.6% เดินทางกลับ ส่วน 1,178 คน หรือ 54.4% ยังคงอยู่อเมริกา ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า เหตุผลสำคัญเป็นเพราะได้รับค่าตอบแทนมากกว่า นอกจากนั้นก็เพราะปัญหาความไม่พอใจในระบบ และต้องการศึกษาต่อโดยตรง

ปัญหาขาดแคลนแพทย์ในช่วงระยะปี พ.ศ. 2510-2514 กลายเป็นปัญหาร่วมที่กระตุ้นให้แพทย์จากสังกัดหน่วยงานต่างๆที่มองเห็นปัญหาเดียวกันรวมทั้งแพทย์หัวก้าวหน้ารุ่นอาวุโสที่อยู่นอกวงราชการอย่าง ศ.นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ได้โคจรรวมตัวกันเป็น“กลุ่มความคิด” ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นคลื่นลูกสำคัญของวงการแพทย์และสาธารณสุขหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยกลุ่มนี้ได้สร้าง“หลักสูตรโป๊ยเขียน” ขึ้นเพื่อเป็นข้อเสนอหลักสูตรแพทยศาสตรศึกษาเพื่อชุมชน โดยคำว่า “โป๊ยเขียน”มาจากการตั้งชื่อโดย ศ.นายแพทย์ภูเก็ต วาจานนท์ แห่งคณะแพทยศาสตร์ศิริราช ที่เห็นว่าในกลุ่มนี้นับรวมกันได้ประมาณ 8 คน ซึ่งประกอบด้วย ศ.นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ศ.นาย

แพทย์ไฟโรจน์ นิงสานนท์ ศ.นายแพทย์ทองจันทร์ หงส์ถาวรภักดิ์ ศ.นายแพทย์
สันต์ หัตถิรัตน์ ศ.นายแพทย์เปรม บุนี ศ.นายแพทย์ประสาน ต่างใจ ศ.นาย
แพทย์ประเวศ วะสี และศ.นายแพทย์ปรีชา เจริญลาภ นอกจากนี้ยังมี ศ.นาย
แพทย์อารี วัลยะเสวี ศ.นายแพทย์อดุลย์ วิริยะเวชกุล เป็นผู้ทำแผนสำหรับ
โรงเรียนแพทย์แผนใหม่ที่มีมุ่งให้แพทย์ไปอยู่ชนบทแบบถาวร โดยเฉพาะแผน ค.
ที่เริ่มหลักสูตรแพทย์ที่หมู่บ้าน โดยให้ชุมชนเป็นคนคัดเลือกแล้วค่อยๆ เขยิบ
ฐานะขึ้นมาเป็นแพทย์ถ้ามีแวและทำงานดี อย่างไรก็ตามแผนดังกล่าวได้รับการ
ต่อต้านอย่างมากในช่วงนั้นเนื่องจากทิศทางหลักของการผลิตแพทย์ยังเน้น
คัดเลือกคนที่เรียนดี มาเรียนเป็นแพทย์ผู้ชำนาญการที่มีคุณภาพ (จากหนังสือ
ชีวประวัติ ศ.นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เรียบเรียงโดย สันติสุข โสภณศิริ
พ.ศ. 2537)

ผลพวงอเมริกาขาดหมอ อำเภอรับไม่ทัน

ช่วงเวลาดังกล่าว สหรัฐอเมริกากำลังขาดแคลนแพทย์ทั่วไป เพราะ
แพทย์ของสหรัฐเองถูกส่งไปในประเทศและสมรภูมิสู้รบต่างๆ ที่สหรัฐแผ่ขยาย
อิทธิพลอำนาจเข้าไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งกำลังทหารนับแสนเข้าไปใน
เวียดนาม รัฐบาลประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน จึงเริ่มเปิดสิทธิ การเป็น Immi-
grant กับบุคคลบางอาชีพ เช่น พยาบาล วิศวกร และแพทย์ รวมทั้งให้สิทธิ
ในการสอบเอา State Board ได้ในหลายรัฐมากขึ้น นอกจากนี้ยังให้สิทธิผู้มี
คะแนนดี ไปทำงานในรัฐอื่นๆ ได้โดยไม่ต้องสอบใหม่ บางรัฐก็เปิดรับแพทย์
ต่างชาติเข้าทำงานโดยไม่ต้องสอบ ECFMG (Educational Commission for
Foreign Medical Graduate) ถึงขั้นส่งจดหมายมาดึงแพทย์อินเทิร์นไม่ว่าจะเป็นที่
ฟิลิปปินส์ ไทย เกาหลีไปทำงานในสหรัฐ ซึ่งจากนโยบายดังกล่าวนี้เองที่ส่ง
ผลกระทบชัดเจนจนทำให้ผู้จบแพทยศาสตรศึกษาใหม่รุ่นแรกที่จบปี 2508 เกือบ
ทั้งรุ่นคือ 48 คนจาก 50 คน รวมทั้งแพทยศาสตรบัณฑิตรุ่นแรกๆ กว่าครึ่ง

ถึงกับเช่าเหมาลำเครื่องบินไปเรียนต่อและทำงานเป็นแพทย์ประจำบ้านในอเมริกา เป็นปรากฏการณ์ที่คณะกรรมการสาธารณสุขของวุฒิสภาอเมริกันเองถึงกับ บันทึกเรื่องนี้ไว้ในรายงาน แต่เมื่ออเมริกามีการผลิตแพทย์ได้เพียงพอกับความ ต้องการ ก็เริ่มมีนโยบายกีดกันแพทย์จากต่างประเทศ เช่น เลิกจัดสอบ ECFMG ในไทย ในปี พ.ศ. 2514

อย่างไรก็ตาม การไปต่างประเทศในยุคแรกนั้น แม้ส่วนหนึ่งเป็นการ ส่งอาจารย์หรือแพทย์ที่ได้รับทุนไปศึกษาต่อเพื่อนำเอาวิทยาการสมัยใหม่กลับมาสอนในโรงเรียนแพทย์ แต่การไปต่างประเทศของแพทย์รุ่นหลังๆ โดยเฉพาะหลังจากที่อเมริกามีนโยบายเปิดรับแพทย์ไปทดแทนการขาดแคลน ภายในประเทศดังกล่าว จะเน้นไปฝึกหลักทำงาน นับเป็นการสูญเสียบุคลากร อันมีค่า ขณะที่สังคมไทยโดยเฉพาะในชนบทในขณะนั้น ยังขาดแคลนแพทย์ อยู่เป็นจำนวนมาก

กระแสสังคมกดดันรัฐออกระเบียบใช้ทุน

ปัญหาดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชน และกระแสสังคมในช่วงนั้นอย่างมากถึงขั้นมีการถ่ายรูปกลุ่มแพทย์ที่ไปนอกมาลงตีพิมพ์เป็นหลักฐาน ในที่สุดรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขต้องนำเรื่องเข้าหารือในที่ประชุม คณะรัฐมนตรีเพื่อหาแนวทางแก้ไข ซึ่งพล.อ.ประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในยุคนั้นก็มองว่า “จะแก้ปัญหานี้ได้ก็โดยให้แพทย์ที่เรียนจบแล้วเป็นทหารเสีย 2 ปี จะได้ใช้เวลา 2 ปี นั้นศึกษาโรคต่างๆ ในเมืองไทย จะได้รู้จักเมืองไทยดีพอควร ต่อจากนั้นใครจะ ‘ไปไหนก็เป็นสิทธิโดยชอบธรรม’” ซึ่งก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า แพทย์ชายทุกคน ก็ผ่านการอบรมวิชาทหารจากกรมการรักษาดินแดนมาแล้ว มีสิทธิได้รับการ ยกเว้น ไม่ถูกเกณฑ์ และหากให้ไปเป็นทหารหมด ก็อาจไม่มีงานเพียงพอให้ทำ ความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ต่างๆ ก็จะลบเลือนไป ขณะที่รัฐมนตรี

ว่าการกระทรวงสาธารณสุขเองได้แนะนำให้มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์แบ่งนักเรียนแพทย์ออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือเรียนฟรี แต่มีสัญญาว่าเมื่อจบแล้ว จะต้องทำงานให้ราชการ 2 ปี อีกประเภทก็เพิ่มค่าเล่าเรียนให้สูงขึ้น เมื่อสำเร็จแล้วก็ไม่มีข้อผูกมัดอะไร แต่เมื่อนำปัญหาดังกล่าวไปโยงกับการขาดแคลนแพทย์ในชนบทซึ่งมีความซับซ้อน การแก้ไขจึงไม่สามารถหาข้อสรุปได้ง่ายๆ

ในที่สุด กระทรวงสาธารณสุข ก็ได้ออกระเบียบให้นักศึกษาแพทย์ทำสัญญาใช้ทุนกับรัฐบาล โดยจะต้องรับราชการเป็นแพทย์ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหม ภายหลังจบการศึกษาเป็นเวลา 3 ปี (นับรวม intern) มิฉะนั้นก็ต้องจ่ายเป็นเงินทดแทน โดยรุ่นแรกคือนักศึกษาแพทย์ศิริราชที่ข้ามฟากไปในปี พ.ศ. 2510 และนักศึกษาแพทย์รามาริบัติ ที่ข้ามมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2508 จะต้องเสียค่าใช้จ่าย 4 ปีคือนับจากปีที่ 4 ถึงปีที่ 6 รวม intern ด้วย คิดปีละ 10,000 บาท รวมเป็น 40,000 บาท แต่รุ่นต่อมาจะต้องจ่ายทั้ง 6 ปี รวม 60,000 บาท ใครที่ไม่ได้เสียเงินปีละ 10,000 บาทและไม่ไปทำงานใช้ทุน ก็จะถูกปรับ 2 เท่า ขณะที่ผู้ที่ตกลงในสัญญาว่าจะทำงานใช้ทุนแล้วแต่ไม่ไป จะถูกปรับ 3 เท่า

สร้างเงื่อนไขสำคัญให้แพทย์ใกล้บัณฑิตมวลชน

กฎเกณฑ์ดังกล่าวก่อให้เกิดแรงต่อต้าน ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ไม่ยอมรับสัญญา โดยเฉพาะพวกที่เตรียมตัวจะไปทำงานหรือเรียนต่อต่างประเทศทันทีที่จบ ซึ่งมีไม่มากนัก แต่ก็ประท้วงรุนแรงถึงขั้นเดินขบวนไม่ยอมเข้าเรียน แต่ในที่สุดก็ต้องยอมรับ อีกกลุ่มหนึ่งคือ พวกที่เห็นด้วยที่ให้มีการทำงานใช้ทุน แต่ขอต่อรองเงื่อนไขด้านกำหนดเวลาและสวัสดิการต่างๆ ที่น่าสนใจคือกฎเกณฑ์ทำงานใช้ทุนนี้มีข้อยกเว้นสำหรับนักศึกษาแพทย์ที่เป็นผู้หญิงที่กำหนดให้ต้องใช้ทุนเป็นเงินแทนเพราะทางการประเมินว่าแพทย์ผู้

หญิงจบแล้วไม่สามารถไปในชนบทได้ จึงมีนักศึกษาแพทย์หญิงจำนวนหนึ่ง ประท้วงด้วยการเดินขบวนไปหาจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีเพื่อ ให้ยกเลิกระเบียบดังกล่าว จนเวลาผ่านไป 3-4 ปี กฎเกณฑ์การใช้ทุนนี้จึงใช้ ครอบคลุมทั้งหมดไม่ว่าหญิงหรือชาย

นอกเหนือจากปฏิกิริยาในรั้วมหาวิทยาลัยมหิดลเองแล้ว นักศึกษา แพทย์ของมหิดลยังเป็นแกนนำสำคัญในการประสานหาหรือกับนักศึกษาแพทย์ จากโรงเรียนแพทย์อื่นๆ ซึ่งต่อมาได้ก่อรูปจัดตั้งเป็น “ศูนย์นิสิตนักศึกษา แพทย์แห่งประเทศไทย” ขณะเดียวกันมาตรการของรัฐดังกล่าวกลับเป็นการ สร้างเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้นักศึกษาแพทย์กระตือรือร้นที่จะไปศึกษาเรียนรู้ สภาพในชนบท ทั้งในรูปการออกค่ายและรวมกลุ่มตระเวนไปเยี่ยมดูการ ทำงานของแพทย์รุ่นพี่ๆ ในชนบท เพื่อเตรียมตัวเตรียมความคิดให้พร้อม สำหรับออกไปปฏิบัติงานจริงเมื่อจบการศึกษา รวมทั้งมหาวิทยาลัยเองโดย เฉพาะคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีก็พยายามจัดหลักสูตร “เวชศาสตร์ชุมชน” มารองรับเพื่อเตรียมพร้อมให้นักศึกษาอีกทางดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ความต่อเนื่องที่เป็นปรากฏการณ์สำคัญในเวลาต่อมาก็คือ แพทย์ใช้ ทุนเหล่านี้ได้พยายามสร้างเครือข่ายประสานงานและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูป “ชมรมแพทย์ชนบท” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเสนอแนะและตรวจสอบการ บริหารของฝ่ายนโยบายในกระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะช่วงที่การเมืองเข้าแทรกแซงและเกิดความไม่โปร่งใสในเรื่องต่างๆ ขึ้น

ระบบเรียนรวม เอกลักษณะเฉพาะ “มหิดล”

ระบบการเรียนรวม 2 ปี แล้วใช้กระบวนการสอบสัมภาษณ์เพื่อดูเจตคติ ในการทำงานอาชีพเพื่อรับใช้สังคมผสมผสานไปกับคะแนนด้านวิชาการ แล้ว คัดกรองไปเรียนในคณะต่างๆ โดยเฉพาะแพทย์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะมหาวิทยาลัยมหิดล เพราะไม่พบว่ามีมีการดำเนินการเช่นนี้ในมหาวิทยาลัย

ล้วยอื่นๆ และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่มีส่วนผลักดันให้นักศึกษามหิดลจำนวนมากเข้าร่วมทำกิจกรรมทางสังคม แม้บางคนจะมุ่งหวังเพียงเพื่อให้มีผลต่อกระบวนการคัดกรองดังกล่าวก็ตาม แต่หลายคนก็ได้เรียนรู้และสัมผัสปัญหาที่เป็นจริงในสังคม และมีการเติบโตทางความคิดจนเป็นกำลังสำคัญหนึ่งในการผลักดันการแก้ไขปัญหาในสังคมไปสู่หนทางที่ถูกต้องเป็นธรรม

การคัดเลือกนักศึกษาแพทย์ให้เหมาะสม เป็นที่มาของแนวคิด “เรียนรวม”

ระบบเรียนรวมเกิดขึ้นที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2515 และยุติลงในปีการศึกษา 2517 หากแต่ผลการดำเนินการคัดเลือกนักศึกษาที่เข้ามาในปีพ.ศ.2517 สิ้นสุดในอีก 2 ปีต่อมา ในระหว่าง 5 ปี ของการดำเนินการมีผลสะท้อนเกิดขึ้นมากมายทั้งต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ และนักศึกษาที่เป็นผู้ถูกคัดเลือก แม้ว่าระบบการเรียนรวมจะถูกยกเลิกไปในที่สุดจากสาเหตุที่จะได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตามที่มาของการเรียนรวมเกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาสำคัญของประเทศชาติที่ทั้งฝ่ายผลิตบุคลากรสาธารณสุข(โดยเฉพาะแพทย์)คือมหาวิทยาลัยมหิดล และฝ่ายผู้ใช้ทรัพยากรที่ผลิตขึ้นคือรัฐบาลและกระทรวงสาธารณสุข พยายามหาหนทางแก้ไข อันได้แก่ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ทั้งการผลิตไม่เพียงพอเนื่องจากค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงมาก ทั้งแพทย์ที่จบออกมากระจุกตัวอยู่ในตัวเมืองใหญ่และหลังไหลไปทำงานในต่างประเทศ ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ดังกล่าวไม่ใช่เพิ่งจะเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษนี้เท่านั้น หากสืบย้อนไปจะพบว่าผู้บริหารการศึกษาแพทย์ในยุคต่างๆของคณะแพทยศาสตร์ทั้งศิริราชและคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ฯ ได้เล็งเห็นปัญหาและหาทางปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอด ซึ่งเป็นต้นตอของการสร้างระบบเรียนรวมขึ้น

ในช่วงท้ายของทศวรรษที่ 2490 การผลิตแพทย์ของมหาวิทยาลัย

แพทยศาสตร์ มีการเรียนการสอนเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ 2 ปีในคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังจากนั้นนักศึกษาจะถูกคัดไปเรียนต่อทางด้านปริคณีก 2 ปี และคลินิกอีก 2 ปีในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ โดยเป็นการรับทั้งหมดไม่ต้องคัดเลือกปรากฏว่าปัญหาของการผลิตแพทย์ในยุคนั้นซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันมากในหมู่ผู้บริหาร มีปรากฏในรายงานการประชุมผลการอบรมแพทยศาสตร์ศึกษาของไทยครั้งแรกเมื่อวันที่ 25-30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 ว่ามีเรื่องสำคัญสองประการประการแรกคือแพทย์ควรมีมาตรฐานระดับใดจึงจะสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ มีการเสนอให้ปรับปรุงการเรียนเตรียมแพทย์จาก 2 ปี เป็น 3 ปี เพื่อให้แพทย์มีความรู้กว้างขวางขึ้นแต่ที่ประชุมเห็นว่าการเรียน 2 ปี เหมาะสมกับการผลิตเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานของประเทศ (ประเด็นควรผลิตแพทย์ที่มีมาตรฐานสูงกับการผลิตแพทย์เพื่อกระจายสู่ชนบทเป็นความขัดแย้งที่มีมาตั้งแต่สมัย มจ.สกลนคร วรรณ ดังได้กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 2) ประการต่อมาคือปัญหาความต้องการแพทย์ในชนบทเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชากรของประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่ค่าใช้จ่ายต่อหัวในการผลิตแพทย์สูงมาก ผู้ที่เข้าเรียนแพทย์จึงควรจะสามารถเรียนได้จนจบและปฏิบัติหน้าที่ได้รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญในการแก้ปัญหาสาธารณสุขของชาติ แต่ผู้เรียนแพทย์ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในวิชาชีพ เข้ามาเรียนเพราะค่านิยมทางสังคม ตามเพื่อนมาเรียน หรือเรียนเพราะผู้ปกครองอยากให้เรียน เมื่อจบแล้วไม่ทำหน้าที่แพทย์อีกส่วนหนึ่งไม่สามารถเรียนจนจบ ดังนั้นจึงมีการสูญเสียทั้งกำลังคนและงบประมาณจำนวนมากทุกปี ทั้งยังพบว่านักศึกษาที่เข้ามาเรียนสาขาอื่นเช่น ทันตแพทย์ เภสัช สัตวแพทย์ ฯ สามารถเรียนได้ดีกว่านักศึกษาสาขาแพทย์ จึงต้องหาหนทางการคัดเลือกนักศึกษาใหม่

ที่ประชุมอบรมแพทยศาสตร์ศึกษาครั้งที่ 1 จึงมีมติให้ตั้งกรรมการขึ้นศึกษาวิธีการคัดเลือกและใช้ระบบทดลองคัดเลือกนักศึกษาล้างจากจบการศึกษาวิทยาศาสตร์พื้นฐานสองปีแรก ติดตามผลการเรียนและการทำงานของ

นักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกจนจบการศึกษาและหลังจบอีกสองปี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502-2507 วิธีการที่นำมาใช้คัดเลือกอาศัยแนวการทดสอบประเภทต่างๆที่ใช้ในการคัดเลือกนักศึกษาแพทย์ของสหรัฐอเมริกา แต่นำมาปรับให้เหมาะสมกับนักศึกษาไทย ได้แก่ ผลสอบหมวดวิทยาศาสตร์(เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา) หมวดการทดสอบความเหมาะสม(ภาษาอังกฤษและMaturity Test) ซึ่งทดสอบในเรื่องความเป็นผู้ใหญ่ตามอายุ วิทยฐานะ การใช้ภาษาไทย เป็นต้น และหมวดการสอบสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการเพื่อทราบถึงความเชื่อมั่นในตนเอง รสนิยม บุคลิกลักษณะที่เหมาะสม ความสนใจและรับผิดชอบต่อสังคม หยั่งรู้ถึงสาเหตุที่เข้ามาเรียนแพทย์ โดยให้น้ำหนักคะแนนของแต่ละหมวดเท่ากับ 100:100:200 คะแนนตามลำดับ (รายงานการประชุมการอบรมแพทยศาสตร์ของไทย ครั้งที่สอง 17-22 สิงหาคม พ.ศ. 2507 หน้า47-51) ผลการทดลองครั้งนี้ได้มีการรายงานในที่ประชุมการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ศึกษาของไทยครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 17-22 สิงหาคม พ.ศ. 2507 ว่าหลังการคัดเลือกมีจำนวนนักศึกษาตกต่ำชั้นลดลงมาก จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาก็เพิ่มขึ้นมากเช่นกัน แสดงว่ามีความโน้มเอียงไปในทางดีขึ้น ทำให้คณะกรรมการได้ข้อสรุปร่วมกันว่าต้องมีการคัดเลือกนักศึกษาเข้าเรียนแพทย์หลังจากจบชั้นวิทยาศาสตร์พื้นฐานแล้ว โดยปรับปรุงวิธีสอบหรือหาวิธีอื่นๆที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมโดยตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นทำงานศึกษาวิจัย และมีเจ้าหน้าที่ทำงานนี้เป็นประจำ

ในการประชุมอบรมแพทยศาสตร์ศึกษาครั้งที่ 2 นี้ ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาหลักก็คือการคัดเลือกนักศึกษาเพื่อสัมฤทธิ์ผลในการจบการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่แพทย์ ทั้งนี้เพราะปัญหาความขาดแคลนปรากฏชัดเจนขึ้นเนื่องจากการสำรวจพบว่าอัตราแพทย์ต่อประชากรไทยเท่ากับ 1 : 7,450 คน และรัฐได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ พ.ศ. 2507-0509 ให้มีการผลิตแพทย์อย่างน้อยปีละ 400 คน ทำให้ความจำเป็นและเหตุผลที่ต้องมีการคัดเลือกเข้มข้นขึ้น ทั้งจะเป็นผลดีต่อนักศึกษาในการเปลี่ยนแนวการศึกษา

และเป็นผลดีโดยรวมต่อประเทศชาติหากได้ผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ดังที่คณะกรรมการสาขาการคัดเลือกนักศึกษาของมหาวิทยาลัยได้ระบุความเห็นไว้ในรายงานว่า

“ไม่ใช่แต่มั่นสมองและคะแนนเท่านั้นที่จะช่วยให้นักศึกษามีความสำเร็จในโรงเรียนแพทย์และมีความสำเร็จในอาชีพเมื่อจบหลักสูตรแล้ว มีคุณสมบัติที่มองไม่เห็นอีกหลายอย่างที่มีความสำคัญเท่าๆกันมีส่วนร่วมอยู่ด้วย เช่นความเป็นผู้ใหญ่รู้จักรับผิดชอบ การตัดสินใจที่ถูกต้องรวดเร็ว ความหนักแน่นไม่คลอนแคลน อารมณ์มั่นคงและมีความสามารถทำงานกับผู้อื่นได้”

ในระหว่างการทดลองคัดเลือกนักศึกษาวิทยาศาสตร์การแพทย์เข้าศึกษาต่อนั้น ได้มีการจัดวางหลักสูตรใหม่เกิดขึ้นในทั้งสองคณะที่สอนเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์เพื่อรองรับระบบการคัดเลือก โดยปรับให้การเรียนวิทยาศาสตร์พื้นฐานสองปีแรกเป็นการเรียนรวมกันของผู้ที่จะเข้าศึกษาต่อในสาขาแพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทันตแพทย์ เกษศาสตร สัตวแพทย์ (ในคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ฯ) และหลักสูตรร่วมของวิทยาศาสตร์การแพทย์ เตรียมแพทยศาสตร์เชียงใหม่ และเตรียมทันตแพทย์ศาสตร์ (ในคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์) เมื่อจบการศึกษาสองปีนักศึกษาจะได้รับอนุญาตปริญญาวิทยาศาสตรการแพทย์ แล้วจึงผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลหรือคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ยกเว้นผู้ที่จบในสาขาเตรียมแพทย์เชียงใหม่ไม่ต้องสอบคัดเลือกอีก ดังนั้นในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2508 เมื่อการตระเตรียมด้านการเรียนการสอนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สภามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์จึงได้ยกเลิกระเบียบการรับนักศึกษาแพทย์เดิม (พ.ศ. 2502) และใช้ระเบียบว่าด้วยการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ประเภทวิชาแพทยศาสตร์จากผู้ได้รับอนุญาตปริญญาวิทยาศาสตรการแพทย์ อย่างไรก็ดีในการคัดเลือกนักศึกษาปี พ.ศ. 2508-2510 ยังคงมีระเบียบเดิมที่ทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 คือให้รับนักศึกษาที่มีคะแนนอันดับที่ 1-70 คนแรกและมีคะแนนเฉลี่ย 70%ขึ้นไป

เข้าศึกษาต่อในคณะแพทยฯ โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก คงสอบเฉพาะ Maturity Test ทำให้ระบบการคัดเลือกยังคงใช้ผลการศึกษาสองปีแรกเป็นหลัก ส่วนในปีการศึกษา 2510-2511 ให้ทั้งสองคณะ(คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ และคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์)ส่งคะแนนผู้สมัครที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการเข้าศึกษา ทำการสอบภาษาอังกฤษและ Maturity Test แล้วคัดผู้ที่มีคะแนนสูงสุดจากคณะวิทยาศาสตร์ทั้งสองแห่ง แห่งละ 130 คน มาสัมภาษณ์ เป็นการขยายฐานวิธีคัดเลือกจากใช้คะแนนเป็นหลักมาเป็นการใช้เกณฑ์อื่นๆมากขึ้น

บทบาทตลาดแพทย์หนัก เพราะผลิตแล้วไม่ได้ใช้

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของระบบเรียนรวมเพื่อคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมเข้าเรียนแพทย์เกิดขึ้นมานานแล้ว เพราะผู้บริหารการศึกษาแพทย์เล็งเห็นถึงความสำคัญและปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แม้ว่าจะได้มีการเตรียมการรับมือกับปัญหาแล้วในระดับหนึ่งแต่สถานการณ์ความขาดแคลนแพทย์ในระยะต่อมากลับมีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากแพทย์ที่เรียนจบจากคณะแพทยศาสตร์ต่างๆ ทะยอยเดินทางไปทำงานต่างประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ ปรากฏการณ์ที่แพทย์รุ่นแรกของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และรามารบิดี เดินทางไปทำงานในต่างประเทศเกือบทั้งหมดเป็นที่ตื่นตกใจในวงการศีกษา โดยแพทย์เชียงใหม่รุ่นแรกที่จบในปี พ.ศ. 2508 เดินทางไปประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 48 คนจากผู้สำเร็จการศึกษา 50 คน แพทย์ที่จบในปีถัดไปเดินทางไปต่างประเทศเกือบทั้งหมด ปรากฏการณ์นี้ยังเกิดที่คณะแพทย์อื่นๆ ทั้งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ทั้งนี้เพราะนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่เปิดรับแพทย์จากต่างชาติเนื่องมาจากการทำสงครามในประเทศเวียดนามทำให้เกิดภาวะขาดแคลนแพทย์อย่างมาก เป็นที่น่าสังเกตว่าการศึกษาของคณะแพทย์ทั้งศิริราชและที่จุฬาลงกรณ์รวมทั้งคณะที่เปิดใหม่ทั้งสองแห่งซึ่งมีแพทย์จบใหม่ไปนอกเป็นจำนวนมาก เป็นการวางรากฐาน

ตามแบบการแพทย์ในสหรัฐอเมริกาโดยมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ได้จัดส่งผู้แทนเข้ามาวางหลักสูตรของคณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่เป็นแบบอเมริกันทั้งหมดและมีการใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนด้วย ส่วนที่รามธิบดีก็มีการเรียนการสอนแบบอเมริกัน อาจารย์รุ่นแรกๆจะเป็นอาจารย์ต่างชาติจำนวนหนึ่ง จึงเกิดสภาพการณ์ที่แพทย์ไทยมีความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติงานแพทย์ในประเทศที่พัฒนาแล้ว(แพทย์ที่จบรามธิบดีรุ่นแรกสามารถสอบ ECFMG และได้ทุนเรียนต่อจากรัฐบาลอเมริกันทั้งหมด) แต่มองไม่เห็นและไม่เข้าใจถึงปัญหาสาธารณสุขหรือความทุกข์ยากจากโรคภัยไข้เจ็บของประชาชนในประเทศ จึงต้องการไปทำงานหรือศึกษาต่อมากกว่า

ไม่เพียงแต่วงการแพทยศาสตร์ศึกษาเท่านั้นที่ตกทอดตกใจกับปรากฏการณ์นี้ สื่อมวลชนและประชาชนต่างให้ความสนใจเกิดความตื่นตัวในการแก้ปัญหาขึ้นทุกวงการ ดังนั้นรัฐบาลในยุคจอมพลถนอมจึงมีคำสั่งให้กระทรวงสาธารณสุขออกกระเปียบเรื่องการให้ทุนขึ้นในปี พ.ศ. 2511 ส่วนในวงการแพทยศาสตร์ศึกษาก็พยายามหาวิธีการแก้ไขทั้งในด้านการคัดเลือกและการผลิตบุคลากรเพื่อให้ได้ผู้เรียนที่มีเจตคติที่ดีในการทำงานเพื่อประโยชน์ของประเทศและมีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนในชนบท อันเป็นที่มาของการคัดเลือกนักศึกษาโดยวัดสมรรถภาพ ความถนัด (Aptitude Test) และการสร้างหลักสูตรเวชศาสตร์ชุมชนขึ้นในมหาวิทยาลัยมหิดลในระยะต่อมา

ดังนั้นในการประชุมอบรมแพทยศาสตร์ศึกษาครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 9-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ที่ประชุมได้ให้ความเห็นว่าการสอบคัดเลือกที่เป็นอยู่คือคะแนนการสอบความรู้ การสอบสัมภาษณ์และ Maturity Test ยังไม่สามารถคัดกรองนักศึกษาได้เหมาะสม จึงไม่สามารถแก้ปัญหาแพทย์ไปต่างประเทศและกระจุกตัวในเมืองใหญ่ได้

และได้เสนอว่า การผลิตแพทย์ นอกจากจะเสียค่าใช้จ่ายสูงมากแล้ว แพทย์ต้องรับผิดชอบต่อความเป็นความตายของมนุษย์ ฉะนั้นการคัดเลือกจึง

ต้องไม่พึ่งเล็งเพียงวิชาความรู้เท่านั้น ควรจะมีการทดสอบความถนัด (Aptitude Test) ความสามารถของนักศึกษาในการพิจารณา จิตใจที่กระตือรือร้นที่จะศึกษาด้วยตัวเอง ความเป็นผู้ใหญ่รู้จักรับผิดชอบ อารมณ์มั่นคง และสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการรับรองจากคณบดี หรืออาจารย์ทางเตรียมแพทย์ที่มีโอกาสสังเกตพฤติกรรมและบุคลิกของนักศึกษามาเป็นเวลาสองปี เป็นเครื่องช่วยคัดเลือกด้วย

เน้นคัดกรองให้ได้แพทย์ที่เสียสละ

แม้ว่าการประชุมอบรมแพทยศาสตร์ฯ ครั้งที่ 3 ไม่ได้มีมติให้ใช้วิธีใดในการคัดเลือกนักศึกษา แต่ให้เน้นการผลิตแพทย์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทย โดยเฉพาะเพื่อสนองประชาชนในชนบทที่ยังขาดแคลนแพทย์อยู่เป็นจำนวนมาก ความร้อนแรงของปัญหาทำให้มีความเคลื่อนไหวเกิดขึ้นในสภามหาวิทยาลัยมหิดล คณะอาจารย์หลายท่านที่มีความกระตือรือร้นต้องการแก้ไข จึงร่วมกันผลักดันให้มีการนำระบบเรียนรวมและวิธีคัดเลือกนักศึกษาด้วยเกณฑ์แบบใหม่เมื่อจบการศึกษาสองปีแรกมาใช้ ซึ่งสภามหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการได้ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2512 มาตรา 15 ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยมีสิทธิในการจัดการหลักสูตรได้เอง มหาวิทยาลัยมหิดลจึงได้เปลี่ยนวิธีคัดเลือกนักศึกษาในปีการศึกษา 2515 โดยเปิดสอบคัดเลือกนักศึกษาที่จะเข้ามาเรียนในคณะแพทยศาสตร์ทั้งศิริราชและรามธิบดี เกษศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ รวมเป็นแผนกเดียวเรียกว่าวิทยาศาสตร์ชีวภาพ หรือ กลุ่ม BS และแผนกวิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือกลุ่ม HS ซึ่งคัดเลือกนักศึกษาที่จะเข้ามาเรียนเทคนิคการแพทย์ รังสีวิทยา สาธารณสุขศาสตร์ หลังจบปีที่สองเช่นเดียวกัน จึงเรียกว่าระบบ “สอบรวม” ซึ่งเมื่อเรียนรวมที่คณะวิทยาศาสตร์จบชั้นปีที่ 2 แล้วจึงจะพิจารณาคัดเลือกให้ไปเรียนแพทย์ ทันตแพทย์

เภสัชศาสตร์ วิทยาศาสตร์และคณะอื่นๆต่อไป

การดำเนินการเริ่มจาก ดร.กำจร มนูญปิฎ ซึ่งดำรงตำแหน่งคณบดี และเคยเป็นอนุกรรมการศึกษาเรื่องการค้าเลือกนักศึกษาแพทย์มาตั้งแต่การประชุมอบรมแพทยศาสตร์ฯ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 จึงเป็นผู้ที่ทราบดีถึงปัญหาการขาดแคลนแพทย์และเข้าใจวัตถุประสงค์ความจำเป็นในการคัดเลือกนักศึกษาได้จัดประชุมอาจารย์ทั้งคณะวิทยาศาสตร์เพื่อชี้แจงเป้าหมาย มีการอภิปรายซึ่งมีความเห็นหลากหลาย จึงได้ตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อศึกษาหาเกณฑ์และนำเสนอต่อคณะกรรมการคัดเลือก ในระยะแรกผู้บริหารมีเจตนาใช้เกณฑ์คะแนนเรียนในสองปีแรกเป็นหลัก ผู้เข้าเรียนในปีแรกก็เข้าใจเช่นนั้น ต่อมาภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม กระแสสังคมที่เรียกร้องให้นักศึกษาหันมาสนใจปัญหาของประเทศ บุคลากรที่จบการศึกษาจากภาวิชของประชาชนควรที่จะเข้าไปรับใช้สังคม และมีการจัดสัมมนาขึ้นที่หอ.สูงเนินโดยสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลเมื่อวันที่ 8-10 ธันวาคม พ.ศ. 2516 มีผู้เข้าร่วมการสัมมนาทั้งอาจารย์และนักศึกษากว่า 300 คน สารการประชุมมุ่งเน้นไปที่การแพทย์เพื่อชนบทและการรับนักเรียนในชนบทเข้ามาศึกษาแพทย์เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลน ผลการสัมมนาที่สูงเนินผลักดันให้เกิดข้อเสนอที่สำคัญเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีคัดเลือกนักศึกษาแพทย์จากการใช้คะแนนเรียนทั้งหมดมาใช้ผลการเรียนส่วนหนึ่งและมีการทดสอบเจตคติเป็นส่วนประกอบเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์ อีกส่วนหนึ่ง โดยเชื่อว่าวิธีการดังกล่าวจะช่วยกลั่นกรองผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการไปเรียนต่อในสาขานั้นๆ โดยเฉพาะสาขาแพทย์ได้ โดยในการสัมภาษณ์นั้น เรื่องหนึ่งที่นำมาพิจารณาก็คือการทำประโยชน์แก่ส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งมีผลให้ในช่วงนั้นนักศึกษาสนใจกิจกรรมมากขึ้น

ศ.ดร.กำจร มนูญปิฎ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ในขณะนั้นได้เล่าถึงบรรยากาศในช่วงนั้นว่า “เขาก็เรียกร้องกันว่านักศึกษาควรไปช่วยต่างจังหวัดทุกคนอยากไปช่วย ทางคณะจึงเห็นว่าทำไมไม่เลือกคนที่เขาดังใจจะเรียนแพทย์แล้วไปอยู่ชนบทจริงๆ สมัยนั้นแพทย์ เกสซ์ พันตะ เรียนรวมกันหมด เรา

ก็ดูกิจกรรมที่เขาทำในระยะ 2 ปีแล้วก็สัมภาษณ์ว่าเมื่อเป็นหมจะสามารถออกไปต่างจังหวัดได้จริงหรือไม่ สักส่วนคะแนนวิชาการและสอบสัมภาษณ์จะ Correlate กันพอควร แต่ไม่ได้หมายความว่าคะแนนแน่นนอนลงไป เพราะเราดูพฤติกรรมด้วย ไม่ได้ดูจากการสัมภาษณ์อย่างเดียว ดูว่าใครสามารถออกไปได้จริงหรือไม่ เพราะพวกนี้มี Record หมด”

อาจารย์จอน อึ้งภากรณ์ อดีตกรรมการสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ทำหน้าที่คณะทำงานศึกษาหลักเกณฑ์ในการสอบคัดเลือกอธิบายว่า “มีอาจารย์ที่สนใจทำอยู่ 3-4 คน หลักๆ คืออาจารย์พรชัย มาดังคสมบัติ แต่ตอนหลังหลายคนค่อยๆออกไป ระยะหลังเหลือไม่เกิน 3 คน และมีนักศึกษาร่วมด้วยจำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นรุ่นที่ผมสนิทด้วยคือรุ่นที่ตอน 14 ตุลาคมเรียนอยู่ปี 2 เช่น หมอวารุณี สดเจริญ หมอสำเร็จ แหียงกระโทก หมอสุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ ตอนนั้นปัญหาอยู่ที่ว่าจะใช้เกณฑ์อะไรแยกแยะว่าใครจะได้เรียนอะไรต่อ พวกเราที่เป็นคณะทำงานเสนอต่อกรรมการคัดเลือกให้ใช้วิธีผสมคือดูจากทั้งคะแนนเรียนและคะแนนกิจกรรม โดยคะแนนกิจกรรมให้ใช้จากการสัมภาษณ์สด จำไม่ได้ว่าเราบอกไปที่เปอร์เซ็นต์ แต่ก็มีคนไม่เห็นด้วยเยอะทั้งอาจารย์และนักศึกษา เราให้เปอร์เซ็นต์ด้านกิจกรรมพอควร เพราะคิดว่าถ้าเน้นคะแนนเรียน จะทำให้นักศึกษาไม่ออกไปสนใจปัญหาสังคมรอบตัวเท่าที่ควร อาจารย์ก็อาจจรับข้อเสนอไป”

ขณะที่สโมสรนักศึกษาเองก็มีข้อเสนอที่ชัดเจนไม่แพ้กันว่า นักศึกษาต้องมีกิจกรรมทางสังคมและควรใช้เป็นบรรทัดฐานในการคัดเลือกด้วย โดย ดร. นายแพทย์ประยงค์ เต็มขวลา อดีตนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ให้ความเห็นว่า ทำให้เกิดขบวนการ Social Sanction ขึ้นทำให้ทุกคนต้องมีกิจกรรมทางสังคม ถ้าไม่ทำก็ไม่ได้คะแนนข้ามฟาก ไม่ว่าจะได้เหรียญทอง มาขนาดไหน มีการออกหนังสือเล่มเล็กชื่อว่า “กับอกแล้วไงว่าไม่ใช่คะแนน” แจกจ่ายให้นักศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่า จะไม่ใช่คะแนนเป็นเกณฑ์หลักในการคัดเลือกนักศึกษา

เลือก 8 อาจารย์ผู้ใหญ่ทำหน้าที่เฟ้น

ศ.ดร.นายแพทย์พรชัย มาตังคสมบัติ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล คนปัจจุบันกล่าวถึงการทำงานของคณะกรรมการคัดเลือกที่ประกอบด้วย อาจารย์ผู้ใหญ่ 8 ท่านว่า

“ตลอดเวลาที่ผ่านมาระดมความคิดเห็นมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มาคิดกันว่า จะต้องเอาคุณลักษณะที่เหมาะสมเข้ามาด้วย ดังนั้นจึงให้เข้ามาเรียนรวมก่อน แล้วค่อยแยก ซึ่งวิธีทดสอบก็มีหลายวิธี ในที่สุดก็ถือว่าจะต้องมีการสัมภาษณ์ กรรมการชุดนี้มีทั้งหมด 8 คน ที่จำได้ก็มี อาจารย์กษาน จาติกวณิช ในฐานะอธิการบดี อาจารย์กำจร มนูญปิฎ ซึ่งไม่ได้มาในฐานะคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ แต่มาในฐานะรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ส่วนคณะวิทยาศาสตร์ก็มี อ.ประคน จาติกวณิช กับผม ผังรามาฯ ก็มี อาจารย์จรจิต บุรี กับ อาจารย์ยอริ วัลยะเสวี คณบดีกับริงคณบดี ส่วนฝั่งศิริราชก็มี อาจารย์ประสงค์ ฐัจฉินดา อาจารย์ดิถี จิงเจริญ ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ใหญ่วิทยาศาสตร์ศึกษา ก็มาเอง การทำงานถือว่าขยันมาก นั่งสัมภาษณ์อาทิตย์ละ 3 วัน ทุกคนทุ่มเทเต็มที่ ก็ได้ผลออกมาดี แต่คนที่ไม่ได้ตามที่ตัวเองคาดหวังก็มีความหวังว่า จะเสนอสอบออกมาดี แต่ทำไมไม่ได้ มีการเดินขบวนกันจนเป็นเรื่องใหญ่โต จริงๆทุกคนอยากอยู่แล้วที่จะหาวิธีอื่นมาวัด ซึ่งเราก็ไม่พูดเฉยๆ แต่วิธีการนี้ในที่สุดก็ต้องเลิกไป เมื่อมีมือเบียดขึ้นและกลายเป็นเรื่องการเมืองไป มันก็ถ่วงการของคนได้บางส่วน แต่ก็ไม่มีอะไร Perfect เราใช้เวลาสัมภาษณ์เกือบทั้งปี ช่วงนั้นที่อื่นก็ไม่มีใครทำอย่างนี้ เป็นการลองทำในสิ่งที่ไม่เคยมีใครทำ ทั้ง 8 คนนี้รับประกันได้ว่าทำด้วยความจริงใจ ทุ่มเท และพยายามที่จะไม่ Bias พอเสร็จจากนี้เราก็เริ่มเปลี่ยนกลับไปปรับแบบแยกคณะ และเริ่มโครงการการศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท จัดโควต้า 15% ไปรับเอาเองตามจังหวัดต่างๆ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องจบมัธยมที่นั่น”

เห็นได้ชัดว่าเป้าหมายสำคัญของการเรียนรวมก็คือการผลิตบุคลากร เพื่อสนองกับความต้องการของประเทศอย่างเหมาะสมที่สุด ได้ประโยชน์คุ้ม

ค่ากับทรัพยากรที่ลงทุนไป ไม่ว่าการดำเนินการจะเป็นอุดมคติหรือเป็นภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัย หรือเป็นการเคลื่อนไหวตามกระแสสังคมก็ตาม แต่ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์หรือนักศึกษาต่างมีเจตนารมณ์ที่สอดคล้องและผลักดันไปในทิศทางเดียวกัน แม้ว่าทุกฝ่ายจะมีความตั้งใจและเจตนาดีแต่การทำงานก็ประสบปัญหามากมาย นักศึกษาที่เป็นผู้ถูกคัดเลือกมีความเห็นแตกแยกกันมาก หลายคนที่เรียนดีคิดว่าเขาต้องได้เข้าแพทย์ถ้าให้คะแนน ดังนั้นจึงไม่ชอบให้มีคะแนนกิจกรรม กรรมการสโมสรนักศึกษาจึงถูกประทุษร้าย อาจารย์ที่ทำหน้าที่เสนอเกณฑ์การคัดเลือกถูกนักศึกษาที่ไม่ได้เข้าแพทย์ต่อว่าที่ใช้เกณฑ์ตัดสินเปลี่ยนอนาคตของเขา ผู้บริหารถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้นำแก๊งมาเฟีย

น.ส.พรณี ต้นสกุล อดีตผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษาที่รับรู้ความเคลื่อนไหวเป็นไปของมหาวิทยาลัยมหิดลมาตั้งแต่เริ่มเปลี่ยนจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้ไม่นาน ก็มีมุมมองว่า

“โครงการดังกล่าวแม้จะมีจุดมุ่งหมายที่ดีเพื่อคัดเลือกแพทย์ที่มีอุดมการณ์ไปทำงานเพื่อสังคม แต่ค่อนข้างล้มเหลว เพราะทำให้เด็กที่เรียนดีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้เรียนแพทย์ และเหตุผลที่เด็กกลุ่มนี้ยกขึ้นมาประทุษร้ายคือการสัมภาษณ์อาจจะวัดอะไรไม่ได้จริง การสัมภาษณ์แค่ครึ่งชั่วโมงวัดอะไรได้จริงหรือเปล่า เพราะบางคนก็ไม่ได้ทำกิจกรรมจริงจัง อีกทั้งการวางระบบรองรับการดำเนินการก็ยังไม่ค่อยดี คะแนนสัมภาษณ์ตอนนั้นมันก็เยอะ คือ 50:50 จริงๆมหาวิทยาลัยก็ยอมรับว่ามันเป็นไปตามกระแส มันยังไม่ได้มีการเตรียมการรองรับและเช็คข้อมูลที่ดีพอ ในที่สุดก็ต้องเลิกไป”

อาจารย์จอน อึ้งภากรณ์ ยังได้ให้ความเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นว่า “การให้คะแนนเรียนร่วมกับคะแนนกิจกรรมเป็นสิ่งที่ดี แต่ในแง่ปฏิบัติมีความซับซ้อนมากทีเดียว การสัมภาษณ์กับดูกิจกรรมเป็นสิ่งที่ให้คะแนนไม่ได้ง่ายๆ เขา(หมายถึงนักศึกษาที่ไม่เห็นด้วย)วิจารณ์ก็ฟังใช้ได้ว่า คุณจะวัดคะแนนทางสังคมอย่างไร วัดกิจกรรมด้วยอะไร นอกจากนี้การเปลี่ยนเกณฑ์คัดเลือกหลังจากนักศึกษาเข้ามาแล้วยุติธรรมไหม แม้ว่าเราจะเสนอให้สัดส่วนการเรียนกับ

กิจกรรมเท่ากันก็ตาม ผมว่าเราซื้อไป มันเหมือนบังคับให้คนไปทำกิจกรรม ทั้งๆที่เขาไม่ได้ทำด้วยความเต็มใจ กลายเป็นทำเพื่อเอาคะแนน มันเลยมีจุดอ่อน ...ที่จริงเรียนรวมแล้วมาแยกในมหาวิทยาลัยผมเห็นด้วยระดับหนึ่ง แต่ปัญหามันอยู่ที่ค่านิยม ต้องแก้ค่านิยมด้วยซึ่งเดี๋ยวนี้นั่นก็ไม่เปลี่ยน พ่อแม่ก็อยากให้ลูกเรียนแพทย์ ในที่สุดอาจารย์ก็ารู้สึกว่ามันเถียงกันวุ่นวาย ก็เลยกลับมาเป็นสอบแยกตั้งแต่ต้นแบบเก่า เพราะไม่ยุ่งยาก”

ศ.ดร.กำจร ได้กล่าวให้แง่คิดแก่นักศึกษามหิดลไว้ในหนังสือ “ตะวัน” หนังสือรับนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2517 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของการใช้ระบบเรียนรวมว่า

“การศึกษาเกิดขึ้น ณ จุดที่ปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาเกิดขึ้น ณ จุดที่แก้ปัญหาได้ การใช้ปัญหาก็คือวิธีแก้ปัญหาก็แก้ ถ้าปัญหาไม่เกิดขึ้นก็จะเกิดการคั่นร่นกระวนกระวาย ทะยานไขว่คว้า คือพยายามแก้ด้วยตัณหา ซึ่งย่อมทำให้หวั่งกังวล ปิดป้องตนเองมากขึ้น (มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น) ตัณหากับอวิชชาจึงมาด้วยกันและช่วยส่งเสริมกำลังแก่กัน การแก้ปัญหาก็เป็นการทำลายอวิชชาเมื่อแก้แล้วกลับทำให้อวิชชามากขึ้น ดังนั้นการแก้ปัญหาก็การใช้ตัณหาก่อนเป็นวิธีการแก้ปัญหาก็ผิดพลาด.... ดังนั้น จะเห็นได้ว่านักศึกษาทั้งหลายอยากประกอบอาชีพใดนั้น ควรที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับคุณค่าของมันอย่างแท้จริง จะเป็นแพทย์ หรือเภสัชกร หรืออื่นๆ ได้อย่างไร ในเมื่อเราไม่เคยรู้มาเลยว่าคุณค่าแท้จริงของอาชีพเหล่านี้เป็นอย่างไร การปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้มีอาชีพเช่นนี้เป็นอย่างไร ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะนิสัยของเราหรือไม่ เราจะมีวามเดินไปตามถนนแคบๆที่หลักสูตรทางวิชาการได้วาดไว้ว่าเรียนอย่างนี้จะเป็นอย่างนี้ หากเรียนหลักสูตรอื่นต้องเป็นอย่างนั้น ทำไมเราไม่ดูความเหมาะสมของตัวเอง หากเราเหมาะสมจะเป็นอย่างนี้ เราก็เดินตามถนนที่หลักสูตรวางไว้เพื่ออาชีพนั้นๆ ทำไมเราจึงไม่ไปทดลองดูลักษณะแท้จริงของวิชาชีพนั้นๆ แล้วเลือกเรียนในวิชาชีพที่เราถนัดและเหมาะสมที่สุด ในวิชาชีพที่เราจะไปปรับใช้ประชาชนผู้ได้เสียเงินให้เราศึกษาเล่าเรียนนั้นให้มากที่สุด เนื่องจากทุกคนเป็น

สมาชิกของสังคม ดังนั้นเราต้องให้เป็นพลเมืองดี รู้จักหน้าที่ของพลเมือง(รู้สิทธิของเขา) รู้ร่วมมือแบ่งปัน และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแท้จริง และให้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงทั้งหมด(ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนไม่เที่ยงแท้) เราต้องมีความรู้อย่างน้อยก็เพื่อรับใช้สังคม มีวิชาชีพที่จะหาเลี้ยงชีพของตน มีความสนใจและใคร่แสวงหาความรู้ที่จะสามารถเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง มีวิจารณญาณ พร้อมกับรู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์กับสังคม”

ผลสะท้อนกว้างขวาง สร้างบุคลากรคุณภาพจำนวนมาก

แม้การดำเนินงานในระยะเวลา 3 ปีจะมีจุดอ่อนอยู่มาก แต่กลับส่งผลสะท้อนอย่างมหาศาล มีกิจกรรมและนักกิจกรรมเกิดขึ้นมากมายในมหาวิทยาลัยมหิดล ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยวัตถุประสงค์อะไรก็ตามเขาได้เข้าร่วมรับรู้ในความเป็นไปของสังคม ปัญหาของประเทศชาติและผู้ที่ดีอยู่โอกาสกว่า มีค่ายออกสัมผัสชนบทเกิดขึ้นหลายสิบหรืออาจถึงร้อยค่ายในช่วงเวลา 5 ปี มีการออกฝึกปฏิบัติงานสาธารณสุขในชนบท นักศึกษาได้เข้าไปสัมผัสกับชีวิตของชาวสลัมและกรรมกรในเมือง อาจารย์ต่างกระตือรือร้นและมีภารกิจออกเยี่ยมนักศึกษาตามค่ายมิได้ว่างเว้น บัณฑิตที่จบใหม่ต่างมุ่งออกไปสู่ชนบท มีบุคลากรสาธารณสุขจำนวนมากโดยเฉพาะแพทย์ที่มีความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ในการทำงานในท้องที่ทุรกันดาร จนเกิดการรวมตัวกันเป็นชมรมแพทย์ชนบท แม้เวลาล่วงเลยมาถึงยี่สิบปีผู้บริหารและอาจารย์ยังเฝ้าติดตามดูผลผลิตของตน บางท่านกล่าวอย่างภาคภูมิใจในบรรดาศิษย์ว่า

“หลายคนก็เป็นผู้ที่เข้ามาพยายามแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศอย่างจริงจัง ทำงานอย่างขยันขันแข็ง นับว่าระบบนี้ได้ผลดีพอสมควร... มีกลุ่มที่ไปติดคณะอื่น หลายคนกลับเป็นกลุ่มที่ทำให้งานด้านวิชาการในคณะนั้นๆเจริญไปอย่างมาก อย่างพวกที่มาเรียนคณะวิทยาศาสตร์ อย่างอาจารย์ยอด หทัย เทพธรานนท์ อาจารย์วิรัช บุญแจ้ง ทำให้งานวิจัยพุ่งพรวด ทุกคน

ทำได้” (สัมภาษณ์ศ.ดร.กำจร มนูญปีจู)

“ในช่วงนั้นทั้งแพทย์ ทั้งพยาบาล เกสซ์ ไปชนบทหมดเลย ตอนนั้น
นำชิ้นใจมาก้อนก่อให้เกิดอะไรๆตามมาจนถึงทุกวันนี้” (สัมภาษณ์ศ.นาย
แพทย์ประเวศ วะสี)

เมื่อระบบเรียนรวมถูกยกเลิกไป มหาวิทยาลัยมหิดล มีแนวคิดที่จะ
เปิดรับโควตานักเรียนแพทย์ชนบทภายใต้ชื่อ “โครงการส่งเสริมนักศึกษา
แพทย์สำหรับชาวชนบท” ขึ้นในปี พ.ศ. 2518 นับเป็นความพยายามอย่างไม่
ลดละของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่จะผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานได้ในชนบท
โดยคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากท้องถิ่นมาับการศึกษา คุณสมบัติ
ข้อหนึ่งของผู้ที่ได้รับคัดเลือกก็คือ จะต้องมีความตั้งใจแน่ว
แน่ที่จะกลับไปรับใช้ท้องถิ่นที่ตนได้รับเลือกมา หลักเกณฑ์การคัดเลือกมีการ
พิจารณาวัดคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกับ Aptitude Test คือผู้เรียนต้องมีความเข้าใจ
สถานการณ์ของท้องถิ่น สามารถเข้ากับชุมชน มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา
สามารถวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อทราบเหตุและผลของปัญหาได้ เป็นผู้กล้า
ดำเนินการตามอุดมการณ์และเจตคติที่ดี เป็นต้น (เอกสารโครงการส่งเสริมนัก
ศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท พ.ศ. 2518-2527) ผลการดำเนินงานโครงการ
ตั้งแต่ พ.ศ. 2518-2527 ปรากฏว่าบัณฑิตที่จบจากโครงการนี้สามารถทำงาน
ได้ในชนบท แม้ว่าจะไม่มีข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นแต่เพียงการให้
คำมั่นสัญญาทางใจกันเท่านั้น

เราไม่อาจกล่าวได้ว่าระบบการเรียนรวมล้มเหลว แต่นับเป็นบันได
ขั้นแรกของความพยายามแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขของประชาชนในชาติที่ยัง
ยากจน และเป็นก้าวสำคัญก้าวหนึ่งในประวัติศาสตร์วงการศึกษาด้าน
สาธารณสุขของไทย

เอกสารและข้อมูลอ้างอิง

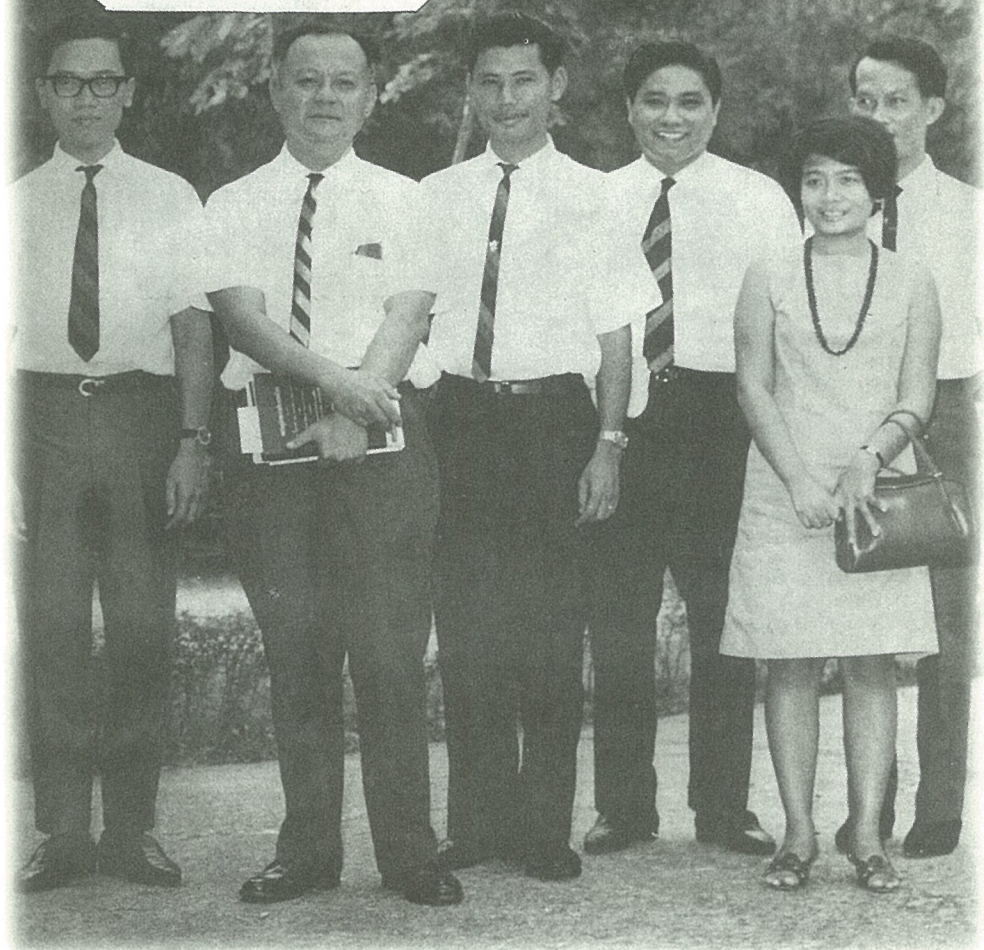
- 1) สัมภาษณ์ ศ.ดร.กำจร มนูญปิฎ อธิการบดีคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 26 ก.พ. พ.ศ. 2545
- 2) สัมภาษณ์ ศ.ดร.นายแพทย์พรชัย มาตังคสมบัติ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 4 ม.ค. พ.ศ. 2545
- 3) สัมภาษณ์ อาจารย์จอน อึ้งภากรณ์ อดีตอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- 4) สัมภาษณ์ ดร.นายแพทย์ประยงค์ เต็มขวลา อดีตนายกสโมสรมหาวิทยาลัยมหิดลปี พ.ศ. 2516
- 5) รายงานการประชุมการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทย ครั้งที่ 1 วันที่ 25-30 พ.ย. พ.ศ. 2499
- 6) รายงานการประชุมการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทย ครั้งที่ 2 วันที่ 17-22 ส.ค. พ.ศ. 2507
- 7) รายงานการประชุมการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทย ครั้งที่ 3 วันที่ 9-11 พ.ย. พ.ศ. 2514
- 8) หนังสือกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดย พรรณี ต้นสกุล พ.ศ. 2538
- 9) หนังสือตะวัน (รับน้องใหม่มหิดล ปี พ.ศ. 2517) จัดทำโดยสโมสรมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์
- 10) รายงานการสัมมนาของคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปฐมนิเทศการศึกษาศาสตร์ เรื่อง “โครงการส่งเสริม การศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท” 5 ก.ย. พ.ศ. 2533
- 11) หนังสือชีวประวัติ ศ.นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เรียบเรียงโดย สันติสุข โสภณศิริ พ.ศ. 2537

ระบบการเรียนรวม นับเป็นบันไดขั้นแรก
ของความพยายามแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของประชาชน
ในชาติที่ยังยากจน จึงเป็นก้าวสำคัญก้าวหนึ่ง
ในประวัติศาสตร์การจัดการศึกษาสาธารณสุขไทย

สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน

๘-๘ มกราคม ๑๙๖๖

เสียงนักศึกษาทั่วโลกดังขึ้นมา
จากแคลิฟอร์เนียถึงโรม
จากปารีสถึงโตเกียว
นักศึกษาได้มีอิทธิพลต่อวงการเมืองและสังคมอย่างมาก
ชนิดที่ไม่เคยคาดฝันกันมาก่อน

บทที่ 5

การเคลื่อนไหวของ

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลยุคต้น

ภาพรวมและปัจจัยแวดล้อม

เริ่มก่อรูปขบวนการต่อต้านเผด็จการจอมพล ป.

หากย้อนกลับไปในอดีต หลังจากที่ จอมพล ป.พิบูลสงคราม กระทำการรัฐประหารตนเองเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2484 เพื่อให้คณะรัฐบาลทหารมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ในเวลาต่อมาจอมพล ป.ก็เริ่มตระหนักถึงแรงต้านและกระแสความไม่พอใจ ทั้งจากฝ่ายประชาชนและภายในศูนย์อำนาจรัฐเอง เนื่องจากการบริหารงานที่ล้มเหลวและมีการคอร์รัปชันกันอย่างกว้างขวาง จึงได้พยายามสร้างภาพการส่งเสริมบรรยากาศประชาธิปไตย โดยหลังจากกลับจากการเยือนสหรัฐและยุโรป ในปี พ.ศ. 2498 ได้พยายามถ่วงดุลอำนาจกับ

กลุ่มของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ และสร้างการยอมรับจากประชาชน ด้วยการออก พ.ร.บ.จัดตั้งพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 เปิดสนามหลวงให้ประชาชน “ไต่ด่ปาร์ก” แสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้มากขึ้น ตามแบบประเทศอังกฤษซึ่งเป็นต้นแบบประชาธิปไตยเสรีนิยม

ในช่วงนั้น ในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มีเกร็ดเรื่องราวที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นที่ฝั่งคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราชว่า ก่อนที่จอมพล ป.จะมาเป็นประธานเปิดป้ายหอพักแพทย์ซึ่งมีการตั้งชื่อให้เข้ากับบรรยากาศช่วงนั้นว่า “หอประชาธิปไตย” ปรากฏว่ามีอาจารย์แพทย์และนักศึกษาแพทย์บางส่วนได้ไปปัสสาวะรดป้ายชื่อหอพักดังกล่าว เพื่อสะท้อนความไม่พอใจต่อประชาธิปไตยจอมปลอมภายใต้เนื้อหาเผด็จการของนายกรัฐมนตรีผู้นี้ จนเป็นที่กล่าวขวัญเล่าต่อกันมา แต่การเคลื่อนไหวต่อต้านดังกล่าวก็ยังเป็นเพียงปัจเจกบุคคลที่มิได้มีการพัฒนาก่อรูปเป็นขบวนการต่อต้านเผด็จการทหารที่ชัดเจน

ต่อมาวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 จอมพล ป. ก็ได้สร้างบรรยากาศผ่อนคลายทางการเมืองอีกครั้ง ด้วยการจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้น โดยที่ตนเองและรัฐมนตรีในรัฐบาลก็ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วยในนามพรรคเสรีมนังคศิลา ขณะที่กระแสนิยมพรรคประชาธิปัตย์ของนายควง อภัยวงศ์ เริ่มขึ้นสูง ในช่วงเวลานั้น ขบวนการนักศึกษาจาก 5 มหาวิทยาลัยซึ่งประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ศิลปากร และมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เริ่มมีการประสานการเคลื่อนไหว โดยที่จุฬาฯ เริ่มเดินขบวนเมื่อวันที่ 2 มีนาคม ทั้งๆที่ยังอยู่ช่วงประกาศภาวะฉุกเฉิน เนื่องจากอธิการบดีจุฬาฯยุคนั้นคือพลอากาศโทมณี มหาสันตะเวชยันต์รังสฤษดิ์ ได้เป็นตัวแทนของพรรครัฐบาลลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย ซึ่งปรากฏว่าการเลือกตั้งมีการโกงกันอย่างสกปรก นิสิตจุฬาฯ จึงขอให้อธิการบดีถอนตัว พร้อมทั้งได้ทำการลดธงไว้อาลัยประชาธิปไตยที่ตายแล้ว แม้อธิการบดีจะขอให้เลิกการกระทำดังกล่าวแต่ก็ไม่ได้ผล จนในที่สุดพลอากาศโทมณีฯ ก็ประกาศลาออกจาก

อธิการบดีจุฬาฯ แทนที่จะลาออกจากพรรคเสรีมนังคศิลาที่สังกัด จนถูกให้
ร้องจากที่ประชุมนิสิต เป็นจังหวัดจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีฐานกำลังทาง
ทหารที่แท้จริงคอยหนุนหลัง เริ่มเข้ามาประกาศยืนข้างนิสิตจุฬาฯ และนัก
ศึกษามหาวิทยาลัยที่เหลือกก็เข้าร่วมสนับสนุน และร่วมกันประณามการเลือก
ตั้งสกปรกดังกล่าว ที่มีการเวียนเทียนลงคะแนน แดมมีไฟไฟใส่หีบลงคะแนน
ไว้เรียบร้อย มีการใช้อิทธิพลข่มขู่ยึดฟิล์มนักข่าวต่อหน้าตำรวจ รวมทั้งแกล้ง
ถ่วงเวลาให้คนไปลงคะแนนเอือมระอาจนไม่อยากลงบัตร ขณะที่ในหีบมีบัตร
เต็มแล้ว และแกล้งสลับหมายเลขพรรคอื่น เป็นต้น

จนในที่สุดพรรคเสรีมนังคศิลาก็ได้รับชัยชนะไปตามคาด โดยได้ 83
ที่นั่ง ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ได้เพียง 28 ที่นั่ง ซึ่งการร่วมกันคัดค้านดังกล่าว
ก่อให้เกิดจิตสำนึกทางการเมืองและความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองในหมู่นิสิต
นักศึกษามากขึ้น ซึ่งต่อมา 5 มหาวิทยาลัยดังกล่าวก็ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้ง
“กลุ่มนิสิตนักศึกษา 5 มหาวิทยาลัย” และมีการออกวารสารร่วมกันในชื่อ
“เสียงนิสิต” ด้วย

การเคลื่อนไหวของขบวนการนิสิตนักศึกษาในครั้งนั้น ได้จุดประกายให้
เกิดกระแสต่อต้านการปกครองที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาลขึ้นอีกมากมาย และ
ต่อมารัฐบาลได้ประกาศยุบตำแหน่งผู้บัญชาการฝ่ายทหารของจอมพลสฤษดิ์
เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พร้อมทั้งประกาศยกเลิกภาวะฉุกเฉินเพื่อเปิดสมัย
ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เปิดโอกาสให้มีการประชุมสาธารณะได้ตามปกติ ทำ
ให้บรรยากาศไฮด์ปาร์กที่สนามหลวงเริ่มคึกคักมีชีวิตชีวาขึ้นอีก ขณะที่ความ
แตกแยกในรัฐบาลก็ขยายตัวรุนแรงมากขึ้น กว่าจะจัดตั้งรัฐบาลใหม่ได้ลงตัวก็
ล่วงเลยมาถึงวันที่ 31 มีนาคม แต่ความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ก็นำไปสู่การปฏิวัติ
โค่นล้มจอมพล ป. โดยการนำของจอมพลสฤษดิ์ เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500
เป็นอันสิ้นสุดยุคจอมพลป.พิบูลสงคราม และเข้าสู่ยุคเผด็จการสมบูรณ์แบบ
ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์แทน ซึ่งในช่วงแรกจอมพลสฤษดิ์ได้เชิดนายพจน์
สารสินขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แต่พอปีต่อมาก็ทำการรัฐประหารเจียบ ยึด

อำนาจคืนจากนายพจน์มาปกรองเองเต็มรูป ทำให้บรรยากาศประชาธิปไตยที่เคยแบ่งบานอยู่ช่วงสั้นๆถูกปิดกั้นลงอีกครั้ง กิจกรรมการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ จึงซบเซาลงอีก เข้าสู่ยุคสายลมแสงแดดที่เน้นกิจกรรมฟุ้งเฟ้อบันเทิงเรีงรมย์ และสร้างความเหนื่อยชาต่อปัญหาสังคมและการเคลื่อนไหวทางการเมืองในที่สุดและเมื่อจอมพลสฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรมในปี พ.ศ. 2506 จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี สืบทอดอำนาจเผด็จการทหารต่อมา

อิทธิพลเผด็จการทหารในมหาวิทยาลัย

บรรยากาศโดยทั่วไปในช่วงจอมพลถนอม กิตติขจร กลุ่มอำนาจปกครองนั้น เนื่องจากรัฐบาลยังคงห้ามมิให้นักศึกษาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองใดๆทั้งสิ้น ดังนั้น กิจกรรมในมหาวิทยาลัยต่างๆจึงเน้นด้านการกีฬาและบันเทิงเป็นหลัก โดยรูปแบบประเพณีที่สำคัญของนักศึกษาโดยทั่วไปในยุคนั้นยังอยู่บนพื้นฐานของระบบอาวุโส ซึ่งเป็นระบบเดียวกับระบบทหารที่สืบทอดอำนาจการปกครองมายาวนาน ระบบดังกล่าวจะเน้นให้รุ่นน้องต้องเชื่อฟังและเคารพรุ่นพี่อย่างแทบจะไม่มีข้อแม้ โดยรูปธรรมของกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนคือการซ้อมเพลงเชียร์ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมกีฬากายในมหาวิทยาลัยเองและระหว่างมหาวิทยาลัย ที่รุ่นพี่จะบังคับให้รุ่นน้องทุกคนต้องเข้าร่วมอย่างไม่มีเงื่อนไข ทั้งยังมี “ว๊ากเกอร์” คอยทำหน้าที่ข่มขู่เพื่อสร้าง “พระเดช” ให้รุ่นน้องหวาดกลัวยำเกรงและเชื่อฟัง โดยทั่วไปกิจกรรมเช่นนี้จะดำเนินมาจนกระทั่งวันรับน้อง ที่รุ่นพี่จะเปลี่ยนท่าทีมาแสดง “พระคุณ” หรือความเอื้อเฟื้อต่อรุ่นน้องแทน แต่หลายแห่งก็ยังไม่วายมีการบังคับน้องใหม่อย่างป่าเถื่อนหรือยึดเย็ดค่านิยมที่กดขี่ทางเพศ เช่น บังคับให้น้องใหม่ต้องดื่มเหล้าและลงท้ายด้วยการ “จิ้นครู” เป็นต้น

สำหรับทางด้านบันเทิงเรีงรมย์แล้ว โดยทั่วไปจะออกไปทางในด้าน

การจัดนำเที่ยว จัดงานราตรีสโมสร การลีลาศเต้นรำ ที่นักศึกษาทั้งชาย-หญิง จะมีการชักชวนกันอย่างเอาใจจริงเอาใจจังเพื่อเข้าร่วมงานที่จะมีการเวียนจัดกันขึ้น แทบทุกเดือนในแต่ละคณะของแต่ละมหาวิทยาลัย โดยมีการสอดแทรกการประกวดสาวงามเพื่อหา “ดาว” ดวงเด่นมาเชิดหน้าชูตา อีกทั้งรูปแบบการรับน้องก็จะมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยและเน้นปลูกฝังความรักในสถาบัน หรือคณะของตนเองเป็นหลัก จนบ่อยครั้งนำไปสู่การทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน หรือระหว่างคณะ

ในส่วนของการองค์กรกิจกรรมนักศึกษานั้น จะมีการควบคุมอย่างเข้มงวด โดยมีเริ่มจากการแต่งตั้งเช่นเดียวกับระบบทหารและระบบราชการอื่นๆ เช่น ในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในช่วงแรกฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยจะแต่งตั้งคณะกรรมการชุมนุมนักศึกษาจากตัวแทนจากคณะต่างๆ แล้วกรรมการชุมนุมจะไปเลือกตั้งกรรมการบริหารในตำแหน่งต่างๆ เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีคำสั่งแต่งตั้งอีกครั้ง หรือที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถึงกับกำหนดให้อาจารย์เป็นนายกสโมสรและดำรงตำแหน่งประธานชุมนุมต่างๆ โดยที่กิจกรรมทางการเมืองและสังคมจะถูกห้ามเด็ดขาด เป็นต้น

หลังจากที่นิสิตนักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านการเลือกตั้งสกปรกเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2500 สมัยที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ครองอำนาจแล้ว ขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษายังคงยืดโยงและอยู่ภายใต้ระบบทหาร โดยในปี 2504 แม้จะได้มีส่วนร่วมเดินขบวนแสดงประชามติอีกครั้งในกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ในเรื่องสิทธิการครอบครองเขาพระวิหาร แต่ก็เกินไปตามการชี้นำและปลุกกระแสรักชาติของจอมพลสฤษดิ์ ที่หวังให้ศาลโลกพิจารณาให้เขาพระวิหารกลับคืนมาเป็นของไทย แต่ปรากฏว่าศาลโลกกลับตัดสินให้ไทยแพ้ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2505 จนต้องคืนเขาพระวิหารให้กัมพูชา

และภายใต้การปกครองด้วยรัฐบาลทหารนี้เอง บรรยากาศในมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็ถูกครอบงำด้วยระบบทหารที่เข้มงวดเช่นกัน ในยุคต้นๆ

ที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ขณะนั้นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ยังคงสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นนายกรรมการมหาวิทยาลัย และมีอธิบดีกรมมหาวิทยาลัยเป็น “ผู้บัญชาการ” มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ที่มี 3 โรงเรียนแพทย์ในสังกัดคือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราช คณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ และคณะแพทยศาสตร์ เชียงใหม่ ต่อมาจึงมีการโอนกรมมหาวิทยาลัยไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ยุบอธิบดีและผู้บัญชาการมหาวิทยาลัย มาเรียกเป็น “อธิการบดี” แทน

จากอภิสิทธิ์ชนสู่ยุคแสงหา

อาจกล่าวได้ว่า ในยุคนั้น มหาวิทยาลัยซึ่งได้ชื่อว่าเป็นแหล่งบ่มเพาะปัญญาชน เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ได้ดูดซับเอาผลประโยชน์ทางสังคมที่ฟุ้งเฟ้อและความบันเทิงเรีงใจจากภายนอกเข้าไปอย่างเต็มที่ และสะท้อนการแสดงออกแห่งอภิสิทธิ์ชนที่ตัดขาดตนเองจากความจริงของสังคมอย่างแทบจะสิ้นเชิง จนดูเหมือนว่าการศึกษามหาวิทยาลัยอยู่บน “หอคอยงาช้าง” ที่แวดล้อมด้วยความสุขสนุกสนาน เหนือมาตรฐานชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป จนมองไม่เห็นปัญหาและความเป็นไปของสังคมในยุคเผด็จการ ซึ่ง สฤษดิ์ วงศ์เทศ ได้สะท้อนบรรยากาศเช่นนี้ไว้ชัดเจน ในหนังสือชื่อ “กูเป็นนิสิตนักศึกษา” ที่ว่า

“...กูเป็นนิสิตนักศึกษา วิชาสูงส่งสโมสร
ย่ำค่ากูจะย่ำไปงานบอลล์ เสพเสน่ห์เกสรสุมาลี”
หรือ “กูเป็นนิสิตนักศึกษา หรรษาแหลมหลักอักษรฐาน
พรุ่งนี้จะต้องไปร่วมงาน สังสรรค์ระดับปริญญา”

สภาวะดังกล่าวสร้างความอึดอัดกดดันให้นักศึกษาจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีจำนวนไม่มากนักในแต่ละมหาวิทยาลัย จนเริ่มแปรเป็นความไม่พอใจใน

ระบบดังกล่าว และแสดงปฏิริยาต่อต้านซึ่งก็ถูกมองว่าเป็น“แกะดำ”ฐานไม่ให้ความร่วมมือกับคนหมู่มาก นักศึกษากลุ่มดังกล่าวจึงเริ่มแสวงหาแนวทางของกิจกรรมที่น่าจะเป็นทางออกที่มีคุณค่าให้กับตนเองและสังคม โดยพยายามศึกษาแนวความคิดของนักคิดต่างๆ และเริ่มปฏิเสธคุณค่าของใบปริญญาและการศึกษาในระบบเดิมมากขึ้น ดังสะท้อนผ่านบทกวี “ฉันจึงมาหาความหมาย” ของ วิทยากร เชียงกูล ซึ่ง “โดนใจ”ใครต่อใครหลายคนในยุคนี้และยุคต่อๆมา ที่ว่า

“ฉันเยาว์ ฉันเขลา ฉันทึ่ง ฉันจึงมาหาความหมาย
ฉันหวังเก็บอะไร ไปมากมาย สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว”

อิทธิพลกระแสนักศึกษาตื่นตัวทั่วโลก

ประกอบกับขณะนั้น กระแสด้านรัฐบาลสหรัฐอเมริกาตอนโยบาย การทำสงครามรุกรานเวียดนามเพื่่อมุ่งต่อต้านการแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังขึ้นสู่กระแสดัง มีข่าวสารการเคลื่อนไหวของบรรดานักศึกษากลุ่มก้าวหน้าในประเทศต่างๆ ทั้งญี่ปุ่น ยุโรป สหรัฐ หลังไหลเข้ามาทำให้การก่อรูปแนวคิดที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ديمOCRาเป็นธรรมชาติ เริ่มชัดเจนและขยายวงกว้างขึ้น

จากข้อเขียนของ ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์ (นักเรียนทุนของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ตามนโยบาย ศ.ดร.สวรงค์ มงคลสุข ที่ต้องการคัดคนเก่งไปเรียนต่างประเทศเพื่อกลับมาเป็นนักวิทยาศาสตร์และอาจารย์ปริคลินิก) เรื่อง คิดถึงเมืองไทย (วารสารแพทย์สัมพันธ์ 17 ก.พ. พ.ศ. 2512) สมัยที่ไปเรียนที่ Lincoln College, Oxford เล่าถึงการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาในมุมต่างๆของโลกที่เริ่มในราวปี พ.ศ. 2510 ว่า “เสียงนักศึกษาทั่วโลกดังขึ้นมาจากเคลิฟอร์เนียถึงโรม จากปารีสถึง

โตเกียว นักศึกษาได้มีอิทธิพลต่อวงการเมืองและสังคมอย่างมากชนิดที่ไม่เคยคาดฝันกันมาก่อน มีใครบ้างเมื่อก่อนเดือนพฤษภาคม 2511 จะกล้าทำนายว่า นักศึกษาฝรั่งเศสจะพลาดไปแก้เส้นยาแดงในการโค่นอำนาจของนายพลเดอโกล ใครเลยจะคิดว่าจะเป็นไปได้ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียในสหรัฐจะเก่งกล้าพอที่จะบุกเข้ายึดส่วนหนึ่งของตัวมหาวิทยาลัยและรื้อค้นเอกสารของอธิการบดีได้อย่างสบายใจ นักศึกษาประท้วงอะไร ตั้งแต่เรื่องทุนการศึกษาไม่พอ ความสัมพันธ์ที่เลวระหว่างครูกับนักเรียน ไปจนถึงเรื่องใหญ่ๆ เช่นการเหยียดผิว การต่อต้านสงครามนิวเคลียร์ สงครามเคมี สงครามชีวภาพ สงครามในเวียดนาม ในไนจีเรีย และที่ใหญ่ที่สุดคือไม่พอใจระบบสังคมแบบนายทุน แต่ละแห่งมีปัญหาของตัวเอง ปี 2511 นักศึกษาออกซ์ฟอร์ดบุกเข้าไปในตึกบริหารเพื่อประท้วงระบบวินัยที่คร่ำครึ ปี 2512 โรงเรียนเศรษฐศาสตร์ลอนดอนต้องปิดชั่วคราว การประท้วงเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากในอังกฤษ”

“พวกหัวเก่าคิดว่านักศึกษามีหน้าที่เรียนก็ควรตั้งใจเรียน ไม่ควรมาเดินขบวนให้เสียเวลาและภาษีของราษฎร, พวกใจกว้างหน่อย คิดว่าสังคมมีความผิดอยู่มากและนักศึกษามีสิทธิที่จะชี้ข้อเสียต่างๆและเสนอแนะวิธีแก้ แต่ควรใช้วิธีสงบ ส่วนน้อยจะคิดว่าโลกเรานี้สังคมเหลวไหลทุกอย่างยิ่งและจำเป็นต้องทำลายให้สิ้นซากโดยเร็วที่สุด เพื่อสร้างสังคมใหม่ในอุดมคติขึ้นมา นักศึกษาตะวันตกมีความเห็นในแบบที่สองมากที่สุด รองลงมาคือความเห็นอย่างที่สาม ส่วนความเห็นอย่างแรกน้อยที่สุด การประท้วงใหญ่ที่มีนักศึกษาร่วมเป็นหมื่น ส่วนมากมีต้นตอมาจากกลุ่มที่สามนี้เองพวกนี้ทำอะไรจึงสามารถชนะใจนักศึกษาส่วนมากได้ทั้งๆ ที่ปรัชญาอาจจะไม่เหมือนกันเลย”

“ที่ปารีสนักศึกษากลุ่มสามเสนอให้มีการเปลี่ยนแปลง ฝ่ายมีอำนาจในมหาวิทยาลัยต้องตอบได้เพื่อรักษาระเบียบหรือศักดิ์ศรีจึงเรียกตำรวจเข้ามาจัดการ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ถือว่าเป็นการล่วงล้ำสิทธิอย่างมาก เรื่องจึงขยายใหญ่โต ทั้ๆที่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยกล้าเพราะกลัวว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะหางานดีๆไม่ได้หรือขาดความใกล้ชิดกับฝ่ายปกครอง”

“สำหรับนักศึกษาไทยเราสนใจการเมืองน้อยเกินไป ในขณะที่นักศึกษาตะวันตกสนใจสังคมและการเมืองมากเสียจนรอไม่ได้ต้องกระโดดเข้าทำการปฏิวัติวันนี้ เดียวนี้ นักศึกษาไทยสนใจการเมืองน้อยกว่าการเชียร์กีฬาอย่างเทียบกันไม่ได้”

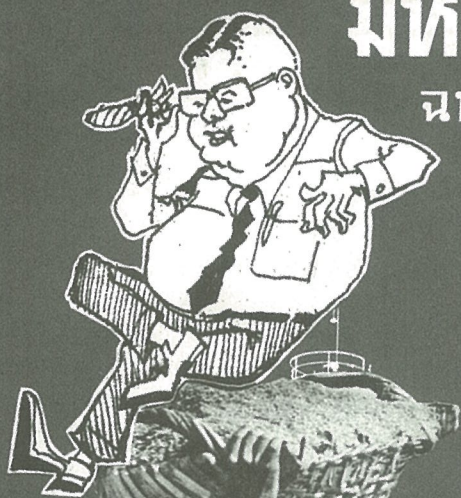
อิทธิพลดังกล่าวนี้เอง ที่ค่อยๆ หลั่งไหลเข้ามาสู่ขบวนการนักศึกษาไทยผ่านหนังสือ บทเพลง บทกวี รวมทั้งจากการถ่ายทอดโดยตรงผ่านอาจารย์หัวก้าวหน้าที่ได้สัมผัสบรรยากาศนี้มาโดยตรง ผู้นำนักศึกษาที่ใฝ่รู้ในลักษณะปัจเจกบุคคล แต่เนื่องจากนักศึกษากลุ่มนี้ในแต่ละมหาวิทยาลัยยังเป็นกลุ่มที่ถือว่ามีความหลากหลายทางกระแสหลัก ช่วงแรกๆ จึงมักปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยสโมสรนักศึกษา แต่กลับไปดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตนเอง อันเป็นที่มาของ “กลุ่มอิสระ” ในมหาวิทยาลัย เช่น สภาน้ำโดม กลุ่มเศรษฐกรรมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กลุ่มฟื้นฟูชีวิตใหม่ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มสภากาแฟของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชมรมคนรุ่นใหม่ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มวลัญชทัศน์ ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมทั้งการรวมกลุ่มของผู้สนใจเฉพาะด้าน เช่น ด้านศิลปะ-วรรณกรรม ที่มีทั้งผู้ที่จบไปแล้วและยังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมตัวกันเป็นชมรมพระจันทร์เสี้ยว กลุ่มวรรณกรรมเพื่อชีวิต เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้มีการประสานงานเพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดมุมมองและทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อรูปเป็นขบวนการเคลื่อนไหวเชิงความคิด และต่อมาได้สะท้อนเป็นงานเขียนทั้งในหนังสือของกลุ่มและในนิตยสารและวารสารต่างๆ เช่น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ วิทยาศาสตร์ ทำให้แนวคิดเชิง “ขบถ” ดังกล่าวเริ่มมีอิทธิพลต่อคนหนุ่มสาวในวงกว้างมากขึ้นเรื่อยๆ

ขณะเดียวกัน การที่ต่อมาในปี 2511 ประธานาธิบดีจอห์นสัน แห่งสหรัฐอเมริกา ต้องตัดสินใจหยุดทิ้งระเบิดในเวียดนามเหนือ เพราะถูกวุฒิสมาชิกฟูลไบรท์กล่าวหาว่าหนุ่รัฐบาลเผด็จการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้รัฐบาลไทยที่ยังต้องการความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาต้องปรับเปลี่ยนท่าทีให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นด้วยการประกาศให้รัฐธรรมนูญ

มหิดลสาร

ฉบับกรรมาชีพ

1.50/

ธ.พ. 15

และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2512 ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้
นิสิตนักศึกษาได้มีการรวมกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอีกครั้ง หลังจากยุคปี
2500

สังคมศาสตร์ปริทัศน์และSSCC (สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน) บทบาทของคบเพลิงทางปัญญา

ในยุคแห่งการแสวงหาท่ามกลางความมืดบอดทางปัญญา การก่อ
กำเนิดขึ้นของวารสารฉบับหนึ่ง ได้จุดประกายความคิด และเป็นเวทีพัฒนาไป
สู่การรวมกลุ่มของเหล่าปัญญาชนเพื่อหาทางออกให้กับสังคม นั่นคือ วารสาร
“สังคมศาสตร์ปริทัศน์”

“สังคมศาสตร์ปริทัศน์” กำเนิดขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2506 ด้วย
การสนับสนุนของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ไปยังสมาคมสังคมศาสตร์แห่ง
ประเทศไทย โดยผ่านทางสำนักข่าวสารอเมริกัน จุดมุ่งหมายก็เพื่อเผยแพร่
อุดมการณ์เสรีนิยมและแนวคิดแบบอเมริกัน พร้อมๆไปกับ “เปิดช่อง” ให้
ปัญญาชนนักคิดของไทยในยุคนั้น ได้มีทางเดินออกจากความซ้ำซากจำเจใน
สถาบันการศึกษาและในแวดวงวิชาการ “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ในยุคเริ่มต้น
มี สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นบรรณาธิการ คนแรก แนวหนังสือจึงมีความโน้มเอียง
ไปทางอนุรักษนิยมตามบุคลิกเนติบัณฑิตอังกฤษ “นุ่งผ้าม่วง” อย่าง ส.ศิวรักษ์
แต่ในท่ามกลางความแห้งแล้งทางภูมิปัญญาและความไม่พอใจต่อระบบ
ปกครองที่เป็นเผด็จการ นิตยสารราย 3 เดือนฉบับนี้ก็ได้กลายเป็นเวทีทาง
วรรณกรรมและความคิด อันเป็นเสียงเรียกร้องแห่งความรู้สึกที่อัดอั้นตันใจ
ร่วมสมัย และได้พัฒนาแนวคิดทางการเมืองของผู้อ่านขึ้นเป็นลำดับ สังคมศาสตร์
ปริทัศน์เริ่มแพร่หลายในหมู่นักศึกษามากขึ้นเมื่อมีการออก “สังคมศาสตร์ปริ
ทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษา” ในปี 2509 โดยทางกองบรรณาธิการได้ชวนนิสิต
นักศึกษาจากสถาบันต่างๆมาร่วมกันทำหนังสือซึ่งต่อมานำไปสู่การก่อตั้ง “ชมรม

ปริทัศน์เสวนา” ที่เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญของเหล่าปัญญาชนในรั้วมหาวิทยาลัยที่ต่อมาได้กลายเป็นแกนนำทางความคิดที่สำคัญในแต่ละสถาบัน และในสังคมโดยรวม ต่อมาหลังจากสังคมศาสตร์ปริทัศน์เปลี่ยนบรรณาธิการจาก สุลักษณ์ ศิวรักษ์ มาเป็น สุชาติ สวัสดิ์ศรี และเปลี่ยนจากราย 3 เดือนเป็นรายเดือน ที่มีเนื้อหาที่เข้มข้นขึ้น การตอบรับก็มากยิ่งขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อนิสิตนักศึกษาในยุคแสงสว่างอย่างที่มีอาจมองข้ามได้

ในช่วงเวลาดังกล่าว นอกเหนือจากสังคมศาสตร์ปริทัศน์ และชมรมปริทัศน์เสวนา จะมีบทบาทเป็นเสมือนคบไฟทางปัญญาแห่งยุคแล้ว บทบาทของสำนักกลางนักเรียนคริสเตียน (SCC- Student Christian Center) ที่เชิงสะพานหัวช้าง ราชเทวี ก็มีส่วนสร้างเงื่อนไขให้เกิดการรวมตัวของนิสิตนักศึกษาในวงที่กว้างขึ้นกว่าเดิม เพื่อถกเถียงหาทางออกในปัญหาสังคมรอบข้าง โดยในปี 2509 SCC ได้จัดสัมมนานักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ ขึ้นเป็นครั้งแรกหลังจากสิ้นสุดยุคเผด็จการจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในหัวข้อ “ความรับผิดชอบทางจริยธรรม เป็นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ” โดยมี ดร. โกศล ศรีสังข์ เป็นโต้โผ บทสรุปของการสัมมนาในครั้งนั้น เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่ว่านิสิตนักศึกษาควรมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน แทนที่จะต่างคนต่างอยู่ ซึ่งต่อมาเมื่อรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาคมบริการนักศึกษานานาชาติ(WUS-World University Service) ตามแนวทางของสหรัฐอเมริกา เพื่อช่วงชิงพลังนักศึกษาที่กำลังมีปฏิกิริยาต่อต้านรัฐบาลให้มาเน้นกิจกรรมเชิงสังคมสงเคราะห์แทน แนวคิดดังกล่าวก็ยังมีแรงขับเคลื่อนต่อเนื่อง จนมาได้บทสรุปที่ชัดเจนในการประชุม WUS ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปี 2512 อันนำไปสู่การจัดตั้งเป็นศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยต่อมา ในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513

หลังจากการสัมมนาที่ SCC กลุ่มนิสิตศึกษานุระชนบทอันมีฐานสำคัญจากนิสิตในจุฬาฯ ก็ได้จัดกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนา โดยแทนที่จะ

เป็นเฉพาะค่ายของ สจม.หรือสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่โด่งดังมากในช่วงนั้น กลับมีการดิ่งนิสิตนักศึกษาจากหลายมหาวิทยาลัยเข้าร่วมเป็นครั้งแรกและเป็นค่ายที่เริ่มมีการแลกเปลี่ยนถกเถียงทางความคิดระหว่างผู้เข้าร่วม แทนที่จะเน้นแต่การสร้างถาวรวัตถุเช่นที่ผ่านมา

พุทธศาสนากับยุคต้นของการแสวงหา

แต่จุดที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ ในยุคเริ่มต้นของการแสวงหา อิทธิพลของพุทธศาสนา โดยเฉพาะสายท่านพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ได้ซึมซาบอยู่ในแนวคิดของนิสิตนักศึกษาและปัญญาชนฝ่ายก้าวหน้าค่อนข้างมาก แสดงออกทั้งผ่านข้อเขียนในหนังสือหรือวารสารของกลุ่มอิสระทั้งหลาย และเป็นหัวข้อถกเถียงอภิปรายในวงเสวนากลุ่มย่อย รวมทั้งมีจำนวนไม่น้อยที่ไปบวชที่สวนโมกข์เพื่อศึกษาหลักธรรมและปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง

นอกจากนั้น วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ที่เป็นหนังสือเชิงปรัชญา และความคิดที่มีอิทธิพลต่อปัญญาชนในยุคนั้น ก็ได้พยายามนำเสนอแก่นหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา โดยการนำข้อเขียนของท่านพุทธทาสภิกขุ พระศาสนโสภณ(สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน) พระมหาประยุต ปยุตโต(พระธรรมปิฎก) เป็นต้น มานำเสนอ โดยเฉพาะได้มีการจัดพิมพ์เป็นสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ 4 ว่าด้วยบทบาทพระพุทธศาสนากับสังคมไทย ในฉบับเดือนสิงหาคม 2509 ซึ่ง สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ยกคริสต์ศาสนามาเปรียบเทียบกับได้พยายามเข้าถึงชาวบ้านและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยยกตัวอย่างกรณีที่มีการจัดตั้งสำนักกลางนักเรียนคริสเตียนที่เชิงสะพานหัวช้าง ซึ่งมีที่พักที่เสวนาให้เยาวชนนักศึกษามาแลกเปลี่ยนทางปัญญาและถกเถียงถึงทางออกของปัญหาในสังคม ที่อาจจะไม่เกี่ยวกับเนื้อหาของศาสนาคริสต์เลย ขณะที่ทางพุทธศาสนาไม่มี ดังนั้นเขาจึงพยายามรวบรวมเยาวชนจากมหา

วิทยาลัยต่างๆ มาร่วมกันทำอะไรบางอย่าง

“โดยยึดหลักธรรมเป็นหลัก ไม่ตั้งเป็นสมาคม ไม่หวังอามิสสินจ้างใดๆทั้งสิ้น ซึ่งยังไม่แน่ว่าจะได้ผลหรือไม่ นี่ถ้ามีสถานที่ถาวรและทำกันอย่างนี้มากขึ้นทุกที คงได้ผลในระยะยาว” ซึ่งเป็นที่มาของวง “ปริทัศน์เสวนา” ที่ใช้โบสถ์วัดรังษีสุทธาวาส(อยู่ในวัดบวรนิเวศวิหารในปัจจุบัน)เป็นที่ถกเถียงแลกเปลี่ยนจนสามารถผลิตนักคิดเพื่อสังคมออกมาจำนวนมาก

อีกวิธีหนึ่ง ที่เขาพยายามนำมาประยุกต์ใช้คือจัดหาโอกาสให้นักศึกษาเหล่านี้ออกไปอยู่ป่า 3 วันบ้าง 5 วันบ้าง 7 วันบ้างแทนที่จะต้องบวชถึง 3 เดือน แต่เป็นการถือบวชทั้งที่ยังเป็นฆราวาส เพื่อให้คนเข้าถึงหลักธรรมยิ่งขึ้น เข้าใจความหมายของสันโดษ เห็นภัยของอาสวะกิเลสต่างๆ โดยเชื่อว่าเมื่อเพิ่มปริมาณคนกลุ่มนี้มากขึ้นเรื่อยๆ สังคมก็จะดีขึ้น

อย่างไรก็ตามเหตุการณ์หนึ่งที่อาจมีส่วนกระตุ้นให้นักศึกษาฝ่ายก้าวหน้าหันมาศึกษาเรียนรู้ธรรมะมากขึ้น คือ การที่จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีปฏิบัติตัวเองเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ทำให้กลุ่มอิสระและนักเคลื่อนไหวค่ายสำนักงานทนายความธรรมรังสีของไขแสง สุกใสหนีไปบวชที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ และต่อมาต้องการย้ายให้ไกลออกไปอีก จึงประสานกับท่านพุทธทาสภิกขุเพื่อส่งนักศึกษาพร้อมทั้งพระไขแสงลงไปบวชและจำวัดที่สวนโมกข์

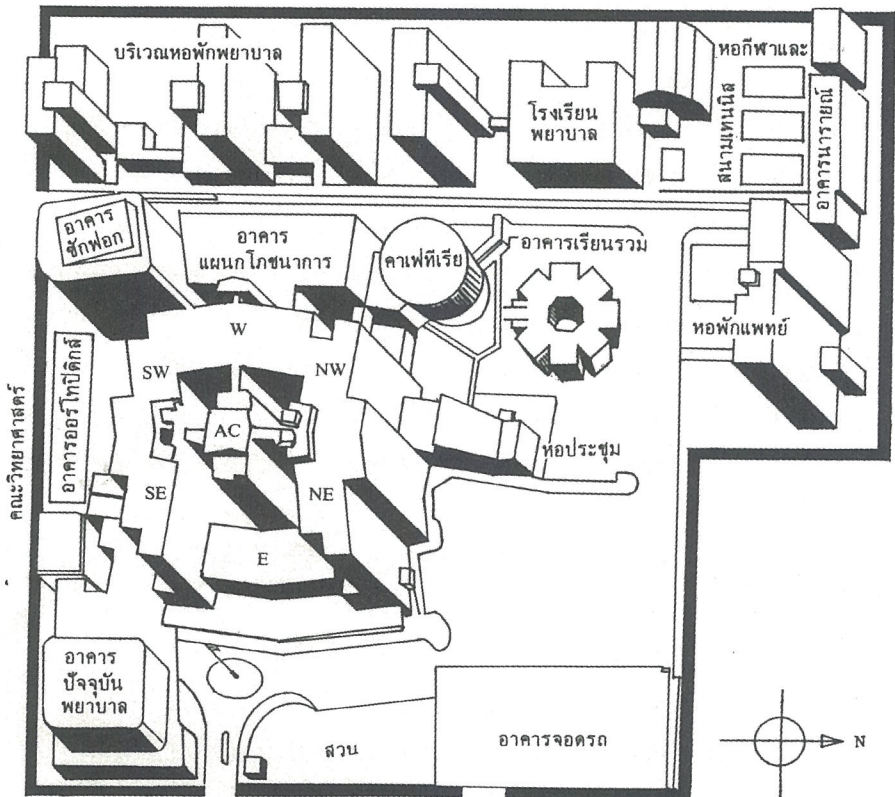
กิจกรรมนศ.มหิตลยุตตนและบ่อจำกัดบางประการ

รูปแบบกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลหรือมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ในยุคแรกๆ นั้น ถูกกำหนดโดยผู้บริหารที่จะเป็นผู้ประกาศแต่งตั้ง “คณะกรรมการชุมนุมนักศึกษา” จากตัวแทนคณะต่างๆ ช่วงแรกมหาวิทยาลัยจะเรียกเก็บเงินค่าบำรุงกิจกรรมจากนักศึกษาปีละ 30 บาท ซึ่งต่อมาได้เพิ่มเป็น 50 บาทจนถึง 100 บาทในปัจจุบัน เพื่อนำไปสนับสนุนกิจกรรม ซึ่งในยุค

นั้นจะเน้นด้านกีฬาเป็นหลัก เพราะถือเป็นหน้าเป็นตาที่น่าชื่อเสียงมาสู่คณะและสถาบัน โดยจะมีการแบ่งเป็นชมรมกีฬาทุกประเภท ตั้งแต่ปิงปอง ฟุตบอล บาสเก็ตบอล บรีดจ์ เป็นต้น ทั้งนี้ จากรายงานกิจกรรมสโมสรมักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลประจำปีการศึกษา 2513-2514 ระบุว่างบประมาณด้านกิจกรรมนักศึกษาที่มีอยู่ 375,400 บาท เป็นของกิจกรรมกีฬาถึง 190,000 บาท นอกนั้นคือกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่จะแบ่งเป็นชมรมดนตรีไทย ดนตรีสากล ชมรมศิลปะการป้องกันตัว ชมรมวรรณศิลป์ ชมรมปาฐกถาและไต่อาทิ ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี ซึ่งโดยทั่วไปบรรยายภาคไม้ตีกักเท่ากิจกรรมกีฬาทั้งนี้ การที่บรรยายทางทหารเมืองถูกปิดกั้น กิจกรรมพื้นฐานส่วนใหญ่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จึงไม่ต่างกับมหาวิทยาลัยแห่งอื่นๆ ที่เต็มไปด้วยการปกครองโดยระบบวิวกเกอร์ การแข่งขันกีฬาระหว่างคณะที่มักนำไปสู่การยกพวกตีกันของนักศึกษาต่างคณะหรือต่างมหาวิทยาลัย และจบลงด้วยงานลีลาศในปลายทอม และปลายปี อย่างไรก็ตาม บางครั้งการจัดงานลีลาศบนเท็กก็มีเป้าหมายที่ดี โดยเฉพาะมุ่งหารายได้เพื่อไปจัดค่ายช่วงปิดเทอมฤดูร้อนซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ที่สุดในยุคต้นๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้จะถือว่านักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็นระดับหัวกระทิและต้องเรียนหนัก แต่ก็ปรากฏว่ามีอบายมุขนาซนิกแทรกซึมอยู่ทั่วไปในรั้วมหาวิทยาลัย ซึ่งคงไม่ต่างจากที่อื่นนัก วงเหล้า วงไฟป๊อก เกิดกระจายอยู่ตามคณะต่างๆ โดยเฉพาะคณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้สร้างความหนักใจให้กับผู้บริหารเป็นอย่างยิ่ง ถึงขั้นต้องแจ้งตำรวจมาจับ และในที่สุดอาจารย์เองก็ต้องไปติดต่อขอประกันตัวออกมา แต่นักศึกษาก็ยังไม่เข็ด บางคนในที่สุดถึงกับข้ามชั้นไปเล่นมั่ว ดังที่ศ.ดร.กำจร มนญญิจู อดีตคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ เล่าย้อนอดีตให้ฟังว่า

“สมัยที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ยังอยู่หน้าโรงเรียนอานวยศิลป์ นักศึกษาบางส่วนหมกมุ่นในเรื่องอบายมุข โดยเฉพาะการเล่นไฟป๊อก ซึ่งสร้างความหนักใจให้พ่อควร ผมไม่ชอบที่มามาเล่นกันแบบนี้ ไม่ชอบเรื่องการพนัน หัวใจของคนหนึ่งเป็นนักศึกษาแพทย์ ชอบหลบอยู่ใต้บันไดคณะ ผมก็เกล้ง

แผนผัง
คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาธิบดี
มหาวิทยาลัยมหิดล

ประกาศว่า ต่อไปนี้จะแจ้งตำรวจจับ ซึ่งสถานีตำรวจอยู่ไม่ไกล ก็โทรศัพท์เรียก
กะจะให้เช็ด แต่ไม่เช็ด เพราะบางคนเล่นจนไม่ยอมเรียน สอบไม่ได้ก็มี ข้าม
มาติ๊กกลมก็ยังเล่นกันอยู่แถวโรงอาหาร เล่นแบบไม่กลัวอะไรเลย จนถึงขั้น
ต้องโทรแจ้งตำรวจมาจับจริงๆ โดยที่อาจารย์ก็ต้องไปประกันตัวออกมาภายหลัง
แต่นักศึกษาก็ยังไม่เช็ดอีก ในที่สุดก็ข้ามขึ้นไปเล่นมั่ว”

อาจารย์ยังเล่าอีกว่า สมัยก่อนที่อยู่ตึกเก่า มีการยกพวกตีกันบ่อย ส่วน
มากกระทบกระทั่งกันเรื่องกีฬา ตีกันเป็นเรื่องสนุก พอแจ้งตำรวจก็วิ่งเตลิดหนี
“สภาพเช่นนี้ไม่น่าเกิดในหมู่ผู้มีความรู้แบบนี้ เรียนก็เรียนด้วยกัน
พอตำรวจมาจับก็บอกไปว่าเราต้องสามัคคีกัน เราอยู่ด้วยกัน ครูคนเดียวกัน”

แต่สภาพเช่นที่วุ่น ก็ยังคงดำเนินไป เพราะปัจจัยแวดล้อมและ
กระแสสังคมในช่วงนั้นยังครอบงำนักศึกษาให้เพลิดเพลินอยู่กับความสุข
สนุกสนานดังกล่าว โดยมองไม่เห็นความปรารถนาดีของครูบาอาจารย์

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่ส่งผลให้กิจกรรมของนักศึกษามืดลงทั้งใน
ยุคต้นและยุคต่อมา ขาดพลังและความเป็นเอกภาพ ก็คือการที่คณะต่างๆ มี
สถานที่ตั้งแยกจากกันและค่อนข้างห่างไกลกัน ทำให้โครงสร้างการจัดการ
บริหารกิจกรรมของนักศึกษาแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ กล่าวคือการ
บริหารของสโมสรนักศึกษาแต่ละคณะค่อนข้างเป็นเอกเทศไม่เกี่ยวข้องกัน ทั้ง
การเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวแทน
ของนักศึกษาทั้งหมด ก็มีได้เป็นการเลือกตั้งจากนักศึกษาโดยตรง แต่จะเลือก
ตั้งผ่านตัวแทนที่แต่งตั้งโดยมหาวิทยาลัยอีกทีหนึ่ง (การเปลี่ยนแปลงวิธีการ
เลือกตั้งเป็นเช่นปัจจุบัน เกิดขึ้นในภายหลังปี พ.ศ. 2512 หลังจากมีการย้าย
คณะวิทยาศาสตร์จากหน้าโรงเรียนอานวยศิลป์ไปยังข้างกระทรวงการต่าง
ประเทศในปัจจุบันแล้ว)

แม้ว่าโครงสร้างของสโมสรนักศึกษาของแต่ละคณะจะเป็นอิสระต่อกัน
แต่กิจกรรมของนักศึกษาส่วนใหญ่ในยุคแรกๆนั้น แต่ละคณะก็จะไม่ต่างกัน คือ
ยังเน้นไปในด้านการจัดงานราตรี-ลีลาศ ส่วนการซ่อมแซม-รับน้องก็ไม่แตก

ต่างจากสถาบันอื่นๆ เพียงแต่ความรุนแรงอาจน้อยกว่า เพราะในช่วงเวลานั้น มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ถือเป็นมหาวิทยาลัยที่คัดสรรนักศึกษาในระดับหัวกระทินสายวิทยาศาสตร์เข้าเรียนด้านการแพทย์และสาธารณสุขโดยตรง แต่ละคนจึงต้องแข่งขันและคร่ำเคร่งกับการเรียน เงื่อนไขเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เต็มรูปแบบจึงต่างจากที่อื่น นักศึกษาบางส่วนจึงรู้สึกว่าโชคที่ได้มาเรียนที่นี่ ขณะที่บางกลุ่มก็มองว่าน่าเบื่อ เพราะขาดสีสันและความสนุกสนาน ทั้งนี้ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงบรรยากาศ และอุปสรรคในการจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากที่อื่น ผ่านข้อเขียนในวารสารต่างๆ ของมหาวิทยาลัยในช่วงปี 2512 พอสรุปได้ว่า นอกจากเป็นเพราะต้องเรียนกันหนักแล้ว คณะต่างๆ ยังแยกกันอยู่อย่างกระจัดกระจาย มิได้รวมอยู่ในพื้นที่บริเวณเดียวกันเช่นที่อื่น การติดต่อจึงทำได้ค่อนข้างลำบาก ความสัมพันธ์และความสามัคคีระหว่างคณะจึงถือเป็นปัญหา เพราะแต่ละคณะจะค่อนข้างแยกตัวเองเป็นเอกเทศ ยกตัวอย่างกรณีที่อาจารย์และนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ศิริราช มักแยกไปวางพวงมาลาในโอกาสวันสำคัญ เช่นวันมหิดล วันปิยมหาราช เสมอ จนทำให้ขบวนของมหาวิทยาลัยเองมีคนน้อยกว่าที่อื่นๆ ซึ่งประเด็นนี้มักมีผู้นำมาเขียนถึงอยู่เนืองๆ นอกจากนั้น นักศึกษาแต่ละคณะก็มักก่อเหตุทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ โดยเฉพาะในงานกีฬา แม้ในช่วงปีแรกทุกคณะจะมาเรียนรวมกันที่คณะวิทยาศาสตร์ แต่ก่อนที่จะย้ายไปอยู่ตามคณะต่างๆ รุ่นพี่ก็มักจะมาจัดรวมกลุ่มน้องๆ เฉพาะคณะและย้าให้รุ่นน้องรักคณะของตนเป็นหลัก ซึ่งรุ่นน้องก็ต้องเชื่อฟังเพราะเกรงว่าเมื่อย้ายเข้าคณะไปแล้ว ใครหัวแข็งจะถูกรุ่นพี่กลั่นแกล้ง

สำหรับในส่วนมหาวิทยาลัยเองก็ขาดการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม โดยยังคงมุ่งเน้นแต่เรื่องการเรียนการสอนและความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นหลัก จึงดูเหมือนว่าชุมนุมต่างๆ อยู่ห่างไกลจากตัวนักศึกษามากและผู้เข้าร่วมก็อยู่ในวงแคบ จนเกือบจะเรียกได้ว่าในแต่ละชมรมจะมีแต่นักศึกษาในคณะที่ประธานชมรมศึกษาอยู่และนักศึกษาที่สนใจจริงๆ

เท่านั้นที่เข้าร่วม ขณะที่คณะกรรมการชุมนุมศึกษานั้น ก็เน้นทำหน้าที่เพียงแค่ประสานงานด้านสวัสดิการและพิธีการกับมหาวิทยาลัย มากกว่าที่จะประสานให้กิจกรรมนักศึกษาดำเนินไปอย่างคล่องแคล่วและสร้างสรรค์ แม้เมื่อเปลี่ยนชื่อจากคณะกรรมการชุมนุมศึกษามาเป็นสโมสรรสนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในปี 2512 รูปแบบและบรรยากาศของกิจกรรมก็ยังไม่ต่างจากเดิมนัก

อย่างไรก็ตามในยุคต่อมาโดยเฉพาะช่วงที่กระแส “เพื่อสังคม” เริ่มได้รับการขานรับ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็เริ่มเห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาทำกิจกรรมมากขึ้น โดยจากข้อเขียนของ ศ.ดร.กำจร มนุษย์ปัจจุ คณะวิทยาศาสตร์ในหนังสืออนุสรณ์ของคณะปี พ.ศ. 2515 ระบุว่าในช่วงดังกล่าว ทางคณะกำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารเครื่องมือกลหนักและห้องปฏิบัติการทางไวรัสและขยายโรงอาหาร (เป็นการระดมตามคำขอใช้งบประมาณ) โดยอาคารนี้จะให้เป็นที่พักผ่อนอาหารและพักผ่อนหย่อนใจของนักศึกษา และจะมีทางเชื่อมกับโรงอาหารเก่า ทั้งนี้ใช้งบประมาณในการก่อสร้างรวม 1.3 ล้านบาท ซึ่งก็ได้เรียกอาคารนี้ว่า “ตึกสันทนาการ” ในเวลาต่อมา ซึ่งใช้เป็นศูนย์รวมกิจกรรมนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

พลิกปมขบวนนักศึกษา“บด”ในรั้วมหิดล

จากปัจจัยแวดล้อมของสภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศไทยและในขอบเขตทั่วโลกในช่วงเวลาดังกล่าว รวมทั้งปัจจัยด้านโครงสร้างหลักสูตร ระบบการเรียนการสอนและความจำกัดของมหาวิทยาลัยอันมีลักษณะเฉพาะดังที่กล่าวมาแล้ว ได้ส่งผลให้การก่อรูปและพัฒนาการของขบวนการนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดลมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ ซึ่งสะท้อนผ่านแรงบันดาลใจ มุมมอง ประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมใน

เหตุการณ์แต่ละยุคแต่ละสมัย ทั้งนักศึกษาและอาจารย์ รวมทั้งสะท้อนเป็นข้อมูลที่บันทึกไว้ในเอกสาร วารสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ร่วมยุค ดังจะได้นำเสนอต่อไป

“นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์” หินก้อนแรกในยุคแสงหา

ขณะที่บรรยากาศดังกล่าว เริ่มสร้างความเบื่อหน่ายให้กับผู้แสวงหาคุณค่าและความหมายของคำว่า “ปัญญาชน” จนเกิดการรวมตัวของปัญญาชน “ขบถ” ในแต่ละรั้วมหาวิทยาลัย แม้ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เองจะค่อนข้างเงียบสงบ แต่ก็ยังมีบางคนที่ได้เลือกก้าวเดินไปตามเส้นทางดังกล่าว แม้จะค่อนข้างโดดเดี่ยวถูกมองเป็น “แกะดำ” เป็น “คนนอกคอก” ในช่วงแรก แต่จากการที่นักศึกษากลุ่มเล็กๆ เหล่านี้ได้ออกไปไปพบปะแลกเปลี่ยนกับปัญญาชน “ขบถ” ร่วมสมัยในแวดวงต่างๆ จนมีมุมมองและโลกทัศน์ที่กว้างไกล ในที่สุดก็ได้กลับมาเป็นตัวจักรสำคัญสำคัญในการจุดประกายความคิดก้าวหน้าในหมู่นักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ที่กำลังตั้งคำถามกับสิ่งรอบตัว และต่อมาก็ก่อรูปเป็นกลุ่มอิสระที่แม้จะไม่มีข้อบังคับเหมือนสถาบันอื่น แต่ก็มีความหมายที่ชัดเจนในการนำขบวนการนักศึกษาสถาบันนี้กลับคืนสู่สังคมในเวลาต่อมา

นักศึกษา “ขบถ” คนแรกๆ ที่นับว่ามีบทบาทโดดเด่น คือ นักศึกษาแพทย์(นสพ.)วิชัย โชควิวัฒน์ หรือ นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก คนปัจจุบัน (พ.ศ. 2546)

ภูมิหลังของนสพ.วิชัย โชควิวัฒน์ นั้น มีแง่มุมน่าสนใจตรงที่ว่า เขามีพื้นเพมาจากครอบครัวคนจีน “บ้านนอก” ของ จันทวนายก แม้เมื่อ จบ ม.6 ราวปี 2505 ก่อนที่จะเข้ามาเรียนต่อที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ก็ยังไม่มีไฟฟ้า น้ำประปาใช้ ความที่มีนิสัยรักการอ่านมาตั้งแต่เป็นเด็ก ประกอบกับได้ครูสอนประวัติศาสตร์ที่สนใจเหตุการณ์บ้านเมืองและพยายามถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกับศิษย์ผ่านการสอนและการกระตุ้น

ให้อ่านหนังสือเป็นประจำ ทำให้เขาได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิวัติรัสเซีย หรือ ได้อ่านหนังสือของ “นายหนว่ย” นักวิจารณ์ปากกล้าทางวิทยุ 1 ปณ. ตั้งแต่ยังเรียนอยู่บ้านนอก จนเมื่อเข้ามาอยู่ในโรงเรียนที่เพื่อนนักเรียนหัวกระติ จากทั่วประเทศเข้ามาอยู่รวมกัน ทำให้โลกทัศน์และการเรียนรู้โลกรอบตัวผ่านการอ่านเป็นไปอย่างก้าวกระโดด

ได้อิทธิพลจากสังคมศาสตร์ปริทัศน์-ส.ศิริรักษ์

จากที่ชื่นชอบงานเขียนของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่เป็นทั้งปราชญ์ และรัฐบุรุษในดวงใจของคนยุคนั้น เขาได้มีโอกาสนักสัมผัส “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” เป็นครั้งแรก เมื่อเรียนอยู่ ม.ศ.5 โดยที่เพื่อนนักอ่านอย่าง ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (ปัจจุบันเป็นคณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาฯ) หยิบยื่นให้ ซึ่งต่อมาก็ได้รับอิทธิพลจากวารสารนี้ และได้พัฒนามุมมองความคิดในเชิงก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ จนเมื่อเข้าเรียนต่อในคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ ช่วงปลายปีที่ 2 ก่อนที่จะ “ข้ามฟาก” ไปยังคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ตามระบบการเรียนในยุคนั้น ก็ได้เข้าร่วมสัมมนาแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ ในหัวข้อ “ความรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ” ที่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน เชียงสะพานหัวช้าง

ในวงสัมมนานี้เอง ที่เขาได้พบ ส.ศิริรักษ์ บรรณาธิการสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปัญญาชนดวงเด่นแห่งยุค รวมทั้งได้ฟัง ศ.สัญญา ธรรมศักดิ์ มาแสดงปาฐกถา ได้ฟัง ดร.ดิเรก ชัยนาม บรรยาย ที่สำคัญได้มีโอกาสอภิปรายทั่วไปในวงสัมมนา โดยมี ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นประธานและเป็นผู้กล่าวปิดการสัมมนา ซึ่งนับเป็นเวทีแรกที่สร้างความประทับใจ จุดประกายทางความคิด และเป็นจุดเชื่อมโยงให้เขาได้ค้นเคยปัญญาชนขบถร่วมยุค อาทิ โกมล คีมทอง รวมทั้ง “ผู้รู้” ในแวดวงต่างๆ และได้ก้าวจากรั้วศิริราช เข้ามาร่วมอยู่ในแวดวงนี้อย่างใกล้ชิดในเวลาต่อมา

นายแพทย์วิชัยย้อนกลับไปมองบทบาท SCC ในช่วงนั้นและเชื่อว่าถ้ามีส่วนสร้างและโยงใยความสัมพันธ์ของแกนนำนักกิจกรรมที่สำคัญในเวลาต่อมา อาทิ บทบาทของ นิรันดร์ ประดิษฐ์กุล นักศึกษาคณะนิติศาสตรัศธรรมศาสตร์ (ปัจจุบันเป็นรองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ -ป.ป.ช.) ในฐานะประธาน SCC ที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการจัดให้ พิกพ ธงไชย สมัยที่เป็นประธานนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อยู่ร่วมวงสนทนาเดียวกับ ส.ศิวรักษ์ จนทั้งสองถือเป็นกัลยาณมิตรที่ได้ร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่องในเวลาต่อมา トラバจนปัจจุบัน

รวบรวบปรัทัศน์เสวนา ณ โบสถ์ วัดรังษีสุทธาวาส

แต่กิจกรรมสำคัญที่มีส่วนสร้างโลกทัศน์มุมมองใหม่ให้ณสพ.วิชัยอย่างต่อเนื่อง ก็คือการได้เข้าร่วมทำ “สังคมศาสตร์ปรัทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษา” กับนิสิตนักศึกษาที่มาจากกลุ่มอิสระของมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยมี ส.ศิวรักษ์เป็นที่เลี้ยง

“ทำให้ดาวร้ายจากที่ต่างๆ โจรมาพบกับ ทั้ง รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ วิทยากร เชียงกุล โกมล คีมทอง เป็นต้น เราก็มาร่วมกันเป็นกองบรรณาธิการไปหาต้นฉบับมาหรือเขียนเอง โดยที่มีอาจารย์สุลักษณ์ช่วยชี้แนะ ช่วยในการจัดพิมพ์ แล้วก็ให้พวกเราเอาไปขายตามมหาวิทยาลัยต่างๆ นั่นคือจุดเริ่มต้นที่นักศึกษาได้ฝึกฝนการเขียน ที่สไต้หลักๆ คือวิจารณ์ชีวิตในมหาวิทยาลัย”

จากจุดนี้เองได้ขยายวงจนเป็นที่มาของ “ชมรมปรัทัศน์เสวนา” ที่ปัญญาชนขบถทั้งจากในรั้วและนอกรั้วมหาวิทยาลัยมารวมกลุ่มตั้งประเด็นถกเถียงร่วมกันเป็นประจำ ในลักษณะ “สภาคาแฟ” โดยใช้โบสถ์เก่าที่ไม่ได้ใช้งานแล้วของวัดรังษีสุทธาวาส ซึ่งอยู่ภายในบริเวณเดียวกันกับวัดบรรณิเวศวิหารในปัจจุบัน เป็นที่พบปะเสวนา

“อาจารย์สุลักษณ์พาพวกเราไปขอใช้สถานที่จากท่านเจ้าอาวาสวัด

บรรณนิเวศวิหาร คือท่านเจ้าคุณพระศาสนโสภณ ซึ่งก็คือสมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน ก็มีพระเข้ามาร่วมฟังพวกเราด้วยเป็นครั้งคราว เช่นพระมหาวินทร์สระคำ ซึ่งต่อมาได้สึกออกไปสมัครเป็นผู้แทนราษฎรที่ จ.ร้อยเอ็ดและก็ได้รับเลือกเข้ามา ส.ส.วินทร์เป็นคนที่พูดเรื่องซีไอเอ.มาก ในที่สุดก็เสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถยนต์ ซึ่งเชื่อว่าถูก ซีไอเอ.ฆ่า คนที่มาทำภารกิจกรรมก็ขยายวงออกไป มีผู้หญิงบ้าง ก็เช่น สมัย อาภาภิรม สุรางค์ จันทวนิช จากอักษรศาสตร์ จุฬาฯ อรพรรณ ตั้งสัจพจน์ จากเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และจากกลุ่มกิจกรรมนี้ ก็ได้มีส่วนสร้างคนจำนวนมากที่มี 2 ทักษะที่สำคัญในการทำงาน เคลื่อนไหวทางสังคม คือ ทักษะในการพูด และการเขียน และจากวงนี้ทำให้เราว่าการเป็นนักศึกษาต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เราต้องเดิม ต้องหาวิธีที่จะเรียนรู้ ก็จะมีการเชิญผู้รู้ในแขนงต่างๆ มาบรรยายให้ฟังอย่างต่อเนื่อง นอกจากเรื่องการเมืองแล้วยังมีเรื่องประวัติศาสตร์ ศิลปะ วรรณกรรม โดยมีการยกทีมไปทัศนศึกษายังสถานที่ทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ด้วย ทำให้เราได้เรียนรู้ชีวิตครบถ้วนทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และผมพบว่าคนที่นำความคิดไปโน้มน้าวใจคนได้ ต้องมีรากฐานทางวัฒนธรรม ต้องมีศิลปะในการนำเสนอและจูงใจ”

ความที่เป็นเพียงนักศึกษาแพทย์คนเดียวของศิริราช หรืออาจเป็นเพียงนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์คนเดียวที่ก้าวออกมาในยุคต้นๆนั้นทำให้นศพ.วิชัยแปลกแยกจากเพื่อนๆในคณะมากพอควร เพราะเพื่อนรุ่นเดียวกันแทบไม่มีใครสนใจ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนำหนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษาที่ทำกับมือกลับไปขาย ก็มีเพื่อนบางคนช่วยขายบ้าง และมีผู้สนใจในเนื้อหาสาระพอสมควร

เปิดมิติใหม่นำทีมได้วาทะบนมธ.

จากประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ได้ รวมทั้งทักษะที่ได้จากการฝึก

พูดและเขียนในชมรมปริทัศน์เสวนา และสมาคมฝึกการพูดที่มีใจแสง สุกใส เป็นนายกสมาคมทำให้ต่อมานศพ.วิชัยกลายมาเป็นนักเขียนและนักไต่वाที่ด้วย

“เดิมสมัยอยู่จุฬาฯ ผมก็เป็นตัวแทนไต่वाที่ของคณะวิทยาศาสตร์และได้ที่ 2 ทั้งที่ปกติสายวิทยาศาสตร์ของจุฬาฯ มักพูดกันไม่ค่อยเก่ง แต่พอเราได้มีโอกาสมาสัมมนาได้มุมมองความคิดต่างๆ ไปก็สามารถชิงที่ 2 มาได้ จนมาอยู่ปีสุดท้ายที่ศิริราช เพื่อนชื่อ ลีนา สิ่งชูวงศ์ อยู่ศิริราชด้วยกันเป็นประธานชมรมปาฐกถา เราก็ได้จัดทีมเข้าแข่งขันได้ระหว่างมหาวิทยาลัยในปี 2512 แข่ง 2 รอบมี 4 ทีมรอบแรกหัวข้อ “ควรเปิดตลาดวิชาในเมืองไทย” มหิดลเป็นฝ่ายเสนอ เกษตรเป็นฝ่ายค้าน เราเองยังไม่รู้ว่าตลาดวิชาเป็นอย่างไร อาจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ศิษย์เอกของอาจารย์ป่วยก็แนะนำให้ไปคุยกับอาจารย์ป่วยที่ธรรมศาสตร์ ท่านก็เตรียมเอกสารให้มาศึกษา คุยกันแค่ 5-10 นาทีแต่เราก็ได้แนวคิดต่างๆ มาพร้อมเอกสาร จนในที่สุดก็ชนะเกษตรมาชิงชนะเลิศกับธรรมศาสตร์ในญัตติ “ประเทศไทยควรดำเนินนโยบายที่เป็นกลาง” ซึ่งเราเป็นฝ่ายเสนอ เพราะขณะนั้นไทยกำลังตามกันอเมริกามาก ถือว่าเป็นญัตติที่สะท้อนพัฒนาการที่ก้าวหน้าขึ้นของขบวนการนักศึกษา ตอนแรกลูกทีมก็ถอดใจว่าเรารู้แต่เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ เรื่องการเมืองจะไปสู้ธรรมศาสตร์ได้อย่างไร แล้วนี่เป็นเรื่องการเมืองระหว่างประเทศด้วย ก็จะขอเปลี่ยนญัตติเป็นว่า ควรมิโสภณในเมืองไทย ผมก็บอกไม่ได้ เพราะถ้าได้ญัตตินี้แล้วเราแพ้ธรรมศาสตร์เราไม่เสียชื่อ แต่ถ้าเราชนะเราได้ชื่อ ต้องยืนยันในญัตตินี้ ถ้าเปลี่ยนญัตติผมไม่รู้ เขาก็ยอม เราได้พี่เลี้ยงหลายคนทั้ง อาจารย์วรพุทธิ ชัยนาม ที่รู้เรื่องการเมืองระหว่างประเทศดี อีกคนที่สำคัญคือ พันศักดิ์ วิญญรัตน์ ที่เรียนเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ มาช่วยเป็นคิวเตอร์ให้ เอาหนังสือมาให้อ่าน แถมมีอาจารย์สมิต สัจฉกร อุปนายกสมาคมฝึกการพูด มาช่วยซ้อมวิธีการพูดในขั้นสุดท้าย ในที่สุดมหิดลก็ชนะธรรมศาสตร์ที่มีวีระ มุสิกพงศ์เป็นลูกทีมคนสำคัญและปีต่อมาเรายังสามารถครองถ้วยชนะเลิศหรือรองชนะเลิศติดต่อกันมาหลายปี”

สร้างตำนานหนังสือรับน้องศิริราชแนวใหม่

นอกจากการเข้าร่วมฝึกวิทยายุทธในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ และชมรมปริทัศน์เสวนาจนได้ทักษะและแนวร่วมมาช่วยให้หมดได้วาทิชนะในหัวข้อที่ไม่น่าจะถนัด จนถือว่าพลิกความคาดหมายแล้ว การได้ฝึกเขียนและเรียนรู้อย่างรอบด้าน ก็ผลักดันให้นศพ.วิชัยเข้ารับตำแหน่งสาราณียกรหนังสือรับน้องใหม่ศิริราช โดยมีที่มาที่ไปว่า ประเพณีฝังศิริราชในยุคนั้น จะมีการเลือกกรรมการสโมสรตอนปี 3 เพื่อไปทำงานตอนขึ้นปี 4 ซึ่งก่อนหน้านั้นมีธรรมเนียมว่าถ้าใครทำงานสโมสรจะได้อภิสิทธิ์คือได้อินเทิร์นที่ศิริราช แต่ต่อมาสิทธิพิเศษนี้ถูกยกเลิกไป สร้างความไม่พอใจให้นักศึกษาบางส่วน ถึงขั้นประท้วงว่าถ้าอาจารย์ไม่คืนอภิสิทธิ์นี้ให้ ก็จะไม่สมัครทำงานสโมสร ทั้งมีการขู่ว่าจะทำให้อาจารย์เสียหน้าด้วยการไม่ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีเวลาในหลวงเสด็จมาพระราชทานปริญญา ตามประเพณีของศิริราชที่จะให้นักศึกษาร้องประสานเสียงแทนการเปิดเพลงเพื่อแสดงความสามัคคี แสดงความจงรักภักดี ซึ่งเขาก็ได้คัดค้านโดยชี้ว่างานสโมสรมักศึกษาเป็นการทำเพื่อนักศึกษาด้วยกัน ไม่ได้ทำเพื่ออาจารย์ หากทำกิจกรรมเพื่อสิทธิพิเศษของกรรมการไม่กี่คน ก็ถือว่าเป็นการเอาเปรียบเพื่อน แต่ความคิดดังกล่าวก็ไม่เป็นที่ยอมรับ จนทำให้การรับสมัครกรรมการสโมสรรอบนั้น นศพ.วิชัยเป็นคนเดียวที่สมัครในตำแหน่งสาราณียกรและได้รับตำแหน่งโดยอัตโนมัติ ต่อมากลุ่มที่ค้านจึงขอยอมสมัครและนศพ.วิชัยจึงเข้าร่วม แม้จะมีแนวคิดไปคนละขั้วและจากนั้นก็เริ่มจัดทำหนังสือรับน้องศิริราชปี 12 โดยนำบทกวี “เปิบข้าวทูกคราวคำ จงสุจำเป็นอาจินต์....” ของ จิตร ภูมิศักดิ์ มาเผยแพร่เป็นครั้งแรก

“ผมก็คิดทำหนังสือแบบกบฏ คือไม่ได้ลงรูปในหลวงซึ่งเห็นมีเผยแพร่ทั่วไปอยู่แล้ว ลงแต่รูปสมเด็จพระราชบิดา ที่ทรงเป็นพระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย ไม่ลงรูปกิจกรรมนักศึกษาเป็นหลักเหมือนหนังสือรับน้องใหม่ทั่วไป แต่รูปชวานาและลงกลอน “เปิบข้าว” ที่ลอกมาจาก

สมุดของพี่ไขแสง สุกใส เอารูปขานามาใส่ เขาก็ว่านี่มันหนังสือคอมมิวนิสต์ ผมโดนต่อต้านแรงมาก โดนแกล้งสารพัด เข้าห้องไม่ได้เพราะเพื่อนเอา ลูกกุญแจไปเสียบไว้แล้วหักคา ตอนเดินผ่านจั้นหอพัก เพื่อนเอาน้ำอะไรไม่รู้ มาราด ตอนนั้นความคิดมันแรง ไม่ใช่ไม่จงรักภักดี ผมเขียนในบรรณาธิการ แฉลงเองว่า รูปในหลวงควรเป็นที่เทิดทูนสักการะ เอามาลงหนังสือก็เห็นคน เอาหนังสือไปวางไปในที่ต่ำๆ ลงรูปสมเด็จพระราชาบิดาเพราะเราต้องระลึก ถึงว่าท่านมีคุณูปการโดยตรงต่อวงการแพทย์และศิริราช ผมก็ทำออกมาเลย “มีง แ่นมาเลยมาต่อยกับกู” เขาคงเห็นว่าผมบ้า เขาเลยไม่มายุ่ง ถ้าเห็นผมกลัวคง โดนหนักกว่านี้ ผมไปเรียนอาจารย์สุด แสงวิเชียร ว่าผมถูกรังแก อาจารย์ก็ บอกว่าคุณวิชัยต้องใจเย็นๆ เพราะว่าที่คุมหำไป เพื่อนคงไม่ชอบ เขาก็ต้องต่อต้าน ต้องใจเย็นๆ อย่าไปโต้ตอบอะไร เดี่ยวก็สงบไปเอง”

นอกเหนือจากอาจารย์นายแพทย์สุด แสงวิเชียร ที่เป็นพี่พี่ยาม สืบสวนข้อแฉแล้ว นศพ.วิชัยยังได้กล่าวถึงอาจารย์แพทย์ของศิริราชที่เป็น แบบอย่างในเรื่องคุณธรรมความดีจนเป็นที่ประทับใจไว้หลายท่าน อาทิ ศ.นาย แพทย์อุดม โปษะกฤษณะ คณบดีในยุคนั้น ที่มักกล่าวให้โอวาทกับผู้ที่ได้รับ เหรียญรางวัลต่างๆ ว่า ให้ตระหนักถึงคุณค่าแห่งความดีของตน ให้รู้จัก วิญญาณของคนศิริราช แทนที่จะรู้จักแต่ด้านวิชาการ จนเป็นแรงบันดาลใจให้ เชนำไปเขียนลงใน “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” หรือ ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่กล้าเขียนบทความวิจารณ์ศิริราชลงในวารสารศิริราชโดยพูดถึงระบบการให้ ศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยว่าใช้ไม่ได้และประกาศว่าไม่ใช่พออายุถึงก็จะมาให้ ซึ่งอาจารย์ก็จะไม่รับ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ฮือฮามาก

สำหรับมหาวิทยาลัยมหิดล นศพ.วิชัย เป็นเสมือนหินก้อนแรกใน สระน้ำใหญ่ที่ก่อผลสะท้อนทางความคิดอย่างต่อเนื่องให้กับนักศึกษารุ่นต่อๆมา อาจกล่าวได้ว่าเป็นนักกิจกรรมรุ่นแรกๆที่จุดประกายทางความคิดแห่งการ แหวกกรอบเผด็จการ ไปสู่แนวคิดเสรีนิยมประชาธิปไตย

นศพ.วิชัยจบแพทยศาสตรบัณฑิตในปี พ.ศ. 2513 จากนั้นได้ทำงาน

เอกชนอยู่ในจ.นครราชสีมาระยะหนึ่ง โดยเคลื่อนไหวกิจกรรมในหมู่นักศึกษา อาจารย์ที่นั่น จนก่อตั้งศูนย์กลางนักเรียนนักศึกษาขึ้นสำเร็จและได้พบกับนักกิจกรรมคนสำคัญคือ อารมณ พงศ์พจน์ ศรีสักดิ์ นพรัตน์ ทวี รัชนิกร และ มงคล อุทก ซึ่งต่อมาเป็นนักร้องนักดนตรีในวงคาราวาน ต่อจากนั้นก็ได้เข้ารับราชการ โดยได้ไปเป็นแพทย์ประจำอยู่ที่ อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม เป็นแห่งแรก เป็นแกนนำสำคัญในการจัดตั้งสหพันธ์แพทย์ชนบท ได้มีส่วนร่วมลงชื่อเรียกร้องเรียกร้องรัฐธรรมนูญตามคำชักชวนของธีรยุทธ บุญมี โดยเป็นแพทย์เพียงคนเดียวในจำนวน 100 รายชื่อที่ร่วมเรียกร้อง และต่อมาถูกจับหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เนื่องจากมีปัญหาด้านขัดแย้งกับอธิปัตย์ท้องถิ่น รวมทั้งนายชำนาญ พจนา ผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้น จนถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งต่อมา นายแพทย์ชนะ คำบุญรัตน์ รองอธิบดีกรมอนามัย ในขณะนั้น ได้ช่วยประสานให้พลเอกสายหยุด เกิดผล ผู้อำนวยการกอง อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน(กอ.รมน) ส่งสายสืบคือ พ.อ.หาญ พงษ์สี ตานนท์ ออกไปตรวจสอบ ได้ผลสรุปว่า นายแพทย์วิชัยไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ แต่เป็นนักปฏิรูปพื้นฐานมนุษยธรรม (จากบทสัมภาษณ์ ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี)

‘นศพ.สุรเกียรติ อาชานานุภาพ’ ผู้จุดประกายฝังรามา

นอกจากฝั่งคณะแพทยศาสตร์ศิริราช ที่มีนายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ เป็นผู้นำบุกเบิกในการออกจากรั้วมหาวิทยาลัยไปสู่การมีส่วนร่วมรู้ร้อนรู้หนาวกับความเป็นไปในสังคมเช่นที่กล่าวแล้ว ทางฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามธิบดีและคณะวิทยาศาสตร์ที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ในปี 2508 ก็มีผู้จุดประกายคนสำคัญในการก่อรูปกิจกรรมให้ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งก็คือ นายแพทย์สุรเกียรติ อาชานานุภาพ แพทย์รามารุ่นแรก (2508) ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ หัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามธิบดี

มหิดลสาร

มหาวิทยาลัยมหิดล

พื้นเพเดิมของ นายแพทย์สุรเกียรติ์ มีส่วนคล้ายนายแพทย์วิชัยตรงที่ว่า จากครอบครัวคนจีนจากต่างจังหวัดคือเพชรบุรี แต่พอมีฐานะระดับหนึ่ง เริ่มต้นเขาเข้ารับการศึกษ และได้อิทธิพลทางความคิดจากโรงเรียนจีน “กวนตง” (ปัจจุบันคือโรงเรียนราษฎร์บำรุง) ภายในจังหวัดเพชรบุรีนั่นเอง เมื่อจบชั้น ป.6 จึงเข้ามาเรียนต่อ ม.1 ที่โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จ.เพชรบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนคริสต์ในเครือเดียวกับกรุงเทพคริสเตียนในกรุงเทพฯ ตั้งแต่วัยเด็กจึงถูกหล่อหลอมความคิดในเชิงก้าวหน้าที่มีการแอบๆสอนในโรงเรียน “กวนตง” ขณะเดียวกันก็ได้อิทธิพลความคิดเชิงมนุษยธรรมจากโรงเรียนคริสต์ที่เพชรบุรี ซึ่งที่โรงเรียนอรุณประดิษฐ์นี้เองที่ได้พบ “ครู” 2 ท่าน ที่ให้ความเมตตา และให้หลักคิดในการดำเนินชีวิต รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาทางความคิดที่เป็นที่เคารพนับถือมาจนถึงปัจจุบัน คนหนึ่งเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษชาวต่างประเทศ ชื่อ มิสเตอร์กาย บิสแกนเดน ที่เริ่มกระตุ้นให้ศิษย์โปรดยื่นไต่อาวรีเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งพยายามจูงใจให้หันมานับถือคริสต์ ซึ่งก็ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะลูกศิษย์นั้นชัดเจนในตัวเองพอที่จะได้อาจารย์ไปว่าสนใจศาสนาในแง่หลักธรรมความเมตตา มากกว่าเรื่องตัวตนของพระเจ้า เพราะเชื่อว่าพระเจ้าก็คือธรรมชาติ อีกคนเป็นครูสอนทั้งภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ ชื่อครูสิริ วรศิริ แต่เขาก็ยอมรับว่าได้หลักคิดจากหลักของศาสนาคริสต์มาบางประการ โดยเฉพาะ The spirit of second mile ซึ่งความหมายก็คือ ไมล์แรกหมายถึงการทำหน้าที่ในชีวิตให้ดีที่สุดในส่วน ไมล์ที่สองคือ การทำเกินหน้าที่ นั่นคือทำด้วยความเสียสละ ความเมตตา มุ่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่น

สปิริตรามา 4 ข้อและบันทึก “อารมณีสีแดง”

จนเมื่อก้าวสู่รั้วโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และสอบไล่ในชั้นม.ศ.5 ด้วยคะแนนเป็นที่ 4 ของประเทศ และสอบเข้ามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้ในระดับต้นๆ โดยมีเป้าหมายลึกๆในช่วงนั้นว่าอยากเป็นแพทย์และป็นนักเขียน

ไปพร้อมกันอย่าง “หลู่ซิ่น” (นักเขียนนามอุโฆษของจีนยุคสร้างชาติจีนใหม่) เพราะผลงานซิดูเขียนๆที่ผ่านมามีเป็นนักเรียนมัธยม สามารถคว้ารางวัลชนะเลิศเรียงความระดับประเทศมาแล้ว เมื่อเรียนมาได้สักพัก นศพ.สุรเกียรติ ก็เริ่มขัดแย้งกับสภาพที่เห็นและเป็นอยู่ในมหาวิทยาลัยยุคนั้น ซึ่งบรรยากาศกิจกรรมเต็มไปด้วยงานบอลล์ เต้นรำ รับประทานอาหาร กินเหล้าแล้วพากัน “ขึ้นครู” จนถึงขั้นฉายหนังโป๊กันตามหอพัก

เมื่อผ่านถึงปี 2 หลักคิดที่ได้รับในวัยเด็ก โดยเฉพาะจากที่โรงเรียน กวนตงและครูทั้ง 2 ท่านเริ่มขัดแย้งกับวิถีของนักศึกษาในช่วงนั้น จนถึงขั้นต้องเขียนจดหมายไประบาย และหารื้อกับครูสิริ วรศิริ ว่าจะเลือกอย่างไรดี ระหว่างการเรียนให้ดีให้เก่งที่สุดไปเลย กับเรียนกลางๆ แล้วทำกิจกรรมเพื่อสังคมด้วย

“4 ปีที่ผมจากโรงเรียนมาอยู่ที่เตรียมอุดม 2 ปี มหาวิทยาลัย 2 ปี ก็เติบโตขึ้น ผมพบการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของเพื่อนๆในหมู่ปัญญาชน เดิมทีคิดว่าคนที่เรียนมหาวิทยาลัยก็จะตั้งใจเรียนหาความรู้ เอาความรู้ไปพัฒนาประเทศ บ้านเมืองและสังคม ทุกเวลาทุกนาทีจะไม่ยอมให้ผ่านไปง่ายๆ แต่เดี๋ยวนี้เมื่อผมมาใช้ชีวิตจริงๆแล้ว สิ่งที่ผมเห็นมันช่างตรงข้าม ต่างกับความฝันราวฟ้ากับดิน แปล่าเลยที่ว่า ยิ่งเราโตขึ้นมาเราจะดีขึ้น ตรงกันข้ามมันกลับเลวลงซะอีก ความ เป็นปัญญาชนหาใช่เป็นผู้มีความรู้ มีปัญญาทางความคิดไม่ แต่เป็นผู้เอาหัวมุดดิน มัวเมาหลงอยู่แต่ตัวเองคนเดียว มีแต่ความสามะเลเทเมา ความเป็นผู้แสวงหาความสุขไปวันๆ และความมืดบอดต่อโลกภายนอก เขาถือไฟแท่นหนังสือ เข้าโรงบิลเลียดแทนห้องเรียน เข้าโรงหนังแทนห้องสมุด กินเหล้าเมา ยาและมองดูทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของน่าขันไปหมด ความสำเร็จของอาจารย์ อันตรธานหายไป ในห้องเลกเชอร์มีแต่เสียงโห่ฮาป่าเถื่อนราวกับว่าห้องนั้นไม่มีอาจารย์อยู่ ซ้ำร้ายบุคคลใดเป็นผู้หมั่นเพียรแสวงหาความรู้โดยไม่ยอม กระทำตนเหมือนอย่างพวกเขา ก็จะได้รับบำเหน็จว่า ไม่เอาไหนบ้าง เป็นทมิฬชาติบ้าง นี่คือนบรรยากาศของเตรียมแพทยปี 2 นี่คือนบรรยากาศของนิสิต ผม

เขียนลงหนังสืออนุสรณ์ ถูกบรรณาธิการบอยคอตไม่ให้ลง บางคนที่มีจิตใจอ่อนแอก็โอนเอียงไปตามเขา สภาพเช่นนี้เกิดขึ้นไม่ว่าในจุฬาฯ ธรรมศาสตร์ หรือแพทยศาสตร์ มันเป็นโรคระบาดที่ร้ายแรงอย่างหนึ่งทีเดียว เช่นที่คณะวิศวกรรมที่เลวที่สุดกลายเป็นคนที่เชิดหน้าชูตาที่สุด คนที่เรียนเก่งที่สุดเป็นคนที่เขาไม่ต้องการเลย สิ่งที่เขาสนใจที่สุดคือความสำเร็จ สำคัญ การหาความสุขใส่ตัว มองเห็นแต่โลกของตนเอง พวกเขาไม่ต้องการให้ใครมากล่าวร้ายคณะของเขาเป็นอันขาด พวกเขาจะไม่ยอมให้น้อยหน้าใครเป็นอันขาด ไม่ว่าในด้านกีฬา การเชียร์ นี่แหละปัญญาชนในศตวรรษที่ 20 คงต้องโทษว่าเป็นเพราะปัญญาชนนี้เองที่ทำให้สังคมเรามีโอกาสพัฒนาไป ครูครับ ครูคงจะไม่กล่าวหาว่าผมเป็นคนที่แอนด์อะไรไปหมดใช่ไหมครับ เพราะว่าความจริงมันเป็นอย่างนั้น พวกเราจะต้องหาทางแก้ไขให้ทันถูกต้อง มันเป็นความรู้สึกอัดอั้นตันใจของผมตลอดเวลา ความจริงผมอาจจะเป็นคนคิดมากไปเอง เอาจริงเอาจริงเกินไปก็ได้ ครูคิดว่าผมเป็นบ้าไปไหม ผมคิดว่าครูคงเข้าใจผมดี ผมพยายามถามครูว่าจะเอาตั้งใจเรียนให้ดีที่สุดหรือจะทำงานเพื่อสังคมโดยไม่คำนึงถึงการเรียนแต่ครูก็ไม่กล้าตอบผม”

นั่นคือร่างจดหมายฉบับหนึ่งถึงครูทั้ง 2 ที่สะท้อนความรู้สึกสับสนในช่วงแสวงหา และตั้งแต่นั้นมา นศพ.สุรเกียรติ์ก็เริ่มเขียนบันทึก “อารมณ์สีแดง” ที่สะท้อนความรู้สึกสับสนในความคิดช่วงนั้นไว้ในไดอารี่ โดยมีสาระสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับสปีริต 4 ข้อที่ ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี คณบดีคนแรกของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีพยายามย้ำเน้นต่อนักศึกษาเพื่อดึงกลับมาสู่หนทางแห่งปัญญาชนที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งประทับอยู่ในความรู้สึกของเขามาก

“ตอนอยู่ปี 3 ช่วงหนึ่งอาจารย์อารี ซึ่งได้พยายามคลุกคลีกับพวกเราามาได้จัดสัมมนาพวกเราารามารุ่น 1 ในหัวข้อเรื่อง “อนาคตของความเป็นชาติเราคืออะไร” เชิญหมอหลายคนมาบรรยาย เช่น นายแพทย์อมร นนทสุต ซึ่งตอนนั้นเป็นหมออยู่ลำปาง ทำงานเรื่องขาดสารไอโอดีน เพื่อนส่วนหนึ่งเสนอว่าความเป็นแพทย์ไม่ควรเสียสละ แพทย์ก็เป็นอาชีพหนึ่ง ต้องใช้เงินทอง ต้องมีฐานะ ดังนั้นแพทย์หาเงินก็เป็นเรื่องธรรมดา ขณะที่บางคนก็ถือว่าต้องมีความ

เสียสละ ก็ได้กัน และในการสัมภาษณ์เรื่อง “อาชีพแพทย์ควรเป็นอย่างไร” ผมได้บันทึกไว้ โดยมองที่ระบบมากขึ้นแทนการมองที่คุณธรรมส่วนตัวว่า ไม่แปลกใจกับแนวคิดเหล่านี้ ความผิดไม่ได้อยู่ที่พวกเขาเลย แต่อยู่ที่สังคมสอนให้เขา รู้จักเอาตัวรอดเป็นยอดดี ให้แก่แก่เอาเปรียบกันมากกว่า ต่อมาอาจารย์ตั้งหัวข้อเรื่อง “อุดมการณ์และปณิธาน” พอเห็นสภาพเหล่านี้ ก็บอกว่าเราต้องมีสปิริตใหม่ พอเราจบปริคณิสิกมาอยู่หอพัก อาจารย์ก็มาปฐมนิเทศ มาพูดให้ฟังเรื่องการสร้างสปิริต 4 ข้อ คือ Love Respect Sincere และ Unity คล้ายโซดัสใหม่ ให้ไฟสูง อย่าไปกินเหล้าเมายา อย่าเล่นการพนันแบบเก่า ๆ ตอนนั้นผมอยู่ปี 6 ได้ร่วมก่อตั้งและเป็นเลขาสโมสรนักศึกษาแพทย์รามฯคนแรก ก็เอาคำพูดอาจารย์ไปคิดไว้ที่บอร์ดในวันพัฒนาคณะ วันที่ 3 ตุลาคม 2513 และก็เขียนเดิมไปว่าเราจะต้องไม่เป็นคนกินเหล้าเมายาเป่ ไม่ติดพนัน ไม่ดูระบำโป๊หรือหนังลามกอนาจาร แต่ต้องส่งเสริมให้ชาวรามฯมีลักษณะเฉพาะคือเป็นตัวของตัวเอง และกล้าคัดค้านในสิ่งที่ผิดและเสนอมາตรการ 4 ด้าน คือ

1. ความเป็นนักคงแก่เรียน
2. ต้องช่วยกันสร้างบรรยากาศไฟสูง
3. ต้องช่วยกันสร้างสปิริตรามฯ และ
4. ต้องเป็นผู้รู้จักรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ช่วยเหลือสังคมที่อยู่รอบตัวเอง ก็ปรากฏว่าถูกรุ่นพี่ resident ค่าพวกเพื่อนก็ด่าว่า ทำไมต้องไปห้ามคนกินเหล้า หว่าเราเป็นกระเทย ค่าเรามากเรื่อง “สร้างบรรยากาศไฟสูง” เวลาเขาด่าเราก็ hurt ก็จะไม่ตอบโต้ แต่เป็นการตอบโต้โดยมาเขียนบันทึกอาณัติที่รุนแรงตอนนั้นไว้ในไดอารี่ “อารมณ์สีแดง” ที่แยกออกมาต่างหากจากบันทึกธรรมดา”

ฉายา “นายพลเกียก” ทัพหน้าของเวชศาสตร์ชุมชน

แม้ นศพ.สุรเกียรติจะโคดออกมาวางนอกและได้มีโอกาสเข้าร่วมในวงเสวนาทางปัญญาเช่น กลุ่มปริทัศน์เสวนา กลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณชนบท และร่วมอยู่ในทีมกองบรรณาธิการสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษาที่เป็น

แหล่งรวมปัญญาชนหัวก้าวหน้าในยุคนั้นบ้าง โดยได้โอกาสเขียนบทนำเรื่องแพทย์ไปนอก แต่ก็เป็นการเข้าไปเป็นผู้สังเกตการณ์อยู่ห่างๆ มากกว่าที่จะเป็นแกนหลักเต็มตัวเช่น นศพ.วิชัย ด้วยมุ้งที่เจาะไขสภาพในคณะและในมหาวิทยาลัยมากกว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ารามาริบดีในยุคก่อตั้ง มีอาจารย์แพทย์รุ่นใหม่ที่น่าสนใจและเห็นปัญหาเหล่านี้เช่นกัน จึงสามารถร่วมหารือแลกเปลี่ยนได้ ไม่ว่าจะเป็น ศ.นายแพทย์อารีในฐานะคณบดี หรือ ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่แม้ไม่ได้สอนที่รามามาโดยตรง แต่นักกิจกรรมฝั่งรามาก็เข้าไปปรึกษาหารือที่ศิริราชบ่อยๆ รวมทั้ง ศ.นายแพทย์.อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ และ ศ.นายแพทย์เปรม บุนนาค ที่พยายามผลักดันให้นักศึกษาแพทย์ได้ไปสัมผัสเรียนรู้ปัญหาในชนบทผ่านโครงการเวชศาสตร์ชุมชน ซึ่งในการออกฝึกตามโครงการรุ่นแรก นศพ.สุรเกียรติ ก็เป็นแกนนำสำคัญของรุ่น จน ศ.นายแพทย์เปรมตั้งสมญานามให้เป็น ”นายพลเกี้ยก” (นายพลโว เหวียน เกี้ยบ ของฝ่ายเวียดนามเหนือที่นำกองทัพประชาชนเวียดนามทำการต่อสู้กับจักรพรรดินิยมฝรั่งเศสจนได้รับชัยชนะที่เดียนเบียนฟู)

นอกจากนี้การที่รามารุ่นแรกเป็นรุ่นที่ต้องเริ่ม “ใช้ทุน” ตามระเบียบที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งระยะแรกหัวขบวนในการคัดค้านก็คือนักศึกษาแพทย์รามาก่อนที่จะประสานเชื่อมโยงกับ โรงเรียนแพทย์อื่นๆ นศพ.สุรเกียรติจึงถูกกำหนดให้เป็นตัวหลัก บทบาทส่วนใหญ่จึงอยู่ภายในสถาบันดังที่กล่าว

หลังจากจบการศึกษานายแพทย์สุรเกียรติไปทำงานใช้ทุนในชนบท ในตำแหน่งหัวหน้าสถานีอนามัยชั้น 1 ที่ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม ก่อนที่จะมาอยู่ที่บางปะอิน พระนครศรีอยุธยาในปีสุดท้าย

ตำนานหมอเมืองพรวากับสมาคมนิสิตนักศึกษาสมมนา

ในช่วงต้นของการเคลื่อนไหวในขบวนการศึกษามหิดลที่ยังอยู่ในนามมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์นั้น ชื่อของ อภิเชษฐ์ นาคเลขา ยังไม่เป็นที่รู้จักคุ้น

เคยในแวดวงเท่าใดนัก ไม่เหมือนช่วงที่จบออกไปและมีบทบาทโดดเด่นในการทุ่มเททำงานในชนบท ซึ่งคนทั่วไปจะรู้จักเขาดีในนาม “หมอเมืองพร้าว”

ในช่วงที่เรียนอยู่ฝั่งศิริราชนั้น แม้ นศพ.อภิเชษฐจะได้รับรู้กระแสดความคิดก้าวหน้าผ่านสื่อสิ่งพิมพ์อย่างสังคมศาสตร์ปริทัศน์ หรือวรรณกรรมเพื่อชีวิตบ้าง แต่ก็ไม่ได้เข้าไปร่วมเต็มตัว โดยเลือกที่จะข้ามฟากจากศิริราชมา กินข้าวกลางวันฝั่งธรรมศาสตร์เกือบทุกวัน เพื่อพบปะเพื่อนมิตรที่พอกุ้ยกัน เข้าใจ จนคนธรรมศาสตร์ที่พบเห็น พวกนี้นึกว่าเป็นชาวธรรมศาสตร์ด้วยกัน และในแวดวงนี้เองที่ได้รู้จักทั้ง วิทยากร เชียงกูล และ ศิลปินกลุ่มพระจันทร์เสี้ยว

จากนั้นก็ย้ายกับเส้นทางของ นศพ.วิชัย โชควิวัฒน์ เขาโคดออกมา ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนวงนอกที่ไม่ใช่หมัด แต่เป็น “สมาคมนิสิตนักศึกษาสมาธิ” ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2504 โดยมีเชื้อจากกลุ่มนิสิตนักศึกษา 5 สถาบันที่รวมตัวประท้วงการเลือกตั้งสกปรกเมื่อปี 2500 สมาคมดังกล่าวจะมีค่ายที่ใช้ชื่อว่า ค่ายนิสิตนักศึกษาอาสาพัฒนาและสัมนา ซึ่งเขาก็เริ่มพบว่าค่ายนี้ยังเน้นการสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ยังไม่มีความคิดที่จะสร้างสรรค์บ้านเมือง จนราวปี 2514 นศพ.อภิเชษฐได้รับเลือกตั้งเป็นนายกสมาคมฯ ที่พี่รุ่นใหญ่อย่าง อุกฤษ มงคลนาวิน นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ เคยดำรงตำแหน่งมาแล้ว งานที่เตรียมจะผลักดันในช่วงนั้นก็คือการเตรียมจัดอบรมการประชุมตามแนวสากล การฝึกพูดในที่ชุมนุมชนการโต้ว่าที่ และการเสนอแนะบรรยายเพื่อจัดระเบียบรูปแบบการประชุมเสียใหม่ให้มีประสิทธิภาพตามแนวสากล โดยมีแผนที่จะจัดหลักสูตรนี้ให้กับนักเรียนมัธยมจนถึงนักศึกษามหาวิทยาลัย ที่สวนคนนิवास บางปู โดยมีการเชิญนักเรียนจากทุกโรงเรียนเข้าร่วม แต่ก็ปรากฏว่าจอมพลถนอม กิตติขจรซึ่งปฏิวัติตัวเองเสียก่อน งานที่เตรียมมาครึ่งปีจึงต้องล้มไป

ในระหว่างเรียนอยู่ศิริราช นศพ.อภิเชษฐมีความชัดเจนในความตั้งใจแล้วว่า จะออกไปเป็นแพทย์ในชนบท อันเป็นแรงบันดาลใจจากการที่เติบโตมา

จากย่านสลัมแถวประตูน้ำ เจ็บป่วยก็ไม่ได้ไปหาหมอมีแต่ “อาม่า” ต้มยาจีนให้กิน ในช่วงปีท้ายๆ เขาจึงเริ่มชวนเพื่อนๆ ซึ่งอยู่ศิลปากรบ้าง ธรรมศาสตร์บ้าง ไปตระเวนดูโรงพยาบาลในช่วงเสาร์-อาทิตย์ เพื่อเลือกจุดที่คิดว่าไปอยู่แล้วจะเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านมากที่สุด ซึ่งเมื่อจบศิริราชในปี 2516 และอินเทิร์นที่โรงพยาบาลวชิระในช่วงเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ทำให้เขาต้องผ่าตัดหนี้ออกจากกระดูกสันหลังของฝ่ายทางการเมืองทั้งน้ำตา เขาก็ตัดสินใจมุ่งสู่อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ ซึ่งทำให้ได้พบกับปัญหาของชาวบ้านที่หนักหนาสาหัสจริง ไม่แพ้เรื่องโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งปัญหาการถูกนายทุนคดโกง การตกเขียว การค้าไม้ทำลายป่า สารพัด จึงได้บันทึกเรื่องราวเป็น “จดหมายจากชนบท” มาลงในหนังสือพิมพ์อริปไตย ของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง จนนามปากกา “หมอเมืองพร้าว” เป็นที่รู้จักคุ้นเคย ทำให้โรงพยาบาลพร้าวกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้ของทั้งนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคเหนือ พยาบาล และแพทย์จากเชียงใหม่ จุฬาฯ จนในที่สุดก็เริ่มถูกเพ่งเล็งและต้องย้ายเข้ากระทรวงสาธารณสุขเพราะถูกกล่าวหาจากฝ่ายทางการเมืองว่าเป็น “คอมมิวนิสต์”

‘บัญชาท จิตตวิริยะ’ มุมมองเปลี่ยนเพราะ AFS

ในยุคก่อนปี 2510 ขณะที่สหรัฐอเมริกากำลังขับเคลื่อนอยู่กับสงครามในเวียดนาม รัฐบาลสหรัฐก็พยายามสร้างการยอมรับในหมู่ประเทศกำลังพัฒนา ด้วยการให้ทุนนักเรียนนักศึกษาในประเทศเหล่านี้ ซึ่งรวมทั้งไทย ไปเรียนต่อ ซึ่งความจริงก็คือการให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เหล่านี้ไปเรียนรู้ความเป็นอเมริกันในประเทศของตนเป็นเวลาราว 1 ปี เพื่อให้ซึมซับบรรยากาศเสรีประชาธิปไตยแนวใหม่ นักศึกษาที่ประสงค์จะเดินทางไป “เรียนนอก” จะต้องผ่านการสอบชิงทุน American Field Service หรือ AFS อย่างไรก็ตาม นักเรียน AFS ที่กลับมาเชื่อว่าทุกคนจะเห็นดีเห็นงามไปกับความเป็นอเมริกันชนก็หาไม่ เพราะหลายคนในจำนวนนี้ กลับรับแนวคิดเสรีนิยมมาเป็น

กระบวนการคิดและเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารที่อยู่ภายใต้การครอบงำของอเมริกาเสียเอง คนที่โดดเด่นที่สุดคนหนึ่งในกลุ่มนี้ก็คือ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่กลายมาเป็นผู้นำคนสำคัญในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 2516

จากคำบอกเล่าของ อาจารย์ชัยนาท จิตวัฒน์ หัวหน้าภาควิชาบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์มหิดล ซึ่งได้ทุน AFS รุ่นเดียวกับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ในปี 2508 หลังจบจากโรงเรียนประจำจังหวัดจันทบุรี แล้วกลับมาเรียนต่อในคณะเภสัชศาสตร์ เล่าว่า การเรียนการสอนของอเมริกาในช่วงนั้นจะมีเรื่องการปกครองค่อนข้างมาก ด้านสังคมก็แน่น โดยระดับมัธยมจะเรียนวิทย์และศิลป์ไปด้วยกัน ซึ่งมีส่วนทำให้เขามีมุมมองคิดแตกต่างไปจากเพื่อนคนอื่น โดยเห็นประโยชน์ของวิชาสังคมศาสตร์มากขึ้นและเห็นว่าการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองเป็นเรื่องสำคัญมาก เมื่อกลับมาเรียนต่อคณะวิทยาศาสตร์ก่อนเข้าไปเภสัชฯ ก็เริ่มออกค่ายอาสาพัฒนา เพราะรู้สึกว่าการมหาวิทยาลัยต้องทำอะไรให้ชุมชนและชาวบ้าน

ความที่เป็นเด็กต่างจังหวัด ลูกครูประจำชาลเจ้าของร้านชำเล็กๆ ทำให้รับรู้ถึงความขาดแคลนด้านการแพทย์และสาธารณสุขเป็นอย่างดี จึงมุ่งมั่นที่จะเรียนแพทย์ โดยเลือกแพทย์เป็นอันดับ 1 และเภสัชฯเป็นอันดับ 2 และก็สอบติดคณะเภสัชฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคณะที่ลูกคนมีเงินจะเรียน ค่าเรียนก็ค่อนข้างแพง จึงต้องอาศัยอยู่วัดสามพระยา กินข้าววัดและรับจ้างสอนพิเศษภาษาอังกฤษที่เป็นความถนัดจากการที่ได้ผ่านทุน AFS เพื่อหาเงินเรียนเอง

จากเด็กวัดสามพระยาสู่วัยใจเด็กสลัม

“มาจากต่างจังหวัดก็มาอยู่วัดสามพระยา ผูกพันกับวัดมาตลอดเพราะเห็นว่าวัดเป็นที่พึ่งได้ ทำให้เราได้เรียน กลับจาก AFS ก็ตั้งใจหาเงินเรียนเอง ด้วยการนำภาษาที่ได้ไปสอนเด็กที่มีเงิน โดยอาศัยเด็กในสลัมวัดสามพระยา

เป็นตัวอย่างในการฝึกสอน จึงรู้สึกผูกพันกับคนสลับมาก พอเริ่มเข้าร่วมค่ายอาสาพัฒนาค่ายแรก คือที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ก็เริ่มเห็นว่าคนชนบทอยู่กันอย่างยากแค้นจริงๆ จึงได้คิดว่าจะต้องเรียนให้ดีเพื่อจะได้ช่วยชาวบ้านได้ และการที่เป็นศิษย์วัด ก็เห็นความแตกต่างว่าคนที่รวยก็รวยจริงๆ ที่จนก็จนจริงๆ จึงเริ่มคิดว่าสังคมควรจะดีกว่านี้ เราเองก็ผูกพันกับคนสลับมาก ชาวสลัมคือคนที่ไ้บาตรพระมากที่สุด ทุกมือของเราขึ้นกับเขา ถ้าวันไหนอาหารมีเยอะ ผมก็จะเป็นคนจัดการเอาคืนไปให้เขา จนกลายเป็นขวัญใจเด็กสลัม”

จนกระทั่งปี 3 ต้องข้ามไปเรียนที่คณะเภสัชศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในจุฬาฯ ก็ได้รับอิทธิพลจากหนังสือนิสิตนักศึกษาของคณะนิเทศศาสตร์ จดหมายข่าวของคณะอักษรศาสตร์ และหนังสือ “สยามมาตาประเทศ” ของพระยาอนุมานราชธน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการตั้งใจเรียนเพื่อไปรับใช้ประเทศ รวมทั้งบทกวีบทนั้น...เพียงหวังจะเฟื่องฟู หรือจึงมุ่งมาศึกษา....

อาจารย์ชยันตเป็นผู้หนึ่งที่สนใจในเรื่องหลักธรรมของพุทธศาสนาอย่างมาก สมัยที่เป็นนักเรียนทุน AFS ที่อเมริกาจะถูกถามเรื่องพุทธศาสนาอยู่บ่อยๆ ทำให้ยิ่งอยากเรียนรู้เพื่อที่สักวันจะได้กลับไปเผยแพร่ให้เขารู้ จนทำให้ได้รู้ว่าได้รู้ได้เข้าใจในสิ่งที่ดีที่สุด เพราะพุทธศาสนานั้นไม่ธรรมดา ยิ่งเมื่อเห็นคุณค่าของศาสนา ก็ยิ่งเห็นคุณค่าของสังคมและการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

เจอนางมิตช่วงสังเกตการณ์เลือกตั้งปี 12

หลังจอมพลถนอม กิตติขจร ยึดเวลาการร่างรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2502 สมัยที่จอมพลสฤษดิ์ยังมีชีวิตอยู่ จนกระทั่ง 10 ปีผ่านไป เสียงเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญก็ดังกระหึ่ม จอมพลถนอมจึงต้องให้สภาร่างรัฐธรรมนูญผ่านร่างรัฐธรรมนูญออกมาและวางฤกษ์ในการพระราชทานรัฐธรรมนูญไว้ในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 ต่อมาก็เปิดให้มี

การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 ซึ่งนิสิตนักศึกษาหลายสถาบันได้รวมตัวกันตั้งเป็น “กลุ่มนิสิตนักศึกษาสังเกตการณ์การเลือกตั้ง” โดยใช้โรงเรียนนิธิวิทยา บริเวณสามแยกดินแดง เป็นฐานปฏิบัติงาน อาจารย์ชัยนาทเป็นคนหนึ่งที่อาสาสมัครเข้าปฏิบัติงานในนามคณะวิทยาศาสตร์ มหิดล เช่นเดียวกับนายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ เมื่อถึงวันเลือกตั้งก็จะมีรถไปส่งตามหน่วยเลือกตั้งต่างๆ จนมาเกิดเหตุแถวยานเกราะ อันเป็นถนัดที่ตั้งของหน่วยทหาร นักศึกษาได้รับแจ้งว่ามีการเวียนเทียนเลือกตั้งของทหาร เขาจึงได้รับมอบหมายให้มาสังเกตการณ์

“เมื่อมาถึงก็พบว่ามีการเวียนเทียนจริง เลยถ่ายรูปเก็บไว้ แต่ก็ปรากฏว่าถูกทหารโคดเข้ามาแย่งกล้อง แล้วถอดเอาฟิล์มไป แต่ก็ไม่ได้ทำร้ายอะไร ซึ่งอาจเป็นเพราะมีคนอยู่ในเหตุการณ์จำนวนมาก หนังสือพิมพ์ก็ถ่ายรูปกันใหญ่ พรรคพวกที่ธรรมชาติเห็นว่าเรื่องนี้ต้องแจ้งความ ก็ไปแจ้งที่สน.บางซื่อ ปรากฏว่าผู้บังคับบัญชาเขาตามมาขอโทษขอโพยถึงโรงพัก เราก็ไม่ได้เอาเรื่องอะไร เขาก็ไม่ได้ข่มขู่อะไร แต่เราก็ไม่กล้าเดินไปแถวนั้นอีกพักใหญ่ เหตุการณ์นั้นทำให้เรารู้ว่าอำนาจมีคัมมันมีจริง”

ทั้งนี้ ต่อมากลุ่มนิสิตนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์เลือกตั้งได้จัดพิมพ์หนังสือ “ประเมินผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี 2512” ออกจำหน่ายเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2512 ด้วย

เมื่อจบจากคณะเภสัชศาสตร์ เขาไปทำงานบริษัทเอกชนอยู่ราว 1 ปี จึงไปเรียนต่อด้านบริหารกิจการสาธารณะที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หรือนิด้าเมื่อจบก็มุ่งมั่นที่จะเข้ามาทำงานในกระทรวงสาธารณสุขเพราะอยากเป็น “ของจริง” ในกระทรวง ช่วงที่กำลังมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเพื่อกระจายอำนาจมากขึ้น โดยได้เข้าไปมีบทบาทในสำนักนโยบายและแผน ก่อนที่จะลาออกมาเป็นอาจารย์ในคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหิดล จนถึงปัจจุบัน

‘พิวัฒน์ โปษยานนท์’ อาสาเริ่มเตรียมทหาร สนองพระราชปณิธาน “พระราชบิดา”

ขณะที่บรรยากาศแวดล้อมในรั้วมหาวิทยาลัยช่วงดังกล่าว อบอวลไปด้วยความรื่นเริงบันเทิงใจ เน้นหนักไปในทางไร้สาระ แต่ในขอบเขตทั่วประเทศโดยเฉพาะภาคอีสาน การก่อรูปขบวนการต่อสู้ของประชาชนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.) เริ่มขยายวงกว้างและรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ ขณะที่สงครามกึ่งเอกราชของเวียดนามก็ทำให้สหรัฐอเมริกาติดหล่มลึกลงทุกที ทั้งพยายามดึงไทยเข้าร่วมติดกับดักนี้ ด้วยทั้งการใช้ไทยเป็นฐานทัพ จนถึงขั้นใช้กองทัพไทยไปปราบแทน ความต้องการแพทย์ในวงการทหารเริ่มมีสูงขึ้น ขณะที่ผู้เจ็บป่วยส่วนใหญ่ก็ไม่ยอมสมัครเป็นแพทย์ทหาร รัฐบาลจอมพลถนอมจึงเตรียมแผนที่จะใช้โรงเรียนแพทย์ที่มีอยู่แล้ว ผลิตแพทย์ทหารทางลัด

แต่ก่อนที่แผนการดังกล่าวจะเริ่มขึ้น จู่ๆในปี 2509 นักเรียนเตรียมทหารพิวัฒน์ โปษยานนท์ บุตรชาย ร.อ.ธนา โปษยานนท์ เสรีไทยสายอังกฤษที่โคตรर्मลงมาพร้อม ศ.นายแพทย์จรูญ บุรี อดีตคณบดีคณะแพทยศาสตร์รามาริบัติ ก็ตัดสินใจสมัครเรียนแบบเตรียมทหาร มาสมัครเข้าเรียนในคณะสาธารณสุขศาสตร์ก่อน 1 ปีเพื่อเรียนวิชาพื้นฐานโดยเฉพาะด้านชีววิทยา จากนั้นในปีต่อมาจึงสอบเข้าเรียนในคณะแพทยศาสตร์รามาริบัติได้เป็นรุ่นที่ 3

อาจกล่าวได้ว่า นศพ.พิวัฒน์ เป็นตัวแทนกลุ่มคนที่ก้าวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยด้วยความคิดที่ชัดเจนในตัวเองและมีวิถีดำเนินชีวิตต่างไปจากนักศึกษาส่วนใหญ่ในช่วงนั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะอิทธิพลจากผู้เป็นพ่อและ ศ.นายแพทย์จรูญ ที่ขณะนั้นอยู่ในฐานะแกนสำคัญในการปลูกปั้นคณะแพทยศาสตร์รามาริบัติให้เข้มแข็ง

“ขณะที่โครงการแพทย์ทหารยังไม่มี ความชัดเจน ผมใช้เวลาคิดอยู่ 6 เดือนจึงตัดสินใจว่าจะลาออกมาเรียนหมอแน่ ไปกราบสมเด็จพระราชบิดาแล้ว

ว่ายังงั้นผมต้องเข้าไปได้ เพื่อตามรอยท่าน ตอนแรกสอบไม่ได้ มาสอบได้ เพราะตอนอยู่สาธารณสุขเรียนวิชาพวกนี้เยอะ พอปี 2511 ผมขึ้นเตรียมแพทย์ ปี 2 นักเรียนแพทย์ทหารรุ่นแรกถึงเข้ามา”

นสพ.พิพัฒน์เป็นนักกิจกรรมที่ฉีกตัวจากกระแสบันเทิงเริ่มมีย่ไปสู่ การพยายามหาแก่นสาระของชีวิต โดยมุ่งไปที่กิจกรรมค่ายอาสาของฝั่งศิริราช

“ยุคนั้นค่ายอาสาเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เห็นความเป็นจริงของประชาชน ผมก็ไปออกค่ายของอาจารย์อวย เกตุสิงห์และอยู่ในกลุ่มนี้ตลอด จนสนิทกับ อาจารย์ฝั่งศิริราชเพราะเข้าไปคลุกอยู่กับค่ายอาสา อาจารย์ทางค่ายอาสาที่นี่ หุ่่มเตด้วยกันมาก พอข้ามมารามาธิบดี แล้วมาอยู่กับงานเวชศาสตร์ชุมชน ก็ รับกันเลย”

รังประธานชมรมพุทธ-ติงรามาสู่สวนโมกข์

นสพ.พิพัฒน์ยังเป็นนักศึกษากลุ่มแรกๆที่สนใจศึกษาพระพุทธศาสนา อย่างจริงจัง สวนทางกับการใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อของคนส่วนใหญ่ จนรังตำแหน่ง ประธานชมรมพุทธศาสตร์และวัฒนธรรมไทย และเห็นว่าวิชาเลือกที่จำเป็น วิชาหนึ่งของแพทย์คือ “ธรรมะ” เพื่อจะได้ศึกษาให้ลึกถึงความเป็นคนอย่างแท้จริง

“ก็มีโอกาสได้จัดกิจกรรมให้หมอได้ผ่านหลักสูตรวิชาเลือกนี้โดยจัด ไปบวชที่สวนโมกข์ของท่านพุทธทาส ผมก็บวชพร้อมกับประสาร มฤค พัทธกัณฑ์แหละ บวชกันเอง แล้วจึงค่อยมาจัดให้เขารวมกันคิดแล้วว่ากันต่อ ตอนนั้นอาจารย์ก็ยังไม่ได้มาเกี่ยวข้องอะไร มาสนับสนุนทีหลัง”

จากพื้นฐานดังกล่าว หลังจบจากรามานายแพทย์พิพัฒน์เลือกไปใช้ ทุนที่โรงพยาบาล จ.น่านในขณะที่สถานการณ์สู้รบในพื้นที่ระหว่างกำลังของ ทางการกบฏบวชติดอาวุธของพคท.เริ่มร้อนแรง ทั้งนี้เพราะมีความศรัทธาใน การอุทิศตนเพื่อชาวบ้านที่ยากจนของแพทย์รุ่นที่ อย่างนายแพทย์บุญยงค์ วงศ์ รักมิตร ซึ่งในขณะนั้นถือเป็น แบบอย่างของแพทย์เพื่อวิชาชีพที่โดดเด่นที่สุด

คนหนึ่งแห่งยุค โดยเดิมเขาตั้งใจว่าเมื่อใช้ทุนครบ 2 ปีแล้ว ก็จะอาสาสมัครทำงานอยู่ที่นั่นต่อ แต่ต่อมาจึงได้มาเรียนต่อด้านเวชศาสตร์ชุมชนและเข้าเป็นอาจารย์ในวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า โดยยอมรับว่าระหว่างเรียนที่คณะแพทยศาสตร์รามธิบดี อาจารย์ 2 พี่น้องเสรีไทยคือ ศ.นายแพทย์เปรม บุรี และศ.นายแพทย์จรูญ บุรี มีส่วนให้แนวคิดในการทำประโยชน์เพื่อสังคมและชาติบ้านเมืองอย่างมาก

ปัจจุบัน พ.อ.นายแพทย์พิพัฒน์ โปษยานนท์ เป็นรองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ทหาร สังกัดกรมการแพทย์ทหารบก (พ.ศ. 2546)

‘วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒนวงศ์’ จุดประกายท้าทายโบสถ์

ยุคต่อมา แม้กิจกรรมบันเทิง ซ้อมเชียร์และรับน้องในรั้วมหิดลจะยังคงมีฐานะครอบงำ แต่ก็เริ่มถูกท้าทายจากนักศึกษารุ่นใหม่ๆ ที่ก้าวเข้ามา ซึ่งแทนที่ความคิดแอนด์ระบบจะเกิดขึ้นและต่อสู้เพียงลำพังอย่างโดดเดี่ยว ก็มีลักษณะรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนมากขึ้นจากโรงเรียนเดิม

ในปี 2511 นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒนวงศ์ กับเพื่อนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาห้องเดียวกันคือนายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัณดิกุล ก็ก้าวเข้ามาเป็นน้องใหม่แพทย์รามารุ่นที่ 3 ด้วยความคิดชนิดแหวกกรอบ ที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยเรียนที่โรงเรียนแสงทองวิทยา หาดใหญ่ โดยเฉพาะจากครูหัวก้าวหน้านาม “สุชีพ ณ สงขลา” ที่สั่งเสียก่อนเข้ามาเรียนต่อกรุงเทพฯ “ถ้าไปเรียนกรุงเทพ อย่าไปดูดีกรมบ้านช่องสวยๆ ให้ไปดูว่าคนล้มเหลวอยู่กันยังไง”

เมื่อก้าวเข้ามาใหม่ๆ มหิดลยังคงอยู่ในยุคสายลมแสงแดด สิ่งที่พบคือ “นักศึกษาชั้นปีที่ 1-2 ไม่ค่อยได้เรียนหนังสือ เพราะมันมีอิสระ เอาแต่ทำกิจกรรมที่เน้นบันเทิง ฟุ้งเฟ้อ ผมจำได้ว่าได้เห็นหนังสือเป็นการภายในจากรัฐบาล ย้ำให้ส่งเสริมระบบประชาธิปไตย ให้นักศึกษาทำกิจกรรมแบบนี้ต่อไป เพื่อ

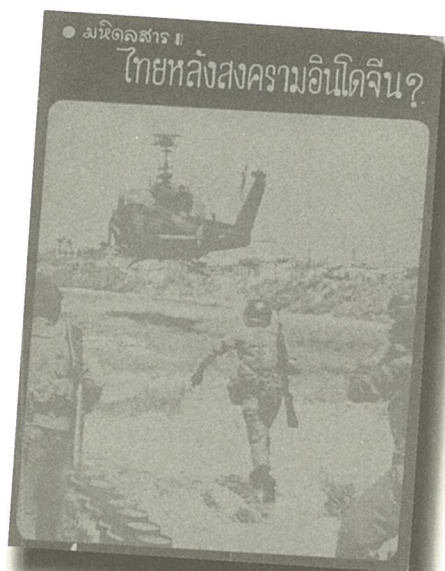
ไม่ให้ไปทำกิจกรรมทางการเมือง เพราะช่วงนั้นกระแสที่แรงๆ ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อความคิดนักศึกษาคือ การที่นักศึกษาฝรั่งเศสพยายามก่อขบวนการมาโค่นล้มประธานาธิบดีชาร์ลส์ เดอโกล การเกิดขึ้นของกองทัพแดงที่โตเกียว รวมทั้งพวกฮิปปี้แควเบิร์กเลย์ มันก่อให้เกิดผลสะท้อนไปทั่วโลก ขณะที่ช่วงนั้นกิจกรรมของนักศึกษาไทยมีแต่ประกวดนางงาม เดินร่ำ และการว๊าก ซึ่งเราก็เริ่มต่อต้าน จำได้ว่าที่รามาศฯ อาจารย์จับจากเมืองนอกเยอะ รู้ว่านักเรียนแพทย์อยากไปเรียนต่อเมืองนอก ก็ผลักดันให้มีการเปิดสอนคอร์สการเข้าสังคมแบบอเมริกัน มารยาทการกินอาหารแบบตะวันตก ขณะที่นักศึกษาก็ยังเอาระบาไปเข้ามาโชว์ที่โรงอาหารในงานปีใหม่”

เขาพยายามทำตามที “ครู” สั่งเสีย โดยแทนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาในชนบทซึ่งถือว่ามีความสาระที่สุด เขากับเพื่อนๆ กลับลงสู่สลัม โดยอาศัยที่เป็นกรรมการนักศึกษาช่วงที่อยู่ปี 2 ได้เริ่มฟอร์มทีมไปสำรวจพื้นที่สลัม โดยใช้แผนที่ของกระทรวงมหาดไทยนำร่อง ช่วงแรกลงไปได้ประมาณ 1 สัปดาห์ก็กลับมาคุยกันกับนศ.บรรจบถึงสิ่งที่เห็น “ทำไมมันถึงต่างกันอย่างนี้”

พัฒนา “กลุ่มห้องสมุด” สู่ “มหิตลสาร”

กลุ่มสลัมเริ่มขยายวงและรวมตัวกันที่ห้องสมุดของสโมสรนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ที่ตึกเคมี ชั้น 2 จนกลายเป็น “กลุ่มห้องสมุด” ซึ่งถือเป็นฐานสำคัญของกิจกรรมด้านขีดเขียนในเวลาต่อมา

“ช่วงนั้นมีไพรัช (นายแพทย์ไพรัช สุภกาญจนกันติ) เป็นแกนกลุ่มห้องสมุด ที่นี่จะเป็นที่นั่งคุย ถกเถียง มีหนังสือให้อ่าน ส่วนหนึ่งก็เป็นหนังสือที่พิวชัย โชควิวัฒน์ เอามาให้ โดยเฉพาะหนังสือรับน้องศิริราชปี 2512 ที่ถือว่าฮือฮามาก ซึ่งต่อมากลุ่มห้องสมุดก็พัฒนามาเป็นกลุ่มทำหนังสือ ซึ่งหลักๆ มี 2 ฉบับคือ “มหิตลสาร” และ “นิสิตนักศึกษาแพทย์สัมพันธ์” ของศูนย์

มนิตลสาร

หนังสือพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหิดล

นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยนั่นเอง โดยรับช่วงต่อจากพี่สุรเกียรติ (นายแพทย์สุรเกียรติ อาชานานุภาพ)”

“หลังจากนั้นเราก็วางแผนกันว่าถ้าเราไม่ต้องการระบบซีเนียร์ตี เราจะทำอะไรกันบ้าง ตอนเป็นน้องใหม่ รุ่นพี่ไม่ค่อยมีใครก้าวน้ำ เราไปกับเขาก็กินแต่เหล้าแล้วเล่า dirty joke พอเราขึ้นปี 2 ผมงับบรรจบ มานะ (นายแพทย์มานะ โรจนวุฒินนท์ บรรณาธิการมหิตลสารคนแรก) ก็เตรียมไปดึงน้องใหม่มา เช่น จำรัส(นายแพทย์จำรัส สรพิพัฒน์) ซึ่งเป็นรุ่นน้องห้องเดียวกันจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา วันที่เขารับน้องใหม่ที่ชะอำ ตอนกลางคืนก็แยกกลุ่ม เขาพวกนี้ออกมาคุยกันว่าปัญหาบ้านเมืองในขณะนี้เป็นอย่างไร พอผมอยู่ปี 3 จำรัสอยู่ปี 2 ก็เข้าไปในห้อง L 01 พอว่าเกอร์ปี 2 ลงมือว่าเกอร์ก็เริ่มต่อต้านไม่เห็นด้วย จำรัสก็ลุกขึ้นไปบอกว่าไม่ต้อง พวกนั้นโกรธมากจะมายี้ผม จำได้ว่าวุฒิพงศ์ เปรียบจรรยาวัฒน์ ซึ่งตอนนั้นอยู่ปี 1 ก่อนจะได้ทุนชิงส์ไปเรียนต่อ เข้ามาร่วมไว้ แล้วบอกว่า พวกนี้มันไม่เคารพรุ่นพี่ แล้วจะให้เราเคารพได้ยังไง หลังจากนั้นกิจกรรมพวกนี้ก็หายไป แต่ก็ยังมีเผชิญหน้ากันเวลาจัดงาน ผมงก็คอยหนีๆ รุ่นน้องก็จะมาช่วย protect ไว้ ตอนนั้นผมเป็นกรรมการปกครอง พวกว่าเกอร์จะมีปัญหาเรียนไม่ค่อยดี เราก็ต้องคอยหาทุนให้ พอปี 4 ผมงก็เป็นประธานกรรมการปกครอง ก็ไม่มีใครมาต่อแยด้วย และในช่วงที่เป็นกรรมการปกครอง ผมงก็ไปหารุ่นน้องๆปี 1 มาช่วยงาน ก็มี 2 คนคือ สงวน(นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์) และวินัย (วินัย พัวงามประเสริฐ นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์-เสียชีวิตแล้ว) ก็บอกเขาว่าวินัยไปดูชีวิตมหิตลของเรายังขาดอะไร เขาก็กลับมาบอกว่าธงชาติของเราไม่สวย ไม่เรียบร้อย ตอนนั้นเขายังไม่มีความคิดเรื่องพวกนี้ เราก็พยายามให้เขาคิดว่าจะทำกิจกรรมทางสังคมยังไง จะพัฒนานักศึกษาให้ก้าวน้ำยังไง ซึ่งตอนหลังเขาก็พัฒนาของเขาเอง”

รูปแบบกรรมการปกครองดังกล่าว นายแพทย์วีระศักดิ์กล่าวว่า เกิดขึ้นตั้งแต่รามาฯรุ่นแรก โดยมีอาจารย์ประคน จาติกวณิช ซึ่งเป็นอาจารย์ฝ่าย

กิจกรรมนักศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์ในขณะนั้นเป็นผู้ผลักดันริเริ่ม โดยเอาแนวคิดมาจากประสบการณ์ที่เคยเป็น Student Union leader สมัยเรียนอยู่ออสเตรเลียมาประยุกต์ใช้ โดยกรรมการปกครองจะมีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยร่วมกับ อาจารย์ ร่วมพิจารณาทุน เปรียบกับอาจารย์เรื่องสวัสดิการ เป็นต้น ขณะที่ประธานนักศึกษาแต่ละชั้นปีจะมีหน้าที่ด้านการจัดงาน จัดไปเที่ยว หรือ ใช้เงินทำโครงการต่างๆ เป็นหลัก

สัมผัสทั้งพุทธและฆัมขั Liberal ผังรามา

ในมุมมองของนายแพทย์วีระศักดิ์ในช่วงนั้นการเรียนในชั้นปริคคณิกปีที่ 3 เป็นจุดเปลี่ยนทางความคิดที่สำคัญจากการที่นักศึกษาจะเรียนอย่างใกล้ชิดมากกับอาจารย์ฝรั่ง

“เพราะปี 3 รามาสอนโดยอาจารย์ฝรั่งเกือบหมด มัน Liberal มาก ความคิดเป็นระบบ การสอนเป็นระบบ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์จากรีอ็อคกี้เฟลเลอร์ พวกเราก็ได้ความคิดที่เป็น Liberal จากฝรั่ง นอกจากนั้นก็ยังมีอาจารย์ที่จบจากเมืองนอกเยอะ เช่น อาจารย์ยังยุทธ ยุทธวงศ์ อาจารย์สุธีรา ทอมป์สัน ซึ่งช่วงปี 3 ผมสมัครเป็นผู้ช่วยวิจัยของอาจารย์สุธีรา ขณะทำงานก็จะคุยกันเรื่องเวียดนาม อาจารย์มีอิทธิพลต่อพวกเรามาก เพราะมาทางสายคริสต์ที่ไม่นิยมความรุนแรง พวกนี้จะมีเทคนิคว่าเดินขบวนอย่างไร ที่จะไม่ให้เราบาดเจ็บ ทำอย่างไรไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามโกรธ เป็นสายมาร์ติน ลูเธอร์คิง”

นอกจากการตั้งกลุ่มอ่านและถกเถียงกันแล้ว ยังมีกิจกรรมฝึกพูดที่เริ่มมีรูปแบบและเนื้อหาที่แหวกกรอบเดิมๆมากขึ้น

“มีการไปเชิญทีมนัสนัน มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นนักพูดที่มีสไตล์ต่อต้านรัฐบาลมาเป็นวิทยากรฝึกพูดในที่ชุมชน เขาบอกผมว่า หมอคนนี้ไม่ควรเป็นหมอ ควรเป็นทนายเพราะพูดดี เลยเชิญผมไปพูดที่ธรรมศาสตร์เรื่องต่อต้านสงครามเวียดนาม ทหารอเมริกันเป็นยังไง เรากำลังค้าสงครามยังไง ตอนนั้นไม่

หนังสือของคำขมุกขมูตคำล่ำลึงและประเพณี มหิดล

ค้อยมีใครสนใจเท่าไร แต่เราก็เริ่มเชื่อว่ามันไม่ถูกต้องที่อเมริกันมาใช้ประเทศไทย
เป็นฐาน”

แม้กลุ่มนศ.วิระศักดิ์จะเป็นตัวแทนของนักศึกษาที่ต้องการแสวง
กรอบออกมาสัมผัสปัญหาและความเป็นจริงในสังคมมากขึ้น แต่ก็ได้มีโอกาส
เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญในยุคแสงหาคุณค่าของชีวิต คือ การเรียนรู้พุทธศาสนา

“ตอนแรกผมยังไม่รู้จักท่านพุทธทาส แต่คนเริ่มรู้จักกันบ้างแล้ว ก็
เลยพาเพื่อนไปหาท่านที่สวนโมกข์ ไปฟังเทศน์ไปคุยกับท่าน เห็นวิถีคิดของ
ท่านว่าต่างจากพระทั่วไปชัดเจน และเราก็คิดว่าเป็นวิถีคิดที่ถูก ท่านจะเน้น
สอนให้เราไม่ยึดติดกับความพุ่มพวย ไม่เห็นแก่ตัว พยายามหาคุณค่าของชีวิต
ซึ่งมีนักศึกษามหิดลลือเลื่องมาก ไปบวชที่สวนโมกข์ แต่ผมเองไม่ได้บวช หาก
มองย้อนกลับไปแล้วพบว่าช่วงชีวิตหนึ่งของนักศึกษาฝ่ายก้าวหน้า มักไปที่สวน
โมกข์ คิดว่าท่านมีอิทธิพลต่อความคิดของนักศึกษาระดับหนึ่ง แต่ไม่รู้จุดเริ่ม
ต้นในมหิดลมาจากใคร ลักษณะจะเป็นแบบบอกกันปากต่อปาก บอกว่าคุณนั่ง
รถนี้ไปลงไชยา แล้วนั่งมอเตอร์ไซด์ต่อ อะไอย่างนี้ ขณะที่ช่วงนั้นอาจารย์
มหิดลส่วนหนึ่งจะนิยมกิตติคุณโท พยายามพานักศึกษาไปที่จิตตภาวัน ที่ชลบุรี”

ส่วนงานด้านกายอาสนั้น เช่นที่กล่าวมาแล้วคือกลุ่มของนศ.วิระ
ศักดิ์จะเน้นสัมผัสปัญหาสังคมในเมืองและวางฐานงานด้านนี้ไว้ต่อเนื่อง จนหลัง
14 ตุลาคม 2516 ยังสามารถชักชวนอาจารย์แพทย์ เช่น ศ.นายแพทย์อรรถสิทธิ์
เวชชาชีวะ ศ.นายแพทย์ศิริระ บุญรัตเวช เข้าร่วมลงพื้นที่ในสลัมคลองเตย
อย่างไรก็ตาม จากการที่ได้มีโอกาสไปเกาะติดกิจกรรมของกลุ่มนิสิตนักศึกษา
บูรณะชนบทบางช่วง จึงได้ร่วมค่ายฝึกกำลังคนที่เน้นการพูดคุยถกเถียงใน
เรื่องต่างๆ ประสานไปกับการใช้แรงงาน โดยมุ่งให้นักศึกษาได้เข้าใจในเรื่อง
ราวต่างๆ และสร้างจิตสำนึกเพื่อสังคมขึ้น

นายแพทย์วิระศักดิ์จบการศึกษาปี 2517 จากนั้นไปเป็นแพทย์ฝึกหัดที่
โรงพยาบาลนครราชสีมา และเป็นแพทย์ใช้ทุนที่โรงพยาบาลด่านขุน
ทด ก่อนกลับมาเรียนต่อด้านอายุรศาสตร์เขตร้อน แล้วจึงกลับไปทำงานที่โรง
พยาบาลนครราชสีมาได้ระยะหนึ่ง ก็ขอย้ายมาโรงพยาบาลหาดใหญ่ที่เป็นบ้าน
เกิด ก่อนตัดสินใจเข้าร่วมการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธเมื่อปลายปี 2520 ปัจจุบัน

เป็นหัวหน้าหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ที่มีผลงานทางวิชาการมากมาย และเป็นศิษย์เก่าตัวอย่าง ของคณะแพทย
ศาสตร์รามธิบดี ประจำปี 2545

‘ไพรซ์ สุภากาญจนกันต์’ สวมบทประธานชมรมฝึกพูด

ในยุคแห่งการแสวงหาดังกล่าว การมีกลุ่มเพื่อนมาจากโรงเรียนเดียวกัน
ทำให้แต่ละคนไม่ก้าวเดินไปอย่างโดดเดี่ยวเหมือนรุ่นพี่ๆ ก่อนหน้า มี
ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง ก็คือการที่รุ่นพี่ในมหาวิทยาลัย
พยายามกลับไปเชื่อมโยงรุ่นน้องๆ ในโรงเรียน เพื่อถ่ายทอดความคิด
ให้เข้าใจถึงปัญหาที่เป็นจริงในสังคมและก้าวตามเข้ามาเพื่อรวมเป็นกลุ่มก้อน
มากขึ้นในการร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมแนวใหม่ ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับ ดังเช่น
การที่นศพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒนวงศ์ พร้อมทั้ง นศพ.บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล
พยายามกลับไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกับรุ่นน้องห้องคิงโรงเรียนเตรียมอุดม
ศึกษา อย่าง ไพรัช สุภากาญจนกันต์ และจรัส สรพิพัฒน์ จนเมื่อทั้ง 2 คน
ตามเข้ามาสู่รั้วมหิดล ก็เป็นกำลังสำคัญในการร่วมผลักดันกิจกรรมก้าวหน้าให้
ขยายวงออกไป

นายแพทย์ไพรัช รองผู้อำนวยการโรงพยาบาลแม่กลอง 2 ในปัจจุบัน
กล่าวย้อนไปถึงอดีตเมื่อปี 2512 ที่เข้ามาเป็นน้องใหม่ในคณะวิทยาศาสตร์
ก่อนข้ามไปศิริราชใน 2 ปีต่อมาว่า ความรู้สึกแรกที่เข้ามาไม่ต่างจากรุ่นพี่ทั้ง 2
มากนัก คือไม่พอใจกิจกรรมไร้สาระ

“สมัยเรียนที่เตรียมฯ ก็ไม่ได้สนใจปัญหาต่างๆ มากนัก แต่ต่อมาอาจ
มีส่วนจากที่พี่วีระศักดิ์พูดคุยให้ฟังบ้างตอนรับน้องเตรียมอุดม พอเข้ามาคณะ
วิทยาศาสตร์แรกๆ ก็เห็นว่ากิจกรรมในช่วงนั้นมันไร้สาระ มีแต่เดินรำ ที่มาเริ่ม
สนใจก็คงเพราะมีกลุ่มเสวนาที่เชิญคนนอกที่มีมุมมองที่กว้างและลึกมาพูด ไม่
ว่าจะเป็น อนุช อภาภิรม วิทยากร เชียงกุล สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ตอนนั้นการจัด

กิจกรรมนี้เพียงต้องการให้นักศึกษาได้เปิดหูเปิดตาให้กว้างขึ้น มองไปนอกมหาวิทยาลัยมากขึ้น อาจเรียกได้ว่ารุ่นพี่วิระศักดิ์กับรุ่นผมเป็นรุ่นแสวงหากัน หน่อย พอรุ่นต่อมาก็เริ่มแรงแล้ว ขณะนั้นแม้มหาวิทยาลัยอื่นจะมีการรวมตัวเป็นกลุ่มอิสระชัดเจน เช่นสภาน้ำโดม หรือกลุ่มฟื้นฟูโชดัสใหม่ แต่มหิดลยังไม่มี 2 รุ่นนี้ก็เจอกัน แลกเปลี่ยนกันแต่ไม่ได้รวมกันเป็นกลุ่มก้อนอย่างชัดเจนเช่นที่อื่น จะเป็นการแทรกเข้าไปในกลุ่มนั้นกลุ่มนี้มากกว่า และช่วงนั้นก็ไม่มีกระแสด้านที่รุนแรงและชัดเจนอะไร เราแค่ไม่ชอบกิจกรรมเชียร์แบบเดิมๆ ก็ไม่เข้าร่วม ซึ่งทำให้มีขัดกันบ้างเล็กน้อยเท่านั้น”

ซึ่งต่อมา นศพ.ไพรัชก็ก้าวขึ้นมาเป็นประธานชมรมฝึกพูด ที่มีการเชิญนักพูดเด่นๆในช่วงนั้น ไม่ว่าจะเป็นทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ไชแสง สุกใส มาเป็นแบบอย่างให้เรียนรู้ แม้เมื่อข้ามไปฝั่งศิริราชแล้ว เขาก็ยังข้ามกลับมาฝั่งคณะวิทยาศาสตร์เป็นประจำ เพราะที่ศิริราชยังเต็มไปด้วยบรรยากาศสนุกรักๆ และการรับน้องที่รุนแรง ไม่ค่อยมีกิจกรรมทางสังคมหรือทางปัญญา นอกจากค่ายอาสา ขณะที่ฝั่งคณะวิทยาศาสตร์ เริ่มมีการยกประเด็นปัญหาสังคมด้านต่างๆมาถกเถียงกันถึงหนทางแก้ไข โดยที่มินิสิตแพทย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาร่วมวงด้วยเป็นประจำ เช่น นศพ.ชูชัย ศุภวงศ์ และนศพ.สาธิต อาชานานุภาพ เป็นต้น

‘จาร์ส-พงศ์พัฒน์’ แแกนเชื่อมกลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณะชนบท

ขณะที่นายแพทย์จาร์ส สรพิพัฒน์ ก็กล่าวเช่นเดียวกันว่า เริ่มต้นตัวมองเห็นปัญหาสังคมที่คอนเรียนอยู่เตรียมอุดมศึกษา แล้วมีรุ่นพี่ทั้ง 2 คนนี้ซึ่งมีแนวคิดต่อต้านระบบชีเนียร์ตี กลับมาเยี่ยมรุ่นน้อง พารุ่นน้องไปเที่ยว ทำให้ค่อยๆ ชิมรสชาติความคิดดังกล่าวจนเมื่อข้ามมหิดลจึงได้มารวมเป็นกลุ่มก้อนกับรุ่นพี่ กิจกรรมสำคัญในขณะนั้นคือกลุ่มห้องสมุด และชมรมฝึกพูด และจากจุดนี้ก็ทำให้ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมกับมหาวิทยาลัยอื่น โดยผ่านกลุ่มนิสิต

นักศึกษานูรอะชนบท ซึ่งเป็นที่รวมปัญญาชนขบถจากสถาบันต่าง ๆ มาตั้งแต่ประมาณปี 2509 ทั้ง นศพ.วิชัย โชควิวัฒน์ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล สุภาพ พัส่อง ชูศิลป์ วัฒนา สมชาย หอมละออ วิรติ ศักดิ์จิระภาพงศ์ พิรุณ ฉัตรวณิชกุล จรัส ดิษฐาภิชัย อรธรรม ตั้งสัจพจน์ ชัยณรงค์ เตชะรัชกิจ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ เป็นต้น โดยสมชาย หอมละออ รับหน้าที่ประธานกลุ่มคนแรก ต่อมาคือชัยณรงค์ เตชะรัชกิจ ตามมาด้วยทวีทอง หงส์วิวัฒน์ และสุริชัย หวันแก้ว

นายแพทย์พงศ์พัฒน์ ปธานวนิช ผู้บริหารกลุ่มโรงพยาบาลมหาชัย ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มนิสิตนักศึกษานูรอะชนบทอย่างค่อนข้างต่อเนื่องในช่วงปี 2512-2513 เล่าถึงบรรยากาศในอดีตว่า จุดเด่นของกลุ่มนี้คือการใช้ระบบ study group

“คนที่อยากรู้เรื่องนอกมหาวิทยาลัย เย็นๆ ก็ชวนกันมาเจอที่นี่ คือที่เชิงสะพานหัวช้างซึ่งเป็นจุดใจกลางเมือง มาไม่ยาก ทั้งยังมีเพื่อนเยอะ มีอะไรก็แลกเปลี่ยนกันได้ นอกนั้นยังมีจุดเด่นที่มีค่ายระหว่างมหาวิทยาลัยซึ่งไม่เน้นสร้างถาวรวัตถุ แต่เน้นการส่งเสริมอาชีพและให้ความรู้กับชาวบ้าน ปีหนึ่งก็จะจัดครั้งหนึ่ง ซึ่งมีทั้งที่สระบุรี โคราข รวมทั้งเคยไปนั่งพูดคุยถกเถียงกันที่ไร่ที่คำสิงห์ ศรีนอก เพราะสมัยก่อนไม่ค่อยมีที่จะไป คนที่มีบทบาทมากในนี้ ก็มักเป็นตัวหลักในกลุ่มอิสระแต่ละมหาวิทยาลัย เช่น กลุ่มผู้หญิง และสภาน้ำโดม ที่ธรรมศาสตร์ กลุ่มสภากาแฟของเกษตรศาสตร์ คิดว่าแนวคิดเรื่องนูรอะชนบทในกลุ่มนี้มาจากอิทธิพลความคิดของอาจารย์สด คุรุเมะโรหิต รวมทั้งอาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ด้วย”

แม้เมื่อขึ้นชั้นปีที่สูงขึ้น เรียนหนักขึ้น รุ่นพี่ที่เคยเข้าร่วมในกลุ่มนูรอะชนบทก็ยังพยายามดึงรุ่นน้องเข้าไปเชื่อมสัมพันธ์ โดยรุ่นหลังๆ ที่ตามเข้าไปรวมก็เช่น นายแพทย์อัทธิ จันทศิริกาญจน์ นายแพทย์สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ แพทย์รามาริษดิรุ่น 8 เป็นต้น ซึ่งต่อมาก็ได้เข้าร่วมในการบริหารงานกลุ่มโรงพยาบาลมหาชัยด้วย

‘ประยงค์ เต็มขวาลา’ นายกาเลือกตั้งคนแรก

นักกิจกรรมอีกคนในช่วงเดียวกันที่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนในการพลิกโฉมหน้าโครงสร้างกิจกรรมนักศึกษาให้มีรูปแบบและสาระที่แตกต่างไปจากเดิมในฐานะเป็นนายกสโมสรนักศึกษามหิดลคนแรกที่มาจากการเลือกตั้งของนักศึกษาโดยตรง นั่นคือ นายแพทย์ประยงค์ เต็มขวาลา

หากย้อนอดีตกลับไปช่วงก่อนที่จะก้าวเข้าสู่รั้วมหิดลในปี 2510 เขาเป็นเด็กนักเรียนบ้านนอกคนหนึ่งที่เคยโตมาจากครอบครัวชาวจีนในอำเภอคง อำเภอที่แห้งแล้งที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา ที่ฝันอยากเป็นปลัดอำเภอกินเงินเดือน 750 บาท แต่เมื่อสอบเข้าเรียนใน ร.ร.เตรียมอุดมศึกษาได้เป็นคนแรกของอำเภอ แนวคิดก็เปลี่ยนไปตามค่านิยมในยุคนั้นที่ไม่มุ่งไปเรียนแพทย์ ก้าวสู่ ในที่สุดก็ตัดสินใจเลือกเรียนแพทย์ที่ศิริราช โดยมีเพื่อนรักจากโคราชบ้านเดียวกันคือนายแพทย์ปราชญ์ บุญยวิโรจน์วงศ์ เข้ามาเรียนด้วย เมื่อก้าวเข้ามาใหม่ ๆ เขาเริ่มสนใจในกิจกรรมโดยได้ริเริ่มก่อตั้งชุมนุมนิสิตนักศึกษาชาวโคราชขึ้น เพื่อรวมกลุ่มชาวโคราชที่มีอยู่ตามสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ไปร่วมทำกิจกรรม ซึ่งหลักๆ ก็คือการออกค่ายไปพัฒนาจังหวัดบ้านเกิด และเพราะเข้าไปคลุกกับกิจกรรมตั้งแต่ปีแรก ทำให้ส่งผลกระทบการเรียนจนต้องซ้ำชั้น 1 ปี

ในปี 2516 ขณะที่สถานการณ์แวดล้อมทางสังคมกำลังร้อนแรงหนักขึ้น ด้วยความไม่พอใจของผู้คนที่มีต่อฝ่ายปกครอง กลุ่มกิจกรรมที่ร่วมงานกันมากำลังจะจบการศึกษาออกไป ขณะที่เขายังต้องเรียนอยู่อีก 1 ปี เพื่อนๆ จึงผลักดันให้เขาลงสมัครเป็นนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล หรือส.ม.ม. ในยุคเปลี่ยนผ่าน ทั้งที่ความตั้งใจเดิมต้องการทำหน้าที่แค่เป็นปฎิคมช่วยจัดการงานต่างๆ เท่านั้น แต่ผู้สนับสนุนกลับเห็นว่าไหนๆ ลงสมัครแล้ว ก็ให้ลงสมัครนายกฯ เสียเลย

“เดิมโครงสร้างสโมสรนักศึกษามีคณะกรรมการที่มาจากผู้แทน

คณะละ 2 คน ที่นักศึกษาในคณะเลือกขึ้นมา แล้วมาเลือกกันว่าใครจะเป็นนายกสโมสร แล้วมหาวิทยาลัยก็แต่งตั้ง ซึ่งโดยมากจะเป็นคนจากศิริราช เพราะเป็นพี่ใหญ่ซึ่งหมายถึงว่านายกสโมสรฯศิริราชก็จะเป็นนายกสโมสรมหิดลโดยปริยาย แต่รุ่นผมจะเป็นรุ่นแรกที่ทำให้นักศึกษาเลือกนายกสโมสรฯโดยตรง โดยฟอร์มทีมขึ้นมาและมีการหาเสียง นอกจากที่ศิริราชแล้ว หลักๆก็คือที่คณะวิทยาศาสตร์จำได้ว่าหมอปราชญ์เป็นคนขับรถพาผมไปหาเสียงถึงศูนย์ฝึกอบรมฯของคณะสาธารณสุขศาสตร์ที่สูงเนิน”

การลงสมัครแข่งขันเป็นทีมในช่วงนั้นแบ่งเป็น 2 ทีม โดยที่ยังไม่มีการก่อรูปเป็นพรรคการเมืองคือ ทีมแรก นศพ.ประยงค์ สมัครเป็นนายกสโมสรฯ มินศพ.เชิดชัย ตันติศิรินทร์ จากฝั่งศิริราชเช่นกันเป็นอุปนายกฯ ส่วนทีมที่ 2 มี วิเชียร กุศถวัธ จากคณะเภสัชศาสตร์ สมัครในตำแหน่งนายกสโมสรฯ โดยมี นศพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ จากฝั่งรามฯเป็นอุปนายกฯ และมี เมธี จันทจักรุณณ์ ร่วมอยู่ในทีมนี้ด้วย

“ก่อนหน้านี้นผมเป็นประธานจัดงานบอลล์ จัดงานเยอะมาก อาสาพัฒนาบอลล์ โคราชบอลล์ เวลาหาเสียง ทีมตรงข้ามก็จะบอกว่าสงสัยปีนี้มหิดลจะมีงานบอลล์ 365 วัน แต่พอผมได้รับเลือกผมเอนตัวงานบอลล์หมดเลยไม่ให้จัดเลย และก็ไม่มีความขัดแย้งอะไรกัน เพราะสำนักในช่วงนั้นเริ่มมองเห็นแล้วว่างานบอลล์ไม่ได้รับใช้สังคม ขบวนการนักศึกษาถูกหล่อหลอมจากกระแสในช่วงนั้นแล้วว่าต้องรับใช้สังคม”

จากนั้นมากิจกรรมในอดีตก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ ทั้งโครงสร้าง องค์ประกอบและสาระของกิจกรรมเอง ที่สำคัญคือ มีการตั้งชมรมกิจกรรมต่างๆของนักศึกษาขึ้นมาเป็นครั้งแรก จากเดิมที่อยู่ในรูปของชุมนุม โดยมีขึ้นมากกว่า 30 ชมรม เป็นต้นว่า ชมรมนิมไทย ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ชมรมรัฐศึกษา ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี ชมรมโรตาเรค เป็นต้น ขณะเดียวกันการจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมนักศึกษาก็ขึ้นกับจำนวนสมาชิกของแต่ละชมรม ทำให้ชมรมกีฬา เช่น รักบี้ฟุตบอลที่เคยได้งบ

ประมาณปีละกว่า 30,000 บาท กลับได้ไม่ถึงพันบาทเพราะมีสมาชิกมาสักรแค่ 30-40 คน จนต้องขอเงินอุดหนุนจากมหาวิทยาลัย พร้อมๆไปกับที่แนวคิดกีฬาเพื่อนักกีฬาก็เปลี่ยนเป็นกีฬาเพื่อมวลชนคือให้นักศึกษาได้หัดเล่นกีฬาเพื่อพลานามัยมากขึ้น แทนการแข่งขันเพื่อนำเอาแพ้ชนะ

‘เมธี จันทจารุภรณ์’ จากนักกีฬาสู่นักเคลื่อนไหว

ในช่วงปี 2511 นั้น นอกจากกิจกรรมบันเทิงจะเป็นด้านหลักของมหาวิทยาลัยแล้ว ด้านกีฬาก็ถือว่าเป็นหน้าเป็นตาของสถาบันที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณสูงสุด เมื่อเทียบกับกิจกรรมทั้งหลาย ซึ่งแกนหลักสำคัญคนหนึ่งของกิจกรรมกีฬาที่ต่อมากลายมาเป็นแกนนำสำคัญคนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคมคือ เมธี จันทจารุภรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐานในปัจจุบัน

เมื่อครั้งก้าวเข้ามาในรั้วมหิดลใหม่ๆ ในคณะสาธารณสุขศาสตร์ เขาสมัครเป็นนักบาสเก็ตบอลของมหาวิทยาลัย นอกจากเพราะเป็นความชอบที่มีมาแต่เดิมแล้ว ยังเห็นว่ากิจกรรมกีฬาทำให้ได้มีเพื่อนเยอะ ในช่วงนั้นกิจกรรมบันเทิงเรีงรมย์มักเป็นเรื่องของนักศึกษาที่มีฐานะค่อนข้างดี ขณะที่พวกที่มาจากต่างจังหวัดและฐานะไม่ค่อยดี มักจะเล่นกีฬา

“ตอนนั้นเพิ่งเปลี่ยนจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็นมหิดล เลยมีความคิดว่าทำอย่างไรจะให้นักู้จักชื่อมหิดลเลยก็เห็นว่าก็จะทำประโยชน์ให้คณะ ให้มหาวิทยาลัยได้ ก็คือกีฬา เล่นกันจนมีค่าเป็นชีวิตที่เป็นสุขสนุกสนานมาก ก็ไป join กันกับพวกจัดงานบอล ลีลาศบันเทิง กลายเป็นพวกเดียวกันได้ พอเสร็จจากกีฬาก็มาจัดบันเทิง เลยมีหน้าที่เป็นปฏิคมอีกอย่าง งานปีใหม่อะไรๆ ลอยกระทงอะไร จัดกันอยู่ได้ดีก็กลม ชีวิตมันอยู่ในแวดวงเหล่านี้ เราก็มองว่าเราใช้เวลาส่วนหนึ่งกับมหาวิทยาลัย และอีกส่วนหนึ่งเป็นของเราและก็มองพวกเรียนแล้วกลับบ้านว่าเป็นพวกที่ไม่ให้ความร่วมมือ ช่วง

นั่นผมยังเป็นปฏิคมของชั้น เป็นกรรมการสโมสรของคณะ สมัยก่อนสโมสรมักเน้นเรื่องกีฬา งบประมาณก็จะให้กับกิจกรรมกีฬาเป็นหลัก ออกค่ายเป็นรอง ส่วนเพื่อนที่สนใจเรื่องการเมืองจะเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่เพาะตัวกันศึกษาอยู่ข้างนอก ซึ่งจะมีโอกาสเจอกันทุกครั้งที่มีการจัดสรรงบประมาณของแต่ละคณะ พวกนั้นก็จะมาต่อว่าพวกนักกีฬาว່ว่าทำไมต้องซื้ออะไรมาๆ รองเท้าเอย กางเกงเอย ไซ้ข้อมาก อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เราเริ่มคิด”

แล้วก็มาถึงจุดที่ทำให้มุมมองความคิดของเขาเริ่มเปลี่ยน โดยปีใหม่ 2512 มีการจัดงานฉลองกันใต้ร่มที่ตึกกลม โดยมีนักศึกษาเข้าร่วมจำนวนมาก เช่นเคย

“พอถึงตี 5 ที่ตึกกลมมันเริ่มสว่างแล้ว ตอนหัวค่ำพวกผู้หญิงจะแต่งชุดแม็กซีเดินโซลเหมือนกิ้งกัดไปติดมา ตอนค่ำก็ดูสวยดี แต่ตอนหัวรุ่งเช้า ใกล้เคียงแต่แต่ละคนหน้าอิดโรยหมดสวย เราก็คิดอยู่ในใจ นั่งมอง ช่วงแป๊บเดียวก็เกิดความคิดแปลกๆ ขึ้นมา พอเสร็จงานคนกลับกันหมด เหลือแต่ข้าวของขยะเต็มไปหมด มีเพื่อนเหลืออยู่ 7 คนที่ช่วยกันเก็บกวาด เมื่อคืนเก็บตัวได้เงินเยอะ แต่ตอนนี้ต้องมาเก็บกวาดขวด แก้ว ทำทุกอย่างจนเสร็จ เช้าก็นิมต์พระมาใส่บาตรแล้วก็ยืนมองจนพระเดินลับหายไป มันเป็นภาพที่ตรงข้ามกับเมื่อคืน ก็เกิดคำถามกับตัวเองว่าสิ่งที่เรากำลังทำอยู่นี้มันอะไร ตัวเองคิดว่าเราทำเพื่อคณะเพื่อส่วนรวมตลอด แต่สิ่งที่เราเห็นเป็นอะไร อะไรที่ไร้ประโยชน์กับสังคมบ้าง ทำให้เราเริ่มมามองในคณะ มองเลยไปถึงเพื่อนอีกกลุ่มที่สนใจศึกษาการเมือง เรื่องธรรมะ จึงเข้าไปดูว่าเขาทำอะไรกัน และทำให้รู้ว่าเพื่อนของเราที่มีมุมมองกว้างกว่าที่เราคิดและมีมุมมองที่น่าสนใจ จากนั้นก็เริ่มศึกษา อ่านหนังสือ อ่านหมด เริ่มอ่าน ปัสาย ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ซึ่งทำให้เข้าใจเยอะ มันกระตุกวิธีคิดได้ ก็ได้ข้อสรุปอยู่ประเด็นหนึ่งว่ากีฬาเพื่อการแข่งขันนั้น ไม่ถูกต้องเสียแล้ว กีฬาควรจะมีเพื่อพลานามัย เพื่อความสมบูรณ์ของร่างกายมากกว่า นับจากนั้นเป็นต้นมาที่เคยแข่งขันจนถึงเข้ารอบชิงชนะเลิศได้ก็ไม่เคยชนะเลย เพราะใจเราไม่เร้าร้อน ไม่ต้องการเอาชนะ” จากนั้นมาเขาก็

กลายมาเป็นกำลังหลักคนหนึ่งของกิจกรรมฝ่ายก้าวหน้าทั้งภายในและนอกมหิดลจนถึงช่วง 14 ตุลาคม 2516 และหลังจากนั้น

‘วิเชียร ศุตตวิส’ ย้อนปมเงื่อนมหิดลก้าวกระโดด

หลังจากขบวนเคลื่อนไหวของมหิดลเคลื่อนผ่านยุคสายลมแสงแดดสู่ยุคการแสวงหาคุณค่าของชีวิต จุดเด่นประการหนึ่งคือนักศึกษามหิดลมีการพัฒนาไปสู่กระแสที่ตอบรับกับปัญหาสังคมภายนอกค่อนข้างรวดเร็ว เหตุปัจจัยคืออะไร วิเชียร ศุตตวิส อดีตประธานชมรมสังคมนักศึกษาของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่ก้าวเข้ามาเป็นน้องใหม่ของคณะเภสัชศาสตร์เมื่อปี 2511 เช่นกัน กล่าวว่

“เดิมสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์มีระเบียบว่านายกสโมสรต้องเป็นนักศึกษาปี 4 กรรมการก็เลยเป็นปี 4 หหมด พอรุ่นผม ประชากรส่วนใหญ่ในคณะคือปี 1-2 ที่ทุกคณะต้องมาเรียนรวมกันก่อน 2 ปี พอขึ้นปี 2 เราก็รวมตัวกันสมัครเป็นกรรมการสโมสร เข้ายึดตำแหน่งตั้งแต่อนายกลงมา พอขึ้นปี 3 ผมก็ข้ามไปคณะเภสัชฯ น้องปี 1 ที่ขึ้นปี 2 ก็ขึ้นมาสานต่อเลย โดยไม่ต้องรอถึงปี 4 มันจึงเปลี่ยนอะไรได้เร็วและค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกันในแต่ละคณะเพราะพอทุกคนขึ้นปี 3 ข้ามไปแต่ละคณะ แนวคิดในการทำงานตรงนี้ก็จะต้องติดตัวไปด้วย ผมเข้าไปก็ขอเป็นประธานเชียร์ของมหาวิทยาลัย เพราะน้องใหม่อยู่คณะวิทย์หมด ใครจะมาบังคับน้องปี 1 ไม่ได้ถ้าผมไม่ได้เป็นประธานเชียร์ เขาก็เลยยอมให้เป็น โดยเป็นประธานเชียร์คนแรกที่อยู่ปี 2 จากนั้นก็เป็นธรรมเนียมที่สืบทอดกันมาตลอด จึงเป็นรากฐานที่ทำให้มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงไปเร็ว “

และนี่เสมือนเป็นการปูฐานให้กับความเข้มแข็งของกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในเวลาต่อมา

นอกจากรั้งตำแหน่งประธานเชียร์แล้ว วิเชียรยังเป็นหลักในงานค่าย

ของชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ที่ดำเนินการในชื่อ “ค่ายสโมสรักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล” ที่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ไม่นาน โดยเคยเป็นผู้อำนวยการค่ายสโมสรฯ ซึ่งถือว่าเป็นค่ายใหญ่ที่ได้รับการยอมรับจากนักศึกษาคณะต่างๆ พอๆกับค่ายอาสาของฝั่งศิริราชที่เป็นหลักมาก่อนหน้านั้น นอกจากนี้เขายังเป็นตัวหลักในการประสานงานภายนอก โดยเฉพาะกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ในยุคที่มี นสพ.วรพล เบญจวรรณ จากฝั่งศิริราชเป็นนายกสโมสรนักศึกษามหิดล ซึ่งถือว่าเป็นคนสุดท้ายที่ดำรงตำแหน่งนี้ผ่านระบบเลือกตั้งทางอ้อม จึงทำให้วิเชียรคุ้นเคยกับกรรมการศูนย์นิสิตในยุคก่อน 14 ตุลาคมหลายคน และถูกดึงให้เข้าไปช่วยงานเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งสำคัญๆหลายครั้ง รวมทั้งในเหตุการณ์ 14 ตุลาคมด้วย

‘แหวง ไตจิราการ’ กับสมญา “ท่านมหา”

ในยุคที่การแสวงหาคูณค่าของชีวิตเริ่มก่อรูปแทรกเป็นกลุ่มก้อนเล็กๆ อยู่ในกระแสกิจกรรมบันเทิงเริงรมย์ คนที่นับว่ามีบทบาทโดดเด่นคนหนึ่งในการพยายามนำหลักคิดทางพุทธศาสนามาเป็นคำตอบให้กับยุคสมัย ก็คือ นายแพทย์แหวง ไตจิราการ

สำหรับ นายแพทย์แหวงแล้ว จุดเริ่มต้นที่ช่วยเปิดมุมมองของเขาในวัยเด็ก มาจากครุณิศาสตร์ที่สอนเมื่อเรียนอยู่ชั้น ม.ศ.3 โรงเรียนสหพาณิชย์ แผนกสามัญ ที่สอนวิธีคิดนอกกรอบโดยเปิดอิสระให้อย่างเต็มที่ ทำให้มุมมองต่อโลกธรรมชาติและสังคมเริ่มเปิดกว้างด้วยความกระหายใคร่รู้ จนกระทั่งได้มาพบขุมทรัพย์ทางปัญญาจากงานเขียนของท่านพุทธทาสภิกขุ ที่เพื่อนชื่อวรเดช อมรรพพิพัฒน์ นำมาให้อ่าน จึงเป็นแรงบันดาลใจให้เดินทางไปสวนโมกขพลารามตั้งแต่สมัยเรียนเตรียมอุดมศึกษา โดยหัวใจของหลักธรรมที่ได้ในช่วงนั้นคือ แนวคิดการทำเพื่อส่วนรวม พร้อมๆไปกับที่หนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ และหนังสือจากค่ายสยามรัฐของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

เริ่มเข้ามาอยู่ในความสนใจ จนทำให้เขากลายเป็นลูกค้าประจำของร้านหนังสือ สิกขิตสยาม สามย่าน และได้รู้จัก สุลักษณ์ ศิวรักษ์ จนได้เข้าร่วมวงเสวนาทางปัญญาในสำนักนิตยภัตต่อเนื่องไปโดยปริยาย และเริ่มคุ้นเคยกับผู้แสวงหาทางปัญญาจากมหาวิทยาลัยอื่นๆตั้งแต่นั้นมา

ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าที่มีต่อท่านพุทธทาสปีใหม่ 2510 เขาก็ซื้อหนังสือ “มองด้านใน” ของท่านพุทธทาสแจกเพื่อนนักเรียนและคนรู้จักนับร้อยเล่ม พร้อมชวนให้หันมาสนใจพระพุทธศาสนา ช่วงนั้นแม้จะเป็นเพียงนักเรียน ม.ปลาย แต่เขาก็ได้รู้จักนักคิดในแวดวงปัญญาชนหลากหลายสำนัก ขณะที่ความใฝ่รู้ด้านวิทยาศาสตร์ที่ลึกซึ้งขึ้น ก็ทำให้ได้คุ้นเคยกับธีรยุทธ บุญมี นักเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยที่ต่อมาคือผู้ที่สอบได้ที่ 1 ของประเทศไทยในสายวิทยาศาสตร์และก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำนักศึกษาที่มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ก่อน 14 ตุลาคม 2516

เมื่อเข้ามาเป็นนักศึกษาเตรียมแพทย์รามปี 1 ในปี 2512 เขาถูกรุ่นพี่ คือ พิวัฒน์ โปษยานนท์ ชักชวนให้มาร่วมทำกิจกรรมในชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี จึงได้พยายามนำแนวคิดคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ มาเผยแพร่โดยอาศัยบทบาทหน้าที่ในฐานะเลขานุการนักศึกษาปี 1 นำคำสอนเหล่านี้ติดสลับเปลี่ยนไว้ในห้องบรรยาย L 01 ทุกวัน ขณะเดียวกันก็รับอาสาทำหน้าที่เป็นติวเตอร์ในวิชาต่างๆในช่วงพักเที่ยงและช่วงว่างอื่นๆ ทำให้เป็นที่รู้จักของเพื่อนและรุ่นน้องต่างคณะและทำให้รุ่นพี่-รุ่นน้องในกลุ่มติวที่ต้องเรียนรวมกัน 2 ปีแรกในคณะวิทยาศาสตร์เชื่อมร้อยกันได้ระดับหนึ่ง

จนเมื่อขึ้นปี 2 เขาจึงเข้ารับตำแหน่งประธานชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณีเต็มตัว และได้พยายามนำเสนอสาระแห่งพุทธธรรมเป็นหลัก แทนการจัดงานหรือกิจกรรมที่ฟุ่มเฟือย เช่น จัดค่ายอาสาของชุมนุมพุทธฯ แทนการจัดทอดกฐิน หรือการนำดนตรีโปงลางของอีสานมาเล่นในงานประจำปีของมหาวิทยาลัย เป็นต้น แม้เมื่อพ้นตำแหน่งไปเมื่อขึ้นปี 3 เขาก็ยังคงทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานนำนักศึกษาแพทย์ประมาณ 20 คน ไปบวชที่สวนโมกข์ด้วยเหตุนี้ นศพ.เหวงจึงได้รับการขนานนามจากเพื่อนๆว่า “ท่านมหา”

แม้เมื่อตัดสินใจเลือกที่จะทุ่มเทในงานเคลื่อนไหวกิจกรรมนักศึกษาในฐานะนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลเต็มตัวหลัง 14 ตุลาคม 2516 ตามคำขอรับรองของนสพ.ประยงค์ แทนการทุ่มเทความสนใจไปในทางพุทธศาสนา หลังจากหลบไปใช้เวลาหาคำตอบให้กับตัวเองอยู่พักใหญ่

‘วุฒิพงษ์ เลหาไฟโรจน์’ ก้าวสู่มหิดลพร้อมคำถาม

นักกิจกรรมยุคต้นๆ ของมหิดลส่วนใหญ่จะมีเส้นทางดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกันประการหนึ่งคือ ความเป็นผู้คงแก่เรียน โดยมีแรงบันดาลใจในวัยเด็ก อันนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งที่กว้างไกลออกไปจากตัวเองในมุมที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็มีบางคนที่ได้เติบโตทางความคิดและเรียนรู้สังคมโดยผ่านประสบการณ์ตรงมาตั้งแต่เริ่มต้น

วุฒิพงษ์ เลหาไฟโรจน์ เล่าถึงช่วงก่อนที่จะเข้ามาเป็นนักศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ ในปี 2512 ว่า การที่ได้สัมผัสบรรยากาศเผด็จการทหารภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ด้วยตนเองในวัยเด็ก เช่น เห็นการสั่งยิงเป้าผู้ลอบวางเพลิงย่านตลาดพลู รวมทั้งการที่ได้อหารายได้พิเศษในช่วงปิดเทอมด้วยการเป็นกระเป๋ารถเมล์เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัวที่มีลูกหลายคน ทำให้ได้รับรู้ชีวิตและปัญหาของคนระดับล่างในสังคมเมืองและเริ่มตั้งคำถามกับสิ่งที่เห็น แต่สิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจในวัยหนุ่ม.ศ. 5 ก่อนเข้ามหาวิทยาลัยก็คือได้ไปเห็นการประท้วงขึ้นค่าโดยสารรถเมล์ที่เริ่มต้นในธรรมศาสตร์และสนามหลวงก่อนที่จะเคลื่อนมาปักหลักที่ลานพระบรมรูปทรงม้า สมัยที่ยังเป็นกระเป๋ารถเมล์ ขณะเดียวกันก็ประทับใจกับท่วงทำนองการอภิปรายถึงที่มาที่ไปของปัญหาหนี้ของวิระ มุสิกพงศ์ แกนนำนักศึกษาธรรมศาสตร์ในช่วงนั้น

เมื่อเข้ามาหิดล เขาก็เป็นคนหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากหนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ แนวคิดของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และนายปรีดี พนม

ยงค์ แห่งขบวนการเสรีไทย รวมทั้งแนวคิดต่อต้านสงครามเวียดนามที่มาพร้อมกับกระแสวัฒนธรรมจากตะวันตกในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งหนังสือ บทเพลง โดยเฉพาะบ๊อบ ดีแลน และโจน บาเอซ เป็นอาทิ อีกทั้งได้รับรู้ถึงการที่บุคคลที่รู้จักคุ้นเคยหายไปปรบในลาว แต่ก็ถูกสั่งห้ามพูด ด้วยความสงสัยใคร่รู้ เขาจึงก้าวเข้าไปร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มต่างๆ ตั้งแต่ปีแรกๆ เพื่อหาคำตอบ ทั้งชมรมนิเวศวิทยาที่เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ ชมรมกีฬาฟันดาบ ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณีในช่วงที่แนวคิดของท่านพุทธทาสกำลังเป็นหัวใจสำคัญของการถกเถียงศึกษา รวมทั้งก้าวไปเป็นรองประธานชมรมปาฐกถาและไต่อาทิ ซึ่งในบทบาทนี้เองที่ทำให้ได้ออกไปรู้จักคุ้นเคยกับแกนๆ นักกิจกรรมจากหลายสถาบันที่มักคลุกคลีอยู่กับกิจกรรมนี้ เพื่อใช้เป็นเวทีในการแสดงออกทางความคิดจากแวดวงนี้เขาได้คุ้นเคยกับแกนนำกลุ่มอิสระในมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งก็คือผู้มีบทบาทในขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในยุคต่อมา และก็นำไปสู่การเขียนเพื่อแสดงความเห็น โดยเริ่มที่เวทีเล็กๆ ภายในคณะ ซึ่งก็คือบอร์ดใต้ตึกพิสิฐส์ แต่ก็ถูกอาจารย์มองว่าเป็นการสร้างความแตกแยกภายในคณะ สุดท้ายจึงเขียนลงหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยเป็นประจำแทบทุกสัปดาห์ ในที่สุดก็กลับมาทุ่มให้กับการทำวารสารเผยแพร่แนวคิดภายในมหาวิทยาลัยนั่นคือ มหิดลสาร

ก้าวสู่การเคลื่อนไหววงนอกเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม การที่ได้รู้จักคุ้นเคยกับเพื่อนๆ นักคิดจากหลายสถาบัน ช่วงต่อมาเขาจึงโดดเด่นไปเป็นกำลังสำคัญในการเคลื่อนไหวกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในช่วงที่จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ เชียงใหม่ เริ่มมีกระแสการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งการต่อต้านสงครามเวียดนามและปัญหาเศรษฐกิจที่เริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤต เริ่มจัดวางแนวทางในการตั้งกลุ่มชมรมคนรุ่นใหม่ในมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มี แสง รุ่งนิรันดร์กุล เป็นแกนนำสำคัญ รวมทั้งพยายามประสานนำขบวนของมหิดลออกไปร่วมกับจุฬาฯ ธรรมศาสตร์

ด้านการรัฐประหารตัวเองเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2514 ของจอมพลถนอม กิตติขจร แต่ก็ไม่สำเร็จ มีเพียงรุ่นพี่พยาบาลสาธารณสุขชาวเชียงใหม่คนหนึ่งที่ได้ชวนกันไปเยี่ยมอุทัย พิมพ์ใจชน และอนันต์ ภักดีประไพที่ถูกจับขังคุกลาดยาวฐานที่ออกมาต่อต้านรัฐบาล

“ในหลายที่เวลามีการเคลื่อนไหวเราก็ไปช่วย อย่างจุฬาฯ เวลาไฮด์ปาร์ก คนเขาไม่พอก็ต้องไปสแตนดบาย ผมขึ้นไปพูด เด็กจุฬาที่ไม่รู้ว่าเป็นมhidล ไปรวมค้ำแข้งกับอมเรศ(อมเรศ ไชยสะอาด นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ ต่อมาถูกลอบยิงเสียชีวิต) เอามhidลสารไปขาย สมัยประท้วงดร.ศักดิ์ ฝาสุกนิรันดร์ เมื่อต้องขึ้นไปช่วยไฮด์ปาร์กก็เอาเข็มขัดมhidลออก ก็ช่วยกันเพราะการเคลื่อนไหวในยุคต้นของแต่ละมหาวิทยาลัย จุดหนักก็จะมีกลุ่มอิสระในแต่ละที่เป็นแกนในการจุดประกาย จุดประเด็น ผลักดันการเคลื่อนไหว ไม่ได้เกิดจากองค์กรทางการเมืองของนักศึกษาโดยตรง ตอนหลังอาจารย์ก็เริ่มชี้หน้าผมว่า คุณนี่มันทุกกลุ่มทุกก้อนเลยนะ เราก็พยายามอธิบายให้ฟัง....คือ สมัยก่อนเรารู้ว่าปัญหาต่างๆมันมาจากกลุ่ม “จุลจากรุขรวงศ์” หรือ 4 ตระกูลใหญ่ที่คุมอำนาจผูกขาดในการบริหารคือจุลละทรัพย์ จารุเสถียร กิตติขจร และรุจิรวงศ์”

ด้วยบทบาทดังกล่าวทำให้ดูเหมือนว่า เขาจะไม่ค่อยมีส่วนผลักดันกิจกรรมก้าวหน้าในมhidลมากนัก ซึ่งเขาก็ออมรับว่าเป็นเพราะเห็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าวภายในมhidล มีผู้ที่เป็นหลักอยู่แล้ว จึงเน้นไปประสานการเคลื่อนไหวภายนอก โดยเฉพาะในช่วงกระแสสูงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งปรากฏว่า ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว บทบาทภายนอกของเขากียังโดดเด่นจนเริ่มเป็นที่พึ่งพิงของฝ่ายเจ้าหน้าที่

‘สุวิทย์ วิบุลย์ผลประเสริฐ’ เปิดปมรับน้องด้วยกุหลาบแดง

ในช่วงปี 2513 อาจกล่าวได้ว่าระบบจีนเริตตีในสถาบันนี้เริ่มถูกท้าทายและเสื่อมถอยลงจนต้องยกเลิกหายไปที่สุดในที่สุด เปิดทางให้กิจกรรมที่

สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมในช่วงนั้นเข้ามาแทนที่ ขณะเดียวกัน กระแสความคิดเพื่อสังคม เพื่อส่วนรวมที่รุ่นพี่ๆ ได้ปูแนวทางไว้ก่อนหน้านี้ ก็เริ่มได้รับการยอมรับจากนักศึกษาในรุ่นถัดมา

นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลย์ผลประเสริฐ แพทย์รามาธิบดี 6 เล่าถึง บรรยากาศในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญนี้ว่า “รุ่นผมเป็นรุ่นสุดท้ายที่มีการ รับน้องแบบว๊าก พี่เหว (นายแพทย์เหว โดจิราการ) พี่วีระศักดิ์ (นายแพทย์ วีระศักดิ์ จงสุวิวัฒน์วงศ์) มาดูว่าอย่าไปเข้า ผมเลยเป็นคนหนึ่งที่ไม่เข้าร่วม เลยถูกรุ่นพี่เรียกไปอบรมจนทะเลาะกัน เดียงกันแต่ก็สรุปว่าไม่เข้า ต่อมาพอขึ้นปี 2 รับน้องปี 1 รุ่นผมก็ป็นรุ่นแรกที่พอรับน้องแล้วแจกดอกกุหลาบแดงคน ละดอก ไม่มีการว๊าก”

นายแพทย์สุวิทย์เล่าว่า โดยพื้นฐานเป็นเด็กเรียนที่ยังชอบเที่ยว เตรีเฮฮาไปตามเรื่อง ไม่ใช่ นักกิจกรรม บทบาทหลักในขณะนั้นจึงเน้นหนัก ไปในด้านวิชาการ โดยเป็นประธานชมรมวิชาการที่มีหน้าที่จัดคิวเป็นหลัก แต่ในปี 2514 ช่วงปิดเทอมใหญ่ มีเพื่อนชวนไปเที่ยวที่ขอนแก่น ซึ่งความจริง แล้วก็คือการไปในกิจกรรมสำรวจหมู่บ้านเพื่อวางแผนครอบครัว อันเป็น กิจกรรมหลักของชมรมนิเวศน์วิทยาในขณะนั้น นอกเหนือจากเรื่องของสิ่งแวดล้อมโดยตรง และครั้งนั้นเองที่ทำให้ได้เห็นสภาพที่เป็นจริงของปัญหา สาธารณสุขในชนบท และจากการที่ได้ไปเห็นการทำงานนายแพทย์ไพ จิตร ปะบุตร อดีตปลัดกระทรวงสาธารณสุข สมัยที่ยังเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยชั้นหนึ่งที่นี่ ทำให้เกิดความประทับใจและเป็นแรงบันดาลใจสำคัญที่ ส่งผลให้เขาเปลี่ยนความตั้งใจจากเดิมที่มุ่งจะเรียนเป็นแพทย์ผู้ชำนาญในการ ผ่าตัดสมองเป็นการเรียนเพื่อเป็นหมอในชนบทโดยตรง นอกจากนั้นการที่ได้ มีโอกาสไปบวช ที่สวนโมกข์เมื่ออยู่ปี 4 ตามคำชักชวนของ นายแพทย์วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร ประธานชมรมพุทธ ก็ยิ่งทำให้เข้าใจคุณค่าความหมายของชีวิต มากขึ้นว่ายังมีอะไรอีกมากที่ต้องทำมากกว่ากิน นอน ถ่าย สืบพันธุ์

กองทุนอานันทมหิดลมุ่งมั่นสู่ชนบท

“ตอนนั้นมั่นใจเลยว่าจบแล้วต้องออกไปทำงานบ้านนอกแน่นอน พอขึ้นปี 5 ปี 6 ก็เลยปวารณาตัวว่าจะไม่ทำกิจกรรมใดๆทั้งสิ้น จะเรียนอย่างเดียวเพื่อให้ได้ความรู้มากที่สุด เพราะผมจะไม่กลับมาเรียนอีกแล้วนี่ เพราะฉะนั้นกลางวันเรียนหนังสือ กลางคืนก็จะนั่งอยู่ห้อง ER (ห้องฉุกเฉิน-ผู้เขียน) จนถึง 2-3 ทุ่ม ตอนนั้น ER คือห้องเรียนที่สำคัญที่สุด คนไข้ฉุกเฉินเข้ามาทุกวันได้เห็นของจริง ช่วงนั้นราวปี 17-18 เป็นช่วงที่สถานการณ์การเมืองกำลังร้อน แต่ผมไม่สนใจเลยนะ พอออกมาปั๊บก็ไปอยู่ต่างจังหวัด ไปอยู่ที่อุบลราชธานี ไม่คิดกลับมาเรียนอีก แม้ผมจะไม่ได้ทำกิจกรรมแต่กระทั่ง 14 ตุลาคม 2516 ก็มีสวนกำหนดแนวคิด วิถีชีวิตของผมส่วนหนึ่งแต่ไม่ใช่ส่วนใหญ่ ทำให้ผมเปลี่ยนพฤติกรรมตัวเองจากนักศึกษาที่เอาแต่เรียน เทียวเตร่ เฮฮาเป็นหลัก มาเป็นพนักงาน จำได้ว่าช่วงปี 5 หรือปี 6 อาจารย์หมอสันต์ หัตถิรัตน์ เอาหนังสือมาให้อ่านเล่มหนึ่งเรื่อง “การสาธารณสุขเพื่อประชาชน” เขียนโดยอาจารย์ประเวศ วะสี อ่านแล้วทำให้มั่นใจเลยว่ารามานุทาง ตอนอินเทิร์นอยู่อุบลฯ อยู่ดีๆ ทางคณะก็โทรศัพท์มาบอกว่าพรุ่งนี้ให้ลงมากรุงเทพฯ เขาจะสัมภาษณ์ทุนมหิดล เขาจะให้เฉพาะคนที่จบแพทย์ที่ 1 เราก็ตกลงมา อาจารย์ที่สัมภาษณ์ก็ถามว่าถ้าได้ทุนแล้วจะเรียนอะไร ผมก็บอกว่าจะเรียนสาธารณสุขแล้วไปอยู่ต่างจังหวัด เขาก็บอกว่าถ้าอยู่ต่างจังหวัดไม่ได้ทุนนะ เพราะทุนเราสำหรับดำเนินการทางการแพทย์ คือต้องเรียนแล้วไม่ได้กลับไปทำงานในชนบท ผมก็บอกว่าอย่างนั้นผมก็ไม่เอา”

ปณิธานและคำตอบที่ชัดเจนดังกล่าว ทำให้ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี หนึ่งในคณะกรรมการที่สัมภาษณ์และเจ้าของหนังสือเล่มที่เป็นแรงบันดาลใจดังกล่าวประทับใจในเขาเป็นพิเศษ และต่อมาได้มีส่วนสนับสนุนส่งเสริมการทำงานตามเจตนารมณ์ดังกล่าวของนายแพทย์สุวิทย์เรื่อยมาแม้เมื่อถึงจังหวะที่ต้องเข้ามาเป็นผู้บริหารในกระทรวงสาธารณสุขและมีบทบาทที่สำคัญคนหนึ่ง

ในการผลักดันนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและ
การปฏิรูประบบสาธารณสุข

นายแพทย์สุวิทย์ยัง

ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรม
นิเวศที่กำเนิดขึ้นมาราวปี 2513
ซึ่งค่อนข้างเน้นเรื่องที่เป็นวิชา
การ ช่วงแรกจะพุ่งเป้าไปที่กลุ่ม
นักเรียน และนักศึกษาวิทยาลัยครู
โดยไปฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับการ
วางแผนครอบครัวตามโรงเรียน
ต่างๆ รวมทั้งในงานกาชาด ดังนั้น
หน้าที่หลักประการหนึ่งคือ นอนเฝ้า
เครื่องฉายหนัง สอนเด็กตามโรงเรียน
จัดค่ายนักศึกษาและไปจัดเวิร์กช็อปใน
วิทยาลัยครู โดยร่วมงานอยู่ในชมรมนี้ถึง
4 ปี

‘อำพล จินตาวัธนะ’ ห้วยบนไหล่ค่ายอาสาศิริราช

ดังเช่นที่กล่าวมาแล้วว่าในท่ามกลางยุคสายลมแสงแดด กิจกรรมเพื่อ
สังคมที่ถือว่าก้าวหน้าที่สุดคือค่ายอาสาพัฒนา ซึ่งได้สร้างสำนักสาธารณะใน
การทำประโยชน์แก่ผู้อื่นมาอย่างต่อเนื่องในร่วมทศวรรษ ซึ่งนอกจากค่ายอาสา
พัฒนาที่เป็นหลักมาแต่เดิมของฝั่งศิริราชที่เน้นการสร้างถาวรวัตถุต่างๆเป็น
หลักแล้ว ยังมีค่ายชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ที่ก่อตั้งในช่วงต่อมา(2513) ซึ่งมี
การประยุกต์เอาการอบรมให้ความรู้ด้านสาธารณสุขและอื่นๆให้กับประชาชน
เข้าไปด้วย รวมถึงค่ายของชมรมที่มีลักษณะเฉพาะอื่นๆ เช่น ค่ายชมรมพุทธฯ

ค่ายชมรมนิเวศ เป็นต้น

นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ ผู้อำนวยการสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่มียุทธศาสตร์สำคัญของค่ายอาสาพัฒนาผังศิริราช เล่าถึงอดีตที่น่าสนใจในช่วงเข้ามิดลปีแรกๆก่อนที่จะมาจับงานค่ายอย่างจริงจังว่า ผูกพันกับกิจกรรมมาตั้งแต่เรียนอยู่โรงเรียนมัธยม จนเป็นความพอใจที่ได้เรียนควบคู่กับการทำกิจกรรม และเป็นอีกคนที่เห็นว่าการเรียนสายวิทย์และได้เรียนรู้ด้านศิลปะและสังคมไปด้วย จะช่วยทำให้มีมุมมองที่กว้างขึ้น

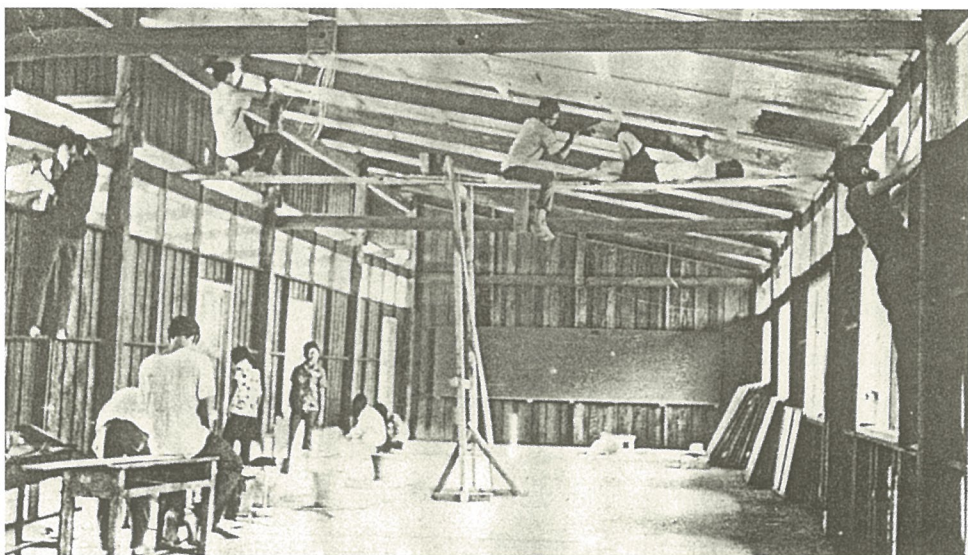
“ช่วงแรกบรรยายภาศมหาวิทยาลัยโดยรวมที่ได้สัมผัส เหมือนกับว่านักศึกษาคือคนอีกระดับ ที่มีความสุขล้นเหลือ สมัยนั้นการแข่งขันฟุตบอล ประเพณีจุฬา-ธรรมศาสตร์ นักศึกษาจะแต่งตัวสวยแปลกตานั่งรถตระเวนไปทั่วกรุงเทพ มันคือความสนุกสนานที่เหนือคนอื่นเขา เรื่องการบ้านการเมืองนี้ นักศึกษาไม่เกี่ยว แต่ขณะเดียวกันกระแสเชิงสังคมที่รื้อถึงความไม่เป็นธรรม ต่างๆมันก็เริ่มก่อตัวและแทรกซึมกระจายอยู่ทั่วไปรวมทั้งในมิดลเอง แต่มันไม่เปิดเผยชัดเจน จึงเป็นเรื่องที่แล้วแต่ใครจะสนใจติดตาม 2 ปีที่คณะวิทยาศาสตร์นี่จะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญว่าคุณจะไปในทิศทางไหน ขณะที่เขายังเฮฮาปาร์ตี้ เต้นรำ ผมไม่ชอบแต่ก็เข้าไปช่วยเป็นปฏิคมเป็น Labor ช่วยจัดงานเพราะสนุกกับกิจกรรมมาแต่เดิม ขณะเดียวกันก็ได้สัมผัสกับรุ่นพี่อย่าง พี่ระศักดิ์ พี่หวงที่เป็นกลุ่มที่ก่อแนวคิดกิจกรรมเชิงสังคมและการเมืองขึ้นมา ได้มีโอกาสอ่านหนังสือที่มันกระตุ้นเราโดยที่เราไม่รู้ตัว จนได้มีโอกาสเข้าไปช่วยเป็นสารานุกรมทำหนังสือรุ่นให้กับปีหนึ่งซึ่งเป็นงานที่เราชอบ ได้เอากวีที่ว่า..เพียงหวังจะเฟื่องฟู หรือจึงมุ่งมาศึกษา...ซึ่งเรารู้สึกดีมาก มาลงในหนังสือ เพราะเราก็เห็นว่ามันจริง แต่ก็ยังไม่ได้สัมผัสเข้าไปถึงแก่นอย่างพวกพี่เขา”

ความที่สนุกกับกิจกรรมเป็นพื้น เขาจึงเริ่มเข้าไปคลุกคลีกับงานค่ายอาสาเป็นหลักตั้งแต่ปีหนึ่งแทนที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมเชิงการเมืองที่เริ่มก่อกระแสเข้มข้นขึ้นเป็นลำดับในช่วงนั้น

ค่ายอาสาในยุคนั้น ยังไม่มีสาระในเชิงการเมืองหรือเรื่องหนักๆ แต่

การที่นักศึกษาได้ไปเห็นสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบทได้ช่วยเปิดโลกทัศน์อีกด้านของสมาชิกค่ายที่มีส่วนกำหนดวิถีดำเนินชีวิตของแต่ละคนในเวลาต่อมา

“ส่วนใหญ่พวกเราจะไม่เคยเห็นว่าชีวิตจริงๆชาวบ้านเขาอยู่กันอย่างไร การไปค่ายในยุคนั้นถือว่าเป็นการเสียสละเพื่อสังคม เพราะก่อนไปจะต้องหาทุนหาสปอนเซอร์ เดินไปขอตามห้างร้านต่างๆ ขายของตามสี่แยก อีกอย่างมันเป็นการฝึกวินัยการอยู่ร่วมกัน ค่ายนี้วินัยค่อนข้างสูงมาก การจัดระบบค่อนข้างดีเนื่องจากมีอาจารย์ดีๆหลายท่านคอยคุม เรื่องชู้สาว เรื่องเหลวไหลนี้ไม่มีเลย และทุกคนทำได้ทุกอย่าง ทำให้สร้างความรักสมัครสมาน ผมจึงเข้าไปยุ่งกับค่ายอาสานี้มากที่สุดจนมาปี 4 ก็เป็นประธานกลุ่มอาสาและหัวหน้าค่าย หลังจากนั้นเรียนหนักขึ้น แม้ไม่อยู่ในเงื่อนไขที่จะไปได้ ก็ยังไปเยี่ยมน้องๆ จบแล้วทำงานกันแล้วก็ยังเชื่อมกันอยู่เป็นสายสัมพันธ์ที่ยาวนานต่อเนื่อง ไปไหนมาไหนก็จะแวะเยี่ยมเยียนเลี้ยงข้าวกัน มันเป็นสายใยที่ผูกพันทำให้เราเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเขาเยอะในช่วงรณรงค์เรื่องปฏิรูประบบสาธารณสุข ผมเข้าใจว่าอันนี้

คือความรู้สึกว่าใช่ มันคือส่วนหนึ่งของเราจริงๆที่หล่อหลอมเรามา”

ประทับใจอาจารย์อวย เกตุสิงห์ ปุณนิยบุคคลของชาวค่าย

สำหรับชาวค่ายสมัยนั้น บุคคลที่เป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจที่สำคัญคือ ศ.นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ นายแพทย์อำพลเล่าว่า

“ผมก็ได้ไปค่ายอาสาพัฒนาที่อาจารย์หม่อวย ตั้งขึ้นมาตั้งแต่ 3 ปีก่อนนั้น อาจารย์จะเป็นผู้ใหญ่ใจดี เป็นคนที่น่าศึกษาอย่างยิ่งเพราะได้สร้างอะไรไว้มาก เช่นเรื่องแพทย์แผนไทย หรือผลักดันเรื่องอายุรเวทที่เป็นรากฐานมาถึงทุกวันนี้ เป็นอาจารย์ศิริราชที่แปลกพันธุกว่าเขาคือไม่ซุความ เป็นเลศหรือยกให้แพทย์เป็นเทวดา ปกติเขาจะไปค่ายกันประมาณ 20 วันไปสร้างโรงเรียนโดยจะมีทีมหนึ่งไปเตรียมชุดหลุมขึ้นหลังคาไว้ก่อน โดยจะมีรุ่นพี่จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มาช่วยดูแลเรื่องโครงสร้าง คนสองคน ในค่ายนี้จะมีหลายคณะ จึงเป็นโอกาสที่ได้ทั้งเพื่อนทั้งพี่ และคนที่ไปค่ายในยุคนั้นมี spectrum กว้างมากมีทั้งชอบสนุกสนานอย่างเดียวและพวกที่มีมรรดสาระ พอเริ่มค่ายใหญ่ก็จะมีคนไปประมาณ 60-70 คน อาจารย์อวยก็จะไปช่วงนี้ ตอนแรกผมไม่รู้จัก ก็ยังนึกเอ๊ะใคร นุ่งกางเกงขาก๊วย ปฏิบัติชีวิตแบบสมณะให้เราดู อาบน้ำก็อาบกับเรา อาบคนละ 3-4 จันเหมือนกัน แล้วยังสอนเรามากกว่าอาบแล้วชักผ้าไปด้วย เป็นตัวอย่างให้เราทุกทั้งในเรื่องความคิด จิตใจดีมีเมตตา มีความรักให้คนอื่น ทำให้เราค่อยๆได้เรียนรู้จากอาจารย์ ท่านจะอยู่กับเราตลอดและไปทุกค่ายจนมาถึงค่ายที่ 20 นอกจากอาจารย์อวยแล้ว ผังศิริราชก็จะมีอาจารย์สรโรจ แสงวิเชียร ลูกอาจารย์หม่อสุด อาจารย์อวยกับอาจารย์สุดจะรักกันมาก เป็นคนดีทั้งคู่ และมีอาจารย์พยาบาลบางคน ส่วนใหญ่จะอยู่ผังศิริราช”

นายแพทย์อำพลยังกล่าวถึงบทบาทของศ.นายแพทย์อวย เกตุสิงห์อีกว่า ก็เพราะบารมีของอาจารย์อวยนี่เอง ที่ทำให้มหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณ

ประมาณให้ส่วนหนึ่งด้วยเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักศึกษา

“อาจารย์สามารถทำงานถึงขั้นมหาวิทยาลัยยอมให้ตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ เวลาเราออกไปที่นั่นที่นี่ มหาวิทยาลัยก็จะช่วยประสานงาน ยืนอยู่ข้างหลังและยืนยันให้ว่าเราได้ทำในสิ่งถูกต้อง เพราะถ้าเราจะไม่มียุทธศาสตร์ของการไปช่วยบุคลากรระดับ หรือพูดถึงการเมือง เรื่องความอยู่ดีศรีธรรม หรือรัฐบาลเผด็จการ จึงไม่ถูกเพ่งเล็งจากหน่วยงานด้านความมั่นคงของรัฐ เช่น กอ.รมน. ซึ่งก็ 1. เพราะมหาวิทยาลัย support 2. เรามีอาจารย์ผู้ใหญ่คอยดูทิศทาง และเข้าใจว่าทำงานค่ายอยู่มาได้ในระยะยาว เป็นเพราะการที่เราไม่ออกนอกกรอบหลักการเดิมของอาจารย์อวย”

นายแพทย์อำพลยังเชื่อดูว่าความมุ่งมั่นที่สำคัญของอาจารย์ผู้ใหญ่ท่านนี้คือเพียงให้นักศึกษาได้มีโอกาสไปสัมผัสชนบท และได้มีโอกาสทำงานเพื่อคนอื่น ต้องยอมรับว่าอาจารย์เหล่านี้มีธรรมะสูงมาก แล้วพยายามสอนนักศึกษาอย่างเป็นธรรมชาติ

“ความจริงแล้วผมเองไม่ได้คิดบูชาใครเป็นบุคคล แต่เราพยายามเดินสายกลางมากกว่า แต่ก็คิดว่าอาจารย์อวยมีอิทธิพลต่อพวกเราและผมก็ยอมรับท่าน”

กระแสด่าอาสารักที่คึกคักในหลายมหาวิทยาลัยในช่วงนั้น อาจารย์ชัยนาท จิตตะวิณะ สมาชิกค่ายอาสารุ่นแรกๆ ตั้งข้อสังเกตว่าคล้ายกับในสหรัฐอเมริกาที่มีกระแส “Young man go west” หรือการที่คนหนุ่มสาวออกชนบทเพื่อไปบุกเบิกภาคตะวันตกแถบแคลิฟอร์เนียที่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงรกร้าง ทั้งยังเล่าถึงอาจารย์อวยอีกว่า ว่าหลังกลับจากค่าย สมาชิกก็ได้อาศัยโรงเรียนสวนบัวของอาจารย์ที่พลโยธินชอย 5 ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนอยุธยาในปัจจุบัน เป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนกันข่าวด้วยกัน รวมทั้งร่วมกันสอนหนังสือให้เด็กๆนักเรียนของโรงเรียนด้วย

“การที่อาจารย์ทุ่มเทให้กับงานค่ายอาสาร่างมาก อาจเป็นเพราะไม่มีลูก และภรรยาของท่านคือ ม.ร.ว.สงศรี เกตุสิงห์ มีน้องสาวคือ ม.ร.ว.เสริมศรี

ก็เป็นผู้ที่สนใจเรื่องงานเยาวชนมาก เคยชวนอาจารย์อวยไปเข้าค่ายพัฒนาเยาวชนที่ฟิลิปปินส์ สมัยที่เป็นรองอธิการบดีมหิดล ซึ่งส่งผลให้เห็นความสำคัญในการพัฒนางานค่ายอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาตัวนักศึกษา ซึ่งการที่อาจารย์เป็นหัวหน้าภาควิชาสรีรวิทยา บรรดาอาจารย์ในภาคและอาจารย์อาวุโสที่ศิริราชก็สนับสนุนจึงทำให้ภาควิชาสรีรวิทยาเป็นศูนย์รวมของนักศึกษาที่ไปค่าย ดังนั้นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของปुณนักศึกษามหิดล ก็คือที่นี้มีผู้ใหญ่ที่พร้อมจะเข้าใจนักศึกษาและมีที่ทางให้นักศึกษาได้รวมกลุ่มทำกิจกรรม “

สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ กับช่วงรอยต่อก่อน 14 ตุลา 2516

หลังจากที่ถูกขี้นีเยรีตักกลืนกลายเสื่อมสลายไป เหลือไว้แต่บรรยากาศรับน้องประเภท “ดอกไม้บานในดวงใจ” ในช่วงรอยต่อก่อนเข้าสู่บรรยากาศการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยเต็มรูปหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บุคคลที่มีบทบาทเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญอีกผู้หนึ่งในช่วงนั้น ก็คือ นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

นายแพทย์สงวนเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้รับอิทธิพลความคิดในเชิงก้าวหน้าจากการอ่านหนังสือ เช่น ลอมฟาง สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มาตั้งแต่อยู่ ม.ศ.4-5 ที่ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จนต่อมามีแรงบันดาลใจถึงกับเขียนกลอนไปลงในวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ด้วย เมื่อเข้าเรียนในคณะวิทยาศาสตร์เขาจึงเป็นขาประจำของห้องสมุดคณะ และในที่สุดเมื่อได้สัมผัสกระแสต่อต้านทั้งอภิสิทธิ์นักเรียนแพทย์ทหารและลูกอาจารย์ ลูกผู้มีอุปการะคุณ รวมทั้งได้รับรู้ขบวนการเคลื่อนไหวภายนอกที่เริ่มคึกคักเข้มข้น จึงโคดเข้าร่วมเต็มตัวโดยรับหน้าที่บรรณาธิการบอร์ดศูนย์ข่าวใต้ตึกฟิสิกส์ต่อจากรุ่นพี่ๆ ตั้งแต่อยูปี 1 จนเมื่ออยูปี 2 ก็สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นอุปนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลแข่งกับชุดของ นศพ.ประยงค์ เต็มชวลา รุ่นพี่ปี 5 ในชุดที่มีวิเชียร กุศตวัสสมัครเป็นนายกฯ ซึ่งปรากฏว่าจะชนะทุกคณะ ยกเว้นศิริราชกับพยาบาล

ศิริราช

อย่างไรก็ตาม แม้ไม่ประสบความสำเร็จในลงสมัครแข่งขันดังกล่าว แต่เขาก็มีส่วนสำคัญในการฟื้นฟู “มหิดลสาร” หลังจากถูกทางการล่ามโซ่แท่นพิมพ์ สังกัดไปในฉบับเดือนสิงหาคม 2514 เพราะลงจดหมายนายปรีดี พนมยงค์ และลงเรื่องเกี่ยวกับเงินหลังปลดปล่อยมากเกินไป

“ตอนอยู่ปี 2 ก่อนลงสมัครรับเลือกตั้ง ผมเป็นบก.มหิดลสาร มีทีมที่มาช่วยเช่น วุฒิพงษ์ พี่จรัส พี่บรรจบ เราเริ่มฉบับแรกด้วยการพูดถึงสงครามเวียดนาม ฉบับต่อมาถึงจดหมายของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ก่อนหน้านั้นผมเขียนจดหมายถึงท่านที่อังกฤษด้วยลายมือนี้แหละ อาจารย์ก็ตอบกลับมา ส่งข้อความมาให้ลงในมหิดลสาร ผมทำอยู่ 3-4 ฉบับจำได้ว่ามีฉบับพุทธศาสนา ฉบับสงคราม ฉบับการกีฬา ก็ต้องวางมือ เพราะพออยู่ปี 3 ก่อน 14 ตุลา ทีมส่วนใหญ่ออกไปเคลื่อนไหวข้างนอกกันหมด เราคนเดียวก็ไม่ไหว”

นายแพทย์สงวนยังเล่าถึงบรรยากาศในช่วงรอยต่อก่อน 14 ตุลาอีกว่า แม้มหิดลไม่มีกลุ่มอิสระที่ชัดเจน แต่ก็มี การเชิญนักศึกษาที่มีบทบาทในกลุ่มอิสระมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มานั่งพูดคุยแลกเปลี่ยน รวมทั้งจัดอบรมการเมืองในช่วงปิดเทอม โดยเชิญนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์รุ่นใหม่มาให้ความรู้ เช่น ดร.กมล สมวิเชียร ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ดร.สุจิต บุญบงการ ทั้งนี้ก็เพื่อขอเข้ารับกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยภายนอกมหาวิทยาลัยที่กำลังมาแรง โดยใช้ห้องเลกเชอร์ที่คณะวิทยาศาสตร์เป็นห้องเรียนการเมือง

จนในช่วงปี 2516 ขณะที่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เริ่มมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ นศพ.ประยงค์ เต็มชวลา นายกษ.ม.ม. ในขณะนั้น ซึ่งเป็นกรรมการศูนย์นิสิตอยู่ด้วยก็ได้มาดึงตัวไปช่วยงานในช่วงที่กำลังมีการแข่งขันชิงตำแหน่งเลขาธิการศูนย์คนใหม่ต่อจากธีรยุทธ บุญมี ระหว่าง สมบัติ ธำรงค์ธัญญวงศ์ กรรมการเก่าจากเกษตรศาสตร์ กับเสกสรรค์ ประเสริฐกุล จากธรรมศาสตร์ ซึ่งในที่สุดสมบัติก็ได้รับเลือกตั้ง

และจากประสบการณ์ต่างๆนี้เองที่ทำให้ต่อมา นายแพทย์สงวนได้เข้า

มามีบทบาทในฐานะนายก สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในช่วง 3 ปีต่อมาคือปี 2519 ซึ่งเกิดเหตุการณ์ล้อมปราบในธรรมศาสตร์ วันที่ 6 ตุลาคม

นอกเหนือจากบุคคลที่ได้นำเสนอเรื่องราว เพื่อสะท้อนมุมมองประสบการณ์และแรงบันดาลใจในการมุ่งเปลี่ยนสังคมไปสู่สิ่งที่ตั้งมติดังกล่าวนี้อันแล้ว ยังมีแกนนำนักศึกษามหิดลอีกไม่น้อยที่ได้เติบโตทางความคิดและมีบทบาทชัดเจนในช่วงต่อมา ในการนำพาขบวนการกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ไปสู่ทิศทาง “เพื่อสังคม” ตามกระแสเรียกร้องแห่งยุคสมัยในขณะนั้น ซึ่งจะได้นำเสนอในบทต่อไป

มุมมองอาจารย์ต่อการพัฒนาการศึกษา

ในท่ามกลางการแปรเปลี่ยนดังกล่าวมาข้างต้น คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหิดลมีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องรับรู้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยส่วนหนึ่งต้องเข้ามาดูแลรับผิดชอบโดยตรงในฐานะอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา แต่อีกส่วนก็เข้าร่วมให้คำแนะนำผลักดันด้วยความผูกพันเข้าใจ แต่โดยสภาพข้อเท็จจริง การที่มหาวิทยาลัยมีคณะต่างๆกระจายกันไปในหลายที่ ทำให้กลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้อาจารย์ไม่สามารถเป็นกลุ่มก้อน หรือร่วมปรึกษาหารือกันในการที่จะเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของนักศึกษาได้อย่างเต็มที่นัก อย่างไรก็ตามโดยพื้นฐานแล้ว คณาจารย์ในมหิดลต่างก็ได้เปิดกว้างให้กับการแสดงออกของนักศึกษาด้วยความเข้าใจ ห่วงใยเมตตา ทั้งในฐานะของ “ครู” และ “ผู้บริหาร”

‘ดร.ประคน จาติกวณิช’ ผู้มีส่วนผลักดันตั้ง สนว.

ต่อมาหลังจากที่ อาจารย์ ดร.ประคน จาติกวณิช เข้ามารับหน้าที่รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหิดล ก็ได้มีส่วนผลักดัน

โครงสร้างกิจกรรมนักศึกษาไปอีกก้าวหนึ่ง โดยอาศัยประสบการณ์และบทเรียนจากที่เคยเข้าร่วม Student Union รวมทั้งสมาคม Oversea student และมีบทบาทในการก่อตั้งสมาคมต่อมาจึงริเริ่มก่อตั้งสมาคมนักเรียนไทยในรัฐ Queensland สมัยที่เรียนอยู่ที่ออสเตรเลีย ซึ่งพบว่ากิจกรรมนักศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ในหมู่นักศึกษาอันนำไปสู่การช่วยเหลือพึ่งพาและเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น จึงให้ความสนใจเรื่องนี้มาตลอดและอาสาที่จะดูแลงานกิจกรรมนักศึกษาด้วยตนเอง

อาจารย์ประคนเล่าถึงเหตุการณ์ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์หรือสทว.ว่า ครั้งหนึ่งขณะที่กำลังนั่งคุยกับอาจารย์กำจร มนูญปิฎ เลขาธิการคณะฯ ซึ่งเป็นที่เล่าลือในหมู่นักศึกษาว่า คุณากตามสไตล์ทหารเรือเก่า นสพ.เกียรติสิน ธรรมสถาพร ประธานกรรมการบริหารชุมนุมนักศึกษา ได้เข้ามาพบอาจารย์กำจรด้วยอาการหวาดกลัว จากนั้นจึงได้ไปแนะนำต่อไปการเข้าพบควรรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนเพื่อให้เกิดความมั่นใจพร้อมพูดคุยกับอาจารย์กำจรเพื่อสอบถามถึงความเป็นไปได้ในการผลักดันให้มีการก่อตั้งสโมสรนักศึกษา คำตอบที่ได้ไม่ใช่ตอบรับหรือปฏิเสธ หากแต่เป็นการยั่วว่า หากจะทำก็ต้องรับผิดชอบ ซึ่งอาจารย์ประคนเห็นว่าคงไม่เหลือปากว่าแรง แต่ผู้ที่ทำให้ต้องกลับมาคิดอย่างรอบคอบอีกครั้ง คือ ศ.นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ อธิการบดีในขณะนั้น ที่ชี้ว่า “เรื่องนี้อาจเป็นดาบสองคม ถ้าจะตั้ง ต้องไม่ทั้งนักศึกษา เพราะถ้าทิ้งแล้ว

เกรงจะเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมา ...”

“นั่นคือที่มาของสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหิดล ซึ่งกว่าจะมันคงก็มีอุปสรรคพอควร ซึ่งก็คือนักศึกษายังไม่คุ้นที่รับผิดชอบงานในลักษณะเช่นนี้ กิจกรรมแรกที่ดำเนินการในยุคนั้นก็คือการจัดตั้งชมรมดนตรีไทยขึ้น ประเดิมงานด้วยการแสดงเพื่อต้อนรับเจ้าหน้าที่มูลนิธิโรคกีเฟลเลอร์ที่เข้ามาเป็นทีมใหญ่เพื่อช่วยวางรากฐานด้านวิชาการและการบริหารให้คณะวิทยาศาสตร์ยุคเริ่มก่อตั้งใหม่ ซึ่งกิจกรรมในช่วงแรกนั้นจะไม่มิงบประมาณสนับสนุน นอกจากขออิทธิกรบติเป็นงวดๆ โดยเงินส่วนใหญ่จะใช้ในกิจกรรมกีฬา ที่ยังเป็นกีฬาเพื่อผู้เล่นซึ่งใช้กันค่อนข้างฟุ่มเฟือย และเป็นที่รู้กันว่าเอาเงินพวกนี้ไปสูญเปล่า เพราะบางอย่างเช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ก็ไม่รู้ว่าทำไมต้องเองบกลางไปซื้อ ขณะที่กิจกรรมอื่นก็มีความจำเป็น ซึ่งในช่วงนั้นก็มีการถกเถียงกันเองของนักศึกษา ว่าทำไมชมรมโน้นได้มากกว่าชมรมนี้ ซึ่งเราก็ไม่พยายามเข้าไปยุ่ง เพราะฟังแล้วดูๆบางทีมันก็ไร้สาระ ...”

“ผมคิดว่าก่อน 14 ตุลา ก่อนที่จะมีการรวมตัวเป็นสโมสรนักศึกษา สถานการณ์มันคล้ายตอนนี้นี้คือมันไม่มีความรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบต่อสังคม ทุกคนสนุกสนานร่าเริง ทำอะไรกันตามใจชอบเหมือนไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ได้มีภาพใดภาพหนึ่งเป็นเป้าหมายของชีวิต ต่อมาเมื่อเริ่มมีการรวมเป็นกลุ่ม ก่อนก็เริ่มมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจดีที่จะทำเพื่อสังคมเพื่อส่วนรวมอยู่”

ตีปฐหาอาจารย์ช่วยแนะนำนักศึกษามีน้อย

อย่างไรก็ตาม ในช่วงต่อมาซึ่งนักศึกษาเริ่มมีกิจกรรมที่ประสานเชื่อมโยงกับสถาบันอื่นและเริ่มมีเนื้อหาสาระเชิงสังคมและการเมืองมากขึ้น ในมุมมองของอาจารย์ประคนเห็นว่า หากกิจกรรมของนักศึกษาอยู่ในกรอบของมหิดลเองคงไม่มีปัญหาอะไร แต่เมื่อไปยุ่งเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอื่นที่มีสภาพสังคมภายในที่ไม่เหมือนมหิดล ปัญหา ก็จะเกิดตามมา

“ความคิดความอ่านต่างๆต่อสภาพบ้านเมือง คงไม่มีใครไปล้างอะไรได้ แต่ความจริงอาจารย์ในบ้านเราก็มีน้อยคนที่เห็นความสำคัญของงานกิจกรรมนักศึกษา เพราะที่มหิดลนี้ทุกคนจะต้องแข่งกันเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ตลอดเวลา เมื่อไม่สนใจ พอนักศึกษาตั้งอะไรขึ้นมา ก็ค่อนข้างโดดเดี่ยว อาจารย์ที่เข้าไปช่วยคิดก็มีไม่กี่คน ตอนนั้นก็มี อาจารย์สุธีรา ทอมสัน อาจารย์จอน อึ้งภากรณ์ อาจารย์โกศลย์ คุณำราญ ก็มีคนน้อยคนที่จะไปช่วยดูว่าจะไรถูกอะไรผิด หลายคนที่อาจมองว่าทำไมต้องไปค้ำนักศึกษา ผมเองถูกมองเยอะเรื่องนี้ เพราะผมถือว่าผมรับปากอาจารย์ทำอย่างชัดเจนแล้วว่าผมทำไม่ได้ ผมก็เลยค้ำอยู่หลายเรื่องทีเดียว สโมสรนักศึกษาออกกฎระเบียบมา กว่าจะผ่านออกมาได้ผมก็ดูอยู่เยอะ เพราะมันจะไปขัดกับของมหาวิทยาลัยมากไม่ได้ เพราะถ้าเกินเลยไปมันก็จะทำให้การดำเนินงานนี้มันต้องหยุด ก็เกิดความขัดแย้งกันพอสมควรระหว่างอาจารย์กับอาจารย์”

แม้ด้านหนึ่งกิจกรรมที่เป็นหลักในช่วงต้น เช่น ค่ายอาสาจะมีอาจารย์ผู้ใหญ่มุ่งแต่ให้ความสนใจและเป็นแบบอย่าง แต่ อาจารย์ประคนก็เห็นว่ายังเป็นจำนวนน้อย มีอยู่ไม่กี่คน ขณะที่นักศึกษาที่สนใจที่จะไปเรียนรู้งานค่ายจริงๆ ก็มีจำนวนจำกัด ขณะที่พวกที่ไม่ได้ไปหรือไม่สนใจทางด้านนี้มีจำนวนมากซึ่งอาจถูกชักนำให้หลงไปกับกระแสต่างๆได้ง่าย แต่ก็ไม่มีอาจารย์ที่สนใจมาช่วยกันแนะนำให้แนวทางดังที่กล่าวมาแล้ว

แต่สำหรับผู้ที่อยู่ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาใกล้ชิดของค่ายชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ อย่างอาจารย์ธิดา (ถาวรเศรษฐ) โตจิรากร มุมมองต่อกิจกรรมนักศึกษาอาจแตกต่างกันไป จากการที่ได้ไปคลุกคลีใกล้ชิด

ด้วยความที่มุ่นมั่งมาแต่เดิมที่ต้องการเป็นครูที่ดี เพื่อสามารถสร้างเยาวชน สร้างคนดี ขึ้นมาเป็นพลังสังคมด้านบวกในสังคม ดังนั้นเมื่อจบปริญญาโทด้านจุลชีววิทยา จากมหาวิทยาลัยมหิดล ก็เข้ามาเป็นอาจารย์ที่นั่นทันที ซึ่งขณะนั้นบรรยากาศยังเต็มไปด้วยงานรณรงค์เร่งด่วน แต่ก็เริ่มมีกลุ่มที่มุ่งทำประโยชน์ต่อสังคมโดยเฉพาะการจัดค่ายอาสาของชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่ง

เป็นค่ายใหญ่ในช่วงปิดเทอมฤดูร้อนที่มีนักศึกษาคณะและชั้นปีต่างๆเข้าร่วมจำนวนมาก อาจารย์ธิดาจึงเข้าไปช่วยเป็นที่ปรึกษาด้วยความเต็มใจตามที่นักศึกษาเรียกร้อง โดยแทบจะเป็นอาจารย์ผู้หญิงคนเดียวที่ลงไปคลุกคลีในพื้นที่ชนบทเป็นเดือนๆโดยตลอด ซึ่งส่วนหนึ่งก็เพราะต้องการให้ครอบครัวของนักศึกษาหญิงที่เข้าร่วมเกิดความมั่นใจในความปลอดภัยด้วย

สำหรับค่ายชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์นี้เป็นกิจกรรมประจำปี que เริ่มขึ้นหลังจากชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์แยกออกมาจากชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณีเมื่อปี พ.ศ. 2512 เพราะชื่อเดิมมีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมที่อาจไม่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรง ทั้งนี้ กิจกรรมค่ายจะกระทำในนามค่ายสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ที่แม้จะเน้นสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆเป็นหลักเช่นเดียวกับค่ายอาสาพัฒนาของฝั่งศิริราชแต่ในช่วงหลังก็มีโครงการเยาวชนที่นำเอาเยาวชนในพื้นที่ที่ด้อยค่ามาอบรมด้านสาธารณสุขพื้นฐานรวมทั้งฝึกการเป็นผู้นำด้วย

อาจกล่าวได้ว่า พัฒนาการขบวนกิจกรรมเพื่อสังคมของนักศึกษามหิดลก็คือผลพวงจากสภาพสังคมสิ่งแวดล้อมที่คลี่คลายจากการที่อำนาจเผด็จการทหารเริ่มเสื่อมถอยลง พายุแพ้แก่กระแสเสรีนิยมจากโลกตะวันตก เปิดทางให้ปัญญาชนร่วมสมัยได้มีมุมมองที่เปิดกว้างและมองเห็นปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมได้ชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งได้รับอิทธิพลความคิดทั้งแนวพุทธ และแนวเสรีประชาธิปไตยที่ใฝ่หาความเป็นธรรมในสังคมมาเติมเต็มเป้าหมายของชีวิต แม้ที่นี่จะไม่มีการรวมเป็นกลุ่มอิสระที่ชัดเจนเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม แต่การประสานและต่อยอดเชื่อมโยงแนวคิดจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง จากเพื่อนสู่เพื่อน และจากครูอาจารย์สู่ศิษย์ ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ก็เป็นรากฐานที่ส่งผลให้กิจกรรมนักศึกษาในมหิดลมีความเข้มข้นในเวลาต่อมา

ข้อมูลอ้างอิง

- 1) สัมภาษณ์ดร.ประคน จาคีวนิช เมื่อวันที่ 28 มี.ค. 45
- 2) สัมภาษณ์ศ.ดร.กำจร มนูญปีจ เมื่อวันที่ 26 ก.พ. 45
- 3) สัมภาษณ์ อจ.ธิดา ไตรจิราการ เมื่อวันที่ 15 มี.ค. 45
- 4) สัมภาษณ์นพ.วิชัย โชควิวัฒน์ เมื่อวันที่ 7 ก.พ. 45
- 5) สัมภาษณ์นพ.สุรเกียรติ อาชานานุภาพ เมื่อวันที่ 16 มี.ค.และวันที่ 28 ก.ย. 45
- 6) สัมภาษณ์ พ.อ.นพ.พิวัฒน์ โปษยานนท์ เมื่อวันที่ 28 ก.พ. 45
- 7) สัมภาษณ์นพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ เมื่อวันที่ 18 มี.ค.และวันที่ 3 เม.ย. 45
- 8) สัมภาษณ์ นพ.ดร.ประยงค์ เต็มขวลา เมื่อวันที่ 23 ม.ค. 45
- 9) สัมภาษณ์ เกษักรวิเชียร กุดตวัส เมื่อวันที่ 9 ก.พ. 45
- 10) สัมภาษณ์ นพ.จรัส ศรีพิพัฒน์ เมื่อวันที่ 7 ธ.ค. 44
- 11) สัมภาษณ์นพ.เหวง ไตรจิราการ เมื่อวันที่ 10 ม.ค.และวันที่ 7 ก.พ. 45
- 12) สัมภาษณ์นพ.ไพรัช สุภกาญจนกันติ เมื่อวันที่ 20 ก.พ. 45
- 13) สัมภาษณ์คุณวุฒิพงศ์ เลหาไพโรจน์ เมื่อวันที่ 5 ก.พ. 45
- 14) สัมภาษณ์ นพ.พงศ์พัฒน์ ปธานวนิช / เมื่อวันที่ 6 ก.พ. 45
- 15) สัมภาษณ์นพ.อำพล จินดาวัฒนะ เมื่อวันที่ 13 ก.พ. 45
- 16) สัมภาษณ์นพ.สุวิทย์ วิบุตผลประเสริฐ เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 45
- 17) สัมภาษณ์ดร.เมธี จันทร์จารุภรณ์ เมื่อวันที่ 22 ต.ค. 45
- 18) สัมภาษณ์ อจ.ชัยนาท จิตตวัฒน์ เมื่อวันที่ 5 ก.ย. 45
- 19) สัมภาษณ์ นพ.อภิเชษฐ นาคเลขา เมื่อวันที่ 2 พ.ย. 45
- 20) หนังสือ กู๋คือนิสิตนักศึกษา โดย ขรรค์ชัย บุนปานและสุจิตต์ วงศ์เทศ
- 21) หนังสือ พลิกแผ่นดิน โดย ประจวบ อัมพะเสวต
- 22) กิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดย พรณี ต้นสกุล พ.ศ. 2538

- 23) หนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับพิเศษ 4 ว่าด้วยพุทธศาสนากับสังคมไทย ส.ค.2509
- 24) ข้อเขียนของ ยงยุทธ ยุทธวงศ์ จากวารสารแพทยสัมพันธ์ 17 ก.พ. 2512
- 25) ข้อเขียนเรื่อง “ความหลังครั้งเก่า” จากหนังสือฉลอง 25 ปี ศิริราช 67

พวกหัวเก่าคิดว่า นักศึกษามีหน้าที่เรียนก็ควรตั้งใจเรียน
พวกใจกว้างหน่อยคิดว่า สังคมมีความผิดอยู่มาก
และนักศึกษามีสิทธิที่จะใช้ข้อเสียต่างๆ
และเสนอแนะวิธีแก้ แต่ควรใช้วิธีสงบ
ส่วนน้อยจะคิดว่าโลกเรานี้สังคมเหลวแหลกอย่างยิ่ง
และจำเป็นต้องทำลายให้สิ้นซากโดยเร็วที่สุด
เพื่อสร้างสังคมใหม่ในอุดมคติขึ้นมา

สำหรับนักศึกษาไทยเราสนใจการเมืองน้อยเกินไป
ในขณะที่นักศึกษาตะวันตกสนใจสังคมและการเมือง
มากเสียจนรอไม่ได้
ต้องกระโดดเข้าทำการปฏิวัติวันนี้ เดี่ยวนี้
นักศึกษาไทยสนใจการเมืองน้อยกว่าการเชียร์กีฬา
อย่างเทียบกันไม่ได้

นักศึกษาต่างก็รักและปรารถนาดีต่อคณะ
เช่นเดียวกับคนปกติ แต่มหาวิทยาลัยควรปลอดพ้นจากอำนาจอิทธิพลใดๆ
เพื่อเป็นหลักในด้านวิชาการ ศีลธรรมจรรยา
และวัฒนธรรมแก่มวลชน

บทที่ 6

บทบาทการเคลื่อนไหวของ

นักศึกษาหมิ่นเหม่ก่อน 14 ตุลาคม 16

1. บทวนการภายในร่วมคิด

ก่อกำเนิดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 2516 ภายในมหาวิทยาลัยหมิ่นเหม่หลายเหตุการณ์ที่เป็นตัวจุดกระแสดำเนินการเคลื่อนไหว โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เน้นในเรื่องการเรียกร้องความถูกต้อง เป็นธรรมในกรณีต่างๆ ซึ่งได้พัฒนารูปการจิตสำนึก และทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ในการต่อสู้และได้เรียนรู้ทั้งความผิดพลาดบกพร่อง ความสำเร็จ รวมทั้งได้เข้าใจถึงปัญหาแวดล้อมที่กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น และต่อมาก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมต่อสู้เคลื่อนไหวเพื่อความถูกต้องชอบธรรมในสังคมนอกรั้วมหาวิทยาลัยมากขึ้นเป็นลำดับ

นักศึกษาคณะเทคนิคการแพทย์ประท้วง

ย้อนไปเมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2512 ที่ฝั่งคณะแพทยศาสตร์ศิริราช บรรยาการศอญรักษ์นิยมที่เคร่งขรึม เข้มงวดยังครอบคลุมอยู่เต็มที่ มีปรากฏการณ์ที่สร้างความแปลกใจระคนไม่พอใจให้กับอาจารย์และนักศึกษาบางส่วน นั่นคือการที่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 ของคณะเทคนิคการแพทย์พากันหยุดเรียนประท้วง พร้อมกับยื่นข้อเรียกร้องต่ออธิการบดี ซึ่งเป็นครั้งแรกนับแต่มีการตั้งคณะนี้ขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2500 และอาจถือเป็นครั้งแรกของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในท่ามกลางกระแสหลักที่นักศึกษายังคงไม่สนใจสิ่งใดมากไปกว่าการเรียน กิจกรรมบันเทิง และระบบชีเนียร์ดี โดยกลุ่มนักศึกษาที่ประท้วงได้ยื่นข้อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาคความไม่เป็นธรรมใน 6 ประเด็นคือ

1. ขอให้เลิกอนุปริญญาด้านเทคนิคการแพทย์ ให้มีแต่ปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต(เทคนิคการแพทย์)และพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์เท่านั้น
2. ขอให้เปลี่ยนและปรับปรุงอาจารย์ที่สอนใหม่โดยให้จัดอาจารย์ที่มีคุณวุฒิมาสอน ส่วนอาจารย์ที่มีอยู่หากคุณวุฒิไม่พอที่จะสอนปริญญาดังกล่าวให้สอนพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ไป
3. ขอให้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนความผิดอาจารย์ที่มีความประพฤติไม่ดี ไม่เหมาะสมไม่มีจรรยาบรรณ หากผู้ใดมีความผิดก็ขอให้ลงโทษทางวินัยตาม พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน
4. ขอให้ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนเสียใหม่โดยบรรจุวิชาว่าด้วยโรคเกทเซียและไวรัสวิทยา, เปลี่ยนวิชาฮิสโตโลจิคอลเทคนิค เป็นวิชาฮิสโตพาทาโลโลยี, วิชาที่สอนในชั้นปีที่ 4 ซึ่งตามหลักสูตรระบุว่าจะแอดวานซ์ ก็ขอให้เรียนตามหลักสูตรทุกวิชามีให้สอนทบทวนของเดิมที่เรียนมาแล้วในปี 2 และ 3
5. ขอให้ตรวจสอบและสอบสวนการใช้จ่ายเงินงบประมาณของคณะ ตั้งแต่เริ่มตั้งจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2508 ว่าได้ใช้จ่ายไปจริงและถูกต้องหรือไม่

6. ขอให้เพิ่มสถานที่ศึกษารวมทั้งอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนสวัสดิการให้เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา

ทั้งนี้ นักศึกษาให้เหตุผลถึงข้อเสียของการคงหลักสูตรอนุปริญญาไว้ว่า เมื่อมีการผลิตพนักงานวิทยาศาสตร์การแพทย์ซึ่งสามารถทำงานแทนผู้สำเร็จอนุปริญญาได้แถมยังสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแล้ว ก็ควรยกเลิกการผลิตอนุปริญญา และให้ผู้จบปี 3 ทุกคนได้เรียนต่อในชั้นปริญญาตรีอีก 1 ปี โดยยกเลิกหลักเกณฑ์เดิมที่กำหนดว่าผู้ได้อนุปริญญา(3ปี)ต้องได้คะแนนตั้งแต่ 70% ขึ้นไปจึงจะได้เรียนต่อ ถ้าคะแนนไม่ถึงจะต้องออกไปปฏิบัติงานข้างนอกไม่ต่ำกว่า 1 ปี จึงจะมาเรียนต่อได้ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียคือต้องทิ้งงานมาเรียนต่อ เกิดผลกระทบต่อสถานพยาบาลและประชาชน ทั้งการกำหนดเกณฑ์ 70% ทำให้นักศึกษาเรียนอย่างขี้ดีขี้เด่น หวาดระแวงและหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลา

ในครั้งนี้นักศึกษาที่ก่อการประท้วง ยืนยันว่าการกระทำดังกล่าวไม่ได้วุ่นหรือขาดการยั้งคิดเพราะได้ใช้เวลาใคร่ครวญมานานนับเดือนก่อนที่จะยื่นข้อเรียกร้องและการที่ต้องใช้วิธีหยุดเรียนประท้วงก็เพื่อให้อัยการร้องได้ รับการตอบสนองโดยเร็ว มิฉะนั้นการพิจารณาอาจก็จะล่าช้าหรือไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควร ทั้งชี้ว่าข้อเรียกร้องให้ปรับปรุงหลักสูตรและระบบให้ทันสมัยเพื่อด้อนรับชื่อใหม่ คือมหาวิทยาลัยมหิดล ที่มุ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์แบบจริงๆ

กองบรรณาธิการวารสารแพทย์สัมพันธ์ฉบับเดือนกันยายน 2512 ซึ่งมหาวิทยาลัยเป็นเจ้าของ แต่นักศึกษาคณะต่างๆเข้าร่วมเป็นกองบรรณาธิการ ได้ถ่ายทอดคำชี้แจงของ ศ.นายแพทย์เกษน จาติกวนิช และ ศ.นายแพทย์สวัสดิ์ สกุลไทย 2 รองอธิการบดีที่ได้รับมอบหมายจาก ศ.นายแพทย์ชัชวาล โสธานนท์ อธิการบดี ว่าทั้ง 2 ท่านไม่เห็นด้วยกับวิธีการดังกล่าว เพราะหลายเรื่องก็พยายามปรับปรุงอยู่แล้วโดยเฉพาะเรื่องอนุปริญญาก็มีมติตั้งแต่เดือนเมษายนแล้วว่า จะยกเลิกเพียงแต่ไม่ได้ประกาศให้นักศึกษาทราบเท่านั้นและจะได้เสนอ

ข้อเท็จจริงกรณีการสไตรค์ ของนักศึกษาเทคนิคการแพทย์

สภามหาวิทยาลัยต่อไป ส่วนอาจารย์ที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีก็ได้รับการชี้แจงว่ามีอยู่เพียงคนเดียวแต่เป็นผู้มีความสามารถพิเศษและมีความชำนาญในการสอนมานานพอควร ขณะที่ปัญหาเรื่องความจำกัดของสถานที่เรียน ทางคณะแพทยศาสตร์ราชภัฏก็มีโครงการจะแบ่งตึกตรวจโรคให้ ส่วนข้อเสนอที่ให้สอบสวนอาจารย์ที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมนั้นคงไม่ถึงขั้นสอบสวนเพียงแต่เชิญอาจารย์ที่เกี่ยวข้องมาฟังความคิดเห็น ทั้งยังชี้ว่าไม่เห็นด้วยที่นักศึกษาเสนอให้สอบสวนอาจารย์ โดยข้อเท็จจริงอาจมีบกพร่องบ้างโดยเฉพาะความสัมพันธ์กับนักศึกษาที่ควรจะดีกว่านี้ ถ้าต่างรับฟังเหตุผลของแต่ละฝ่าย ปัญหา

ก็คงไม่เกิด “ประตูห้องอธิการเปิดเสมอ จะร้องเรียนอย่างไรก็ส่งผู้แทนมาซิ”

รองอธิการทั้ง 2 ยังได้ชี้แจงกรณีคณะบดีคณะต่างๆมักตั้งโครงการขึ้นเพื่อเลี้ยงระเบียบมหาวิทยาลัยที่ให้สับเปลี่ยนคณะบดีทุก 4 ปี เว้นแต่จะมีโครงการค้างอยู่ก็จะได้อยู่ต่อว่า เชื่อว่าคงไม่ค่อยมีใครอยากเป็นคณะบดีกันนัก เพราะเงินเดือนเท่ากัน แต่ต้องมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น

การประท้วงดังกล่าวสิ้นสุดลงโดยนักศึกษาได้เข้าเรียนตามปกติเมื่อวันที่ 8 กันยายน เพื่อรอผลการพิจารณาจากสภามหาวิทยาลัย ซึ่งหลังจากการประท้วงครั้งนี้ ทำให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น เช่น ห้องสมุดมีหนังสือมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาก็ดีขึ้นมาก แม้การกระทำของนักศึกษาครั้งนี้ดูเหมือนไม่เคารพครูบาอาจารย์ แต่หลังจากนั้นเมื่อพบหน้ากัน นักศึกษาก็ยังคงก็แสดงความเคารพและอาจารย์ก็ยิ้มแย้มแจ่มใสดี

อย่างไรก็ตาม “แพทย์สัมพันธ์” ก็มองว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นกระจกที่สะท้อนอย่างดี “โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ที่อาจารย์ควรตระหนักว่านักศึกษามีสมองมีจิตใจเช่นกัน ..การอยู่ร่วมกันจึงควรคำนึงถึงด้านจิตใจ สิ่งใดล้ำหลังหรือไม่ทันสมัย เช่น หลักสูตรการสอน หรืออุปกรณ์การเรียนก็ควรปรับแก้ไขทันทีไม่ควรปล่อยให้เรื้อรัง ..อีกทั้งนักศึกษาก็ควรมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น แม้จะเป็นความเห็นที่แตกต่างกันไปบ้างก็ควรจะได้รับฟัง”

“แต่...มีข้อน่าดำหนิอยู่ที่ว่าการกระทำของนักศึกษาเทคนิคฯ ทำเรื่องใหญ่โตเกินไป ไม่ดำเนินการไปตามลำดับขั้น เพราะผลที่ออกมาแสดงว่าอาจารย์และมหาวิทยาลัยพร้อมรับฟังข้อคิดเห็นและพร้อมปรับปรุงตามข้อเรียกร้อง แล้วทำไมนักศึกษาจึงไม่เสนอเรื่องราวต่ออธิการบดี การสไลด์หรือการเดินขบวนน่าจะเป็นมาตรการสุดท้ายของปัญญานออย่างเรา และที่น่าดำหนิกว่านั้นคือ การออกข่าวเรื่องนี้ไปสู่สื่อมวลชนเพื่อกระจายให้เป็นเรื่องใหญ่โตโดยไม่คำนึงถึงชื่อเสียงของสถาบัน ทั้งที่เรื่องสามารถตกลงกันได้ภายใน..”

ตานักศึกษาแพทยทหาร มุงแอนด์ระบบ ไม่กระทบความเป็นเพื่อน

หลังจากที่รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร มีนโยบายให้มหาวิทยาลัยมหิดลรับนักเรียนเตรียมทหารที่จบชั้นปีที่ 2 และมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ดีเข้าเรียนในโรงเรียนแพทย์ทั้ง 2 แห่งคือ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี เพื่อผลิตแพทย์ทหาร “ทางลัด” สนองความต้องการของกองทัพที่กำลังขาดแคลนแพทย์อย่างมากเพราะผู้จบแพทย์ไม่ยอมสมัครเป็นทหาร โดยเริ่มส่งรุ่นแรกเข้ามาเรียนในปี 2511 เป็นเงื่อนไขก่อให้เกิดกระแสต่อต้านในหมู่นักศึกษาอย่างกว้างขวาง ซึ่งนอกจากทีมหิดลแล้วที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬา และทีมมหาวิทยาลัยศิลปากรก็มีการส่งนักเรียนเตรียมทหารไปเรียนต่อซึ่งก็มีกระแสต่อต้านเช่นกัน เนื่องจากในช่วงดังกล่าวระบบเผด็จการทหารที่ปกครองประเทศมายาวนาน จึงเริ่มสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนโดยทั่วไป

นโยบายดังกล่าวถูกมองว่าเป็นการใช้สิทธิเพื่อสร้างอาณาจักรของทหารและเริ่มเป็นเงื่อนไขผลักดันให้นักศึกษารวมตัวเคลื่อนไหวคัดค้านในรูปของข้อเขียน บทความผ่านสื่อต่างๆ อาทิ กระดานข่าวและวารสารมหิดลสาร โดยมารุ่นแรงถึงขั้นรวมตัวประท้วงในช่วงประมาณเดือนกรกฎาคม 2516 ก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคมไม่นาน ซึ่งอาจเป็นเพราะมีความเกลียดชังทหารมาตั้งแต่กรณี “ทุ่งใหญ่นเรศวร” แต่แม้จะมีความรู้สึกขัดแย้งต่อต้านในแง่บุคคลอยู่บ้างในช่วงแรก นักศึกษาทั่วไปก็รู้ว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่ตัวนักเรียนเตรียมทหารที่เข้ามาเรียนร่วม หากแต่อยู่ที่ระบบอภิสิทธิ์ของทหารมากกว่า

นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒนวงศ์ แกนนำคนสำคัญของนักศึกษาฝ่ายก้าวหน้าในยุคแรกๆ กล่าวว่านักศึกษาไม่ได้ต่อต้านนักเรียนแพทย์ทหารที่เข้ามารุ่นแรก ๆ มากนัก เพราะก็ดูจะกลมกลืนเป็นพวกเดียวกัน แต่พอรุ่นที่ 2-3 เริ่มมีความรู้สึกไม่พอใจเมื่อทหารที่เข้ามาเรียนมีสิทธิข้ามฟากไปเรียนใน

โรงเรียนแพทย์ได้ ขณะที่รุ่นน้องคนหนึ่งชื่อสุภาภรณ์ กลับไม่ได้ข้ามฟาก

“ผมไปหาอาจารย์จิต บุรี ช่วงที่ท่านเป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี ว่าทำไมน้องคนนี้ข้ามฟากไม่ได้ ทำไมพวกทหารข้ามมาเรียนรามามาได้ ความยุติธรรมอยู่ที่ไหน อาจารย์ก็อธิบายว่าน้องเขาเป็นโรคไขกระดูกไม่ทำงาน ไม่มีภูมิต้านทานโรคเลย อันตรายมาก เรียนแพทย์ไม่ได้ ไม่ใช่เพราะเรื่อง ทหารหรือ ส่วนตัวผมความคิดเรื่องต่อต้านแพทย์ทหารมีไม่มาก มามากตอนที่มันจะเกิดโรงเรียนแพทย์ทหาร(วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้าในปัจจุบัน) นายพลนายพันโกรธพวกเรามาก เพราะพวกเราต่อต้านว่าทหารมีทุกอย่าง มี ธนาคาร มีอุตสาหกรรมเอง แล้วยังจะเปิดโรงเรียนแพทย์ เขาก็ว่าต้องเปิด เพราะไม่มีใครไปอยู่ชายแดน แพทย์ใช้ทุนไม่ไปอยู่ชายแดนที่มีการสู้รบ ช่วง นั้นผมเป็นคนจัดบอร์ดได้ตีพิมพ์ลิขส์และเสียงตามสายก็นำเสนอประเด็นพวกนี้”

แม้ภายหลังจะปรากฏว่ามีนักศึกษาแพทย์ทหารมาเข้าร่วมกิจกรรมกับ ฝ่ายก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งเข้ามาแล้วก็เป็นอย่างเดียวกันหมด แต่นายแพทย์วีระ ศักดิ์ก็ยังอดตั้งข้อสังเกตไม่ได้ว่า “ที่เข้ามาแบบไม่ชอบมาพากลก็มีนะ”(เข้ามา เพื่อสังเกตการณ์เคลื่อนไหวของนักศึกษามหิดล-ผู้เขียน)

รูปแบบหลักของการต่อต้านในช่วงนั้นก็เช่นที่นายแพทย์วีระศักดิ์ กล่าวถึงคือ เน้นการแสดงความเห็นผ่านข้อเขียน-บทความที่บอร์ดได้ตีพิมพ์ลิขส์ และเสียงตามสายในคณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งอีกคนที่ไกระดานบอร์ดแสดงความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง คือ วุฒิพงษ์ เลหาไพโรจน์ จากคณะสาธารณสุขศาสตร์

“เราโคตรออกไปวงนอกมาก พอเข้ามาดูในมหิดลก็เจอเหตุการณ์ที่ทน ไม่ได้คืออยู่ทหารก็เข้ามาเรียน เข้ามาได้ยังไม่..เราเริ่มเห็นว่าสังคมไทยมัน เป็นอย่างนี้ ที่ได้ตีพิมพ์ลิขส์มีบอร์ดก็เขียนแสดงความคิดเห็น คนก็มาอ่าน เลย ถูกอาจารย์มองว่าสร้างความแตกแยกในมหาวิทยาลัย สุดท้ายก็เลยต้องไปเขียน ลงหนังสือพิมพ์ข้างนอก”

“เรื่องนี้ทำให้การเคลื่อนไหวภายในมหาวิทยาลัยเริ่มมีสีสัน ที่จริง ก่อนหน้านั้น ก็มีเข้ามาบ้างแล้ว แต่ที่มาเริ่มไม่พอใจก็ตอนที่เขาจะเปิด

โรงเรียนแพทย์ทหารที่โรงพยาบาลพระมงกุฎฯ ในปี 2517 ทำให้ลูกมองว่าเป็นการใช้ทรัพยากรมาสนับสนุนแพทย์ทหารเหมือนต้องการสร้างอาณาจักรที่คณะวิทยาศาสตร์จะมีการเขียนบทความวิจารณ์ แต่ไม่ถึงกับแรง ไม่ถึงกับมีความขัดแย้งอะไรมาก อาจจะเป็นแค่หมั่นไส้ทหารมากกว่า แต่ในทางส่วนตัวไม่มีอะไรกัน” นั่นคือมุมมองของนายแพทย์ไพรัช สุภากาญจนกันติ ที่สะท้อนออกมาคล้ายกันกับนายแพทย์เหวง โตจิราการ ที่ว่า

“สมัยนั้นคนเกลียดทหารเพราะเป็นเครื่องมือเผด็จการ ซึ่งความรู้สึกนี้ไม่ถูกต้อง กองทัพต้องการแพทย์แต่ไม่มีคนไป ฝ่ายทหารจึงสั่งให้เอนักเรียนนายร้อยที่เก่งๆ มาเรียนแพทย์ ซึ่งนักศึกษาแพทย์สามัญก็ต่อต้านกันมาก อ้างว่ามาด้วยอิทธิฤทธิ์ ผมไม่เห็นด้วยกับการต่อต้านเพราะทหารที่เข้ามามีเพียงรุ่นละ 15 คน ส่วนใหญ่ก็เป็นคนดี พวกเขาเองก็คงขมขื่นเพราะนายสั่ง เมื่อมาเรียนก็ถูกเพื่อนต่อต้าน”

แต่ต่อมาเมื่อกระแสความไม่พอใจทหารขึ้นสูง โดยเฉพาะในปี 2516 หลังจากเกิดกรณี “ทุ่งใหญ่นเรศวร” ที่รัฐบาลทหารพยายามปกป้องลูกน้องที่ทำผิดกฎหมายอย่างโจ่งแจ้ง การต่อต้านผ่านข้อเขียนก็เริ่มก่อรูปเป็นการประท้วงที่ตีตกลมเพื่อขอคำชี้แจงจากผู้บริหารคณะวิทยาศาสตร์ ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ไม่นาน ซึ่งนายแพทย์ประยงค์ เต็มชวลา อดีตนายกสโมสรมหาวิทยาลัยในช่วงปี 2516 เล่าว่า

“อิทธิฤทธิ์ทหารทำให้เกิดการสไตรค์ครั้งใหญ่ของนักศึกษามหิดลที่ตีตกลมช่วงที่ผมเป็นนายกสโมสรมหาฯ มันเริ่มต้นจากความรู้สึกที่ว่าในแวดวงทหารนั้นตอนเกิด ก็เกิดโรงพยาบาลทหาร อยู่บ้านก็แฟลตทหาร มีโรงเรียนบุตรข้าราชการทหาร เข้านายร้อยก็เตรียมทหาร ดูนี่อิทธิฤทธิ์ไปหมดทำให้นักศึกษาไม่พอใจ ซึ่งการฝากเข้ามาเรียนในลักษณะนี้มีมาหลายปีแล้ว แต่ในยุคที่ทหารยังมีอำนาจเข้มแข็ง ก็ไม่ค่อยมีใครกล้าพูดหรือกล้าคัดค้าน”

ฝ่ายบริหารอย่างศ.ดร.กำจร มนูญปิฎ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ก็ยอมรับว่าปฏิริยาต่อต้านจากนักศึกษามีอยู่จริง

“ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ แต่เราก็ชี้แจงเหตุผลว่าทำไมทำอย่างนั้น เพราะทางทหารเขาขาดแพทย์อย่างมาก ใครๆก็ไม่ยอมเป็นทหาร เขาต้องออกรบ แล้วจะให้เขาทำอย่างไร”

ขณะที่อาจารย์ประคน จาติกวณิช รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ ฝ่ายกิจการนักศึกษา กลับเห็นว่านักศึกษาที่ก่อกระแสด้านคิดมากเกินไปในเรื่องนี้ “ไปคิดทำไม ทำไมไม่คิดว่าถ้าเขาส่งมา พวกเราเยอะกว่า แพทย์พวกนี้ก็ควรจะกลมกลืนกับความเป็นมดดินมากกว่า ควรให้เป็นอย่างนั้น เขามาอยู่กับเราแล้วเรากลับเขาไม่ได้ ผมว่าแย่มาก”

แต่สำหรับนักเรียนเตรียมทหารที่สมัครใจสละเครื่องแบบแล้วมาสมัครเรียนแพทย์เองก่อนที่โครงการนี้จะเริ่มไม่นาน อย่าง พ.อ.นายแพทย์พิพัฒน์ โปษยานนท์ เห็นว่าปฏิกิริยาคัดค้านที่เกิดขึ้น อาจเป็นเพราะนักศึกษาได้ข้อมูลไม่ครบก็เฮตามกันไป ความจริงพวกที่เข้ามาไม่ได้แย่งที่นั่งพวกสอบเอ็นทรานซ์ แต่เป็นการฝากเข้ามาเรียน โดยทบวงมหาวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยจะได้รับเงินค่าใช้จ่ายรายหัวต่างหาก

“พวกนี้เข้ามาก็เป็นตัวหลักในกีฬาและงานค่ายอาสาซึ่งเป็นการเสริมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ตอนหลังมันเริ่มมีความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาลทหารมากขึ้น แต่ผมก็เชื่อว่าไม่ใช่ต่อต้านนักเรียนทหารที่เข้ามา อาจจะมีคนเกรเข้ามาบ้าง เพราะนักเรียนทหารมันอยู่ในกรอบเหมือนเปปซี่ พอเปิดฝาฟองมันก็ขึ้น เข้ามหาวิทยาลัยก็มีสาว ๆ ให้จับ ไม่เข้าเรียนก็ไม่มีใครว่า อะไรเหล่านี้ก็คงเป็นชนวนอยู่เหมือนกัน มันคนละบุคคลิก เพราะนักเรียนหมอเขาไม่เป็นอย่างนี้ เขาจะเรียนกันอย่างเคร่งเครียด”

สุดท้ายเขาก็ตกลงยืนยันว่าแพทย์ทหารเหล่านี้โดยสำนักแล้วรู้สึกลัวตัวเองเป็นแพทย์ศิริราชหรือรามามาดีกว่า ผิดกับนักเรียนแพทย์ทหารพระมงกุฎที่อยู่ในรั้วทหารตลอด ก็จะมีสำนึกของความเป็นทหารมากกว่า

ส่วนแพทย์ทหารขนานแท้อย่าง พล.ต.นายแพทย์สหชาติ พิพิษฐกุล เสนาธิการศูนย์อำนวยการแพทย์พระมงกุฎเกล้า ที่เข้ามาเป็นรุ่นที่ 2 ในปี 2512 ก็

ยอมรับว่ารับรู้จากรุ่นแรกบ้างเหมือนกันว่ามีแรงด้าน เพราะรุ่นแรกยังติดธรรมเนียมแบบทหารอยู่ ไปไหนก็เดินเป็นแถวทั้งกลุ่ม ตัวตรง หน้าตามม้วนก็คล้ายๆกัน ซึ่งเพื่อนๆก็คงแปลกหูแปลกตา

“พอรุ่นเราก็เลยพยายามให้ผมยาวเหมือนเพื่อนๆ ตอนหลังเลยกลายเป็นยาวกว่าคนอื่น แต่นักศึกษาเขาจะรู้เพราะวันแรกที่เราไปรายงานตัวเรียนที่คณะต้องออกไปแนะนำตัวว่าจบจากไหน ซึ่งก็ไม่มีคำพูดกระทบกระทั่งอะไรจากเพื่อนๆ คิดว่าในระดับปัญญาชนแล้ว เขาคงมองว่ายังๆก็ต้องจบออกมาเป็นแพทย์เหมือนกัน ผมคิดว่าเขาคงมองโลกในแง่ดี เพราะไม่มีการต่อต้านจริงๆ จังๆ เท่าที่จำได้ไม่มีการเดินขบวนประท้วงในรุ่น 1 พอรุ่นผมก็ปรับตัวได้เร็วมากภายในไม่กี่เดือนก็กลมกลืนกันจริงๆ แล้วมองย้อนไปมีเพื่อนหลายๆคนที่พยายามผูกมิตรกับเราในฐานะที่เราเป็นทหารซึ่งพวกนี้จบแล้วก็มาสมัครเป็นทหาร แต่พวกเขากลับวิ่งไปหาพรรคพวกกลุ่มใหม่ๆ “

จึงไม่แปลกที่ในเวลาต่อมานักเรียนแพทย์ทหารหลายคนกลับเป็นเพื่อนที่สนิทสนมกับนักกิจกรรมด้วย หรือเข้าร่วมกิจกรรมฝ่ายก้าวหน้าอย่างเต็มตัวเสียเอง โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่บางคนเข้าร่วมวงดนตรีเพื่อชีวิต “กรรมาชน” คือ พันเอก(พิเศษ)นายแพทย์บุญลือ วงศ์ท้าว แห่งโรงพยาบาลค่ายสุรนารี ส่วนที่เข้าร่วมต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธจนเสียชีวิต ในเขตป่าจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งก็คือ นสพ.วัลลภ บุญภักดี นักเรียนเตรียมทหารเรือจากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ

พล.ต.นายแพทย์สหาดีเล่าอีกว่า สมัยเรียน เขากับนักกิจกรรมด้วย อย่างนายแพทย์เหงง โตจิราการ อดีตนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2517 เป็น “บัดดี้ลับ” กัน

“จำได้ว่าสมัยนั้น สิ่งที่ทำให้ประทับใจคือ ฝีมือผ่าตัดแยกชิ้นส่วนไส้เดือน-แมลงสาบที่ละเอียดลออ ขณะที่เราเป็นทหารไม่มีพื้นฐานด้านชีววิทยามากนัก ค่ะแนที่ผมได้ตรงนี้ก็เพราะเขาทั้งนั้น และการที่เหงงเขาสนใจพุทธศาสนามาก เป็นประธานชมรมพุทธด้วยทำให้รู้สึกศรัทธา สมัยที่ผมเรียน

จบแล้วและไปทำงานต่อต้านคอมมิวนิสต์ ที่กอ.รมน.ภาค 2 ที่มีพลโทเปรม ติณสูลานนท์ เป็นแม่ทัพภาค ก็ทราบข่าวแหงเข้าป่าแล้วและมีข่าวทางทหารว่าอยู่แถวคงหลวง จ.สกลนคร แถวที่ผมอยู่พอดี ทางทหารเขาก็เรียกผมไปตามว่า รู้จักแหงไหม เขาจบมหิดล ผมก็บอกว่าเพื่อนผมเองครับ เขาเลยบอกให้ผมพูดใส่ไมโครโฟนบอกให้แหงออกมาซะ แล้วจับเครื่องบินไปขยายเสียง ซึ่งก็ไม่รู้เอาไปขยายหรือเปล่าแต่ก็ได้พูดไป ในฐานะเพื่อน เราก็เป็นห่วงเขาและอย่างที่เขาบอกเราประทับใจในส่วนที่เขาทำให้เราเห็น”

แม้จะมีนักเรียนเตรียมทหารเข้าเรียนแพทย์เพียงแค่ 7 รุ่น รวมประมาณ 100 กว่าคน แล้วต้องยกเลิกนโยบายนี้ไปในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่อำนาจความยิ่งใหญ่ของระบบทหารถูกสั่นคลอนลงอย่างเห็นได้ชัด แต่แพทย์ทหารที่กระจายไปอยู่ตามหน่วยงานแพทย์ของเหล่าทัพต่างๆ ก็เป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีที่มีต่อกันฉันท์เพื่อนมิตรในระยะต่อมา

ประท้วง “นักศึกษาอภิสิทธิ์”

ก่อรูปแบบการต่อต้านความไม่ชอบธรรม

ในราวต้นปี 2514 มีอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดการรวมตัวคัดค้านที่เป็นกลุ่มก้อนและเป็นขั้นเป็นตอนครั้งแรกที่คณะวิทยาศาสตร์ นั่นคือการประท้วงนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ให้อภิสิทธิ์นักศึกษา 2 กลุ่มเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องสอบแข่งขันเช่นนักศึกษาทั่วไป นั่นคือ ลูกอาจารย์ และลูกผู้มีอุปการคุณ ซึ่งมีการตั้งข้อแหว่งว่าการให้โควตาลูกอาจารย์ได้เข้าเรียนเป็นกรณีพิเศษอาจเพื่อต้องการดึงอาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์ที่เก่งๆ ให้อยู่สอนต่อไป นอกเหนือจากการให้อาจารย์เปิดสอนพิเศษให้นักเรียนที่เตรียมสอบเอ็นทรานซ์ได้เพื่อจะได้มีรายได้เพิ่ม ส่วนนโยบายพิเศษต่อผู้มีอุปการคุณนั้น อาจเป็นภาวะจำยอมภายใต้ระบบเผด็จการทหาร ขณะเดียวกันผู้บริหารก็อาจต้องการสาน

ความสัมพันธ์เพื่อให้ “ผู้มีอุปการะคุณ” มีส่วนสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยโดยเฉพาะคณะวิทยาศาสตร์พัฒนาก้าวหน้าต่อไป

เริ่มตั้งแต่ราวเดือนกุมภาพันธ์ 2514 จากการบันทึกไว้ใน “มหิดลสาร” ฉบับเดือนมิถุนายน 2514 ระบุว่า แม้เรื่องดังกล่าวยังเป็นเพียงแนวโน้มที่ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนออกมา แต่นักศึกษาก็เริ่มมีปฏิริยาด้วยการเขียนบทความโจมตีการใช้สิทธิดังกล่าว บนเวทีเดิมคือที่กระดานข่าว ได้ตีพิมพ์ลึกลงจากนั้นไม่นานก็มีการออกไปปลิวที่มีสาระสำคัญสรุปได้ 3 ประเด็นคือ 1. จากการตรวจสอบจำนวนนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกสภาการศึกษา กับผู้ที่มียาชื่ออยู่ในสารบรรณ ปรากฏว่ามีคนเกินมาจำนวนหนึ่ง 2. ขณะเดียวกันก็ชี้ว่าผู้ที่ผ่านเข้ามาแล้วให้ถือเป็น “เลยตามเลย” และ 3. มีข้อเสนอต่อคณบดีว่าขออย่าให้มีอีก

จากนั้นนักศึกษากลุ่มหนึ่งได้เริ่มลงชื่อร่วมกันแล้วเสนอผ่านสโมสรคณะวิทยาศาสตร์ไปยังคณบดีซึ่งขณะนั้นคือ ศ.ดร.สตางค์ มงคลสุข ซึ่งก็ได้รับไว้พิจารณา ทั้งยังได้กล่าวว่าเป็นการดีที่นักศึกษาแสดงความเห็นต่อเรื่องดังกล่าว เพราะจะได้ใช้เป็นเครื่องยืนยันและปฏิเสธการรับผู้ใช้เส้นสายฝากเข้าเรียนในปีต่อไป

อย่างไรก็ตาม ต่อมาวันที่ 29 มีนาคม 2514 มีการประชุมสภามหาวิทยาลัยซึ่งมีพล.ต.ศิริ ศิริโยธิน นายกสภามหาวิทยาลัย เป็นประธาน แม้จะมีกระแสต่อต้าน แต่มติที่ประชุมกลับให้มหาวิทยาลัยวางหลักเกณฑ์ช่วยเหลือบุตรอาจารย์ในมหาวิทยาลัยและบุตรของผู้มีอุปการะคุณอย่างมากต่อมหาวิทยาลัย ให้เข้ามาศึกษาได้คณะละ 5 คน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2514-2515 เป็นต้นไป โดยมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณา ทั้งยังมีการระบุด้วยว่า วิทยาการเลขาธิการสภาการศึกษาได้เห็นชอบและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ต่อมาวันที่ 26 มิถุนายน 2514 ศ.ดร.สตางค์ได้จัดประชุมนักศึกษาที่มีข้อข้องใจในมติสภาเพื่อชี้แจง โดยยอมรับว่ามีการลงมติในเรื่องดังกล่าวจริงและกล่าวว่าเห็นด้วยกับข้อโต้แย้งของนักศึกษาคือไม่เห็นด้วยกับที่สภา

มหาวิทยาลัยมีมติดังกล่าว โดย ศ.ดร.สตาจค์ รับหลักการว่าในปีต่อไปจะมีการแก้ไขกฎเกณฑ์ให้รัดกุมยิ่งขึ้น โดยก่อนเลิกประชุม ศ.ดร.สตาจค์ได้บอกให้นักศึกษาไปเชิญ ศ.นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ อธิการบดีมาชี้แจง ซึ่งในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ 27 มิถุนายน นักศึกษาและ ศ.ดร.สตาจค์ก็ได้เข้าพบ ศ.น.พ.ชัชวาลที่บ้านพักเพื่อเรียนเชิญ ซึ่ง ศ.นายแพทย์ชัชวาลก็ตอบรับว่ายินดีจะมาชี้แจงในวันที่ 30 มิถุนายน เวลา 16.00 น. พร้อมทั้งยินดีพิมพ์มติสภามหาวิทยาลัยดังกล่าวแจกจ่ายให้นักศึกษาที่ยังข้องใจด้วย

อย่างไรก็ตาม วันที่ 29 มิถุนายน ตามคณะต่างๆเริ่มมีใบปลิวกล่าวประณามมติดังกล่าวแจกจ่ายไปทั่ว พร้อมเรียกร้องให้นักศึกษาเข้าร่วมรณรงค์ชี้แจงในวันที่ 30 มิถุนายน ซึ่งปรากฏว่าในช่วงบ่ายโมงของวันที่ 30 มิถุนายน ศ.นายแพทย์ชัชวาลได้เรียกประชุมคณบดีทุกคณะด่วน และที่ประชุมมอบให้ ศ.ดร.สตาจค์มาชี้แจงนักศึกษาเมื่อเวลา 16.20 น.ว่าที่ประชุมคณบดีขอขยับยังไม่ให้อธิการบดีมาชี้แจง “เนื่องจากการแจกข้อความที่เสียมารยาท” นักศึกษาจึงเริ่มอภิปรายโจมตีมติสภามหาวิทยาลัย โดยอ้างถึงจำนวนนักศึกษาที่ผ่านการสอบจากสภาการศึกษาแห่งชาติน้อยกว่าจำนวนรายชื่อในสารบรรณของคณะแสดงว่ามีการรับเพิ่ม ซึ่ง ศ.ดร.สตาจค์ ก็ได้กล่าวชี้แจงเหตุผลแทนว่า 1.เป็นการรับเพิ่มจากที่สภาการศึกษาฯ ส่งรายชื่อมาให้ภายหลัง 2. เป็นรายชื่อที่หน่วยราชการต่างๆ ส่งมา และ 3. เป็นการรับเพิ่มตามมติสภามหาวิทยาลัยดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมนักศึกษาได้เสนอให้สภามหาวิทยาลัยทบทวนนโยบายดังกล่าวเสียใหม่ ซึ่ง ศ.ดร.สตาจค์ก็เสนอให้นักศึกษาทำเรื่องเสนอผ่านสโมสรมักศึกษามหาวิทยาลัย(ส.ม.ม.) โดยปฏิเสธที่จะรับเรื่องโดยตรง ณ ที่ประชุมนั้น ซึ่งในวันรุ่งขึ้นคือ 1 กรกฎาคม นายนิเวศน์ ประยูรเชียร รักษาการนายกส.ม.ม. ได้เรียกประชุมนักศึกษาที่คณะวิทยาศาสตร์และแจ้งว่า ส.ม.ม.จะผลักดันจนกว่ามติดีนี้จะได้รับการเปลี่ยนแปลงโดยจะเรียกประชุมคณะกรรมการสโมสรในวันที่ 5 กรกฎาคม

อย่างไรก็ตาม ต่อมาผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็ได้ตกลงยกเลิกนโยบาย

ดังกล่าวตามข้อเรียกร้องของนักศึกษา เพราะนอกจากนักศึกษาแสดงปฏิกิริยาคัดค้านแล้ว ยังมีอาจารย์บางส่วนที่ไม่เห็นด้วย

สำหรับปฏิกิริยาของนักศึกษานั้น มีการแสดงออกผ่านสื่อของมหาวิทยาลัยคือ “มหิดลสาร” ฉบับเดียวกันในรูปจดหมายถึงคณบดี ลงชื่อนาย อัฐ ระบุว่า

“นักศึกษาต่างก็รักและปรารถนาดีต่อคณะเช่นเดียวกับคณบดี แต่มหาวิทยาลัยควรปลอดพ้นจากอำนาจอิทธิพลใดๆ เพื่อเป็นหลักในด้านวิชาการ ศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรมแก่มวลชน มติดังกล่าวนับว่ามีความเอนเอียงไปด้วยฉันทาคติ เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มบุคคลก่อให้เกิดอภิสิทธิ์ซึ่งขัดต่ออุดมคติประชาธิปไตย และยังระบุว่าผู้มีอุปการะคุณใดที่บริจาคสินทรัพย์เพื่อหวังผลตอบแทนย่อมไม่แตกต่างไปจากผู้ให้สินบนเจ้าหน้าที่อาจารย์ใดที่พอใจกับกฎนี้ย่อมหมิ่นค่าของความเป็นอาจารย์ เพราะอาจารย์คือแม่พิมพ์ของความดีงามและความถูกต้อง เป็นผู้ที่ควรยืนหยัดทำมหาวิทยาลัยให้คงอยู่และหมดจดงดงามยิ่งขึ้นตามอุดมคติที่วางไว้ ไม่ใช่ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตนและบังคับให้นักศึกษาต้องคล้อยตาม”

ทั้งยังชี้ว่า จุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยไม่ใช่เพียงเพื่อผลิตนักศึกษาให้สอบไล่ได้ปริญญาแล้วออกไปประกอบวิชาชีพ สร้างฐานะส่วนตน หากแต่ควรทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนต้องเป็นส่วนหนึ่งในการรับผิดชอบความเจริญของสังคมโดยตรง ต้องจบออกไปโดยเชื่อมั่นตนเองและเข้ากับสังคมหมู่คณะได้ ดังนั้น “ท่านไม่คิดบ้างหรือขอรับว่า บุตรของอาจารย์หรือผู้มีอุปการะคุณที่ได้เข้ามาเป็นกรณีพิเศษจะไม่มาทุกซ์ทรมานอยู่ในมหาวิทยาลัย เพราะไม่สามารถเข้ากับเพื่อนร่วมชั้นได้ ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะไม่เคยได้รับโอกาสที่จะสร้างความรู้สึกนั้นให้เกิดขึ้น”

ขณะที่ นสพ.จรัส สรพิพัฒน์ หนึ่งในกองบรรณาธิการ “มหิดลสาร” ได้สะท้อนมุมมองไว้ในบทความเรื่อง เสรีทัศนะ “นักศึกษาอภิสิทธิ์” ถึงการที่อธิการบดีไม่มาชี้แจงนักศึกษาและที่ประชุมคณบดีมองว่านักศึกษาสบ

ประมาทอาจารย์และไม่เคารพมติสภามหาวิทยาลัย สรุปได้ว่า ขณะที่นักศึกษาแสดงความเห็นเรื่องนี้เพื่อรักษาสีทึบอันพึงได้ของลูกหลานชาวไทยทุกคน หากได้ทำไปเพื่อรักษาสีทึบของตนไม่ เพราะได้เข้ามาเรียนแล้ว แต่กลับไม่มีอาจารย์ท่านใดได้แสดงความคิดเห็นต่อมติของสภามหาวิทยาลัยนี้โดยตรงเลย ทั้งชี้ว่าการไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของมหาวิทยาลัยและขอร้องให้อาจารย์มาชี้แจงนั้น ไม่ใช่แสดงความไม่เคารพอาจารย์ จึงน่าเสียดายที่การกระทำครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นการก่อความไม่สงบ คุกคาม ขู่เข็ญมหาวิทยาลัย และความจริงแล้วปัญหานี้ควรเป็นเรื่องระหว่างมหาวิทยาลัยกับประชาชน ไม่ใช่ปัญหาส่วนตัวระหว่างอาจารย์กับศิษย์ เพราะการที่รัฐบาลไม่อาจทำให้นักเรียนที่จบ ม.ศ.5 เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้หมดนั้น วิธีการสอบคัดเลือกจึงเป็นวิธีที่ยุติธรรมที่สุดแล้วในทางปฏิบัติ การที่ผู้หนึ่งผู้ใดมีอภิสิทธิ์ ก็เท่ากับลิดรอนสิทธิอันพึงได้ของประชาชน ดังนั้นการที่หนังสือพิมพ์ภายนอกนำข่าวไปลงเพื่อให้ประชาชนรับทราบนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลก การเปิดเผยอย่างจริงใจต่อทุกฝ่ายย่อมจะยังผลดีต่อความเข้าใจกัน

อย่างไรก็ตาม น.ส.พรณี ต้นสกุล อดีตผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษาเล่าว่าเจพาะนโยบายรับลูกอาจารย์เข้าเรียนแพทย์ โดยไม่ต้องสอบนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับรู้มากนัก เพราะดำเนินการเป็นการภายใน โดยอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าทหารยังมีคะแนนพิเศษให้ลูกทหารเวลาสอบ ดังนั้นกลุ่มที่ค้านหลักๆจึงเป็นอาจารย์ด้วยกันเองจนต้องยกเลิกไปหลังจากดำเนินการไปได้ราว 2 ปี

ส่วนอดีตนักศึกษาที่เคยมีส่วนร่วมรับรู้หรือเคลื่อนไหวเรื่องดังกล่าวเช่น วุฒิพงศ์ เลหาไฟโรจน์ ก็ยืนยันว่า มหิดลมีการฝากเรียนแน่

“ช่วงนั้นการสอบเข้ามาจะเป็นการเลือกคณะโดยตรง แต่อยู่ๆบางคนเข้ามาเรียนทันตแพทย์แต่พอ 2 ปีก็ข้ามไปศิริราชเลย พ่อแม่ฝากเข้าเรียน พอข้ามฝากพ่อแม่ก็ฝากอีก ก็พอคาดเดาเอาว่าอาจารย์สตาจก์หวังจะพัฒนาคณะวิทยาศาสตร์ที่ท่านผลักดันสร้างขึ้นมา ก็เลยต้องสร้างความสัมพันธ์กับภาค

ส่วนต่างๆ”

ซึ่งมีข้อมูลจาก นายแพทย์อำพล จินดาวัฒนะ มาเสริมว่า ในช่วงที่ขึ้นปี 2 (ปี พ.ศ. 2514-ผู้เขียน) รุ่นน้องที่เข้ามาจะมีประมาณ 10 กว่าคนที่ไม่ได้สอบเอ็นทรานซ์เข้ามา

“พวกนี้เป็นลูกคนใหญ่คนโตในบ้านเมืองยังจำนามสกุลเขาได้เลย นามสกุลใหญ่มากในยุคนั้น ก็มีการฝากเข้ามาเป็นกรณีพิเศษในคณะเกษตรฯก็มี แพทย์ก็มี เราก็วิเคราะห์กันว่าอาจารย์คงต้องการพัฒนาคณะวิทยาศาสตร์ต่อ ซึ่งต้องการ back up จากรัฐบาลเพราะฉะนั้นก็ต้องเอื้อเฟื้อกับฝ่ายการเมืองในขณะนั้นซึ่งเป็นรัฐบาลทหาร ดังนั้นการฝากคนเข้ามาในช่วงนั้นมันก็คงมีความจำเป็น แต่นักศึกษามีความรู้สึกว่าระบบเอ็นทรานซ์นี่คือความยุติธรรมที่เปิดให้ลูกคนเล็กคนน้อยเข้ามาได้ แล้วมาทำอย่างนี้ได้ยังไง ก็เริ่มมีการก่อตัวประท้วงต่อต้าน ผมก็เข้าไปยุ่งด้วย ไปแจกใบปลิวในคณะ จำได้ตัวตัวหลักที่เป็นคนนำขบวนก็มีรุ่นพี่ปีสอง เช่นพี่จรัส พี่วีระศักดิ์ พี่เหวง พวกนี้ แต่ก็รู้สึกไม่ประสบความสำเร็จเท่าไร เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เขาเฉยๆ ไม่ได้มีความรู้สึกร่วมอะไร บางคนก็มองว่าก็เขาเข้ามาแล้ว ได้โอกาสแล้วคุณก็เรียนให้ดีสิ เรียนให้จบ เขาไม่ได้รู้สึกว่าเป็นเรื่องนั้นมันไม่ยุติธรรม อาจเพราะความอยุติธรรมในสังคมขณะนั้นมันเยอะจนรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่มีความรู้สึกว่ามันแปลก นอกจากนั้นมันก็อันตรายนะที่คุณจะเข้าไปยุ่งกับเรื่องพวกนี้ทุกคนก็คงจะพยายาม safe ตัวเองว่าไม่มีอะไร”

สรุปแล้วกระแสต่อต้านที่เกิดขึ้นทำให้นโยบายนี้ต้องสะดุดลงในปี 2516 ซึ่งนับเป็นรุ่นสุดท้าย หลังจากดำเนินการไปได้ไม่กี่ปี โดยที่ไม่มีตัวเลขยืนยันชัดเจนว่าผู้ที่เข้าเรียนโดยผ่านนโยบายนี้มีทั้งสิ้นกี่คน

เปิดแนวนรดานสื่อ... จากแพทย์สัมพันธ์ สู่ มหิตลสาร

ดังที่กล่าวมาแล้วว่ากิจกรรมที่เป็นทางการของมหาวิทยาลัยมหิดลที่

ได้สร้างนักคิด นักพูด สร้างภาวะผู้นำให้กับนักศึกษาในยุคแรกๆนั้น ที่สำคัญคือกิจกรรมของชมรมปาฐกถาและไต่वाที่ ซึ่งได้พัฒนาเนื้อหาจากประเด็นในยุคสายลมแสงแดดที่ไม่มีสาระมากนัก หากแต่เน้นการใช้วาทะกรรมในการแข่งขัน มาสู่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องถึงปัญหาเหตุการณ์บ้านเมืองในช่วงนั้นๆ โดยตรงและเน้นใช้เหตุผลในการเอาชนะคู่แข่งจนในที่สุดทำให้ทีมไต่वाที่ของมหิดลสามารถชนะเลิศการแข่งขันในระดับอุดมศึกษา เอาชนะคู่แข่งอย่างธรรมศาสตร์ได้ในหัวข้อ “ประเทศไทยควรดำเนินนโยบายที่เป็นกลาง” และครองถ้วยชนะเลิศติดต่อมาอีกหลายปี ทำให้กิจกรรมฝึกพูดและไต่वाที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเป็นเวทีให้นักศึกษาในยุคแสวงหาที่ต้องการแหวกกรอบกิจกรรมที่จำเจกับงานบันเทิงเริงรมย์และสิ่งฟุ้งเฟ้อต่างๆ ได้มาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและเชิญนักพูดและนักคิดที่เด่นในสังคมยุคนั้นมาให้ความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งต่อมาก็ได้นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นผ่านการเขียนวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและในสังคมโดยรวม ซึ่งเวทีแรกก็คือบอร์ดศูนย์เขียนใต้ตึกฟิสิกส์ ส่วนที่เป็นเฉพาะกิจก็คือการเขียนใบปลิวในเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการให้นักศึกษาร่วมรับรู้อย่างกว้างขวาง และเวทีที่เป็นกิจลักษณะ สามารถสร้างนักคิดนักเขียนได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งสามารถสะท้อนแง่คิดมุมมองสู่เพื่อนนักศึกษาได้ต่อเนื่องและเป็นสื่อกลางของประชาคมมหิดลในยุคต่างๆ ได้ดีก็คือ การเข้าร่วมจัดทำหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งเริ่มด้วย “แพทย์สัมพันธ์” ซึ่งต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยมหิดลมีคณะและสาขาวิชาที่หลากหลายขึ้นเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์ตามพระราชประสงค์ของการพระราชทานพระนามมหิดล จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “มหิดลสาร”

หนังสือพิมพ์แพทย์สัมพันธ์ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นเจ้าของ โดยมีที่ปรึกษาประกอบด้วย ศ.นายแพทย์กษาน จาติกวณิช ศ.นายแพทย์สวัสดิ์ สกุลไทย ศ.นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี อาจารย์ ดร.สถิต สิริสิงห์ อาจารย์พิเชษฐ ชีโนวรรณ และนายโสภณ พวงเพ็ชร เริ่มเผยแพร่

ฉบับแรกเมื่อปีพ.ศ. 2512 โดยมีนายอุดม ทุมโนสิต เป็นบรรณาธิการ มีนาย สุทธิชัย เจริมสวัสดิ์พันธ์ นายสุโรจน์ พลาลิจิต เป็นบรรณาธิการผู้ช่วย และมีผู้แทนคณะต่างๆร่วมเป็นกองบรรณาธิการ ซึ่งข้อเขียนในเล่มมีทั้งบทความวิชาการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นของอาจารย์ ข่าวกวราความเคลื่อนไหวด้านต่างๆในมหาวิทยาลัย บทความเรื่องต่างๆในมหาวิทยาลัย ซึ่งส่วนใหญ่มาจากนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย บทกวี คอลัมน์วิจารณ์หนังสือ ตอบจดหมาย เป็นต้น

เมื่อเริ่มเผยแพร่那年 สังคมในมหิดลยังอยู่ในยุคสายลมแสงแดด แต่กระนั้นก็ตามข้อเขียนต่างๆโดยเฉพาะจากนักศึกษาก็เริ่มโยงไปสู่ปัญหาในสังคมนอกมหาวิทยาลัยมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ฉบับเดือนธันวาคม 2512 ที่นำเอาบทกวีของ OLIVE BALE. “เสียงสะท้อนลึกลับกลองในทรวงอกจนเงิบงัน โสภเสรา...โหยหิว...ทรมานทรมานกับอาหารที่หาไม่ได้ เสียงเยาะเย้ยในโชคชะตาดังปะทุ สมน้ำหน้ามัน ! อยากเกิดมาจน อยากเกิดมาจน อยากเกิดมาจน !” มาขึ้นปก พร้อมภาพประกอบเป็นเด็กขอทานนอนชบอยู่ข้างถนน แวดล้อมด้วยภาพนักศึกษากำลังเพลิดเพลินกับอาหารอันอุดมสมบูรณ์ ขณะที่เรื่องจากปก “สังคมเทวดา” ก็พยายามสะท้อนความขัดแย้งทางความคิดของนักศึกษาผู้หนึ่งที่พยายามหนีออกจากวิมานของเหล่าเทวดานางฟ้าที่เต็มไปด้วยความฟุ้งเฟ้อและได้มาสัมผัสสังขารธรรมดาที่หาเช้ากินค่ำ เด็กนับหมื่นที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา และเด็กหญิงที่ต้องเป็นโสเภณีเพราะความจน ขณะเดียวกันก็หัวว่า “เมื่อคนจนทนต่อไปไม่ไหว มหันตภัยจะค่อยๆคืบคลานเข้ามาเปลี่ยนทุกอย่างให้เลวร้ายยิ่งขึ้นด้วยอ้างคำว่า “เพื่อกรรมชาติ” หรือฉบับวันเด็ก เดือนมกราคม 2513 ซึ่งนอกจากจะมีเรื่องจากปกที่เรียกร้องให้ “ผู้ใหญ่” ต้องหันมาเป็นแบบอย่างและรับฟังเด็กบ้าง ก่อนที่เด็กจะฝังใจแต่ความไม่ดีของผู้ใหญ่และตอบโต้ “สักวันหนึ่งคงจะถึงตาของกูบ้าง” แล้ว คอลัมน์ข้อเขียนจากเพื่อนต่างสถาบัน ยังนำเสนอปัญหาของระบบชีเนียร์ตีว่าเป็นการกลั่นแกล้งสิทธิเสรีภาพบุคคลและไม่มีประโยชน์อันใดต่อผู้รับ ไม่ควรนำมาใช้กับปัญญาชน ขณะที่บทกวีได้

พยายามเรียกร้องความสามัคคีในหมู่นักศึกษาซึ่งกำลังมีความขัดแย้ง แยกแยก และชี้ว่าการนำเสนอมุมมองที่ขัดแย้งในหนังสือพิมพ์ก็เพื่อให้ทุกฝ่ายยอมรับความจริงและร่วมกันแก้ไข เป็นต้น

เมื่อมาเปลี่ยนเป็น“มหิดลสาร”ในปีการศึกษา 2513-2514 โดยมี อาจารย์ พิเชษฐ์ ชีโนวรรณ เป็นบรรณาธิการอำนวยการ นายคำนึง ศิริเขต เป็นบรรณาธิการดำเนินการ และนายอร่าม วิศิษฐ์โสภา และนายพรชัย สัตยาประเสริฐ เป็นบรรณาธิการผู้ช่วย บทบรรณาธิการส่งลาในสิ้นปีการศึกษา 2514 ของทีมนี้ได้พยายามชี้ว่า ที่ผ่านมาได้พยายามลดแง่คิดมุมมองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งลงเพื่อให้สมกับเป็นหนังสือของทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัยมากขึ้นและลดความรุนแรงลงเพื่อให้เป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย

จนเมื่อขึ้นปีการศึกษา 2514 ซึ่งบรรยากาศโดยรวมของมหิดลได้ก้าวพ้นยุคสายลมแสงแดดสู่ยุคแสงหาสาระ ขณะที่ภายนอกกระแสต่อต้านเผด็จการทหารและเรียกร้องเสรีประชาธิปไตยกำลังเริ่มก่อรูป กลุ่มแกนของนักศึกษาที่เน้นกิจกรรมเพื่อสังคมได้เข้ามามีบทบาทชัดเจนในกองบรรณาธิการที่ยังมีอาจารย์พิเชษฐ์ ชีโนวรรณ เป็นผู้อำนวยการ ส่วนบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาคือ มานะ โรจนวุฒนนท์ จากคณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี และมีวิโรจน์ ธนศิริรักษ์ นิรันดร์ พิทักษ์วัชรระ ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ จำรัส สรพิพัฒน์ เหวง โตจิราการ อุดม ทุมโฆสิต ประสิทธิ์ เลาสินณรงค์ และกรรณีย์ หวังรังสีมาถูกร่วมเป็นทีมกองบรรณาธิการ ซึ่งส่วนใหญ่คือพวกที่รวมตัวกันอยู่แล้วในนาม “กลุ่มห้องสมุด” มาตั้งแต่แรก ทิศทางของหนังสือจึงสะท้อนความเป็นไปในสังคมโลกและสังคมประเทศไทยที่มีความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งความขัดแย้งในมหาวิทยาลัย โดยในฉบับเดือนมิถุนายน 2514 มีการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรับนักศึกษาอภิสีทธิ์ทั้งในส่วนลูกอาจารย์และลูกผู้มีอุปการะคุณอย่างตรงไปตรงมา จนในที่สุด มหิดลสาร “ฉบับเงินแดง” เดือนสิงหาคม 2514 ก็ถูกทางการสั่งปิด เพราะลงจดหมายจากฝรั่งเศสของนายปรีดี

พนมยงค์ที่เขียนวิจารณ์เศรษฐกิจของจีนให้ตามที่ทางกองบรรณาธิการร้องขอไป รวมทั้งเป็นเพราะเนื้อหาส่วนใหญ่ มุ่งสะท้อนภาพของจีนใหม่ภายหลังได้รับชัยชนะจากการปฏิวัติ

เมื่อเริ่มจัดพิมพ์ใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2515 โดยมี นศพ.สงวน นิตยา รัชมังคลาภิเษก เป็นบรรณาธิการ ขณะที่กองบรรณาธิการส่วนใหญ่ยังเป็นทีมเดิม โดยมี วุฒิพงษ์ เลหาไพโรจน์ เข้ามาช่วยเสริม ก็ประเดิมเนื้อหาด้วยเรื่องสงครามเวียดนาม ต่อมาก็คือฉบับอินโดจีน ที่มีการลงจดหมายตอบจากอังกฤษของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ หลังจากที่ยกบรรณาธิการคือ นศพ.สงวน เขียนจดหมายไปถึงตามมาด้วยฉบับพุทธศาสนา ฉบับว่าด้วยเรื่องกีฬา และอีก 2-3 ฉบับ โดยมี วุฒิพงษ์เลหาไพโรจน์ รับช่วงเป็นบก.ต่อมา ในที่สุดมหิตลสารก็ปิดฉากลงในยุคที่นศพ.อิทธิ นันทศิริกาญจน์ แห่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เข้ามาเป็นบก.คนสุดท้าย สาเหตุสำคัญก็เพราะทีมงานในกองบรรณาธิการหลายคนต้องโดดออกไปคลุกกับกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัยมากขึ้น รวมทั้งในช่วงหลังโดยเฉพาะก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ไม่นาน มีหนังสือต่างๆออกมามากมายให้นักศึกษาได้อ่าน

อย่างไรก็ตาม หากย้อนกลับไปยุคต้นๆ จะเห็นว่าการพยายามเผยแพร่แนวคิดเชิงก้าวหน้าผ่านหนังสือสู่นักศึกษา มีมาตั้งแต่ยุคที่นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ เป็นสาราณียกรหนังสือรับน้องศิริราชปี 2512 อันฮือฮา รวมทั้งการที่นักศึกษามหิดลกลุ่มหนึ่งได้ไปร่วมทำหนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษาและนำกลับมาขายเผยแพร่ในมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากการเข้าร่วมทำจุลสารของกลุ่มอิสระในมหาวิทยาลัยอื่น แล้วรับมาช่วยจำหน่ายเผยแพร่ภายในมหาวิทยาลัย เช่น “ลอมฟาง” ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น

เคลื่อนไหวสัปดาห์ไซท์ทู จากด้านสู่หนูนแพทย์ออกบนบท

หลังจากที่รัฐบาล โดยกระทรวงสาธารณสุขขณะนั้น ที่มีพระ

บาราศนราดรุ เป็นรัฐมนตรีว่าการ ได้ออกระเบียบ-หลักเกณฑ์การให้ผู้จบ แพทยศาสตรบัณฑิตต้องออกไปใช้ทุนในชนบทเป็นเวลา 3 ปี (นับรวมระยะฝึกงานหรือแพทย์อินเทอร์น) มิฉะนั้นก็ต้องใช้เงินคืนรัฐบาล เพื่อแก้ปัญหา การขาดแคลนแพทย์ในชนบท พร้อมๆ กับการแก้ปัญหาแพทย์เดินทางไป ต่างประเทศกันเป็นจำนวนมากในช่วงก่อนหน้านี้ โดยได้เริ่มนำมาบังคับใช้ตรงกับ แพทย์ศิริราชรุ่นที่ข้ามฟากไปในปี พ.ศ. 2510 และนักศึกษาแพทย์รามารับดี รุ่นที่ 1 ที่เข้าเรียนในปี พ.ศ. 2508 รวมทั้งโรงเรียนแพทย์อีก 2 แห่งคือคณะ แพทย์เชียงใหม่ และคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ ซึ่งได้ก่อให้เกิดแรงต่อต้านเป็น 2 ลักษณะ กลุ่มแรก คือพวกที่คัดค้านการบังคับเซ็นสัญญา โดยเฉพาะพวกที่ เตรียมตัวจะไปทำงานหรือเรียนต่อต่างประเทศทันทีที่จบ และพวกที่ไม่อยาก ออกไปทำงานต่างจังหวัด ซึ่งรวมแล้วมีประมาณครึ่งหนึ่ง ซึ่งได้ประท้วง รุนแรงถึงประท้วงไม่ยอมเข้าเรียน แต่ในที่สุดก็ต้องยอมรับ อีกกลุ่ม คือพวกที่ เห็นด้วยกับการให้ออกไปทำงานใช้ทุนในชนบท แต่เห็นว่าสัญญามีความไม่ ชอบธรรม จึงขอต่อรองเงื่อนไขด้านกำหนดเวลาและสวัสดิการต่างๆ

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ แพทย์ศิริราชรุ่นสุดท้ายที่ไม่ต้องใช้ทุนเล่า ว่า แม้ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ก็ถูกขอร้องให้ไปช่วย ประเด็นที่คิดว่าต้องสู้ คือด้านสิทธิมนุษยชน และความไม่เป็นธรรมเพราะรัฐบาลดำเนินการโดยไม่ ได้ดูความสมัครใจ และมาบังคับเอาตอนที่นักศึกษาเรียนถึงปี 3 แล้วใครไม่ เซ็นสัญญาก็ไม่ให้สอบ ซึ่งรัฐบาลยอมรับว่าที่ต้องบังคับเอาปี 3 เพราะจะได้ เร็วหน่อย แต่เรื่องนี้ ศ.นายแพทย์สุต แสงวิเชียร คณบดีของฝั่งศิริราชซึ่งเป็น 1 ใน 3 อาจารย์ผู้ใหญ่ที่นักศึกษาจะเคารพรักมาก (อีก 2 ท่านคือ ศ.นายแพทย์ อวย เกตุสิงห์ และ ศ.นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ) ท่านไม่ค่อยเห็นด้วยกับ การคัดค้านและยังบอกกับผมว่า “พวกนี้เขาไม่สู้จริง อย่าไปยุ่งกับเขาเลย”

ด้านนายแพทย์สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ แพทย์รามารุ่นแรก ที่ต้อง ใช้ทุนเล่าว่า ก่อนหน้านี้จะมีระเบียบนี้ออกมาบังคับใช้ มีกระแสวิพากษ์ วิจารย์ผ่านสื่อมวลชนเรื่องแพทย์แห่ไปนอกกันมาก ขณะที่ชนบทขาดแคลน

แพทย์มานานแล้ว จนเมื่อปลายปี 2511 ซึ่งแพทย์ใช้ทุนรุ่นแรกของรามาฯ ข้ามฟากไปแล้ว จึงค่อยมีการส่งสัญญามาให้เซ็นย้อนหลัง ซึ่งความจริงควรให้เซ็นตั้งแต่ต้นปีหรือก่อนข้ามฟาก ทำให้นักศึกษาแพทย์เริ่มรู้สึกต่อต้านเพราะเหมือนถูกมัดมือชก ยิ่งสัญญาเขียนเป็นภาษากฎหมาย ระบุถึงเรื่องสวัสดิการ เรื่องความมั่นคง ซึ่งตีความยากมากในมุมมองของนักศึกษาแพทย์ที่ไม่คุ้นชิน ปฏิกริยาจึงเริ่มก่อตัวขึ้น ทั้งนี้สัญญาดังกล่าวจะนับขอบเขตการใช้ทุนตั้งแต่ปีที่ 3 จนถึงปีที่ 6 รวมอินเทอร์นด้วยเป็น 4 ปี คิดค่าใช้จ่ายปีละ 10,000 บาท โดยต้องเสียปีต่อปี ถ้าไม่เสียก็ต้องทำงานใช้ทุน

“รู้สึกว่าจะมีการล่อไว้ให้นักศึกษาเสียเป็นเงินได้ราว 25-30% เพื่อลดความขัดแย้ง ขณะที่เราเริ่มสู้ไม่ให้มีเงื่อนไขการใช้เงิน ซึ่งก็ถูกหาว่าเป็นเพราะเราไม่มีเงินจะเสีย รุ่มผมมีส่วนหนึ่งที่ไม่อยากเสียเงิน ขณะที่รุ่นต่อมาระเบียบเปลี่ยนเป็นบังคับใช้คิดเป็นเงินที่ต้องใช้ทุนตั้งแต่ปีแรก รวม 6 ปีก็ 60,000 บาท เราจึงพยายามประนีประนอมกับเด็กรุ่นหลังว่าให้ออกไปใช้ทุนกัน ขณะที่รุ่นผมจบแล้วไปนอกเสีย 50% โดยยอมเสียค่าปรับเป็น 2 เท่าคือ 80,000 บาท เพราะไม่ยอมเสียปีต่อปีแล้วก็ไม่ไปใช้ทุน ขณะที่อีกพวกสัญญาว่าจะใช้ทุนซึ่งจะได้เรียนฟรีหมดทุกอย่าง แต่พอจบแล้วกลับไม่ไปก็จะถูกปรับ 3 เท่าคือ 120,000 บาท”

นายแพทย์สุรเกียรติ์ให้รายละเอียดการรวมตัวเคลื่อนไหวของนักศึกษาไว้ว่า เริ่มจากที่ตัวแทนนิสิตนักศึกษาแพทย์ในแต่ละมหาวิทยาลัยมารวมตัวพบปะหารือกันว่าจะเซ็นหรือไม่

“จำได้ว่าสมชาย กุลวัฒนาพร จากแพทย์เชียงใหม่เป็นคนริเริ่ม แอक्ति์พมาก เขาเป็นเพื่อนกับพีวรัช อยู่ในชมรมปริทัศน์เสวนาด้วยกัน เรายังเคยไปขอคำแนะนำจากอาจารย์สุลักษณ์ด้วยกันซึ่งอาจารย์ก็พูดให้ฟังถึงการดำเนินชีวิตและความเป็นปัญญาชน แพทย์เชียงใหม่ที่เหลือกก็เช่นนายแพทย์ปิยะ เนตรวิเชียร ปัจจุบันเป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์ เชียงใหม่ นายแพทย์บุญเลิศ จุลเกียรติ์ ปัจจุบันทำหน้าที่เดินสายบรรยายเรื่องจรรยาแพทย์ทั่วประเทศ เท่าที่จำได้มี 3 คน

นี้ พวกเขาต้องการต่อต้านไม่รับระเบียบนี้โดยมองว่าไม่ถูกต้องที่มาบังคับเอาปลายปี 3 ซึ่งเป็นการบังคับย้อนหลังส่วนจุฬาก็มี นายแพทย์ลือชา วรรัตน์ ปัจจุบันเป็นแพทย์ใหญ่กระทรวงสาธารณสุข ส่วนศิริราชก็มี นายแพทย์สมเกียรติ กิรีดิกรณัฐภัก ปัจจุบันเป็นหมอสุนัขทำงานเอกชน นายแพทย์ศักดิ์ชัย อติโพธิ ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลของโรงเรียนนายร้อย จปร. รามาฯ ก็มีผมกับรุ่นน้องอีก 2 คนคือ นายแพทย์สุโรจน์ พลาลิจิต กับ นายแพทย์ยงศกร วิทิตวาทณ์ ตอนนี้เป็นผู้อำนวยการอยู่พิษณุโลก ช่วงนั้นส่วนใหญ่จะสู้เพื่อไม่รับสัญญา จนต้องเอารุ่นน้องมาช่วยเสริม ซึ่งต่อมาพวกนี้มีบทบาทชัดเจนกว่า”

“สัญญาส่งมากลางเดือนมกราคมหลายคนของรามาฯ ไม่พอใจเพราะรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็ด่ารัฐบาล เริ่มก่อหวอดคัดค้าน แต่ก็มีคนไม่เห็นด้วยที่ทำเช่นนี้ บางคนก็เฉยๆ เพราะสัญญาเปิดช่องให้ใช้เงินได้ มีการพูดคุยกันกลุ่มเล็กๆ ขอร้องอย่าให้มีการเซ็นสัญญาในวันที่ 24 มกราคม มีคนเสนอให้หาตัวแทนไปพูดคุยกับผู้ใหญ่ซึ่งโดยมารยาทแล้วต้องให้หัวหน้าชั้นเป็นผู้นำ แต่หัวหน้าไม่ยอมทำงาน ที่ประชุมจึงมอบหมายให้ 4 คนรวมทั้งผมเป็นตัวแทนเพื่อเจรจาไม่ต้องการใช้ทุน แต่กระแสนั้นมันแรงมากหนังสือพิมพ์ลงคำเกือบทุกวันจึงไม่สามารถต้านได้ ตอนแรกไปพบอาจารย์กำจร มนูญปิฎก คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ ขณะนั้นอาจารย์เองก็ยังไม่เข้าใจเรื่องนี้นัก เลยไปศิริราชไปพบรองอธิการบดี บอกว่าสัญญามีบางเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม อาจารย์ก็บอกว่าไม่มีอำนาจเพราะเป็นนโยบายของรัฐบาล สุดท้ายอาจารย์ก็รับจะนำเรื่องไปหารือและแจ้งให้ทราบภายหลังและอนุญาตให้ชะลอการเซ็นสัญญาไว้ก่อนจากที่รัฐบาลเร่งให้เซ็นภายในวันที่ 24 พฤษภาคม 2511 ซึ่งตอนหลังก็ย้อนก่อนต้นเรื่องเวลาออกไป พี่วิชัยเองเป็นรุ่นสุดท้ายของศิริราชที่ไม่ต้องใช้ทุน แต่เข้ามาช่วยเรื่องความไม่เป็นธรรมที่มาบังคับใช้เมื่ออยู่ปี 3 แล้ว โดยเห็นว่าควรเขียนไว้ก่อนที่นักศึกษาจะตัดสินใจเข้าเรียนแพทย์”

“จากนั้นวันที่ 22 มกราคม หลังเลิกเรียน ศิริราชและจุฬาฯ ส่งตัวแทนมาคุยกันที่ห้องสมุดเล็กตรง preclinic 2 ชั่วโมงเต็ม เห็นตรงกันว่าควรจะ

สามัคคีกันไม่เซ็นสัญญาเพราะผูกมัดเกินไป และมีมาตรการขอให้รัฐบาล
1.ยกเลิกสัญญา 2. ถ้าไม่สำเร็จ ขอให้แก้ไขสัญญาให้เงื่อนไขดีกว่าเดิม เพราะ
สัญญาเป็นภาษากฎหมายอ่านแล้วน่ากลัว ทางศิริราชเสนอให้ปรับแก้ด้วยคำ
แล้วส่งข่าวให้ทางเชียงใหม่ส่งตัวแทนมาร่วม ศิริราชบางคนก็เสนอถึงขั้นให้
หยุดเรียนประท้วง และให้ส่งเรื่องผ่านคณะบดีไปตามลำดับชั้น ศิริราชตอนนั้น
มีอาจารย์สุด แสงวิเชียร เป็นคณะบดี ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าคณะบดีและอาจารย์กลุ่ม
หนุ่มคนอื่น ๆ จะเข้าใจ ขณะที่ที่อื่นเห็นว่าควรส่งไปยังสำนักนายกรัฐมนตรีเลย
โดยตรง วันรุ่งขึ้นเราก็ก่อจดหมายไปเชียงใหม่ แล้วก็มีตัวแทนมา 4 คน
ไปคุยกับอาจารย์อริ ซึ่งอาจารย์ก็คล้ายทำเป็นไม่ทราบเรื่องเราเลยเอาสัญญาให้ดู
อาจารย์กลับบอกว่าไม่เห็นน่าหนักใจอะไร ให้เซ็นไปเถอะ ต้องช่วยรัฐบาล
รัฐบาลไม่ได้บีบบังคับเรามากไปหรอกเพราะรัฐบาลดูแลข้าราชการต่างๆดีอยู่แล้ว
แล้วก็มาถามอาจารย์สตาจี้ คณะบดีคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ว่าจะทำ
จดหมายร้องเรียนถึงสำนักนายกรัฐมนตรีจะได้ไหม ปรากฏว่าอาจารย์เครียด
ขึ้นมาทันทีบอกว่าไม่ควรทำเด็ดขาด มีอะไรขอให้พูดผ่านมาก่อน คล้ายกับว่า
ข้ามหน้าข้ามตาผู้บริหารไป เราบอกว่ารัฐบาลทำอย่างนี้ต่อไปคนจนคงไม่มี
สิทธิจะมาเรียน อาจารย์ก็พูดว่าเป็นเรื่องธรรมดา คนไม่มีสตางค์ก็ไปเรียน
อย่างอื่นเสีย มีแต่คนมีสตางค์เท่านั้นที่เข้าเรียนแพทย์ได้ ในความคิดผมมองว่า
อาจารย์สตาจี้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อแพทย์ และเคยบอกว่าเนื่องจากอาจารย์ไม่มี
เงินจึงไม่ได้เข้าเรียนแพทย์ มาเรียนวิทยาศาสตร์แทน เข้าใจว่าอาจารย์เห็นด้วย
กับมาตรการนี้และชี้ว่าเราไม่มีสิทธิจะไปต่อรองกับรัฐบาล แล้วว่าพวกเราเห็น
แก่ตัว ไม่เสียสละเลย ตอนนั้นพวกเราถลันออกมาด้วยความรู้สึกเสียใจแค้นมาก
ขาดความเคารพ เชื่อกันอาจารย์ พวกเราพยายามเขียนบทความลงในหนังสือ
ของมหาวิทยาลัย แต่ก็ถูกอาจารย์โยนทิ้ง ต่อมาผมก็เป็นคนเสนอให้ยกเลิกการ
ใช้เงิน แต่ก็ไม่ได้ผล การเปิดช่องให้เสียเงินมีมาอีกถึงรุ่นที่ 6 (พ.ศ. 2514) พอ
รุ่นที่ 7 (พ.ศ. 2515) จึงยกเลิกคือทุกคน

นายแพทย์สุรเกียรติย์ยังเล่าอีกว่า ในครั้งนั้นนักศึกษาไม่ได้เป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกันนักในเรื่องนี้ บางส่วนก็ไม่เห็นด้วยที่จะมีการต่อรอง ยิ่งผู้ที่มีฐานะดีก็จะมองว่าการไปแจ้งข้อจะยิ่งถูกบังคับมากขึ้นกระทั่งสิทธิการใช้จ่ายเงิน ซึ่งนับเป็นความขาดแคลนของรัฐบาลที่เปิดช่องทางให้สามารถใช้เป็นเงินได้ ทำให้นักศึกษาแยกเป็น 2 พวกทันที ส่วนใหญ่ในกลุ่มที่พร้อมใช้เป็นเงิน เมื่อจบก็ไปต่างประเทศกันถึงกว่า 20 คน ในที่สุดทุกคนก็ยอมลงนามในสัญญาโดยไม่มีการแก้ไขอะไร เพราะกระแสสังคมกดดันอย่างหนัก และถือว่ามาตรการใช้ทุนเป็นกระแสที่แรงที่สุดที่ทำให้ผู้จบแพทย์สนใจชนบทมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อมาถึงรุ่นที่ 4 (พ.ศ. 2512) การต่อต้านก็มีเนื้อหาต่างกันไป นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒนวงศ์ เล่าว่า

“ตอนนั้นมีรายงานจีนหนึ่งระบุว่าไม่ควรให้แพทย์ผู้หญิงออกไปทำงานใช้ทุนในชนบท เพราะผู้หญิงไปอยู่บ้านนอกไม่ได้ เรื่องนี้มีการนำเข้าที่ประชุมมหาวิทยาลัยจนออกมาเป็นนโยบาย ต่อมาพวกผู้หญิงบอกว่าไม่แฟร์ทำให้เขาต้องเสียเงินแทน ทำไมเขาจะไปทำงานใช้ทุนไม่ได้จะได้ไม่ต้องกู้เงินคนอื่นมาเรียน ในการแปลความของพวกเราในสมัยนั้น ก็ว่าไม่ได้ เราต้องช่วยเพื่อนเรา ถามใครก็บอกไม่มีทางแก้ไขได้ เราก็เลยมุ่งไปหาคนที่จะแก้ให้ได้ โดยเดินขบวนไปที่บ้านจอมพลถนอม กิตติขจร ที่บ้านเกษะโกมล แฉวราชวัตร ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มหิดลเดินขบวน สมัยนั้นนักศึกษาไม่มีใครกล้าเดินขบวนเพราะมีคำสั่งคณะปฏิวัติห้ามอยู่ คิดว่ามีเฉพาะรามามาที่ไป จำได้ว่าหนังสือพิมพ์ลงข่าวหน้าแรกเลยว่า “นักศึกษาแพทย์เดินขบวน” ข้อเสนอของเราคือควรให้ทุกคนใช้ทุน โดยถือว่าเป็นหน้าที่ ซึ่งตอนที่เสนอไปเขาก็กังไม่ทำอะไร แต่พอผ่านไปอีก 3-4 รุ่นถึงเปลี่ยนเป็นใช้ทุนหมดทั้งผู้หญิงผู้ชาย”

2. การร่วมขบวนเคลื่อนไหวนอกมหิดล

ในระหว่างที่ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสังคมและความถูกต้องชอบธรรมในรั้วมหิดลดำเนินไป นักศึกษาส่วนหนึ่งก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมประสานการ

เคลื่อนไหวเพื่อสิทธิเสรีภาพและความชอบธรรมในสังคมร่วมกับนักศึกษา มหาวิทยาลัยอื่น ซึ่งประเด็นที่สำคัญก็คือการเข้าร่วมใน“กลุ่มนิสิตนักศึกษาสังเกตการณ์เลือกตั้ง”เมื่อปี 2512 ร่วมจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย(ศ.น.พ.ท.) ในปี 2512 และการร่วมจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย หรือ สนท. ในปี 2513 นอกจากนั้น คือการเข้าร่วมต่อสู้กับขบวนการของประชาชนและนักศึกษาสถาบันอื่นๆ ท่ามกลางบรรยากาศเผด็จการทหาร เช่น การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น การต่อต้านประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 299 ที่เปิดทางให้อำนาจบริหารแทรกแซงอำนาจตุลาการ การเปิดโปงกรณีทุ่งใหญ่นเรศวร และการคัดค้านการลบชื่อ 9 นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง อันนำไปสู่การเรียกร้องประชาธิปไตยและเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ในที่สุด

การร่วมผลักดันตั้ง

ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย (ศ.น.พ.ท.)

ผลพวงจากการที่รัฐบาลมีมาตรการบังคับให้แพทย์ที่จบใหม่ต้องปฏิบัติงานใช้ทุน โดยเน้นหนักการออกไปยังพื้นที่ห่างไกลในชนบทที่ยังขาดแคลนแพทย์อีกเป็นจำนวนมากทำให้นิสิตนักศึกษาแพทย์ของโรงเรียนแพทย์ 4 แห่งคือคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เริ่มมารวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองกับรัฐบาล เนื่องจากเห็นว่ามาตรการดังกล่าวไม่เป็นธรรมตรงที่ มีการบังคับย้อนหลังโดยไม่มีการแจ้งให้นักศึกษารับทราบก่อนที่จะเข้ามาเรียน นอกจากนั้นมาตรการดังกล่าวยังเปิดช่องให้มีการใช้เงินคืนให้กับรัฐแทนการทำงานเป็นระยะเวลา 3 ปี เพื่อลดความขัดแย้งและแยกสลายการต่อต้าน แม้การรวมกลุ่มในช่วงแรกไม่สามารถต้านทานมาตรการดังกล่าวได้เท่าที่ควร แต่ก็เป็นส่วนานเชื่อมให้นิสิตนักศึกษา

แพทย์ทั้ง 4 แห่งดังกล่าวรวมตัวกันเป็นองค์กรและก่อรูปขึ้นเป็น “ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย”(ศ.น.พ.ท.) ในที่สุดเมื่อต้นปี 2512

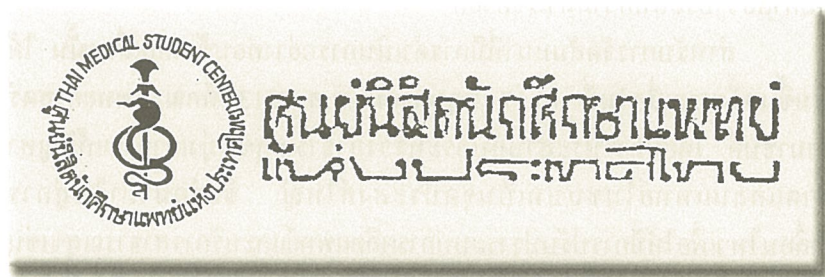
ในกระบวนการผลักดันจัดตั้งศ.น.พ.ท. นักศึกษาแพทย์ของมหาวิทยาลัยมหิดลมีบทบาทเป็นหลักมาโดยตลอด โดยเฉพาะนายแพทย์สุรเกียรติ์ อชานานุภาพ นายแพทย์สุโรจน์ พลาลิจิต นายแพทย์ยงยศ จริยวิทย์วัฒน์ ของ ฝั่งรามาริบัติ ขณะที่ฝั่งศิริราชมีนายแพทย์สมเกียรติ กิริติภรณ์สุภัค นายแพทย์ศักดิ์ชัย อติโพธิ

“เมื่อเริ่มมีมาตรการใช้ทุน ทางเชียงใหม่เขาเดือดร้อนมาก เพราะรุ่น 1-3 ไปเมืองนอกกันเกือบหมด เขาต้องการบอยคอตไม่เซ็นสัญญา แต่พวกเราคุยกันแล้วเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะต่อต้านเพราะกระแสนั้นมันแรงมาก จึงเสนอว่าเราควรยอมเซ็นสัญญาแล้วค่อยหาทางเจรจาและเตรียมตัวเตรียมมาตรการต่อรองต่างๆ ไว้ เช่น เรื่องสวัสดิการอื่นๆ ทำให้ผมกลายเป็นกระแสหลักไป หลายคนก็ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะพวกที่เตรียมตัวจะใช้เป็นเงินแล้วไปเรียนต่อเมืองนอกตามแผนที่วางไว้ พวกนี้จบแล้วก็ไปอยู่เมืองนอกกันหมด ต่อมาก็เกิดตัวแทน 4 ฝ่ายมาพบปะพูดคุยกันฝ่ายละ 3-5 คน บางคนก็บอกว่ารุ่นเราต้องเอาตัวรอดก่อน แล้วเรื่องต่างๆ ค่อยให้รุ่นน้องทำต่อจะดีกว่า ขณะที่รุ่นน้องก็เตือนเราไว้ว่าอย่าเอาตัวรอด ผมก็เลยต้องเถียงกับพรรคพวกในกลุ่ม ในที่สุดปีแรกที่เริ่มก่อตัวเพื่อสู้อำนาจการนี้ เราแพ้ แต่ไม่รู้ใครเซ็นก่อน” นายแพทย์สุรเกียรติ์ย้อนจุดเริ่มต้นของศ.น.พ.ท.

อย่างไรก็ตาม เมื่อเซ็นสัญญาเสร็จ กลุ่มของผู้แทนนักศึกษาแพทย์ยังคงพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยอาศัยการแข่งขันฟุตบอลระหว่างกันมาเชื่อมความสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังมีการประชุมสัมมนาเป็นระยะๆ จนกระทั่งได้ไปประชุมก่อตั้ง ศ.น.พ.ท.ที่เชียงใหม่ เมื่อต้นปี 2512 โดยเปลี่ยนชื่อจากเดิมที่ตั้งเป็น “สมาคมนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย” ซึ่งในโครงสร้างคณะกรรมการบริหารในปี พ.ศ. 2513-2514 ผู้รั้งตำแหน่งประธานยังคงเป็นตัวแทนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่คือนายแพทย์สมชาย กุลวัฒนาพร มีนาย

แพทย์ลือชา วรรัตน์ จากจุฬาฯ เป็นรองประธานฯ นายแพทย์พรเทพ เปรมโยธิน จากรามาฯ เป็นเลขานุการ นายแพทย์ประมวล โพธิมา จากเชียงใหม่ เป็นผู้ช่วย แพทย์หญิงศรีเรือน ศุภพิทยากุล จากจุฬาฯ เป็นเหรัญญิก และแพทย์หญิงคำพร ชาญวิเศษ จากศิริราชฯ เป็นปลัด

ต่อมาได้มีการออกวารสาร “นักศึกษาแพทย์สัมพันธ์” ราย 3 เดือน โดยให้แต่ละแห่งผลัดกันเป็นเจ้าภาพดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ กิจกรรมของศ.น.พ.ท. และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษาแพทย์ทั้ง 4 คณะ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือมุ่งที่จะให้เป็นสื่อในการ ช่วยกันลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนแพทย์ในฐานะที่มีหน้าที่ผลิตแพทย์ กับ กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นๆ ในฐานะผู้ใช้แพทย์ไปให้บริการแก่ ประชาชน ให้หันหน้าเข้าหากันเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาสาธารณสุขอย่างจริงจัง ทั้งนี้ นักศึกษาแพทย์ของมหิดลหลายคนได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดทำวารสาร ดังกล่าว โดยนอกจากนายแพทย์สุรเกียรติ์ที่รับหน้าที่ประธานแผนกวารสาร

ของศ.น.พ.ท. ในกองบรรณาธิการวารสารดังกล่าว ยังมีหลายคนร่วมอยู่ในกอง บรรณาธิการในช่วงต่อมา เช่น นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ ที่จะทำ หน้าที่เขียนบทความบทวิจารณ์ให้แก่มิตรแก่นักศึกษาแพทย์รุ่นใหม่ๆ ที่เข้ามา เป็นสมาชิก นายแพทย์สุโรจน์ พลาลิจิต ที่จะรับหน้าที่เฟ้นหาเรื่องราวของ แพทย์ที่มีอุดมคติในวิชาชีพมานำเสนอเป็นแบบอย่าง นายแพทย์บรรจบ ชุณหส วัสดิ์กุล และนายแพทย์ไพรัช ศุภกาญจนกันติ เป็นต้น

นายแพทย์สุรเกียรติ์เล่าอีกว่า ในการทำวารสารดังกล่าว “คณะผู้จัดทำได้ไปสัมภาษณ์อาจารย์ที่ต่างๆหลายท่าน ซึ่งต่างก็เห็นด้วยกับการออกชนบทหรือการใช้ทุน ทำให้เราต้องเปลี่ยนประเด็นเป็นว่าทำอะไรแพทย์ที่จบใหม่จึงจะออกไปทำงานในชนบทได้อย่างมีความสุข ซึ่งนำไปสู่การทำโครงการขอไปดูงานในชนบทเพื่อเตรียมตัว ซึ่งต้องติดต่อผ่านไปที่ทางกระทรวงสาธารณสุข ใหม่ๆโครงการนี้เกือบล้มเหลว เพราะระเบียบราชการมีขั้นตอนมาก ปลัดกระทรวงจึงยอมเซ็นให้นักศึกษาไปเคลื่อนไหว ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่มีการส่งนักศึกษาแพทย์จาก 4 โรงเรียนแพทย์ไปดูงานตามโรงพยาบาลจังหวัด พวกอาจารย์ก็ชื่นชมใหญ่ว่าเป็นครั้งแรกที่นักศึกษาตื่นตัวทั้งที่ที่จริงนักศึกษากลัวการใช้ทุนเลยเตรียมตัวไปดูงานกัน”

โครงการดังกล่าวได้พานักศึกษาแพทย์รุ่นแรกจำนวน 192 คนไปดูงานโรงพยาบาลและสถานอนามัยรวม 32 แห่งทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งจากการสรุปของทั้งนักศึกษาเองและแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาล พบว่าได้ผลคุ้มค่าถือว่าประสบความสำเร็จด้วยดี

สำหรับการจัดสัมมนาที่มีการดำเนินการอย่างค่อนข้างต่อเนื่องนั้น ได้เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 16-17 พฤษภาคม พ.ศ. 2513 ที่คณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี โดยมีการประสานกับกระทรวงสาธารณสุข มุ่งเอาการแก้ปัญหาขาดแคลนแพทย์ในชนบทเป็นจุดประสงค์ใหญ่ ซึ่งต่อมานำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการปรับปรุงระบบการผลิตแพทย์และบริการสาธารณสุขเช่น ปรับระบบการสอนของอาจารย์ part time เป็น full time รวมการป้องกันโรคและรักษาโรคไว้ในหน่วยเดียวกัน เป็นต้น ต่อมาในการประชุมแพทยศาสตร์ศึกษา ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 9-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ที่ตั้งหัวข้อไว้ว่า “การผลิตแพทย์ให้เหมาะสมกับสังคมไทยในระยะ 10 ปี” ก็ปรากฏว่ามีตัวแทน ศ.น.พ.ท.เข้าร่วมถึง 15 คน และต่อมา ศ.น.พ.ท.ยังได้จัดอภิปรายเรื่อง “แพทย์ไทยในสหรัฐอเมริกา” รวมทั้งเรื่อง “ชะตาแพทย์รับทุน” ในปี พ.ศ. 2515 หลังจากที่แพทย์ใช้ทุนรุ่นแรกได้ออกไปทำงานในชนบทแล้วระยะหนึ่ง

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเตรียมพร้อมมาอย่างดีในการออกไปเผชิญปัญหาระหว่างไข้หวัด แต่อุปสรรคในการทำงานนานาประการก็สร้างความอึดอัดกับข้อใจให้แก่แพทย์จบใหม่กันถ้วนหน้า โดยเฉพาะพวกที่ออกไปทำงานในสถานอนามัยชั้นหนึ่ง ซึ่งต่อมาหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แพทย์ไข้หวัดประจำโรงพยาบาลประจำอำเภอประมาณ 50-60 คน ได้จัดประชุมกันที่เขาใหญ่ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เมื่อวันที่ 24-25 เมษายน พ.ศ. 2519 เพื่อหารือแลกเปลี่ยนถึงการแก้ปัญหา ในที่สุดนำไปสู่การจัดตั้ง “สหพันธ์แพทย์ชนบท” ขึ้น โดยมีนายแพทย์อุเทน จารณศรี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลปากช่องในขณะนั้นเป็นประธานคนแรก และมีการประชุมครั้งที่ 2 ที่พัทยา เมื่อวันที่ 5-6 มิถุนายน พ.ศ. 2519 โดยมีนายแพทย์คม ป็องขันธุ์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางละมุง ชลบุรี เป็นผู้จัด

สหพันธ์แพทย์ชนบทได้พยายามประสานกับกระทรวงสาธารณสุขจัดประชุมระดับผู้บริหารโรงพยาบาลอำเภอขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2519 เพื่อรวบรวมรายชื่อสมาชิกมาขอการสนับสนุนจากกระทรวงไปดูงานด้านสาธารณสุขที่สาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เสียก่อน สหพันธ์แพทย์ชนบทจึงต้องยุติบทบาทลง จนต่อมาเมื่อต้นปี พ.ศ. 2521 จึงได้รื้อฟื้นรวมตัวกันใหม่ในนาม “ชมรมแพทย์ชนบท” ซึ่งแพทย์ที่จบจากร่วมมหาวิทยาลัยมหิดลหลายคนที่ได้ก้าวเข้าไปมีบทบาทเป็นหลักในองค์กรนี้เพื่อทำให้การทำงานแพทย์สนองความต้องการของชาวชนบทที่ยากไร้ได้อย่างแท้จริง

การร่วมจัดตั้งและเคลื่อนไหว

ในศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.)

หลังจากนิสิตนักศึกษารวม 17 สถาบัน ได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็น “กลุ่มนิสิตนักศึกษาสังเกตการณ์เลือกตั้ง” ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์

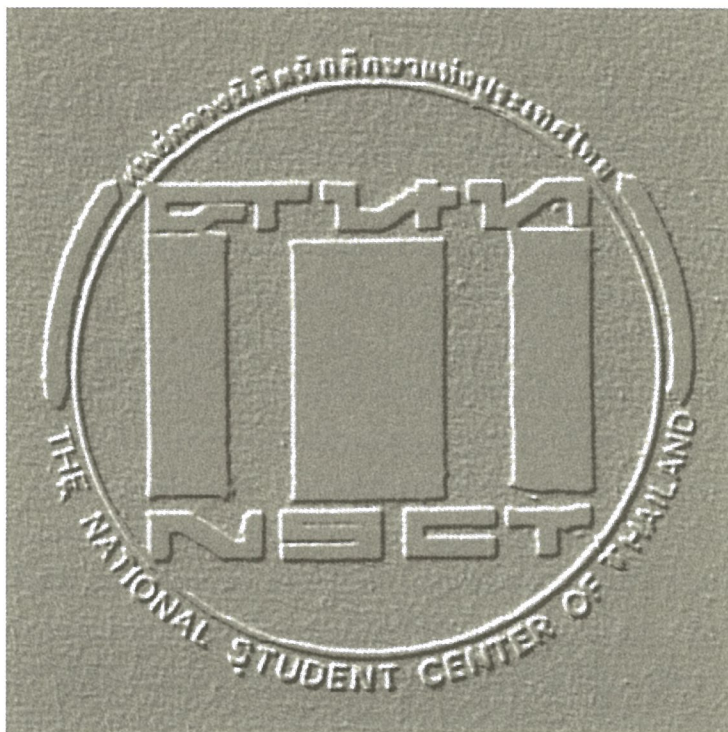
พ.ศ. 2512 ซึ่งนักศึกษามหิดลที่เข้าร่วมมี อาทิ ชัยนาท จิตวัฒนะ และ นสพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒนวงศ์ แล้ว ในปีเดียวกัน สมาคมบริการศึกษานานาชาติแห่งประเทศไทย(วูส) ซึ่งมี ศ.ดร.กำแหง พลางกูร เป็นนายกสมาคมฯ ได้จัดประชุมประจำปีตัวแทนนักศึกษาขึ้นที่เชียงใหม่ โดยมีพล.ท.แสวง เสนาณรงค์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เป็นประธานเปิดการสัมมนา ซึ่งอาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลที่เข้าร่วมคือ นายแพทย์สุจินดา อุดมศักดิ์ นายแพทย์โชติ พานิชกุล อ.ประสาท วานเครือ คร.ประคน จาคิกวนิช ศจ.นายแพทย์สวัสดิ์ สกุลไทย อ.วัชรินทร์ มรรคดวงแก้ว นายแพทย์กำจัด สวัสดิ์โอ อ.ปรีชา วงศ์สุทธิ นายอาวุธ แสงกล้า นายสุกฤษฎ์ รัตนมณีจักร นายไพบูลย์ ภัทรกิจวานิช นายวิสุทธิ์ ธรรมวัฒน์ไพศาล นายสิทธิชัย โอพารกุล นายวิบูลย์ วีระกุล นายพงศ์พันธ์ พิสุทธิสินรพ น.ต.โสภิน วงศ์เรืองศรี น.ส.สุวรรณ ชูนามชัย นายเฉลิมชัย ชัยกิตติภรณ์ นายวิวัฒน์ จันทโรตผล นายจรัส ตฤณวุฒิมัย นายกิตติพงษ์ ปรีชาพรกุล และนายวิรุฬห์ ไพรกุล

จากนั้นก็มีการสัมมนาของนักศึกษาอีกหลายครั้ง เช่น การสัมมนาในหัวข้อ “บทบาทนักศึกษาในการพัฒนาประเทศ” ของชุมนุมสัมมนาคณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ที่ อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม การสัมมนาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่จุฬาฯ และวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรภายในปีเดียวกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายนำไปสู่การรวมตัวเป็นสถาบันกลางที่เป็นศูนย์รวมของขบวนการนักศึกษา ในที่สุดได้มีการร่างธรรมนูญ และประกาศจัดตั้ง “ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย” หรือ สนท.ขึ้น เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วมในช่วงเริ่มก่อตั้งนี้ 11 สถาบัน กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายไว้ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตนักศึกษาแต่ละสถาบัน และระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น
2. เพื่อให้บริการและส่งเสริมสวัสดิภาพนิสิตนักศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมเสรีภาพและรักษาผลประโยชน์ของนักศึกษา

4. เพื่อยกมาตรฐานการศึกษาและความร่วมมือทางวิชาการ
5. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจอันดีระหว่างนักศึกษากับประชาชน
6. เพื่อรักษาและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีของไทย
7. เพื่อรักษาและบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม

ทั้งนี้ โครงสร้างองค์กรของ สนท.ในยุคก่อตั้ง ประกอบไปด้วยคณะกรรมการบริหารที่มาจากนายกสโมสรนักศึกษา หรือองค์กรนักศึกษาที่เป็นตัวแทนเข้ามาจากแต่ละมหาวิทยาลัย ส่วนตำแหน่งเลขาธิการและรองเลขาธิการ กรรมการบริหารจะเป็นผู้เลือกจากผู้ที่สมัครเข้ามา โดยผู้นั้นจะต้องได้รับความเป็นชอบจากองค์กรนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดเสียก่อน ซึ่งเลขาธิการ สนท.คนแรกคือ นายโกศล โรจนพันธ์ คนต่อมาคือนายชัยวัฒน์ ถักคินิลรัตน์

ถัดมาคือนายภาณุมาศ บุณนาค ซึ่งทั้ง 3 คนล้วนมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนมาถึงยุคที่นายธีรยุทธ บุญมี จากจุฬาฯ ขึ้นดำรงตำแหน่ง ก่อนที่นายสมบัติ ธำรงศรีบุญวงศ์ จากเกษตรศาสตร์ จะเข้ามารับหน้าที่ต่อในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ไม่นาน ทั้งนี้ในช่วง 2 ปีแรกของการจัดตั้ง สนท. บทบาทหลักจะเน้นไปในด้านสังคมสงเคราะห์ผู้ประสบภัยต่างๆ กิจกรรมที่ขึ้นชื่อในช่วงต่อมาคือการแนะแนวการศึกษาแก่นักเรียนม.ศ.5 ในต่างจังหวัด มาเริ่มมีผลงานทางด้านสังคมและการณรงค์ทางการเมืองที่ชัดเจนขึ้นก็คือช่วงที่นายธีรยุทธ บุญมี เป็นเลขาธิการ สนท.ในปี 2515

สำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมของขบวนการนักศึกษามหิดลนั้น นอกจากเข้าร่วมในการชุมนุมของสมาคมบริการนักศึกษานานาชาติดังกล่าวแล้ว พบว่านักศึกษามหิดลได้เข้าไปมีส่วนก่อตั้งและผลักดันงานของ สนท.มาตั้งแต่นั้น

สมัยที่ พ.อ.นายแพทย์พิวัฒน์ โปษยานนท์ ยังเรียนเตรียมแพทย์ศาสตร์อยู่ฝั่งรามาริบติ ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมในสโมสรนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และต่อมาก็ได้เป็น 1 ใน 8 ผู้ก่อตั้ง สนท.โดยกิจกรรมในช่วงแรกๆที่ทำได้ คือการจัดให้บริการทางการแพทย์ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันที่ 12 สิงหาคม

“ถ้าวิเคราะห์ย้อนหลัง เชื่อว่าฝ่ายโลกตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาเห็นว่านักศึกษาเป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงจึงพยายามเข้ามามีชี้นำ โดยเข้ามาในรูปแบบขององค์กรนักศึกษานานาชาติ ดึงนักศึกษามาทำกิจกรรมด้านการแพทย์และบริการสังคมต่างๆ เช่นการพัฒนาชุมชน ตรวจร่างกายชาวบ้าน การต่อต้านวัณโรค อะไรอย่างนี้ ขณะนั้นมีสำนักงานอยู่ที่สำนักนายกรัฐมนตรี มีพล.อ.แสวง เสนาณรงค์ เป็นผู้ดูแล ตอนหลังเมื่อเกาะกันดีแล้ว ผมเชื่อว่ามีพลังจากฝ่ายอื่นเข้ามาช่วงชิงชี้นำในส่วนนี้เช่นกัน ซึ่งไม่ใช่บุคคล แต่เป็นการจัดองค์กรแบบตัวแทนเข้ามาช่วงชิงชี้นำ กิจกรรมในระยะแรกก็เป็นบริการทางการแพทย์เหมือนกัน แต่พอระยะหลังก็เปลี่ยน

เป้ามาเป็น การต่อต้านรัฐบาล ตอนนั้นธรรมศาสตร์ก็มีธีรชัย จิมานนท์ จุฬาฯ ก็มีประสาน มฤคพิทักษ์”

“ตอนเป็นนักศึกษามันมีแต่อุดมการณ์ มีแต่ร่างกายแรงใจที่บริสุทธิ์ ช่วงนั้นโลกตะวันตกกับโลกตะวันออกตั้งป้อมสู้กันมาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เขาให้ตั้งกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีพลังใจที่บริสุทธิ์ ก็มีเป้าหมายเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการต่อสู้ ขณะที่ภายในประเทศก็มีเงื่อนไขของความขัดแย้งที่สะสมมา ยุคนั้นเราอาจจะถูกหลอกบ้าง ถูกชักชวนบ้าง แต่พื้นฐานก็ยังมีแรงใจที่ต้องการให้ชาติบ้านเมืองดีขึ้น”

“ต่อมาผลการเรียนผมก็เริ่มร่อแร่ จึงต้องลดกิจกรรมลง ประกอบกับแนวทางการเคลื่อนไหวมันเริ่มรุนแรงขึ้น แม้ผมจะเห็นด้วยในอุดมการณ์ แต่ไม่ค่อยเห็นด้วยในวิธีการ ก็เลยถอยออกมา”

วิเชียร คุณตวัส อดีตนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ที่ได้ร่วมกิจกรรมกับ สทท. ในยุคต้นๆ ตั้งแต่วัยเรียนอยู่ปี 2 เล่าถึงจุดเปลี่ยนของ สทท. โดยเฉพาะช่วงธีรยุทธ บุญมีเข้ามาเป็นเลขาธิการฯ ว่าปี 2513 สมัยที่นายแพทย์จรัส ตฤณวุฒิปงศ์ (อธิบดีกรมควบคุมโรคในปัจจุบัน) เป็นนายกสโมสรมหาวิทยาลัยฯ เขาเป็นส่วนสำคัญและรับหน้าที่เป็นประธานเชียร์

“มีการประชุม สทท. ครั้งหนึ่งที่ธรรมศาสตร์ พังรัลไปไม่ได้เพราะต้องขึ้นวอร์ด ก็ให้ผมไปประชุมแทนซึ่งส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมก็จะเป็นนายกสโมสรมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่อยู่ปีท้ายๆ มาดึกเท่าที่นั่น ครั้งนั้นเป็นการเลือกเลขาฯ สทท. คนที่ 2 ต่อจากโกศล โรจนพันธ์ ซึ่งก็คือ คุณชัยวัฒน์ ภักดีนิลรัตน์ ก็เริ่มรู้จัก อาจารย์สน ศรีมาตรัง จากศิลปากร ประสาร มฤคพิทักษ์ จากจุฬาฯ ช่วงนั้นกิจกรรมหลักที่เราทำคือเอาตัวแทนนักศึกษาไปร้องเพลงถวายพระพรวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2513 และถือออกรับบริจาคเสื้อผ้าและเงินแล้วนำไปทูลเกล้าถวายฯ เพื่อช่วยน้ำท่วมในนามศูนย์นิสิตฯ ”

“ต่อมาพอปี 2515 นายกฯ ส.ม.ม. ในขณะนั้นคือนายแพทย์วรพล เบญจ

วรรณ ขณะนี้ของจุฬาฯคือ กำจัดโสมณ จุลสมัย ทั้งคู่เป็นเพื่อนที่รู้จักกันดี เพราะเคยเรียนเตรียมแพทย์ที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯมาด้วยกันก่อนที่จะไปรพล จะข้ามฟากมาศิริราชก็มาคิดกันว่าทำอะไรให้นักศึกษาต่างสถาบันสามัคคีกัน เพราะช่วงนั้นเริ่มมีการกระทบกระทั่งกันบ่อยขึ้นอันเนื่องมาจากการแข่งกีฬา ทั้งคู่นึกถึงศนท.ขึ้นมาได้ ก็ตกลงว่าจะฟื้นฟูการทำงานขององค์กรนี้ โดยยังไม่ได้เชิญมาร่วมประชุมทันที แต่ให้กำจัดโสมณไปทาบทามให้นายกสโมสร ต่างๆให้รู้จักกันก่อน แล้วที่รพลจึงเริ่มชวนมากขึ้นแล้ว ตั้งเวทีศิริราชก่อน แล้วเวียนไปตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ไม่มีการประชุมเป็นทางการ รวมทั้งไม่ได้พูดถึงศูนย์นิติฯอย่างเอาเป็นเอาตาย เพียงแต่สร้างความคุ้นเคยระหว่างกันค่อยๆ หล่อหลอมความคิดไปในแนวเดียวกัน จนทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเพื่อนพ้อง น้องพี่ในหมู่นิสิตนักศึกษารุ่นนี้ ความคิดของผู้นำนักศึกษาเกี่ยวกับศูนย์นิติฯ มาตผลึกในการสนทนาเรื่อง “สวัสดิการและสิ่งพิมพ์ในมหาวิทยาลัย” ทุกคน เห็นพ้องกันว่าถึงเวลาที่จะต้องเริ่มงานศูนย์นิติฯอย่างเป็นทางการเสียที ต่อมา วันที่ 30 กรกฎาคม 2515 มีการประชุมที่จุฬาฯครบองค์เป็นครั้งแรก เนื่องจาก ผมเคยเข้าประชุมมาตั้งแต่ปี 2513 ก็เลยเล่าให้ที่ประชุมฟังถึงโครงสร้าง วิธีทำงานและมีข้อบังคับของศูนย์ฯ ซึ่งมีอยู่ข้อหนึ่งกำหนดว่ามติที่ประชุมจะต้อง ใช้เสียง 2 ใน 3 ซึ่งสูงมาก เป็นอุปสรรคในการทำงาน เพราะเวลาตัวแทน มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคมาประชุมไม่ได้ ก็ทำให้การประชุมต้องล้มบ่อยครั้ง เนื่องจากไม่ครบองค์ประชุม ก็ปรากฏว่าเจริญศักดิ์ โรจนพิเชษฐ จากเกษตรก็ บอกว่าเมื่อระเบียบมันบังคับเกินไปก็ให้พับเก็บเข้าลิ้นชักเสียก่อน แล้วใช้เสียง ข้างมากในการทำงาน ตกลงก็ให้ใช้เสียงเกินกึ่งหนึ่ง และเดิมให้ตัวแทน มหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาแต่ละแห่งออกเสียงได้แห่งละ 1 เสียง ปีนั้นมีวิทยาลัย วิชาการศึกษาถึง 8 แห่งก็ตกลงให้ออกเสียงรวมกันเป็นเสียงเดียว ที่สำคัญเดิม เลขานุการศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นกรรมการบริหาร ได้แต่รับคำสั่งไปปฏิบัติ ดังนั้น พอมีความขัดแย้งระหว่างเลขากับกรรมการบริหาร งานก็ไม่เดิน ที่ประชุม จึงตกลงให้เลขานุการศูนย์ฯเป็นกรรมการบริหารด้วย”

“จากนั้นก็ใช้เวลาเดือนหนึ่งไปประชาสัมพันธ์ให้คนมาสมัครเลยฯ แต่ก็ไม่ค่อยมีใครมาสมัคร เลยต้องเลื่อนเวลา จนมีอุดร ทองน้อย จากธรรมศาสตร์ มาสมัคร ส่วนธีรยุทธ บุญมี จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมาสมัครในเวลาที่ยาวนานมากเพราะไม่สบาย ในการประชุมครั้งที่เลือกเลขาธิการฯ เราใช้ห้องประชุมตึกสำนักงานอธิการบดีที่ศิริราช ซึ่งในที่สุดก็เลือกธีรยุทธเป็นเลขาธิการ และก็เป็นคนแรกที่เป็นกรรมการบริหารด้วย พอเลือกตั้งเสร็จก็พากันไปกินข้าวที่ร้านแม่มา้ย ตรงใกล้ท่าเรือข้ามฟากของศิริราช นั่งหารือกันว่าทำอะไรกันดี ก็คิดว่าเราน่าจะต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น แต่ก่อนจะเดินหน้าเรื่องนี้ช่วงนั้นยังมีเรื่องที่ดร.ศักดิ์ ฝาสุกนิรันดร์ อธิการบดีฯ รามคำแหงสั่งปลดคณิศ จารุสมบัติออกจากนายกสโมสรฯ พอโครงสร้างการบริหารของสนท.เปลี่ยนไปดังกล่าวก็นำให้สนท.ในยุคธีรยุทธทำอะไรได้มากกว่าช่วงที่ผ่านมา”

ในมุมมองของวิเชียร เขาเห็นว่าบทบาทของสนท.ที่พัฒนาไป ต้องยกเครดิตให้นายแพทย์วรพล เบญจวรรณ และก่าจิดโสณ จุลสมัย (เสียชีวิตแล้ว)

“การที่ธีรยุทธได้เป็นเลขาธิการสนท.นั้น ก็ต้องยอมรับว่าก่าจิดโสณมีส่วน เพราะธีรยุทธแข่งเป็นนายกสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับก่าจิดโสณ แต่แพ้ ก่าจิดโสณจึงได้ทาบทามขอให้ธีรยุทธลงสมัคร และเสนอให้เลือกธีรยุทธเป็นเลขาธิการสนท.”

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า จุดกำเนิดของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ ที่สำคัญเป็นการพัฒนาจาก “กลุ่มนิสิตนักศึกษาสังเกตการณ์เลือกตั้ง” เมื่อปี 2512 ซึ่งได้มีนักศึกษามหิดลรับสมัครเข้าร่วมจำนวนหนึ่ง หนึ่งในนั้นคือ นายชัยนาท จิตตะวิวัฒนะ ขณะยังเป็นนักศึกษาในคณะสาธารณสุขศาสตร์ จนได้สัมผัสอำนาจมืดในยุคทหาร เพราะถูกสื่อคอยแหย่กลั้ว ยึดฟิล์มถ่ายรูป ขณะที่กำลังเก็บภาพทหารเขียนเทียนลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งแห่งหนึ่งแถวยานเกราะ

ในช่วงหลังจากที่มีการก่อตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ในราวปี 2513 เขาเป็นผู้นำหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มที่ช่วยประสานงานจัดประชุมสัมมนาในนามศูนย์นิสิตฯ ที่มีการเชิญนักคิดนักวิชาการรุ่นใหม่ เช่น อุกฤษ มงคลนาวิน

พ.อ.ถนัด คอมันตร์ บุญชนะ อัตถากร เป็นต้นมาบรรยายให้นักศึกษาในสถาบันต่างๆ ฟัง และได้เล่าถึงความประทับใจตอนหนึ่งไว้ว่า

“ครั้งหนึ่งศูนย์ฯ จัดประชุมเรื่องบทบาทนักศึกษาต่อการพัฒนาประเทศที่สวนลุมพินี มีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งที่ชื่นชมพวกเรามาก ท่านเป็นสมุหราชองครักษ์ของรัชกาลที่ 6 ชื่อลุงฉัตร โชติกเสถียร อายุกว่า 70 ปีแล้ว ขับรถมาเองเพื่อร่วมฟัง ท่านจะพูดจาเข้มแข็งแบบผู้ใหญ่ใจดี คอยให้กำลังใจพวกเรา คุณลุงจะเป็นคนสนใจเหตุการณ์บ้านเมืองมาก แม้ตอนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งผมจบแล้ว ท่านก็ยังมาชวนว่า ไปดูกันหน่อยซิ เขาทำอะไรกันที่ธรรมศาสตร์”

จนเมื่อ นสพ.วรพล เบญจวรรณ ซึ่งอยู่ฝั่งศิริราชพ้นตำแหน่งนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ทีมของ นสพ.ประยงค์ เต็มชวาลา จากฝั่งศิริราชเช่นกัน ก็ได้รับเลือกตั้งจากนักศึกษาให้เข้าบริหารงานต่อ และได้ชวน เมธี จันท์จารุภรณ์ จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ ผู้สมัครอุปนายกของพรรคคู่แข่ง ที่มี วิเชียร คุตตวัส สมัครนายกสโมสรฯ มาช่วยทำงานประสานภายนอก ร่วมกับ นสพ.เจดชัย ดันติศิรินทร์ อุปนายกฯ ตัวจริง ที่เข้าไปเป็นตัวแทนทางการเมืองใน สนท. โดยมีเมธีร่วมเป็นสตาฟใน สนท. ส่วนวิเชียรซึ่งคลุกคลีกับงานของ สนท. มาตั้งแต่ต้นช่วงต้นแล้ว ก็ออกไปช่วยธีรยุทธ บุญมี เลขาธิการศูนย์ฯ เคลื่อนไหวกิจกรรมต่างๆ ในช่วงรอยต่อที่กำลังจะมีการเลือกตั้งเลขาธิการคนใหม่ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ไม่นาน ซึ่งต่อมาก็คือ สมบัติ ธำรงธัญญวงศ์

อย่างไรก็ตาม ในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม แม้รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และพวกจะเริ่มอ่อนแอ แต่ก็มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่ในมือ ขณะที่การเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านเปิดโปงความล้มเหลวในการบริหารประเทศเริ่มเกิดขึ้นและเข้มข้นขึ้นเป็นลำดับ การทำงานของกรรมการศูนย์นิสิตฯ ในช่วงนั้นจึงต้องระมัดระวังและพลิกแพลงรูปแบบวิธีการสารพัด เพื่อมิให้ตกเป็นเป้าของฝ่ายทางราชการ โดยเฉพาะตำรวจสันติบาล

นายแพทย์ประยงค์ เต็มชาวลา อดีตนายกสโมสรมหิดลที่เข้าไปเป็นกรรมการศูนย์ในช่วงดังกล่าวเล่าบรรยากาศในช่วงนั้น ว่า “เราประชุมกันแทบทุกวันและเป็นการประชุมลับตลอด ครั้งหนึ่งนายกสโมสรมหาวิทยาลัยไปประชุมกันที่โมเต็ล ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย มีผู้หญิงอยู่คนเดียวเป็นอุปนายกฯ ของประธานมิตร บ๊วยโรงแรมก็ตกใจ จะมาทำอะไรกัน เราต้องหลบไปที่นั่นที่นี้ตลอดเพราะสันติบาลคอยจ้อง บางครั้งก็ลงไปทางใต้ ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากธีรยุทธเป็นสมบัติ เราไปสมมนากัน ไปบ้านจิระนันท์ (จิระนันท์ พิตรปรีชา อดีตดาวจุฬาฯ แกนนำคนหนึ่งในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516) ที่จ.ตรัง ช่วงที่ผ่านเขาพับผ้า จำได้ว่าเกิดเหตุการณ์โจรจี้รถถึง 20 กว่าคัน ก่อนที่เราจะไปจุดนั้นราวครึ่งชั่วโมง ยังพูดกันว่าถ้าจี๊ผู้นำนักศึกษาที่เสร็จกันทั้งหมด”

โดยสรุป ขบวนการนักศึกษาของมหิดลได้เข้าไปมีส่วนผลักดันบทบาทการทำงานของ สนท.อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มต้น แม้จะไม่เคยอยู่ในฐานะเป็นเลขาธิการโดยตรงแต่ผู้มีส่วนเข้าร่วมทุกคนก็ยืนยันว่ามหิดลมักจะอยู่ในฐานะเป็นผู้วางแผน หรือกำหนดประเด็นในการประชุม ถึงไม่อยู่ในตำแหน่งที่มีบทบาทนำอย่างเป็นทางการ แต่ก็อยู่ “หลังฉาก” ในการเคลื่อนไหวสำคัญทุกครั้ง

3. มหิดลกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก่อน 14 ตุลา

การที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบเผด็จการทหารมายาวนานเกือบ 2 ทศวรรษ แม้จะถูกกดขี่ข่มเหงโดยไม่เป็นธรรมอย่างไร หรือชีวิตความเป็นอยู่จะฝืดเคืองเร้นแค้นอย่างไร ประชาชนก็ไม่อาจที่ลุกขึ้นมาเรียกร้องหาความเป็นธรรมและชีวิตที่ดีกว่าได้ เพราะเกรงจะได้รับอันตรายจากการคุกคามของอำนาจเผด็จการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อกระแสความไม่พอใจสะสมมากขึ้นก็ค่อยๆ ทยอยออกมาเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นต่างๆ อย่างมีพลัง และกล้าท้าทายอำนาจรัฐเผด็จการมากขึ้น โดยที่มีขบวนการนักศึกษาเป็นหัวขบวน

รวบรวมนต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น

เริ่มจาก ในปี 2515 ขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังทรุดหนัก โครงสร้างเศรษฐกิจที่สำคัญอยู่ภายใต้การครอบงำของบริษัทข้ามชาติของประเทศมหาอำนาจทั้งอเมริกาและญี่ปุ่น ดังนั้น หลังจากหารือกับกรรมการสนท.ส่วนหนึ่งหลังได้รับเลือกตั้ง ธีรยุทธ บุญมี เลขานุการ สนท.ที่เพิ่งก้าวขึ้นรับตำแหน่งก็เปิดฉากทำทนายและตักเตือนญี่ปุ่น ว่าประชาชนไม่ต้องการพฤติกรรมเอาเปรียบเช่นที่ผ่านมา ด้วยการเริ่มโครงการณรงค์ให้นักศึกษาหันมาใช้ผ้าดิบในการตัดเสื้อแทนผ้าใยสังเคราะห์จากโรงงานทอผ้าของญี่ปุ่นที่มีอยู่ดาษดื่น ตามด้วยการรณรงค์สัปดาห์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น เมื่อเดือนพฤศจิกายน โดยมีการเดินขบวนที่หน้าห้างสรรพสินค้าไคมารุ สาขาราชดำริ และยื่นข้อ

ความไม่พอใจ กับ สินค้าไทย

ข้อความทั้งหมดต้นจากกรรณการสัปดาห์ธีรยุทธ บุญมี
โดย ทศยา

ใช้เสื้อผ้าดิบ

คำว่า "ภัยเหลือง" คงจะเป็นคำแปลกใหม่สำหรับหลายๆ คน ทั้งคุณน้าพวกใจอยู่ และใคร ๆ ก็ไม่ปฏิเสธว่า ปัจจุบันคนไทยเจ้าของประเทศ ส่วนใหญ่ต้องกินข้าวคลุกน้ำปลาจริง ๆ และหลายคนไม่แน่ใจว่า หากชาวไทยยังรังเกียจอยู่ต่อไปแล้ว จะมีภัยอะไรอย่างอื่นตามมาอีกหรือไม่

เวลานี้ปัญหาเศรษฐกิจเร่ร่อนเหลือเกิน ค่อย ๆ คืบคลานเข้ามามีผลต่อทุกที คนไทยบางกลุ่มเริ่มวิตกกังวลแม้แค่ในหมู่นักศึกษาดังกับที่งานเป็นสมัครพรรคเพื่อเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำเป็นอัน
เป็นพหุใจ จากสถิติ
ชาติเป็นเงิน

เรียกรองในนาม สนท.ถึงรัฐบาลรวม 10 ข้อ มีสาระสำคัญ เช่น ให้คณะปฏิวัติเร่งออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานไทยเพื่อไม่ให้ชาวต่างชาติเข้ามาแย่งอาชีพ, ให้เร่งออกกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว และหาทางส่งเสริมหรือสงวนอาชีพที่คนไทยสามารถทำได้อย่างมีมาตรฐาน เช่น สถาปนิก วิศวกร เป็นต้น, ให้ห้ามการจัดตั้งหรือขยายสาขาห้างสรรพสินค้าของชาวต่างชาติที่ไม่มีความจำเป็นสำหรับเศรษฐกิจไทย ส่วนที่มีอยู่เดิมก็ให้กำหนดให้มีสินค้าไทยไม่น้อยกว่า 40-50% มีสินค้าของประเทศที่มาลงทุน 20% และพิจารณาความเหมาะสมในการออกกฎหมายห้ามคนต่างชาติทำการค้าต่อไป, ให้ควบคุมการนำเข้าสินค้าที่ไม่จำเป็นต่อการครองชีพและการลงทุน, ให้เข้มงวดด้านการเข้าเมือง การสั่งสินค้าเข้า การเก็บภาษีอากรชาวต่างประเทศที่มีช่องโหว่อยู่มาก, ให้เจรจากับต่างประเทศให้มีการส่งนำเข้าสินค้าอย่างเสมอภาคกัน, ให้จัดตั้งหน่วยงานศึกษาวิจัยการเข้ามาลงทุนของต่างชาติ และขอให้ข้าราชการผู้ใหญ่ปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนในการส่งเสริมสินค้าไทยอย่างจริงจัง เป็นต้น

วิเชียร คุตตวัธ จากคณะเภสัชฯ ที่ออกไปช่วยชีวิตยุทธเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าว เล่าว่า

“ช่วงนั้น สนท.ยังไม่มียงบประมาณที่จะใช้เคลื่อนไหวอะไรมากนัก เงินอีกส่วนเราก็กู้จากสโมสรฯของจุฬาฯก่อน ตอนจะเคลื่อนไหวเราก็ทำสติกเกอร์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นออกขาย ซึ่งก็ขายดีมาก ผมงับเมธีระดมน้องๆจากคณะเภสัชฯและสาธิตสนุมาช่วยกันขาย ซึ่งหมดเร็วเกินคาด เราก็กินไปถือป้ายประท้วงแถวราชดำริ”

ขณะเดียวกันแกนนำทางความคิดในหมู่นักศึกษาคนอื่นๆ เช่น นศพ.แหวง โตจิราการ ก็ได้พยายามระดมคนเข้าร่วมเช่นกัน ซึ่งทำให้ในช่วงนั้นมีแฟชั่นเสื้อผ้าดิบออกมาแพร่หลายแต่ก็ในหมู่นักศึกษากลุ่มเล็กๆ

“ตอนขึ้นปี 2 จำได้ว่ามีการเดินทางต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น รมรณรงค์ใช้สินค้าไทยที่โดมารู สยามสแควร์ พี่แหวงเป็นคนชวนน้องๆพยาบาลไปร่วม ทำ

ให้เราได้เริ่มสัมผัสปัญหาด้านเศรษฐกิจที่โกลดตัวมากขึ้น” ดร.วณิ (สุขอารมณ์) ปิ่นประทีป อดีตแกนนำนักศึกษาพยาบาลรามารับติเล่า

ผลจากการเคลื่อนไหวครั้งนี้ เป็นการจู่ประกายให้นักเรียนนักศึกษา มีความตื่นตัวมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เบียดขับกระแสฟุ้งเฟ้อในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยให้หันมาสนใจปัญหาบ้านเมืองมากขึ้น ทั้งทำให้ชนท.เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และสังคมเริ่มจับจ้องและฝากความหวังไว้กับพลังของนิสิตนักศึกษา

ร่วมคัดค้านประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 299

ต่อมาวันที่ 12 ธันวาคม 2515 คณะปฏิวัติ(ตนเอง) ภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 299 ให้แก้ไขกฎหมายตุลาการซึ่งมีสาระสำคัญว่า “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานคณะกรรมการตุลาการ ซึ่งแต่เดิมประธานศาลฎีกาเป็นประธานคณะกรรมการตุลาการ ส่วนกรรมการตุลาการ 9 คนนั้น เฉพาะกรรมการที่คณะผู้พิพากษาเป็นผู้เลือก 4 คน เปลี่ยนเป็นให้รัฐมนตรีเป็นผู้เลือก”

ประกาศฉบับดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักกฎหมาย นักศึกษา ประชาชนอย่างมากว่าอำนาจตุลาการได้ถูกฝ่ายบริหารเข้าไปก้าวก่าย ปฏิกริยาความไม่พอใจสะท้อนผ่านทั้งทางสื่อหนังสือพิมพ์และการเคลื่อนไหวในหมู่ประชาชน ขณะเดียวกันนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะจากคณะนิติศาสตร์ ก็ได้เริ่มเคลื่อนไหวคัดค้านและชักชวนนักศึกษาจากอีกหลายสถาบันที่การเรียนการสอนด้านกฎหมาย เช่น จุฬาฯ รามคำแหง เติบวนน ไปยังกองบัญชาการคณะปฏิวัติ ประท้วงการออกกฎหมายฉบับดังกล่าวและขอให้แก้ไข ต่อมาชนท.ได้เข้ามามีบทบาทนำในการเคลื่อนไหวโดยใช้วิธีนั่งประท้วงตลอดคืนเป็นครั้งแรก เมื่อคืนวันที่ 19 ธันวาคมที่หน้าศาลยุติธรรมสนามหลวง ซึ่งนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลหลายคนได้มีส่วนร่วม แต่ก็

เป็นไปในลักษณะของกลุ่มอิสระ ปังเจกนุคคลหรือชักชวนกันไป โดยมีได้เข้าร่วมในนามองค์กรนักศึกษาเนื่องจากเห็นว่าไม่มีความถนัดในประเด็นปัญหาดังกล่าวเท่านักศึกษาด้านนิติศาสตร์

ในที่สุดรัฐบาลก็มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวและใช้ฉบับเดิมแทน การเคลื่อนไหวดังกล่าวได้เป็นแบบอย่างในการคัดค้านอำนาจรัฐที่ไม่ถูกต้องโดยไม่เกรงกลัวต่ออำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแห่งมาตรา 17 อีกต่อไป

อย่างไรก็ตามในช่วงที่กระแสคัดค้านเริ่มก่อตัว ได้มีเหตุการณ์ที่รัฐบาลจอมพลถนอมจำเป็นต้องประกาศใช้รัฐธรรมนูญ เนื่องจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร และจะมีพระราชพิธีในวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ดังนั้นเพื่อให้พระราชพิธีเป็นไปตามประเพณีที่เหมาะสมจำเป็นต้องมีสถาบันการปกครองที่ถูกต้องตามธรรมเนียมประเพณีคือต้องมีรัฐธรรมนูญปกครองประเทศ จอมพลถนอม หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ซึ่งมีข้อความเหมือนรัฐธรรมนูญการปกครองสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รวมทั้งยังมีมาตรา 17 อยู่เช่นเดิม มีบทบัญญัติทั้งหมด 23 มาตรา บัญญัติให้มีสภาเดียวเรียกว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีสมาชิกทั้งหมด 299 คนซึ่งเป็นผู้แทนและดำรงวาระ 200 คน ที่ประชุมสภานิติบัญญัติได้เลือก พล.ต.ศิริศิริโยธินเป็นประธานสภา แล้วแต่งตั้งจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเพียงปรับโฉมภายนอก แต่เนื้อในนั้นยังเป็นการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่จอมพลถนอมและพวก หากได้มีประชาธิปไตยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่แท้จริงไม่

ในการเคลื่อนไหวครั้งนั้น วุฒิพงษ์ เล่าไพโรจน์ จากคณะสาธิตสาธิตศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับกลุ่มอิสระของมหาวิทยาลัยต่างๆเล่าว่า “ครั้งนี้เป็นการต่อสู้ครั้งแรกที่กลุ่มอิสระแสดงกำลัง

ได้สำเร็จโดยดึงให้นักศึกษาค้างคืนได้ที่ศาลยุติธรรม ครั้งนั้นนักศึกษาได้เรียนรู้ถึงวิธีระดมความช่วยเหลือว่าจะทำอย่างไร ฝ่ายข้าจะอย่างไร การใช้ใบปลิวให้เป็นประโยชน์ การใช้จิตวิทยา เช่น เรารู้ว่าพ่อแม่คนนี้นั่นหนูเรา ก็เขียนลูกรัก..พ่อฝากเงินมาช่วยแล้วอ่านในที่ชุมนุม การใช้โทรศัพท์บอกปากต่อปาก จากการใช้จุดนี้ทำให้เรามีกำลังใจจนอยู่กันข้ามคืนได้ ซึ่งพอ 14 ตุลาคม 16 เราก็ได้เรียนรู้และมีการพัฒนามากขึ้น”

เขาให้ความเห็นว่า การที่กระแสในมหิดลไม่มารับการเคลื่อนไหวเรื่องดังกล่าว อาจเป็นเพราะแถมมโนเรื่องกฎหมายเป็นสิ่งเข้าใจยากสำหรับนักศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ อีกประการหนึ่งคือ เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงหลังการปฏิวัติตนเองของจอมพลถนอมไม่นาน มีการจับกุม ส.ส.3 คน คือนายอุทัย พิมพ์ใจชน แห่งจังหวัดชลบุรี นายอนันต์ ภักดีประไพ แห่งจังหวัดพิษณุโลก และนายบุญเกิด หิรัญคำ แห่งจังหวัดชัยภูมิ ฐานที่ออกมาประกาศว่าการกระทำของคณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพลถนอมเป็นกบฏ รวมทั้งได้ขอเป็นผู้แทนของประชาชนเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจอมพลถนอมกับพวก รวม 17 คนต่อศาลอาญาในข้อหากบฏ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2515 โดยสั่งจำคุกนายอุทัย 10 ปี ส่วน 2 คนที่เหลือคนละ 7 ปี จึงก่อให้เกิดความหวั่นเกรงการคุกคามจากภัยมืด อย่างไรก็ตามวุฒิสภากับพยาบาลคนหนึ่งที่มาเรียนต่อคณะสาธารณสุขศาสตร์ซึ่งขึ้นชมอุทัย พิมพ์ใจชนมานาน ก็เป็นนักศึกษาชุดแรกที่อาจหาญไปเยี่ยมทั้ง 3 คนวันที่ถูกส่งตัวเข้าคุกขัง

อีกมุมหนึ่งจากวิเชียร คุณดิวส์ ก็เล่าว่า ช่วงแรกได้หารือกันในกรรมการสนท.ว่าจะเดินขบวนหรือไม่ ซึ่งธีรยุทธ บุญมี ในฐานะเลขาธิการก็แย้งว่าเป็นรูปแบบเก่าที่เสี่ยงต่อการถูกจับกุมเกินไป เลยเสนอให้นั่งประท้วงข้ามคืน โดยเริ่มจากการอภิปรายที่ธรรมศาสตร์ จากนั้นก็มารวมคนที่หน้ากระทรวงยุติธรรม สนามหลวง ปัญหาก็คือไม่มีเครื่องเสียง เขาจึงเอา “ไอ้เขี้ยว” เครื่องปั่นไฟของชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ที่เขาเป็นประธานอยู่มาใช้ในงานนี้

“ผมมีหน้าที่ต้องเช็ดเครื่องเสียงที่หน้ากระทรวงยุติธรรมให้เสร็จ ก็

เอาทีมน้องๆที่คณะเภสัชฯไปช่วย พอธรรมศาสตร์เคลื่อนมา เราก็เลยมีเครื่องเสียงที่จะใช้ทั้งคืน เข้าเราก็เก็บกลับไป” นั่นคือบทบาทหลังจากในยุคนั้น

ร่วมเปิดโปงกรณีสัตว์ที่ทุ่งใหญ่เนรศวร

หลังจากการประท้วงประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าวไม่นาน ก็เกิดเหตุการณ์อันเป็นปมเงื่อนสำคัญที่นำไปสู่การประท้วงต่อสู้ของนักศึกษาประชาชนในอีกหลายกรณีซึ่งสะสมความไม่พอใจต่อรัฐบาลจอมพลถนอมมากขึ้นเรื่อยๆจนกระทั่งกลายเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั่นคือการเปิดโปงกรณีที่น่ายทหาร นายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ พร้อมทั้งพลเรือนอีกส่วนหนึ่งรวมประมาณ 60 คน ได้นำพาหมีและอาวุธยุทโธปกรณ์ของทางราชการไปตั้งค่ายล่าสัตว์ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทุ่งใหญ่นเรศวร จ.กาญจนบุรี จนเป็นเหตุให้เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ตกที่ อ.บางเลน จ.นครปฐม เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2516 มีผู้เสียชีวิต 6 คนและทรัพย์สินของทางราชการเสียหายจำนวนมาก ซึ่งในกรณีนี้ กลุ่มอนุรักษ์สัตว์ป่า ชมรมนิเวศวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมกับชมรมอนุรักษ์และกลุ่มอนุรักษ์อีก 3 มหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประสานกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงและตีแผ่เรื่องออกมาสู่สาธารณชน

จากหนังสือ “บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่” ระบุว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทุ่งใหญ่นเรศวรมีพื้นที่ประมาณ 1 ล้านไร่ กินอาณาเขต 2 จังหวัดคือ กาญจนบุรี และตาก และใกล้กับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จ.อุทัยธานี หากรวมพื้นที่ 2 เขตนี้เข้าด้วยกันจะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่ใหญ่ที่สุดในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นกรมป่าไม้จึงได้ส่งนายเกษม รัตนไชย เจ้าหน้าที่ป่าไม้เขตและทีมงาน เข้าไปสำรวจเพื่อเตรียมจัดตั้งเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เรียบร้อยตั้งแต่เดือนมกราคม 2516 การสำรวจดังกล่าว เจ้าหน้าที่

ได้พบการละเมิด พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ของบรรดาพรานบรรดาศักดิ์ซึ่งประกอบไปด้วยทหาร ตำรวจที่เข้าไปล่าสัตว์อย่างโจ่งครึมไม่เกรงกลัวกฎหมาย ต่อมาจึงได้รายงานไปยังกรมป่าไม้ ในที่สุดข่าวนี้ก็แพร่กระจายไปยังนิสิตกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และอีก 3 มหาวิทยาลัย รวมทั้งนักข่าวหนังสือพิมพ์บางฉบับในเวลาต่อมา

ต้นเดือนเมษายน 2516 บรรดาพรานบรรดาศักดิ์ ได้ไปซื้อกระสุนปืนเตรียมการล่าสัตว์ครั้งใหม่ข่าวจากร้านปืนรั่วมาเข้าหูอาจารย์เกษตรศาสตร์ที่เป็นนักเลงปืนคนหนึ่งจึงได้นำมาแจ้งผู้เกี่ยวข้องและวางแผนที่จะเปิดโปงเรื่องดังกล่าว ต่อมาคณะอาสาสมัครจากกลุ่มอนุรักษ์ฯ เกษตรศาสตร์รุ่นแรก 3 คนได้เดินทางเข้าไปในพื้นที่และดักรออยู่บริเวณที่จะข้ามห้วยเข้าสู่ทุ่งใหญ่ แต่ไว้ใจแล้วจึงได้ถอนตัวกลับ เพราะเกรงจะมีอันตรายเนื่องจาก 2 ใน 3 เป็นผู้หญิง จากนั้นจึงได้ชักชวนกลุ่มอนุรักษ์ฯอีก 3 มหาวิทยาลัย คือ นายสมพงษ์ จิรบันดาลสุข และนายภราดร (ไม่ทราบนามสกุล) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายสวัสดิ์ มิตรานนท์ จากธรรมศาสตร์ นสพ.ทองประกอบ ศิริวานิชย์ จากคณะแพทยศาสตร์รามธิบดี มหิดล และอรรถ (ไม่ทราบนามสกุล) นักเรียนจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย บุกร่วมสังเกตการณ์ โดย สมพงษ์และภราดร เดินทางล่วงหน้าไปก่อนตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน ส่วนสวัสดิ์ ทองประกอบ และอรรถ

เดินทางไปในวันที่ 26 เมษายน

จากหนังสือ “บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่” ระบุว่า ชุดสมพงษ์กับภราดร ได้พบกับขบวนการอียเอ็มซี.ของทหาร 2 คัน รถจี๊ปทหาร 3 คันของ ป.พัน 9 ที่มีทหารชั้นผู้น้อยเป็นพลขับ กำลังข้ามแม่น้ำแควใหญ่โดยแพขนานยนต์เพื่อเตรียมไปสร้างแคมป์ในทุ่งใหญ่ ส่วน 3 คนในทีมหลังไปที่คลิตี้และได้ข่าวจากชาวบ้านว่าคณะดังกล่าวจะมาล่าสัตว์อีกหลังจากล่าไปหลายครั้งแล้ว ต่อมาวันที่ 27 เมษายน จึงได้ออกติดตามคณะพรานบรรดาศักดิ์จนพบว่าตั้งแคมป์อยู่ริมห้วยเซ่ซ่าโว่ และยังเห็นเฮลิคอปเตอร์จอดอยู่ 1 ลำด้วยจึงเข้าไปสอบถาม แต่กลับถูกชักถามกลับว่าเป็นนักศึกษากลุ่มอนุรักษ์ฯใช่หรือไม่และสอบถามนายเกษม รัตนไชย ที่ร่วมเดินทางไปด้วยว่าเป็นผู้รายงานการเข้ามาครั้งก่อนของพวกเขาใช่หรือไม่

เหล่าพรานบรรดาศักดิ์ต่างชี้แจงว่ารู้ว่าการล่าสัตว์ในเขตนี้เป็นการละเมิดกฎหมาย แต่ทำไปเพราะต้องการผ่อนคลายอารมณ์ และกล่าวว่าไม่เห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าว เพราะสัตว์มีเป็นจำนวนมาก ล่าเท่าไรก็ไม่หมด ซึ่งหลังจากถูกขอร้องเกมบังคับให้ร่วมรับประทานอาหารเย็นที่มีแต่เนื้อสัตว์ที่ถูกล่าแล้ว ค็นนั้นยังพบที่มีการจุดพลุและกระสุนส่องวิถีตลอดวันเกิดให้นายตำรวจระดับรองผู้กำกับคนหนึ่งด้วย ซึ่งในการพบกันดังกล่าว นักศึกษากลุ่มนี้ได้แอบถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐานด้วย ขณะเดียวกันก็มีนักข่าวที่ได้ทราบข่าวกลุ่มหนึ่งพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ป่าไม้อีกกลุ่มหนึ่งที่เตรียมการจะเข้าไปจับกุมเดินทางมาสมทบ แต่เมื่อเผชิญกับกำลังคนและอาวุธครบมือ ก็ทำได้แต่เพียงเข้าไปสืบข้อมูลและแอบถ่ายรูปไว้เท่านั้น

วันที่ 29 เมษายน นายสวัสดิ์และนศพ.ทองประกอบต้องเดินทางกลับก่อนเนื่องจากนศพ.ทองประกอบต้องกลับมาประชุมที่มิดิล ระหว่างเดินทางกลับก็พบซากสัตว์ที่ถูกยิงตายจำนวนมาก ขณะที่กลุ่มที่ยังอยู่กลับไปยังจุดที่ตั้งแคมป์ของพรานบรรดาศักดิ์อีกครั้ง แต่ปรากฏว่าถูกรื้อหมดแล้ว คงเหลือแต่ร่องรอยซากสัตว์ เช่น กีบกระทิง หนังงวง หนังชะมดถูกทิ้งไว้ วันรุ่งขึ้น 30

เมษายน เมื่อทั้งคณะพากันเดินทางกลับ ได้พบอาจารย์และนิสิตเกษตรศาสตร์ ที่ตั้งใจจะร่วมเดินทางมาตั้งแต่ที่แรกและได้ข่าวจากตำรวจว่าเมื่อบ่ายวันอาทิตย์ ที่ 29 เมษายนที่ผ่านมา มีเฮลิคอปเตอร์ตกที่นครปฐม มีคณะทหาร ตำรวจที่ กลับจากกาญจนบุรีบาดเจ็บและเสียชีวิตด้วย 6 คน พร้อมทั้งพบซากสัตว์จำนวนมาก

กรณีที่เกิดขึ้น หนังสือพิมพ์ที่เข้าไปร่วมสืบค้นได้เปิดโปงขบวนการ ดังกล่าว ขณะเดียวกันกลุ่มอนุรักษ์ 4 สถาบัน พร้อมทั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยก็ได้ออกแถลงการณ์เปิดโปง โดยมีหลักฐานทั้งบุคคล และภาพถ่ายยืนยันจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และ พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร กลับแก้ต่างให้คณะพยานบรรดาศึกได้ว่าทั้งหมดเป็นเจ้าหน้าที่ไปราชการลับบริเวณตะเข็บชายแดนกาญจนบุรี ในปัญหาความปลอดภัยระหว่างที่นายพลเนวินแห่งพม่าเดินทางมาเยือนไทย และชี้แจงว่ารูปถ่ายที่ทหาร ตำรวจเหล่านี้ยื่นล้อมซากสัตว์ก็เป็นภาพเก่าและเป็นการยื่นถ่าย โหวโดยที่ไม่รู้ว่าใครยิง เป็นต้น

จากกระแสสังคมที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง รัฐบาลจึงได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสอบสวน 9 คน โดย 6 ใน 9 เป็นนายทหารและตำรวจมีนายกรมหลวงประภา รัชมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน ซึ่งในที่สุดผลปรากฏว่า กรรมการเชื่อว่าการนำเฮลิคอปเตอร์ไปใช้ครั้งนี้เป็นไปตามคำสั่งของผู้บัญชาการทหารบกเพื่อปฏิบัติราชการลับ โดยถือเอาป่าทุ่งใหญ่เป็นฐานปฏิบัติการแต่ภารกิจลับไม่ได้อยู่ที่ทุ่งใหญ่หากอยู่ห่างออกไปทางชายแดนที่ติดต่อกับพม่า และเชื่อว่าได้มีบุคคลในคณะที่พักอยู่ในแคมป์ทุ่งใหญ่กระทำการล่าสัตว์และมิซกสัตว์ป่าอันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายจริง

ดังนั้นศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยจึงร่วมกับชมรมอนุรักษ์ 4 สถาบันดังกล่าวพิมพ์หนังสือ “บันทึกลับจากทุ่งใหญ่” ออกเผยแพร่ ปรากฏว่ามีผู้สนใจแย่งซื้อจน 5,000 เล่มหมดภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง ผลสะท้อนจากเรื่องนี้ยังเป็นแรงบันดาลใจให้ประยูร จรรย์วงศ์หวนกลับมาวาดรูปการ์ตูนการเมืองอีกครั้ง หลังจากหยุดไปเกือบ 2 ปี และจากข้อความในหนังสือเล่มนี้

“บันทึก ลับจากทุ่ง ไร่ ญู”

ที่เขียนว่า“ด้วยสถานการณ์ในทุ่งใหญ่นั้ยังไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ จึงเสนอต่ออายุการทำงานของกระทรวงเจ้าผู้เป็นเวลาอีก 1 ปีกระทรวง” จากสภารักษาความปลอดภัยแห่งชาติกระทรวง ซึ่งเป็นการล้อเลียนจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดเกษียณอายุเมื่อต้นปี พ.ศ. 2516 แต่สภาภิบาลโหมมมีมติให้ต่ออายุราชการในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดไปอีก 1 ปีโดยอ้างว่าสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศยังไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ

สำหรับบทจบของกรณีทุ่งใหญ่นั้ คณะกรรมการได้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังศาลกาญจนบุรี ซึ่งกระบวนการทางศาลใช้เวลาจนถึง 1 กันยายน 2517 ก็มีคำตัดสินให้ปล่อยตัว 9 จำเลย คงจำคุก 6 เดือน เฉพาะพราณและหมื่นจำปา ที่ต้องตกเป็นแพะรับบาปแต่ผู้เดียว ขณะเดียวกัน นายกมล วรรณประภา ก็ยังเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในรัฐบาลสมัยนายสัญญาธรรมศักดิ์ อีกด้วย

ร่วมต่อสู้กรณีสังขลบท่อ 9 นักศึกษารามคำแหง

หลังจากนั้นไม่นานชมรมคนรุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ออกหนังสือชื่อ “มหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคำตอบ” เพื่อต้อนรับเพื่อนใหม่ในเดือนมิถุนายน โดยเอาข้อความที่มีเนื้อหาคล้ายจากในหนังสือบันทึกกลับจากทุ่งใหญ่นั้มาลง ดังนี้ “สภาสัตว์ป่าแห่งทุ่งใหญ่นั้ มีมติให้ต่ออายุสัตว์ป่าอีก 1 ปี เนื่องจากสถานการณ์ภายในและภายนอกไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ” ทำให้ ดร.ศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์ อธิการบดี ไม่พอใจอย่างยิ่ง และมีคำสั่งให้ลบชื่อนักศึกษาจากชมรมคนรุ่นใหม่ 9 คนออกจากมหาวิทยาลัยซึ่งประกอบด้วย นายแสง รุ่งนิรันดร์กุล นายวันชัย แซ่เตียว นายบุญส่ง ชลธร นายวิสา คัญทัพ นายสมพงษ์ สระกวี นายสุเมธ สุวิทย์เสถียร นายจำนั้ ศักดิเศรษฐ นายประเดิม ดำรงเจริญ และน.ส.กุลปราณี เมฆศรีสวัสดิ์ ซึ่งทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงรวมตัวกันประท้วงครั้งใหญ่ในวันที่ 20 มิถุนายน 2516

วันต่อมา นักศึกษาทั้งหลายโดยเฉพาะกลุ่มอิสระในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการประสานงานเพื่อสนับสนุน การต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมดังกล่าวของนักศึกษารามคำแหง ขณะที่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยก็เรียกประชุมคณะกรรมการบริหารและออกแถลงการณ์ตอบโต้การกระทำของฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยรามคำแหงอย่างทันควัน ในที่สุด ศูนย์กลางนิสิตฯ ภายใต้การนำของนายธีรยุทธ บุญมี ได้จัดให้มีการชุมนุมประท้วงใน วันที่ 21 มิถุนายน โดยเริ่มแรกไปที่ทบวงมหาวิทยาลัยก่อน แต่เมื่อเห็นว่าสถานที่คับแคบจึงเคลื่อนขบวนไปที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยมีนักศึกษาเข้าร่วมกว่า 4 หมื่นคน และได้ยื่นหนังสือให้รัฐบาลสั่งให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงรับนักศึกษาทั้ง 9 คนกลับเข้าเรียนดังเดิม พร้อมทั้งให้ดร.ศักดิ์พิจารณาตนเอง ขณะเดียวกันก็ได้อภิปรายถึงปัญหาสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ไทยกำลังประสบอยู่ รวมทั้งเรียกร้องให้รัฐบาลคืนอำนาจให้กับประชาชน โดยให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน

ในการเคลื่อนไหวครั้งนี้ นักศึกษาคณะเกสส์ฯ มหิดล ส่วนหนึ่งก็ได้มีส่วนช่วยทำป้ายกระดาษติดเสื้อข้อความว่า “ศักดิ์ต้องไป อย่าไล่คนศ.ออก” มาแจกจ่ายที่คณะวิทยาศาสตร์ด้วย

ระหว่างการรวมตัวของนักศึกษา รัฐบาลเริ่มไหวตัวกับความเข้มแข็งของพลังนักศึกษาถึงขนาดสั่งตำรวจติดอาวุธครบมือจำนวนมากมารายล้อมนักศึกษาไว้ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย แต่ก็ไม่มีการปะทะหรือเกิดเหตุการณ์รุนแรงแต่อย่างใด

วิเชียร กุศถวัศ กล่าวว่าระหว่างชุมนุมอยู่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เขามีเหตุจำเป็นต้องออกไปด้านนอกที่ชุมนุม ซึ่งพอกลับมาอีกครั้งจึงเห็นว่ากำลังตำรวจปิดล้อมนักศึกษาไว้หมดแล้ว

“เมื่อเข้าไปไม่ได้ ผมก็ตั้งใจจะกลับไปที่คณะวิทยาศาสตร์เพื่อระดมคนมาช่วย แต่ยังไม่ทันไปนิสิตเกษตรและนักศึกษารัฐศาสตร์ก็มาทะลวงการปิดล้อมลงไปได้โดยตำรวจใช้กระบองดันอยู่พักหนึ่ง เมื่อเห็นนักศึกษามี

มากเข้าจึงยอมปล่อย แต่ก็ยังบดอ้อยทั้งคืน พอเช้ามาก็ยังแปลกใจว่าทำไมเขาไม่กวาดล้างพวกเราเสียตั้งแต่เมื่อคืน ตามที่มีกระแสข่าวยืนยัน”

ซึ่งมุมมองของวุฒิพงษ์ เลหาไฟโรจน์ ก็เห็นตรงกันว่าตำรวจมีเจตนาที่จะสลายผู้ชุมนุม แต่ก็มิแกล้งนำกลุ่มอิสระหลายคน เช่นนศ.แหวง โตจิราการ ไปช่วยเจรจาให้เปิดทางจึงไม่มีการปราบปรามตามมา ซึ่งที่ไม่มีการปราบปรามนักศึกษาตั้งแต่ช่วงนั้น ส่วนหนึ่งก็อาจเป็นเพราะมีความขัดแย้งภายในหมู่ฝ่ายปกครอง จึงยังไม่พร้อมที่จะลงมือ

ขณะเดียวกัน จากคำบอกเล่าของนายแพทย์ประยงค์ เต็มขวลา อดีตนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในขณะนั้นระบุว่า กรรมการศูนย์นิสิตฯ ได้แอบไปจัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการเคลื่อนไหวที่บ้านพักข้าราชการคนหนึ่งที่ศรีราชา ชลบุรี และวางแผนที่จะจัดขบวนจักรยานจากจุฬาฯ เกษตรศาสตร์ และจากมหิดลมาตั้งหลักที่ลานพระบรมรูปทรงม้า โดยจะแต่งชุดดำจุดเทียน แล้วไปปิดล้อมกำลังของตำรวจไว้อีกต่อหนึ่ง ซึ่งก็ปรากฏว่าแผนการดังกล่าวยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ กำลังตำรวจก็สลายไปเสียก่อน

กล่าวกันว่าเวทีการต่อสู้นี้เอง ที่จิระนันท์ พิตรปรีชา ขึ้นเวทีไฮด์ปาร์กเป็นครั้งแรก ขณะที่ยังเป็น “ดาวจุฬาฯ” เช่นเดียวกับ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล แขนงนำสำคัญจากกลุ่มสภาน้ำโดมของธรรมศาสตร์

ต่อมาเช้าวันที่ 22 มิถุนายน วิทยุกระจายเสียงกรมประชาสัมพันธ์ได้อ่านคำสั่งของนายกรัฐมนตรีให้ปิดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยวิชาการศึกษาในกรุงเทพฯ ทุกแห่ง แต่ก็ไม่ได้ผล กลับทำให้นักศึกษามาชุมนุมกันมากขึ้น รัฐบาลจึงได้ขอให้ธีรยุทธและนักศึกษา 9 คนที่ถูกกลบชื่อมาพบที่ท่าเนียบรัฐบาล ผลการเจรจา รัฐบาลรับพิจารณาข้อเสนอของนักศึกษา แต่เพื่อให้เสียหน้า รัฐบาลจึงเสนอว่า

1. การเรียกร้องให้ 9 นักศึกษาที่ถูกกลบชื่อกลับเข้าเรียนได้อีกนั้น รัฐบาลได้ส่งให้มหาวิทยาลัยไปพิจารณาซึ่งคาดว่าจะทราบผลเร็วขึ้น
2. ขอรับเรื่องให้อธิการบดีออกไว้พิจารณา

ในที่สุดผลจากการต่อสู้ นักศึกษาทั้ง 9 คน ได้กลับเข้าเรียนดังเดิม และ คร.ศักดิ์ต้องพ้นจากตำแหน่งไป แต่ข้อเรียกร้องให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือนกลับไม่ได้รับการตอบสนอง ทำให้ ธีรยุทธ บุญมี ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ เริ่มทำการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญเต็มตัว ขณะที่นักศึกษาได้ตกลงกันก่อนเลิกการประชุมครั้งนั้นว่า ถ้ารัฐบาลไม่ยอมคืน รัฐธรรมนูญให้กับประชาชน ก็ให้ทุกคนมาพบกันอีกที่เดิมในอีก 6 เดือนข้างหน้า

ข้อตกลงร่วมกันดังกล่าว ทำให้ผู้นำนักศึกษาหลายคนต้องสำนึกถึงความรับผิดชอบนั้น และได้พยายามรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการเรียกร้องรัฐธรรมนูญขึ้นโดยมีธีรยุทธ บุญมี เป็นแกนนำ ขณะเดียวกัน สนท.ก็ได้จัดทีมเพื่อดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนิสิตนักศึกษาเพื่อพิสูจน์ให้รัฐบาลเผด็จการและสังคมเห็นว่าสามารถทำได้โดยไม่ต้องใช้เวลาเนิ่นนานดังที่รัฐบาลอ้าง โดยมีนายราชันย์ วีระพันธ์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นประธาน และนายอภัยชนม์ วัชรสินธุ์ จากจุฬาฯ เป็นรองประธาน จนถึงเดือนกันยายน ผลการดำเนินงานคือหน้าไปกว่า 70 % แต่ในที่สุดก็เกิดกระแสเรียกร้องรัฐธรรมนูญอันนำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม ในที่สุด

ข้อมูลและเอกสารอ้างอิง

- 1) สัมภาษณ์ ศ.ดร.กำจร มบุญปิจู วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2545
- 2) สัมภาษณ์ ดร.ประคน จาคีวินิช วันที่ 28 มีนาคม 2545
- 3) สัมภาษณ์นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545
- 4) สัมภาษณ์นายแพทย์สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม และ 28 กันยายน 2545
- 5) สัมภาษณ์พ.อ.นายแพทย์พิวัฒน์ ไปษยานนท์ เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2545
- 6) สัมภาษณ์นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม และ 3 เมษายน 2545
- 7) สัมภาษณ์เภสัชกรวิเชียร กุศลวัธ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2545 และ 6 กุมภาพันธ์ 2546
- 8) สัมภาษณ์นายแพทย์ ดร.ประยงค์ เต็มขวลา เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2545
- 9) สัมภาษณ์พล.ต.นายแพทย์สหชาติ พิพิษฐกุล เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2545
- 10) สัมภาษณ์นายชัยนาท จิตตะวัฒนะ เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2545
- 11) วิทยานิพนธ์เรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคมของขบวนการนักศึกษาไทย ระหว่างปี 2516-2519 : ศึกษากรณีศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยของ น.ส.คณินิจ ตั้งใจตรง
- 12) หนังสือพลิกแผ่นดิน ประวัติการเมืองไทย 24 มิ.ย.2475-14 ต.ค.2516 โดยประจวบ อัมเศวต
- 13) หนังสือบันทึกกลับจากทุ่งใหญ่ โดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและชมรมอนุรักษ์ 4 สถาบัน
- 14) วารสารแพทย์สัมพันธ์ ฉบับเดือนกันยายน 2512
- 15) วารสารมหิดลสาร ปีที่ 1 ฉบับที่ 5 กันยายน 2512
- 16) วารสารมหิดลสารปีที่ 4 ฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน 2514

“เสียงสะอื้น ลึกกุดลงในทรวงอกจนเหวบบัน
โศกเศร้า...โหยหิว... ทุรนทุรายกับอาหารที่หาไม่ได้
เสียงเขาะเขี่ยในโซ่คชะตาดังปะทุ
สนั่นหวั่นั่น!
อยากเกิดมาจน อยากเกิดมาจน อยากเกิดมาจน!”

ช่วงบ่ายของวันที่ 14 ตุลาคม ขณะที่เหตุการณ์กำลังรุนแรง
มีประชาชนว่ายน้ำข้ามฟากจากธรรมศาสตร์ มาศิริราชจำนวนมาก
ตำรวจได้พยายามขอเข้ากัน
แต่ถูกอาจารย์แพทย์ขัดขวาง พร้อมสั่งปิดประตูทุกด้าน
เพื่อป้องกันผู้แปลกปลอม

บทที่ 7

มหิดลกับการเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

การก่อเกิดของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

หลังจากเป็นที่ชัดเจนว่ารัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่มี
ท่าทีตอบสนองต่อข้อเรียกร้องในระหว่างการชุมนุมประท้วงกรณีลบชื่อ 9 นัก
ศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงเมื่อวันที่ 21-22 มิถุนายนที่ให้คืนรัฐธรรมนูญให้
กับประชาชนภายใน 6 เดือน ชิริยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนัก
ศึกษาแห่งประเทศไทย ก็เป็นแกนสำคัญในการประสานรวบรวมผู้ที่มีความ
เห็นสอดคล้องกันจัดตั้งเป็น “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” ขึ้น ซึ่งประกอบด้วย
อดีตผู้นำนักศึกษา อดีตกรรมการศนท.บางส่วน กลุ่มอิสระ อาจารย์มหาวิทยาลัย
นักการเมือง นักหนังสือพิมพ์ และนักคิดนักเขียนที่มักมีการพบปะสังสรรค์กัน
อยู่เป็นประจำที่สำนักงานทนายความธรรมรังสี ย่านวิสุทธิกษัตริย์ ของไขแสง

สุกใส และเชื่อมโยงไปยังสมาคมเพื่อการพูดแห่งประเทศไทยที่ไบแสง เคยเป็นนายกสมาคมฯ, ซึ่งมีประสาร มฤคพิทักษ์ จากจุฬาฯ รวมทั้งนายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ ร่วมงานใกล้ชิดมานาน

นายแพทย์วิชัยเล่าว่า ในช่วงที่กำลังมีการก่อกระแสร้องรัฐธรรมนูญ เป็นช่วงที่รับราชการอยู่ที่จุฬาสารคามแล้ว

“วันที่ลงมาติดต่อกับราชการที่กระทรวง ได้แะไปสำนักงานทนายความธรรมรังสี พบกับธีรยุทธกับบอกว่าจะให้ร่วมลงชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ผมก็เห็นด้วย ในใจคิดว่าเซ็นชื่อไปแล้ว มีโอกาสหลุดออกจากราชการแน่ แต่ก็คิดว่าไม่เป็นไร ออกก็ออก เป็นหมอกงไม่อดตาย”

เขาจึงเป็นแพทย์คนเดียวที่มีรายชื่ออยู่ใน 100 คนที่ร่วมลงชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้รัฐบาลเร่งดำเนินการ

ในช่วงที่เริ่มเตรียมแผนการ แก่นนำสำคัญไม่ว่าจะเป็นธีรยุทธ บุญมี ประสาร มฤคพิทักษ์และชัยวัฒน์ สุรวิชย์ อดีตนายทนายสิทธิมนุษยชน ต่างตระหนักดีว่าการเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากรัฐบาลเผด็จการทหารเป็นเรื่องใหญ่ ต้องเตรียมงานหลายขั้นตอน โดยเฉพาะการหารายชื่อผู้ที่จะร่วมลงชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญให้ได้ 100 คน นอกจากนั้นยังต้องเตรียมกิจกรรมรองรับเพื่อสร้างกระแสสู่สังคม ทั้งการจัดอบรมความรู้ด้านประชาธิปไตยเป็นประจำ การระดมกันเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ เช่น ประชาธิปไตย และสยามรัฐ

ลำดับเหตุการณ์ก่อน 14 ตุลา

5 ตุลาคม 2516

แล้วก็ตามถึงวันที่มีการนัดหมายแถลงต่อสื่อมวลชน ถึงโครงการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ นั่นคือวันที่ 5 ตุลาคม 2516 เวลา 16.00 น. ณ สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย โดยมีวิระ มุสิกพงศ์ ซึ่งขณะนั้นทำงานอยู่ที่หนังสือพิมพ์สยามรัฐและมีความใกล้ชิดกับกลุ่มธรรมรังสี เป็นผู้ประสานงาน

กับนักข่าว แต่พอถึงกำหนดเวลา ได้มีการเปลี่ยนแปลง โดยธีรยุทธ บุญมี มาแถลงข่าวที่สนามหญ้าบริเวณอนุสาวรีย์ทหารอาสาแทน ซึ่งนอกจากเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งร่างรัฐธรรมนูญ และประกาศใช้โดยเร็วที่สุดแล้ว ทั้งยังแถลงถึงการณรงค์ตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชน ที่จะจัดบรรยายหรือสัมมนาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญทุก 2 สัปดาห์ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 13-14 ตุลาคม เป็นต้นไป ทั้งนี้โครงการรณรงค์นี้ ได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการ รวม 2 เดือนนับแต่วันที่ 5 ตุลาคม โดยขั้นแรกจะเน้นแจกหนังสือและใบปลิวตามย่านชุมชนต่างๆ ก่อน 2 วัน

6 ตุลาคม 2516

แต่พอวันรุ่งขึ้นสมาชิกกลุ่มรวม 11 คนก็ถูกตำรวจจับกุม ขณะกำลังเดินแจกใบปลิวและหนังสือ “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญฉบับที่ 1” อยู่ที่ย่านประตูน้ำโดยมีบางส่วนหนีพ้นการจับกุมไปได้ ซึ่งทั้ง 11 คนประกอบด้วย นาย

ตำรวจได้จับกุมไปแล้วซะ!

ธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการ สนท. นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชรอดีตอาจารย์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ และหัวหน้าขบวนการรัฐบุรุษ นายณพพร สุวรรณพานิช
ประจำกองบก.นิตยสารมหาสารภูมย์ นายทวี หมั่นนิกร อาจารย์คณะรัฐศาสตร์
ธรรมศาสตร์ นายมนตรี จึงศิริอารักษ์ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์
ธรรมศาสตร์ นายปรีดี บุญซื่อ นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ปีที่ 4 ธรรมศาสตร์
นายชัยวัฒน์ สุรวิชัย อดีตกรรมการ สนท. นายบุญส่ง ชเลธร นักศึกษาคณะ
นิติศาสตร์ปีที่ 2 รามคำแหง นายวิสา คัญทัพ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ ปีที่
3 รามคำแหง นายบัณฑิต เอ็งนิรัตน์ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ชั้นปีที่ 4
ธรรมศาสตร์ และนายชัญญา ชุนชฎาธาร นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ปีที่ 4
ธรรมศาสตร์ ทั้งหมดถูกตั้งข้อหา “มั่วสุมชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมือง
เกินกว่า 5 คน” ซึ่งเป็นความผิดตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 4 และ
ถูกนำตัวไปควบคุมไว้ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล กอง 2 ซึ่งในคำวันเดียวกัน
นายกลโมสรณินิตจุฬาฯ รองเลขาฯ สนท. ฝ่ายการเมืองและฝ่ายเศรษฐกิจ รวมทั้ง
ท้าวเวียง กุดตวัส ตัวแทนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดลได้ไปติดต่อขอ
เยี่ยมผู้ถูกจับกุมทั้ง 11 คน แต่ตำรวจไม่อนุญาต

ในช่วงนี้เองที่นายแพทย์เหวง โตจิราการ ขณะที่ยังเป็นนักศึกษา
แพทย์(นศพ.)ปีที่ 5 คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีได้เริ่มประสานงานกับเสกสรรค์
ประเสริฐกุล แกนนำสำคัญคนหนึ่งของกลุ่มอิสระของธรรมศาสตร์ และรับข้อ
เสนอที่จะให้มาจัดเตรียมบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข รองรับกรณี
หากมีความจำเป็น นศพ.เหวงจึงประสานงานกับรุ่นพี่และเพื่อนๆ ทันที โดย
อาศัยที่มีตำแหน่งเป็นเลขานุการโครงการสล้มคลองเตยของศูนย์กลางนิสิตนัก
ศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย หรือ ศ.น.พ.ท. และเป็นตัวเดอร์ตัวหลักของรุ่นน้องๆ
จึงเตรียมขอความร่วมมือจากเพื่อนนักศึกษาแพทย์ทั้งจากรามาธิบดี จุฬาฯ
และศิริราชที่อยู่ใน ศ.น.พ.ท. รวมทั้งน้องๆ นักศึกษาพยาบาลและนักศึกษา
ทันตแพทย์ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี

ขณะที่ท้าวเวียง กุดตวัส ที่คลุกคลีกับ สนท. มาตั้งแต่ต้นแล้วว่ากลุ่มเรียก

ร้องรัฐธรรมนูญไม่มีนักศึกษามหิดลเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงเพราะอยู่ในช่วงสอบ

“โดย 1 เดือนก่อนสอบ ผมเคยบอกธีรยุทธไว้ว่าจะไม่ทำอะไรทั้งนั้น เพราะเตรียมตัวสอบ วันที่จะแจกหนังสือเรียกร้องรับธรรมนูญ ธีรยุทธก็โทรมาตาม แต่ผมไปทำรายงานที่บ้านเพื่อนชื่อวิรัช เขาก็โทรไป แม่เพื่อนเป็นคนจีนพูดกันไม่รู้เรื่อง บอกวิเชียรไม่มี มีแต่วิรัช ผมก็เลยรอดตัวไม่ถูกจับ พอกลับมาบ้าน ประสาร ไตรรัตน์วรกุล นายกสโมสرخงูฬาฯ ก็โทรมาบอกว่าธีรยุทธถูกจับ ก็หารู้กันว่าเราจะทำอะไรต่อ สรุปว่าอย่างแรกก็ต้องไปเยี่ยมคนที่ถูกจับ ก็เลยแบ่งคนกลัวว่าถ้าไปหมกดอกโดนรวบหมด ก็มีประสาร ซึ่งบอกว่ารู้จักพล.ต.ต.อารี กริบุตร ตอนนั้นเป็นผู้บังคับการสันติบาลกอง 2 ไปกับผม เพราะผมไม่ใช่นายกฯ ถ้าถูกจับหมดประยงค์ เต็มขวลา นายกฯส.ม.ม.ทำต่อได้ นายกฯธรรมศาสตร์ เกษตร ไม่ให้ไป สมบัติเป็นเลขาฯศูนย์ก็ไม่ให้ไป รามคำแหงไม่ให้ไป แต่เขาไม่ให้เยี่ยมแล้วก็ไม่จับ ก็เลยกลับ”

7 ตุลาคม 2516

ผู้ต้องหาทั้งหมดถูกนำตัวไปกักขังที่โรงเรียนพลตำรวจนครบาลบางเขน โดยควบคุมตัวไว้รวมกันกับผู้ต้องหาที่มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และผู้ต้องหาเนรเทศ โดยถูกแยกขังเพื่อมิให้ปรึกษาหารือกัน มีการแจ้งข้อหาเพิ่มเติมคือ “กบฏต่อราชอาณาจักร” ตามกฎหมายอาญา มาตรา 116

เที่ยงวันเดียวกัน สมบัติ ร่างสัญญาวงศ์ เลขานุการฯสนท.ได้เรียกประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ซึ่งก็คือนายกสโมสรมหาวิทยาลัยต่างๆ โดยในส่วนของมหิดล ผู้เข้าร่วมเป็นกรรมการศูนย์ฯคือ นศพ.ประยงค์ เต็มขวลา ซึ่งขณะนั้นกำลังเรียนอยู่สุดท้ายที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราช ทั้งนี้เพื่อร่วมกันกำหนดท่าทีซึ่งได้ข้อสรุปว่า “จะร่วมกับประชาชนชาวไทยในการพิทักษ์รักษาสีทิวเสรีภาพของปวงชน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพอันชอบธรรมตามระบอบประชาธิปไตยจนถึงที่สุด”

แม่จก! ออรร!

ลอมเมเดนสกี... ฮัม!

ขณะที่ในช่วงบ่ายตำรวจได้ตามจับกุม ก้องเกียรติ คงคา นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะนิติศาสตร์ รามคำแหง เป็นคนที่ 12 ด้วยข้อหาเดียวกัน เย็นวันเดียวกัน แม่ทาง สนท.จะนำทีมกรรมการบริหารขอเข้าพบนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่กรมตำรวจเพื่อเจรจาให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุม แต่ก็ได้รับการปฏิเสธ

8 ตุลาคม 2516

กระแสรวมพลังเพื่อประท้วงการกระทำของทางทหารในสถาบันการศึกษาต่างๆทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค เริ่มก่อตัว ขณะเดียวกันตำรวจสันติบาลได้ออกหมายจับนายไขแสง สุกใส อดีต ส.ส.นครพนมไปทั่วประเทศ หลังจากที่ได้ค้นที่สำนักงานทนายความธรรมรังสีแล้ว พบเอกสารหลักฐานที่อ้างว่าบ่งบอกว่านายไขแสงอยู่เบื้องหลังการเคลื่อนไหวของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ขณะที่จอมพลประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาด

ไทยและอธิบดีกรมตำรวจ กลับกล่าวถึงการร่างรัฐธรรมนูญว่า “คงเสร็จภายในสามปีแน่” และได้กล่าวในที่ประชุมข้าราชการผู้ใหญ่ของกระทรวงมหาดไทยว่า กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญมีคอมมิวนิสต์ต่างประเทศเข้ามาแทรกแซง จึงจำเป็นต้องหาทางกำจัดนักศึกษาที่ศึกษาประมาณ 2% จากจำนวนแสนคนเพื่อความอยู่รอดของบ้านเมือง ซึ่งได้มีการบันทึกไว้ในรายงานการประชุมกระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 28/2516

ทอม: ถือไม่เสรี ไม่สอบ ชีจุฬ: สอบไม่เสรี ไม่ดู เด๋: ขอเปิดเสรีมีโน้ทว่า?

ขณะเดียวกัน องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.) ได้ประชุมคณะกรรมการองค์การนักศึกษาและสรุปให้อมธ.ขอความร่วมมือให้นักศึกษาดสอบประจำภาคแรก แต่อาจจะมีนักศึกษาบางส่วนยังห่วงเรื่องการสอบ กลุ่มอิสระจึงเสนออมธ.ปิดติ๊กเรียนโดยใช้โซ่ล่ามประตูล็อกทุกประตู เอาลวดและปูนปาสเตอร์อุดรูกุญแจ รวมทั้งถอดสลักไฟล์ต์ทุกติ๊ก ซึ่งก็ได้มีการลงมือในคืนนั้น พร้อมเรียกร้องให้นักศึกษาทุกสถาบันมารวมตัวที่ธรรมศาสตร์ในวันรุ่งขึ้น อย่างไรก็ตามทางสนท.ได้ประชุมกรรมการบริหาร

และเห็นว่าคงไม่สามารถชักชวนให้มหาวิทยาลัยอื่นทำตามธรรมศาสตร์ได้ในทันที แต่หากมีการปฏิบัติจะยึดเอาธรรมศาสตร์เป็นที่ดำเนินการ

9 ตุลาคม 2516

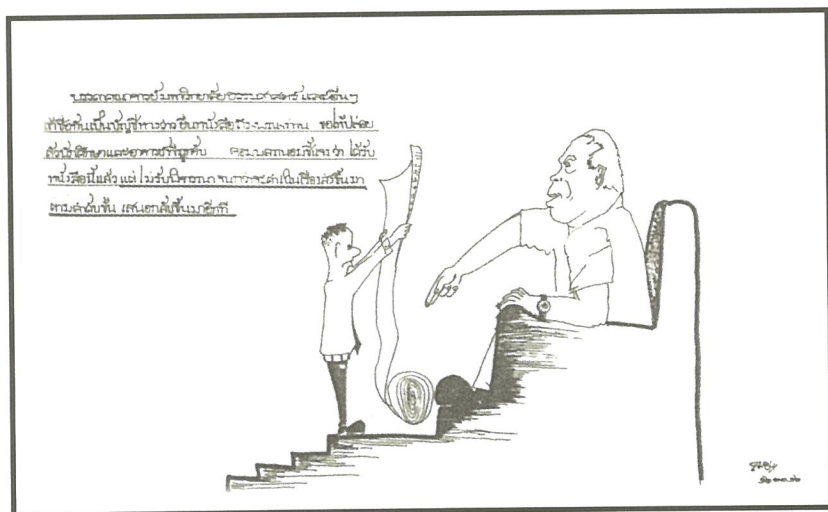
ไชแสง สุกใส ผู้ต้องหารายที่ 13 ที่ถูกออกหมายจับ เข้ามอบตัวกับผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ขณะที่ภายในธรรมศาสตร์เริ่มกึกกักไปด้วยบรรยากาศของการต่อสู้ ท่วมมหาวิทยาลัยเต็มไปด้วยโปสเตอร์โจมตีรัฐบาลและเรียกร้องให้นักศึกษาตรวจสอบและมาร่วมชุมนุมที่ลานโพธิ์ ที่มีการติดตั้งเครื่องขยายเสียงเตรียมพร้อมไว้ตามจุดต่างๆโดยรอบ จนใกล้เที่ยงมีนักศึกษาชุมนุมกันประมาณเกือบ 1,000 คน เช่นเดียวกับที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ขณะที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการชุมนุมของนักศึกษาราว 2,000 คนเพื่อรอคำตอบสั่งตรวจสอบของผู้บริหาร สำหรับจุฬาฯ ทางสโมสรนิสิตจุฬาฯ ออกแถลงการณ์ว่า จะร่วมต่อสู้กับธรรมศาสตร์ในวันที่ 12 ตุลาคม ซึ่งนิสิตส่วนใหญ่สอบเสร็จ ส่วนมหาวิทยาลัยในภูมิภาค เช่นที่เชียงใหม่ ที่อยู่ระหว่างสอบเช่นกัน ก็เริ่มมีโปสเตอร์ชักชวน “เราจะพบกันที่กรุงเทพฯ”

ช่วงบ่ายเริ่มมีนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลจำนวนหนึ่งเดินเป็นขบวนข้ามสะพานพระปิ่นเกล้ามาสมทบ พร้อมกันนั้นได้มีการจัดตั้งหน่วยพยาบาลขึ้นที่ห้องโถงใกล้ที่อภิปรายบริเวณลานโพธิ์ โดยมีการจัดเวรเข้าประจำการ คล้ายกับการดูแลคนไข้ในโรงพยาบาล ทั้งนี้เวชภัณฑ์และยาต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่าย เช่น คณาจารย์ของคณะเภสัชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราช และรามาริบัติ รวมทั้งคณะทันตแพทยศาสตร์

เมธี จันทจิราภรณ์ จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ ที่ถูกคนสพ.ประยงค์ ดึงไปช่วยงานในสนท.เล่าว่า เนื่องจากทางแกนนำผู้ชุมนุมเห็นว่านักศึกษามหิดลมีความรู้เรื่องสาธารณสุข จึงมอบหมายให้ดูแลเรื่องนี้ เรื่องส้วม เพราะเริ่มมีผู้มาชุมนุมมากขึ้นเรื่อยๆ “เราก็เลยไปสร้างส้วมหลุมชั่วคราวขึ้นมาแถว

กำแพงคณะบัญชีในปัจจุบัน”

ที่เวที บริเวณลานโพธิ์ เริ่มมีตัวแทนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ขึ้นกล่าวโจมตีรัฐบาลและเรียกร้องให้ปล่อย 13 ผู้ต้องหา ขณะที่สภานักศึกษาของธรรมศาสตร์ประชุมเพื่อกำหนดท่าทีและสรุปให้ออมร.สู่แบบอหิงสาโดยการนั่งประท้วงทั้งวันทั้งคืน หากไม่ได้ผลจึงจะเดินขบวน โดยในช่วงค่ำผู้ชุมนุมเพิ่มเป็นกว่าหมื่นคน ขณะที่ฝนเริ่มตกโปรยปรายจนต้องย้ายสถานที่ชุมนุมจากลานโพธิ์ไปยังหอประชุมใหญ่แทน ขณะที่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย 205 คนลงมติเป็นเอกฉันท์ให้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงจอมพลถนอม กิตติขจร ให้ปล่อย 13 ผู้ต้องหาโดยด่วน ส่วนผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็ได้ออกประกาศเลื่อนการสอบออกไปจนกว่าภาวะการณ์จะกลับคืนสู่ปกติ สำหรับท่าทีของทบวงมหาวิทยาลัยนั้น ก็ได้ออกแถลงการณ์เตือนว่าการงดสอบหรือเลื่อนการสอบออกไปจะเป็นผลเสียต่อตัวนักศึกษาเอง และการที่ 13 คนต้องถูกจับกุมก็เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ทางการ แม้บางคนเป็นนักศึกษา แต่ก็เป็นการกระทำเฉพาะตัวไม่ใช่เรื่องของนักศึกษาโดยรวม

ไปขึ้นที่ทวงก่อน ไป!

เย็นวันเดียวกันนั้น ที่คณะวิทยาศาสตร์ มหิดล นศพ.แหวง พร้อมด้วย นศพ.จรัส ศรีพิพัฒน์ และวิเชียร กุตตวัส เฝ้ารอนรูน้องปี 1 และ 2 สอบวันสุดท้ายเสร็จ จึงเข้าไปพูดในห้องประชุม ชักชวนให้มาร่วมชุมนุมที่ ธรรมศาสตร์ ขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 แผนกชีวภาพภายใต้การนำของ พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ประธานชั้นปี ก็กำลังเตรียมจะไปเที่ยวระยองตาม แผนที่วางไว้ตั้งแต่ก่อนสอบ โดยมีกำหนดจะกลับมาววันที่ 13 ตุลาคม

นายแพทย์พรหมินทร์ ย้อนเหตุการณ์ในช่วงนั้นว่า “ก่อนออกเดินทาง จินกับนพพร (กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ และนพพร ยศฐา-เสียชีวิตแล้ว) จาก ชมรมรัฐศึกษาเพิ่งกลับจากธรรมศาสตร์ในสภาพที่ดูโทรมมาก ก็มาห้ามไม่ให้ พวกเราไป โดยบอกว่า “พวกคุณไปกันได้ยังไง เรา กำลังทำเพื่อบ้านเพื่อเมือง พวกคุณกำลังหาความสุขใส่ตัว” ผมเครียดมากเพราะเป็นคนรับผิดชอบพา เพื่อนไป สุดท้ายให้กรรมการชั้นปีตัดสินใจ ใครจะอยู่ก็อยู่ ผมจะรับผิดชอบพาไปเอง ก็ลงรถมา 4-5 คน ที่เหลือไปต่อ พอกลับมาก็ถูกรุ่นพี่ทำโปสเตอร์ ดิดัวคณะวิทยาศาสตร์หาว่าเราเป็น “วีรชนระยอง” พวกที่เจ็บปวดกับเหตุการณ์นี้ คือพวกรัฐศึกษา ส่วนผมเองก็รู้สึก guilty มาตลอด”

อย่างไรก็ตาม ในครั้งนั้น ก็มีนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ที่สอบเสร็จ ไปร่วมชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ประมาณ 200 คนตามคำชักชวนของรุ่นพี่

10 ตุลาคม 2516

จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์ว่าจากการค้น บ้านผู้ต้องหาพบเอกสารที่เกี่ยวกับการล้มล้างรัฐบาลและเอกสารคอมมิวนิสต์ เจ้าหน้าที่จึงตั้งข้อหาเพิ่มฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐและ ข้อหาการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ด้วย พร้อมกล่าวด้วยว่าแม้มีการจับกุมคุมขังตามมาตรา 17 แต่ยังให้อำนาจอธิบดีกรมตำรวจซึ่งก็คือจอมพลประภาส จารุเสถียร พิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาที่เห็นว่าไม่ควรถือว่ามีความผิดได้

ขณะที่นักศึกษาจากวิทยาลัยครูในเขตกรุงเทพฯ ราว 1,000 คน และ นักศึกษาอาชีวะจากสถาบันต่างๆ ราว 2,000 คนเดินทางมาสมทบ ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่นักเรียนอาชีวะได้มีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมือง และเริ่มมีการนำเพลง “สู้ไม่ถอย” มาร้องเป็นครั้งแรกเพื่อปลุกเร้าจิตใจต่อสู้

บ่ายวันเดียวกัน สทท.ได้เรียกกรรมการบริหารศูนย์ซึ่งเป็นนายกองค์การหรือนายกสโมสร และอุปนายกจาก 11 สถาบันเพื่อวางแผนฝึกกำลังต่อสู้จนถึงที่สุด รับช่วงงานจากธรรมศาสตร์ โดยแบ่งการจัดองค์กรในความรับผิดชอบออกเป็น 3 ระดับ คือ A B C โดย

A คือ กรรมการบริหารประกอบด้วยนายกองค์การนักศึกษาหรือนายกสโมสรจาก 11 สถาบัน รวมทั้งกรรมการศูนย์ ฯ มีหน้าที่ในการตัดสินใจในการต่อสู้ มีผู้ประสานงานคือ นายกนก วงศ์ตระหง่าน รองเลขาธิการศูนย์ฯ ฝ่ายเศรษฐกิจ

B คือ ผู้ประสานงานระหว่างระดับ A และ C ประกอบด้วยอุปนายกจาก 11 สถาบัน

C คือ ผู้อยู่ในระดับปฏิบัติงานเป็นฝ่ายที่มีหัวหน้ารับผิดชอบ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากกรรมการศูนย์ฯ แบ่งเป็น 11 ฝ่ายคือ

C-0 เป็นฝ่ายพิเศษที่เตรียมไว้เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทน

กรรมการศูนย์ ถ้ากรรมการศูนย์ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมหรือหายสาบสูญ

C-1 ฝ่ายสวัสดิการ

C-2 ฝ่ายแสงเสียง

C-3 ฝ่ายข่าวกรอง

C-4 ฝ่ายป้องกันตัวและรักษาความปลอดภัย

C-5 ฝ่ายสาธารณสุข(แพทย์-พยาบาล)

C-6 ฝ่ายรับบริจาค หรือการเงิน

C-7 ฝ่ายประสานงานทั่วไป

C-8 ฝ่ายพัสดุ

C-9 ฝ่ายปฏิบัติการมวลชนสัมพันธ์

C-10 ฝ่ายยานยนต์

ทั้งนี้ นอกจาก นสพ.ประยงค์ ในฐานะนายกฯ สมม.และนสพ.เจดชัย ตันติศิรินทร์ ในฐานะอุปนายกฯของสมม. จะเข้าร่วมในกลุ่ม A และ B ตามลำดับแล้ว มีนักศึกษามหิดลเข้าร่วมเป็นผู้ปฏิบัติงานหลักใน C-3 คือฝ่ายข่าวกรอง และ C-5 คือฝ่ายหน่วยแพทย์และพยาบาล โดยฝ่ายข่าวกรองประกอบด้วย นสพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ นสพ.บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล นสพ.จรัสสรพิพัฒน์ วุฒิพงษ์ เลขาไฟโรจน์ ที่ร่วมปฏิบัติงานกับผู้ปฏิบัติงานจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ธรรมศาสตร์ และจุฬาฯ

วุฒิพงษ์กล่าวถึงบทบาทของมหิดลในช่วงนั้นว่า “ฝ่ายข่าวกรองในช่วง 14 ตุลา อาจกล่าวได้ว่ามหิดลเป็นแกนนำ หมอจรัส ไปเยี่ยมวิฑูรนาโชติกจากเพื่อนคนหนึ่งซึ่งชื่อมาจากต่างประเทศแล้วสามารถรับคลื่น VHF ของทหาร ดำรงได้ รู้ว่าเขากำลังเตรียมการอย่างไร เพราะฉะนั้นเราจึงลดความเสี่ยงและสามารถพยากรณ์การเคลื่อนไหวของฝ่ายทางการได้มาก นอกจากนั้นยังมีนายทหารอากาศคนหนึ่งจำได้ว่ายศเรืออากาศโทมาช่วยวางแผนการจัดกำลังเตรียมรับการปราบปราม เช่น ถ้าถูกแก๊สน้ำตาจะต้องใช้กระสอบชุบน้ำ ถ้ามาเข้ามาจะอย่างไร มาช่วยอยู่ระยะหนึ่งแล้วหายไป”

น่าเสียดายที่ว่า วิฑูรนาโชติก ดังกล่าวหายไปหลังจากใช้งานหลัง 14 ตุลา 2516 อีกครั้ง สองครั้ง แล้วส่งไปซ่อม

ขณะที่นายแพทย์วีระศักดิ์ ก็ให้ข้อมูลเสริมว่า “ผมให้จรัสไปเยี่ยมวิฑูรจากเพื่อนคนหนึ่งที่มีนรับคลื่นวิทยุทหารได้แล้วรู้สึกเอาไปให้สมชาย หอมละออยู่ที่หลังเวที”

นายแพทย์จรัสได้ย้ำถึงความสำคัญของฝ่ายประมวลข่าวว่า หลังจากสืบข่าวคราวต่างๆแล้วจะส่งไปยังฝ่ายบัญชาการการชุมนุม ซึ่งจะมีการวิเคราะห์แลกเปลี่ยนและกรองข้อมูลระหว่างฝ่ายบัญชาการและหน่วยประมวล

ในช่วงดังกล่าว สนท.ซึ่งเข้ารับหน้าที่บัญชาการแทนอมร. ได้ใช้ตึกที่ทำการของอมร.เป็นกองอำนวยการศูนย์ ฯ ขณะที่ในช่วงเดียวกัน ฝ่ายรัฐบาลมีการเรียกประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นการฉุกเฉินที่สวนรื่นฤดีซึ่งเป็นที่ตั้งของกองอำนวยการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และมีมติแต่งตั้งจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความสงบ ขณะที่นายทหารระดับสูงถูกเรียกเข้าไปรับนโยบายและคำสั่งจากศูนย์ปราบจลาจล

วันเดียวกัน สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลได้ออกแถลงการณ์ชี้ให้เห็นว่า การกระทำของรัฐบาลเป็นการขัดขวางผลประโยชน์ของปวงชนถือเป็นการทรยศต่อประชาชน สมควรที่จะกำจัดให้สิ้นซากไปจากสังคมไทย และประกาศจุดยืนว่า 1. สโมสรนักศึกษาขอคัดค้านการจับกุมนักศึกษาอาจารย์และประชาชนทั้ง 13 คนที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ครึ่งนี้ และ 2. สโมสรฯจะยืนหยัดต่อสู้ถึงที่สุดเพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพของบุคคลทั้ง 13 คน และให้ได้มาซึ่งอิสรภาพของปวงชนชาวไทย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักปกครองประเทศ

ขณะที่หลายมหาวิทยาลัยหยุดสอน เช่น วิทยาลัยวิชาการศึกษาทั้ง 8 แห่ง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี สวนสุนันทา และบ้านสมเด็จฯ โดยมีนักเรียนนักศึกษาในโรงเรียนมัธยมและอาชีวศึกษาหลายแห่งได้ประกาศตัวเข้าร่วมด้วย จนมีนักเรียนนักศึกษากว่า 20,000 คนเข้าร่วมชุมนุม ทำให้บริเวณลานโพธิ์แคบลงทันที จนต้องมีการเคลื่อนย้ายมาชุมนุมที่หน้าสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์แทน

11 ตุลาคม 2516

รุ่งเช้าหลังจากที่มีการแสดงต่างๆสลับกับการโจมตีรัฐบาลตลอดทั้งคืน นักศึกษาได้นิมนต์พระจากวัดมหาธาตุจำนวน 200 รูป มารับบิณฑบาตในบริเวณสนามฟุตบอล โดยนิมนต์เดินเข้ามาจากประตูด้านท่าพระจันทร์และออกทางประตูด้านสนามหลวง วันเดียวกันนั่นเอง กรรมการศูนย์ ตัดสินใจ

บาทบาทเป็นแนวทักให้รู้เนียบ

ส่งตัวแทนเข้าพบจอมพลประภาส จารุเสถียร เพื่อเจรจาให้ปล่อยตัว 13 ผู้ต้องหาลังไม่มีเงื่อนไข โดยผู้เข้าพบประกอบด้วย นายสมบัติ ธำรงศรีคุณวงศ์ เลขาธิการศูนย์ฯ นายสมนึก รุ่งเจริญกิจกุลนายกสโมสรมหาวิทยาลัยศิลปากร นายพิรพล ตรีเกษม นายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายประยงค์ เต็มขวลา นายกสโมสรมหาวิทยาลัยมหิดล นายวีระ จันทระแจ้ง นายกองค์การนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นายบวร ยะสินธร ตัวแทนนายกสโมสรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี นายไชยา บุญวรรณ ตัวแทนนายกสโมสรมหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร นายประวิทย์ สุขสุวรรณ ตัวแทนนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี นายสมพงษ์ สรรกวี นายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง และนายราชันย์ วีระพันธ์ อดีต นายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยทางฝ่ายรัฐบาลประกอบด้วย จอมพลประภาส จารุเสถียร พล.ต.ท.ประจวบ สุนทรากร พล.ต.ท.ณรงค์ มหานนท์ พล.ต.ต.ชัย สุวรรณศรี พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร และพ.ต.อ.สมหวัง เพ็ญสูตร โดยมีดร.บุญรอด บิณฑสันท์ รัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัย และนายเกษม

ศิริสัมพันธ์ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เข้าร่วมประชุมด้วย ซึ่งปรากฏว่าจอมพลประภาสยังยังคงยืนยันกรานที่จะไม่ปล่อยตัว 13 ผู้ต้องหา และไม่ยอมตกลงในเรื่องกำหนดเวลาที่จะประกาศใช้รัฐธรรมนูญ โดยเร็ว ทำให้กรรมการศูนย์เห็นร่วมกันว่า จะต้องมีการขยับขั้นสุดท้าย คือ การเดินขบวน

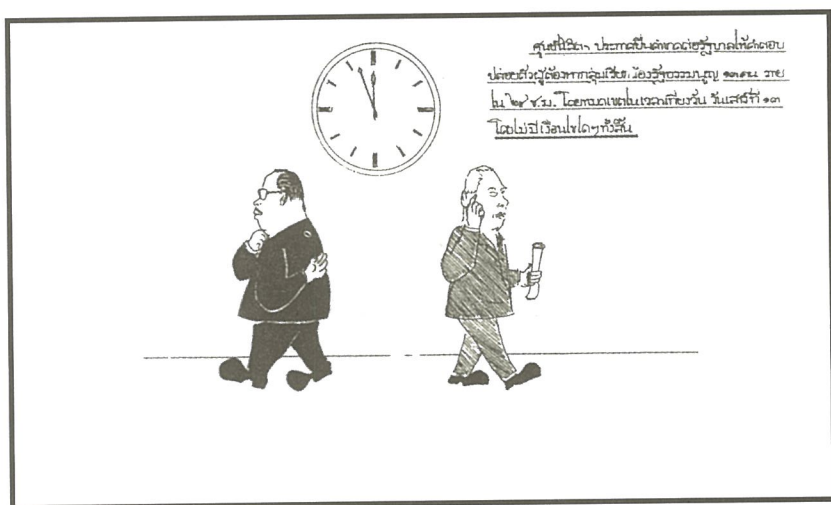
ขณะที่ในช่วงเย็น มีนักศึกษาแพทย์ชั้นปีต่างๆ จากคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชรวมประมาณ 500 คนเดินขบวนข้ามสะพานพระปิ่นเกล้าที่ยังก่อสร้างไม่เสร็จมาร่วมสมทบซึ่งนับว่าเป็นการเดินขบวนครั้งใหญ่ครั้งแรกของฝั่ง ศิริราชที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งปรากฏว่าได้รับการสนับสนุนจากคณาจารย์ที่หลายคนควักเงินในกระเป๋ามาหนุนช่วยให้จนหมด เพียงแต่ขอให้การต่อสู้สำเร็จ

ภายในบริเวณสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์ มีผู้ชุมนุมเพิ่มเป็นกว่า 60,000 คน ในจำนวนนี้ประมาณ 20% ไม่ใช่บัณฑิตศึกษา หากแต่เป็นประชาชนในวงการต่างๆ โดย คณะกรรมการศูนย์ฯมอบหมายให้ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ทำหน้าที่โฆษกประจำเวที และคณะกรรมการนักศึกษา สภาอาจารย์ กลุ่มพลังประชาชนต่าง ๆ ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัว 13 ผู้ต้องหา ก็เริ่มมีแถลงการณ์ออกมาโจมตีกลุ่มนักศึกษาว่าการชุมนุมประท้วงกดดันรัฐบาลมิใช่การแก้ปัญหาเชิงปัญญาชน บ้างก็ว่า นักศึกษากำลังหลงเชื่อคำยุแหย่ของจักรวรรดิสังคมนิยม

12 ตุลาคม 2516

นักศึกษาประชาชนเริ่มหลั่งไหลเข้าร่วมชุมนุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากขึ้นเรื่อย ๆ เกือบใกล้แสนคน ขณะที่เกือบทุกภาคของประเทศเริ่มมีการชุมนุมประท้วงของนักเรียน นักศึกษาประชาชนมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาเวลา 12.00 น. สมบัติ ธำรงศรีสัญญาวงศ์ เลขาธิการศูนย์ ฯ ได้ประกาศแถลงการณ์

มีใจความว่า ให้รัฐบาลปลดปล่อยผู้ต้องหาทั้ง 13 คนภายใน 24 ชั่วโมงคือ นับตั้งแต่เที่ยงของวันศุกร์ที่ 12 ตุลาคมถึงเที่ยงวันเสาร์ที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516 หากยังไม่ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพอใจ จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาด ขณะเดียวกัน ที่กองบัญชาการปราบปรามจลาจล สวนรื่นฤดี จอมพลถนอมได้เรียกประชุม คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาข้อเรียกร้องของศูนย์ฯและตกลงในหลักการที่จะให้ ปลดปล่อยผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง 13 คนได้โดยให้มีการประกันตัว ส่วนข้อหา กบฏและคอมมิวนิสต์ ให้ไปต่อสู้ในชั้นศาล

ก่อนจะถึง..... นธิวิภาต

เย็นวันเดียวกันนั้น ฝ่ายข่าวกรองของศูนย์ฯ ทราบข่าวมาว่า พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร บุตรชายจอมพลถนอมได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บัญชาการในการ ป้องกันและปราบปรามจลาจลที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งมีข่าวว่าจะมีการลอบตัด สายไฟและสายโทรศัพท์ในที่ชุมนุม ต่อมาในช่วงค่ำผู้รักษาการอธิบดีกรม ตำรวจซึ่งก็คือจอมพลประภาสได้สั่งอนุมัติให้ประกันตัว 13 ผู้ต้องหาได้ โดย ผู้ยังกัการตำรวจสันติบาลได้เชิญนักข่าวไปเป็นพยานรับทราบการให้นายสนั่น พิวนวล อาจารย์โรงเรียนธุรกิจเสรีวิทยายื่นหลักทรัพย์ต่ออธิบดีตำรวจโดยตรง

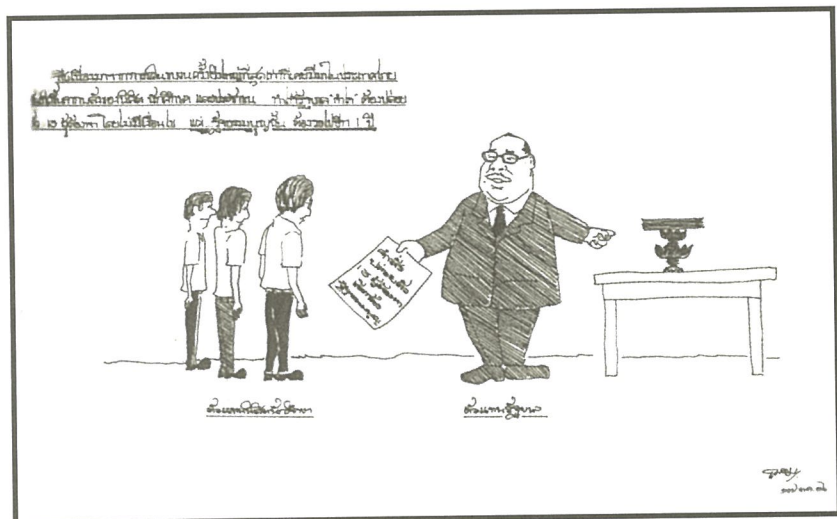
เพื่อประกันตัว ทั้งที่ไม่ได้เป็นญาติและไม่มีใครใน 13 คนรู้จัก ดังนั้นที่ ประชุมกรรมการศูนย์ฯ จึงมีมติไม่ยอมให้ 13 ผู้ต้องหาประกันตัวเพราะเท่ากับ ยอมรับผิดตามข้อกล่าวหา จึงให้ยืนยันตามข้อเรียกร้องเดิม พร้อมทั้งแจ้งให้ 13 ผู้ต้องหาทราบ ขณะเดียวกันกรมประชาสัมพันธ์ได้แจกข่าวการประกันตัวและ ออกข่าวใส่ร้ายว่าผู้ชุมนุมมีอาวุธร้ายแรง ซึ่งสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่มีชาย แปลกหน้าพยายามเสนอให้อาวุธปืนร้ายแรงแก่ศูนย์ฯ แต่ถูกปฏิเสธ

ข่าวการกองยังคงมีมาอย่างต่อเนื่องว่ามีการเสริมกำลังทหารหลาย กองพันที่สวนรื่นฤดี ศูนย์จึงสั่งให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายเตรียมพร้อม และข่าว การลงล่าสดช่วงเที่ยงคืนระบุว่าจอมพลประภาสจะจับกุมนักศึกษาครั้งใหญ่หลัง ปล่อยตัว 13 ผู้ต้องหาแล้ว

13 ตุลาคม 2516

ตั้งแต่เช้ามืด สมบัติ ธำรงศรีญวงษ์ ขึ้นกล่าวกับผู้ชุมนุมกว่า 2 แสน คนในธรรมศาสตร์ว่า ถ้าการต่อสู้โดยสันติวิธีไม่เป็นผล ทุกคนจะออกไปสู้ ข้างนอกอย่างพร้อมเพรียงกัน ขณะที่ฝ่ายทหารตำรวจมีการเตรียมพร้อมรับมือ ทั้งที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขนอันเป็นสถานที่คุมขัง 13 ผู้ต้องหา และ ทำเนียบรัฐบาล

หลังจากประเมินว่าจะต้องมีการเคลื่อนขบวนออกไปจากธรรมศาสตร์ ศูนย์ฯ ได้ประชุมกรรมการบริหารและมีมติให้แบ่งการปฏิบัติงานของกรรมการ และเจ้าหน้าที่ออกเป็น 3 ฝ่ายคือ กลุ่มที่ 1 เดินทางไปเจรจากับรัฐบาลเป็นครั้งสุดท้าย มีประธาน ไตรรัตน์วรกุล นายกฤษฎาเป็นแกนนำ กลุ่มที่ 2 ซึ่งคือ เลขาธิการศูนย์และกรรมการอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งรวมทั้ง นสพ.ประยงค์ เต็มฆวลา ไปขอเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน และกลุ่มที่ 3 ทำหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุม โดยให้เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็น แกนนำ ประสานงานกับกรรมการศูนย์ระดับ B และ C

เด็กไปทสมะ ป้าหน้าผาเน้น

ในที่สุดเมื่อไม่มีคำตอบจากรัฐบาลและแกนนำศูนย์ฯไม่สามารถคุมสถานการณ์ในธรรมศาสตร์ได้ 12.00 น.ของวันที่ 13 ตุลาคม ขบวนจึงเริ่มเคลื่อนออกโดยมีเป้าหมายแรกอยู่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เพื่อรอกันว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์จะมีมติให้ดำเนินการขั้นต่อไป ขณะเดียวกัน กลุ่มของประสาร ไตรรัตนวรกุล ได้เข้าพบจอมพลประภาสที่สวนรื่นฤดีและมีการร่างสัญญาที่สรุปว่ารัฐบาลจะปล่อย 13 ผู้ต้องหาโดยไม่มีเงื่อนไข ซึ่งทางตำรวจสันติบาลก็ได้เตรียมนำทั้ง 12 คนไม่รวม ไชแสง สุกใสที่ถูก “ปลัดดัน” ให้ออกไปก่อนแล้ว จากโรงเรียนตำรวจนครบาล บางเขนมาทำการปล่อยตัวที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล ปทุมวัน แต่ทั้งหมดเกรงว่าในสถานการณ์เช่นนั้นจะยังทำให้การเดินขบวนเรียกร้องรัฐธรรมนูญระส่ำระสายจึงไม่ยอมมาตำรวจจึงใช้คอมมานโดขับไล่ออกจากเรือนจำบางเขนโดยอ้างว่าเป็นบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาของทางราชการทำนองเดียวกับการขับไล่ไชแสงในช่วงแรกทั้งหมดจึงต้องมาจับกลุ่มอยู่หน้าโรงเรียนตำรวจบางเขนและไม่ยอมไปไหน

ต่อมาขณะที่ผู้ชุมนุมประมาณ 5 แสนคนที่เพิ่งจะออกจาก
ธรรมศาสตร์เป็นระลอกสุดท้ายเมื่อเวลา 15.30 น. กำลังรอความคืบหน้าในการ
เจรจาและการตัดสินใจของศูนย์อยู่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เลขานุการและ
กรรมการบริหารศูนย์รวม 9 คน คือ สมบัติ ชำรงค์ธัญญวงศ์ เลขานุการฯ กนก
วงศ์ตระหง่าน ประสาร ไตรรัตน์วรกุล นายกฤษฎา สมพงศ์ สระกวี นายก
องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง สมนึก รุ่งเจริญกิจกุล นายก
สโมสรณักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร พีรพล ตริยเกษม นายกฯอมร. ประยงค์
เต็มชวลา นายกฯส.ม.ม. และสมควร มาสมบุญณ์ นายกองค์การนักศึกษ
ามหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวเมื่อเวลา 16.20 น. โดยประธาน ไตรรัตน์วรกุล กราบบังคมทูลว่า รัฐบาล
ได้ยอมปล่อยตัว 12 คนโดยไม่มีเงื่อนไขแล้วและจะขอเวลาร่างรัฐธรรมนูญ 20
เดือนโดยพยายามจะประกาศใช้ให้ทันก่อนเดือนตุลาคม 2517

หลังจากใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง กลุ่มที่เข้าเฝ้าได้ออกมาแบ่งภาระ
หน้าที่ โดยสมบัติ สมพงศ์และประสาร ไปทำสัญญากับฝ่ายรัฐบาลที่สวนรื่น
ฤดี พีรพล ประยงค์ วีระ และกนก รับมาประสานกับทางกลุ่มผู้ชุมนุมให้
สลายตัวหลังได้รับสัญญาจากรัฐบาลเป็นลายลักษณ์อักษรเรียบร้อยแล้ว ส่วน
สมนึก และสมควรคอยรับพระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จะโปรดอย่างไรก็ตาม ทางฝ่ายบัญชาการกลุ่มผู้ชุมนุมได้รอกรรมการศูนย์จนถึง
17.30 น. แต่ยังไม่ได้รับการติดต่อ ขณะที่ฝูงชนหลายแสนเริ่มสับสนกับการ
รอคอย เสกสรรค์จึงตัดสินใจสั่งเคลื่อนขบวนจากอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไป
ยังลานพระบรมรูปทรงม้า แม้จะขัดกับข้อตกลงเดิมที่ให้รอ ณ จุดเดิมจนกว่า
ทีมที่เข้าเฝ้าจะไปประสาน

วิเชียร กุศถวัศ ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานในการคุมขบวนกล่าวว่า ช่วง
นั้นเองที่เครื่องปั่นไฟ “ไอ้เขียว” ที่ยืมมาจากชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ของ
มหิดลเพื่อมาใช้กับเครื่องเสียงได้หายไป จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้รถบัญชาการ
คันที่เสกสรรค์คุมกระจายเสียงไปได้ไม่ไกลนัก ทำให้สื่อสารคุมขบวนทั้งหมด

ไม่ได้ หากไม่เกิดความผิดพลาดเช่นนี้ ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาอาจไม่เป็นดัง
เช่นปัจจุบัน

ต่อมาประมาณ 17.40 น. กนก วงศ์ตระหง่าน จึงสามารถเข้าถึงรถ
บัญชาการและแจ้งให้ฝูงชนทราบถึงการเข้าเฝ้าและผลการเจรจากับรัฐบาล พร้อม
ทั้งให้รอพระบรมราโชวาทที่นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรีและ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กำลังเรียบเรียงมาเผยแพร่ให้เข้าใจร่วมกัน
และรอผลการเซ็นสัญญากับรัฐบาล ต่อมากลุ่มที่ไปลงนามในสัญญากับรัฐบาล
ได้กลับยังพระตำหนักจิตรลดารโหฐานเพื่อสมทบกับกลุ่มที่ยังอยู่รอพระบรมราโชวาท
และเพื่อให้นายสัญญาลงนามในสัญญาในฐานะพยาน

ขณะที่เหตุการณ์ที่ถนนราชดำเนินเริ่มตึงเครียดและสับสน ช่วงคำ
สมเด็จพระสังฆราชได้ทรงมอบหมายให้พระเลขานุการมาแจ้งพระประสงค์กับ
12 ผู้ต้องหาที่ยังปักหลักอยู่หน้าโรงเรียนพลตำรวจบางเขนว่า ทรงต้องการให้
สถานการณ์คลี่คลายลงไปด้วยดี ต่อมาเลขาธิการศูนย์ฯได้เดินทางไปปรับตัวทั้ง
12 คน และพบว่าธีรยุทธ บุญมี และชัยวัฒน์ สุรวิชัยได้ไปกับเลขานุการ
สมเด็จพระสังฆราชแล้ว จึงเหลือเพียง 10 คน ขณะเดียวกัน วิทยุกรรม
ประชาสัมพันธ์ ก็ออกแถลงการณ์ชี้แจงการปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งหมดอย่างไม่มี
เงื่อนไข โดยอ้างว่าเพื่อความสงบเรียบร้อยของเหตุการณ์และระบุนด้วยว่ากรรม
การศูนย์ฯได้รับปากที่จะจัดการให้การชุมนุมยุติลงอย่างสันติ

อย่างไรก็ตาม ในภาวะของความสับสนเพราะกรรมการศูนย์ฯ แต่ละ
ส่วนที่แบ่งหน้าที่กันไปประสานงานกับแกนนำการชุมนุมที่นำโดยเสกสรรค์
ไม่สามารถติดต่อถึงกันได้ทันกาล ทำให้เหตุการณ์อยู่ในภาวะที่ไม่อาจควบคุม
ไปตามแผนเดิมได้ แม้เมื่อกรรมการศูนย์ฯส่วนที่ไปเจรจากับรัฐบาลจะได้มี
โอกาสชี้แจงกับเสกสรรค์ แต่เสกสรรค์ก็ชี้ว่าแม้ขณะนี้ 13 ผู้ต้องหาได้รับการ
ปลดปล่อยแต่ก็ยังไม่มีความหมายแล้ว เพราะฝูงชนเรียกร้องที่จะให้รัฐบาลคืน
รัฐธรรมนูญมาให้โดยเร็ว หากไม่ได้รับการตอบสนองจะไม่มีใครห้ามฝูงชนได้
แม้แต่ผู้ที่เป็นที่เคารพสูงสุดของประชาชนก็ห้ามไม่ได้ (จากหนังสือขบวนการ

ประชาชน ตุลาคม 2516 โดย สนท.ปี พ.ศ. 2517)

ในช่วงดังกล่าว กรรมการศูนย์ถูกสถานการณ์แวดล้อมกดดันจากกันเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งแม้จะได้มีโอกาสหารือร่วมกับแกนนำผู้ชุมนุม แต่ก็ไม่สามารถคลี่คลายสถานการณ์ได้ด้วยเหตุผลข้างต้น ขณะที่ตัวเลขการชุมนุม แม้หลังจากไปปรับตัว 10 ผู้ต้องหาที่เหลือแล้วพามาที่ร้านอาหารสรแดงที่เป็นจุดนัดพบตามข้อตกลงในช่วงแรกๆ เมื่อไม่พบใครก็ได้ให้ทุกคนรออยู่ที่นั่น ส่วนตัวเองพยายามเดินทางมาประสานกับฝ่ายบัญชาการการชุมนุม แต่ก็ไม่มีโอกาสขึ้นพูดชี้แจง ส่วนกรรมการศูนย์ที่เหลือพร้อมด้วยธีรยุทธ บุญมีและชัยวัฒน์ สूरวิชัย ก็ปรึกษากันวิเคราะห์สถานการณ์และหาทางคลี่คลายเหตุการณ์อยู่ที่กองทหารมหาดเล็ก ภายในพระตำหนักสวนจิตรลดา พร้อม พ.ต.อ.วิสิษฐ เดชกุญชร นายตำรวจประจำสำนักพระราชวัง ซึ่งได้ประสานติดต่อให้พล.ต.ท.มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ และพล.ต.ต.ณรงค์ มหานนท์ มาหารือ ซึ่งทั้ง 2 เสนอให้ติดลำโพงขยายเสียงทั่วสนามเสือป่าและพระที่นั่งอนันตสมาคมเพื่อชี้แจงข้อสรุปการตกลงระหว่างกรรมการศูนย์กับรัฐบาล แต่ในที่สุดเมื่อใกล้เที่ยงคืน ก็ตกลงว่ากรรมการศูนย์ จะไปเอารถติดเครื่องกระจายเสียงของทหารที่สวนรื่นฤดีมาใช้ก่อน

ขณะที่ด้านกองบัญชาการที่ชุมนุม มีข้อมูลว่าพีรพล ตรียะเกษม กระซิบบอกเสกสรรค์ว่า กรรมการศูนย์ที่เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชดาบาดหมดแล้ว(อ้างคำสัมภาษณ์วีระ จันทะแจ้ง นายกองคัดค้านิตยธรฯ จากหนังสือขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516 โดย สนท.ปี พ.ศ. 2517) พร้อมกับบิข่าว่าทหารตำรวจเตรียมกำลังเข้าปราบปรามนักศึกษา เสกสรรค์จึงตัดสินใจในช่วงเที่ยงคืนนั้นเองที่จะเคลื่อนขบวนผู้ชุมนุมมาทางสวนจิตรลดาตามเส้นทางที่แคบเพื่อหวังเอาพระบารมีเป็นที่พึ่ง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดในหมู่ฝ่ายทางการเมืองและเลขาธิการและกรรมการศูนย์ที่กำลังไปเอารถขยายเสียงมาชี้แจง จนต้องรีบกลับมายับยั้ง ขณะที่ขบวนผู้ชุมนุมเริ่มถูกสกัดโดยแนวปิดกั้นของตำรวจที่อยู่ในสภาพพร้อมปราบจลาจล โดยที่มีฝ่ายกรรมการศูนย์พยายาม

ประกาศชี้แจงให้ฝูงชนสลายตัวอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเนื้อหาได้โจมตีเสกสรรค์ ด้วยความเข้าใจผิดที่ว่าเป็นผู้ตั้งกระทำการโดยพลการ มีเจตนาไม่บริสุทธิ์ บิดเบือนข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบและถึงขั้นระบุว่าทรยศต่อประเทศและพยายามนำฝูงชนมาล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพรักของประชาชนทั้งชาติ โดยมีคอมมิวนิสต์หนุนอยู่เบื้องหลัง!!

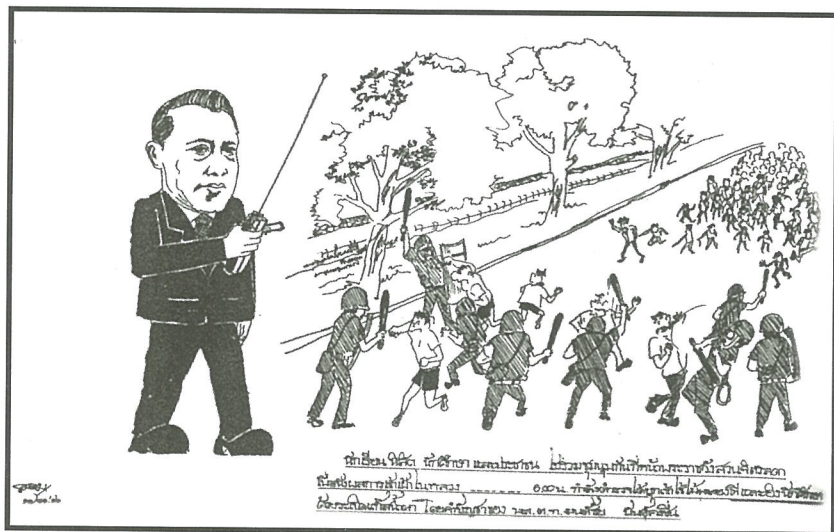
14 ตุลาคม 2516

จนเวลาล่วงเข้าวันที่ 14 ตุลาคม ต่อมารถกระจายเสียงทหาร 1 ใน 2 คันได้เข้าไปจอดในสวนสัตว์ดุสิตเพื่อให้ใกล้ขบวนผู้ชุมนุมและกล่าวโจมตีเสกสรรค์ เพื่อหวังสลายฝูงชนแต่ก็ไม่ได้ผล จนในที่สุด ธีรยุทธ บุญมี ชัยวัฒน์ สุรวิชัย รัชญา ชุนชฎาธาร และบุญส่ง ชเลธร 4 ใน 13 ผู้ถูกจับกุมได้ตัดสินใจฝ่าฝูงชนไปที่รั้วบัญชาการเพื่อพบเสกสรรค์ เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายได้พบกันจึงรู้ว่ามีความเข้าใจผิดพลาดเกิดขึ้นจึงมอบให้ปริษา ผ่องเจริญกุล โฆษกรถบัญชาการชี้แจง จากนั้นธีรยุทธได้ขึ้นประกาศว่าจะพาเสกสรรค์ไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมกัน โดยขณะนั้นเป็นเวลาประมาณ 03.00 น. ของวันที่ 14 ตุลาคม

ต่อมารัษฎาได้พาเสกสรรค์มาพบกรรมการศูนย์ที่เหลือ ซึ่งเสกสรรค์ชี้แจงว่า ตลอดเวลาที่ผ่านมา ตนอยู่ในสภาพอ่อนล้าเพราะรับภาระหนักมา 4-5 โดยไม่ได้พัก จึงอาจมีคำพูดหรือการตัดสินใจที่แปลกไปบ้างและมุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อหลีกเลี่ยงการปะทะเป็นหลัก จากนั้น ทั้ง 2 พร้อมกรรมการศูนย์ทั้งหมดได้ขอเข้าเฝ้า โดยก่อนหน้านี้ธีรยุทธได้ขอให้ พล.ต.ท.มนต์ชัย สั่งตำรวจถอนกำลังไปก่อนเพราะเหตุการณ์คลี่คลายแล้ว แต่ไม่เป็นผล

ระหว่างที่ธีรยุทธและเสกสรรค์เข้าพบ ม.ร.ว.ทองน้อย ทองใหญ่และ พ.ต.อ.วลีษฐ ได้มีโอกาสปรับความเข้าใจกันอีกครั้ง จากนั้นทั้ง 2 ได้อัญเชิญ

พระบรมราโชวาทที่ทรงต้องการให้นักศึกษาประชาชนสลายตัวมาประกาศให้ประชาชนทราบโดยให้พ.ต.อ.วสิษฐเป็นผู้อ่าน จนเวลาประมาณ 06.00 น.ฝูงชนเริ่มสลายตัวหลังจากหันหน้าไปทางพระตำหนักสวนจิตรลดาและร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี อย่างไรก็ตามฝูงชนบางส่วนที่อยู่ในจุดที่เผชิญหน้ากับ

ผู้จุดชนวน

กำลังตำรวจยังไม่ทราบเรื่องการประกาศสลายตัว แม้กรรมการศูนย์จะให้ระจันทะแจ้ง และน.ส.เสาวณีย์ ลิ้มมานนท์ไปชี้แจงแต่ก็ไม่มีใครเชื่อ พร้อมทั้งมีการขว้างปาตำรวจ จนน.ส.เสาวณีย์ต้องย้ายไว้ในหลวงทรงห่วงใยและทรงขอร้องให้นักศึกษาประชาชนสลายตัว ฝูงชนจึงเริ่มหยุดขว้างปา ทั้งอุปกรณ์รับมือการถูกจู่โจมทุกอย่าง และทยอยเดินทางกลับโดยที่ พ.ต.อ.วสิษฐได้ช่วยกล่าวขอร้องให้ตำรวจเปิดทาง

แต่เหตุการณ์ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นเมื่อประชาชนที่มุ่งไปทางถนนพระราม 5 เพื่อไปออกทางสี่แยกคูสิตถูกสกัดโดยหน่วยคอมมานโดที่มีอุปกรณ์ปราบ

จลาจลครบมือของตำรวจนครบาลที่ตั้งแถวถึง 5 ชั้น และได้เรียกร้องให้ประชาชนย้อนกลับไปทางเดิมสร้างความงงกันและไม่พอใจให้ผู้ชุมนุมที่อยู่ในอาการล้าเต็มที่แล้ว แม้เสกสรรค์จะขึ้นกล่าวบนรถที่จอดอยู่หลังแนวปิดกั้นของตำรวจขอให้กลับไปทางวัดเบญจมบพิตร แต่กลับถูกโห่ร้องด้วยความไม่พอใจ ต่อมาพล.ต.ท.มนต์ชัยได้ติดต่อไปทางพล.ต.ท.ประจวบ สุนทรางกูร รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษซึ่งอยู่ที่กองบัญชาการปราบจลาจลที่สวนรินฤติเพื่อขอให้หิมคำสั่งเปิดแนวปิดกั้น แต่คำตอบที่ได้รับคือ “ไม่อนุญาต” แม้ทางตำรวจจะยอมรับข้อต่อขอให้เปิดแนวปิดกั้นบางส่วนให้ประชาชนทยอยกลับบนบาทวิถีด้านซ้ายด้านเดียว แต่ก็ยังสร้างความไม่พอใจให้ผู้ชุมนุมเริ่มมีการขว้างปาตำรวจ จนในที่สุดพล.ต.ท.มนต์ชัยจึงสั่งให้ตำรวจใช้กำลังและแก๊สน้ำตาเข้าต่อต้านและผลักดันประชาชนให้กลับไปทางเก่า ทำให้เริ่มมีผู้บาดเจ็บทั้งถูกตี ลำลักแก๊สน้ำตาที่ยิงมาอย่างไม่ขาดสาย ตกภูน้ำข้างพระราชวังสวนจิตรลดา จนประชาชนจำนวนมากต้องหนีตายอย่างคนขวัญเสียเข้าไปในพระราชวัง ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปิดประตูพระราชวังอยู่จน ให้ประชาชนและนักศึกษาทั่วพันคน เข้ามาหลบในเขตพระราชฐานรวมทั้งเลขาธิการและกรรมการศูนย์บางส่วน ขณะที่เสกสรรค์และบุญส่งเห็นว่าไม่สามารถยับยั้งสถานการณ์ได้ จึงหลบออกมาทางวัดเบญจมบพิตร อย่างไรก็ตาม เสกสรรค์บันทึกไว้ในหนังสือ “ถิ่นแห่งชะตากรรม” ว่าในช่วงที่เกิดเหตุ ตนเองได้หมดสติไปด้วยความอ่อนเพลีย จำได้เพียงว่ามีสุภาพสตรีผู้หนึ่งที่รู้จักว่าเป็นใครพาเขาขึ้นรถและขับออกจากจุดเกิดเหตุ

ข่าวตำรวจใช้กำลังปราบนักศึกษาประชาชนแพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะมีการพูดต่อกันว่ามีผู้เสียชีวิตเป็นผู้หญิงไม่ต่ำกว่า 3 คน สร้างความโกรธแค้นให้นักศึกษาประชาชน โดยเฉพาะนักศึกษาอาชีวศึกษาส่วนหนึ่งที่กำลังเดินทางกลับบ้าน ต่างจึงพากันมาชุมนุมกันต่อที่ลานพระบรมรูปทรงม้าและเริ่มตระเตรียมอุปกรณ์ตอบโต้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไม้ที่ทิ้งไป

ตั้งแต่ช่วงแรก ขณะที่กำลังตำรวจก็ใช้การยิงแก๊สน้ำตาเข้าสกัด ในที่สุด เหตุการณ์เริ่มบานปลายเมื่อกำลังประชาชนที่เหลือเริ่มแตกกระจายไปแจ้งข่าวและชักชวนกันมาตอบโต้เจ้าหน้าที่ ด้วยการทำลายอาคารสถานที่และทำร้ายตำรวจ

ขณะที่ภายในธรรมศาสตร์นักศึกษาประชาชนที่แตกกระจัดกระจายจากการเหตุการณ์ที่หน้าพระราชวังสวนจิตรลดาเริ่มกลับรวมตัวกันขึ้นอีกครั้ง มีการจัดตั้งหน่วยพยาบาลขึ้นมาใหม่เพื่อเตรียมรับสถานการณ์ พร้อมกันนั้น นักศึกษาอาชีวะก็เป็นกำลังหลักในการผลิตระเบิดเพลิงจากขวดน้ำอัดลมใส่น้ำมันเบนซินเพื่อเตรียมตอบโต้กับการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่เคียดแค้นสับสน แม้ในช่วงค่ำ จอมพลถนอม กิตติขจร จะประกาศลาออกจากรัฐมนตรีโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีแทน แต่จอมพลถนอมก็ยังคงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดอยู่ จึงยังไม่อาจทำให้ประชาชนเลิกต่อต้านได้

และในขณะที่เหตุการณ์ตลอดทั้งวันที่ 14 ตุลาคม ยังคงรุนแรงบานปลายทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก เวลาประมาณ 20.45 น. ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ประชาชนกว่า 5 หมื่นคนยังคงปักหลักชุมนุมกันอย่างสงบในภาวะที่ไร้การนำเพราะแกนนำนักศึกษาและกรรมการศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยกระจัดกระจายไปกันคนละทิศทาง ในที่สุดจึงได้มีการจัดตั้งกันเองขึ้นเป็น “คณะกรรมการศูนย์ปวงชนชาวไทย” มีกรรมการประมาณ 10 คน ประกอบด้วย จิระนันท์ พิตรปรีชา นิสิตคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ นักศึกษาจากรามคำแหง นักศึกษาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ นักเรียนพาณิชย์แห่งละ 1 คน อดีตประธานศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย และที่เหลือเป็นประชาชนที่ต่างก็ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ทั้งนี้ เพื่อเป็นศูนย์กลางในสถานการณ์ที่สับสนและเป็นตัวแทนในการเจรจาเรียกร้องให้รัฐบาลหยุดการปราบปรามโดยเร็ว โดยมี จิระนันท์ พิตรปรีชา ทำหน้าที่ประสานและโฆษกอาสาสมัคร

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ความรุนแรงยังคงดำเนินต่อไปโดยเฉพาะที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า และป้อมพระกาฬ สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง ที่ประชาชนที่เคียดแค้นตำรวจพยายามบุกเข้าไปเผาทำลายด้วยระเบิดเพลิง ทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตาย ณ จุดนี้จำนวนมาก จากการยิงตอบโต้ของตำรวจ

วิกรมขนิษฐา

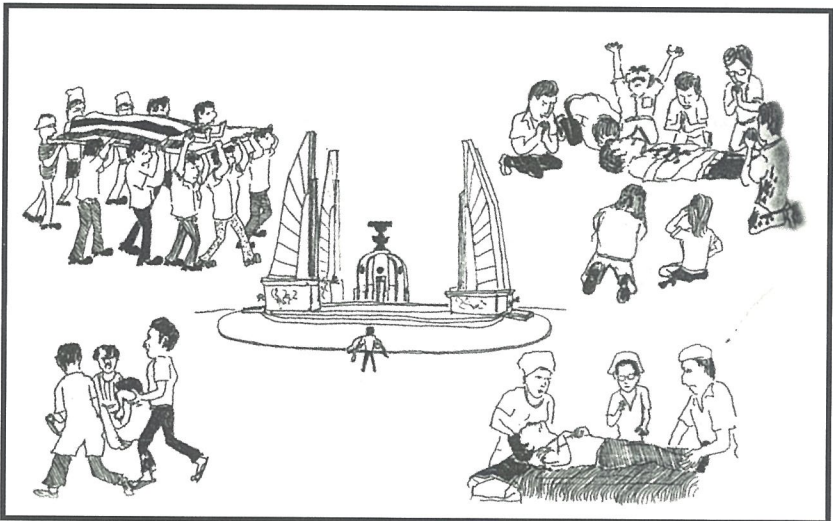
15 ตุลาคม 2516

การจลาจลนองเลือดไม่มีท่าว่าจะสิ้นสุด จนรุ่งเช้าของวันที่ 15 ตุลาคม ก็ยังขยายวงกว้างออกไปทั่วกรุงเทพและฝั่งธนบุรี โดยมีป้อมตำรวจเป็นเป้าหมายในการทำลาย สถานีตำรวจเกือบทุกแห่งถูกปล่อยร้าง จนในที่สุดเวลาประมาณ 13.30 น. กองบัญชาการตำรวจนครบาล ผ่านฟ้า ก็ถูกเผาด้วยฝีมือของหน่วยกล้าตาย “เสือเหลือง” ที่มีนักเรียนอาชีวะเป็นหลัก

สถานการณ์ดังกล่าวกดดันให้จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส

จารุเสถียร พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร ตัดสินใจเดินทางออกนอกประเทศพร้อมครอบครัวในที่สุด เมื่อเวลาประมาณ 21.00 น. ทำให้การชุมนุมของประชาชนยุติลง จนรุ่งเช้าวันที่ 16 ตุลาคม เหตุการณ์จลาจลที่เกิดขึ้นเป็นเวลา 3 วันติดต่อกัน จึงเริ่มคลี่คลายกลับคืนสู่ความสงบ

จากเหตุการณ์ที่เป็นจริง โดยเฉพาะในช่วงหลังจากที่ผู้นำนักศึกษาแต่ละคนได้แสดงบทบาทของตนจบไปแล้วในช่วงแรก และทางการเริ่มใช้มาตรการปราบปรามรุนแรง อาจกล่าวได้ว่าบทบาทในการต่อสู้ด้วยจิตใจที่กล้าหาญ กล้าเสียสละอย่างแท้จริงในขบวนการต่อสู้ 14 ตุลาคม 2516 อยู่ที่ประชาชนที่ไม่พอใจอำนาจเผด็จการของรัฐบาลทหารเป็นหลัก โดยประชาชนเหล่านี้ได้พยายามรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรเพื่อนำการต่อสู้ขึ้นใหม่ ภายใต้อำนาจชื่อ “ศูนย์ปวงชนชาวไทย” และประทับประคองสถานการณ์ จนในที่สุด รัฐบาลเผด็จการก็เป็นฝ่ายพ่ายแพ้

ประชาธิปไตย ... ผ่านองศาใหญ่ทลวงพณณินเรือ ?

บวมหิตลกับวาทรงจำ 14 ตุลา

นับตั้งแต่บวมนักศึกษาประชาชนหลายแสนคนเริ่มเคลื่อนออกจากประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกเหนือจากการเข้าไปมีส่วนตัดสินใจในจังหวะก้าวต่างๆของการเคลื่อนไหวในนามกรรมการศูนย์นิติฯแล้ว มีนักศึกษามหิตลจำนวนไม่น้อย ที่เข้าไปมีบทบาทในการประสานงานและรับผิดชอบเป็นผู้ปฏิบัติงานฝ่ายต่างๆ ด้วยจิตใจที่กล้าหาญเสียสละ และมุ่งหวังที่จะเห็นการแก้ไขปัญหาและการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม ทั้งยังได้มีส่วนรับรู้ข้อเท็จจริงในหลายเหตุการณ์ ที่ไม่เคยมีการบันทึกไว้ ขณะเดียวกันบรรยากาศความเป็นไปภายในมหาวิทยาลัย ก็มีแง่มุมที่น่าสนใจหลายประการทั้งในด้านความสัมพันธ์เข้าใจที่ใกล้ชิดระหว่างศิษย์และอาจารย์ ความเอื้ออาทรในหมู่เพื่อนมิตรทั้งในมหาวิทยาลัยเดียวกัน และต่างมหาวิทยาลัย ซึ่งสมควรที่จะได้มีการกล่าวถึง เพื่อการศึกษาเรียนรู้และเป็นเลี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์มหิตลในเหตุการณ์อันสำคัญยิ่งนี้

วิเชียร คุณดวัศ ผู้มีบทบาทอยู่เบื้องหลังที่สำคัญคนหนึ่ง เล่าถึงเหตุการณ์อีกมุมหนึ่งที่ได้ประสบว่า “หลังจากกลุ่ม A ได้รับมอบหมายให้ไปเจรจากับรัฐบาลไม่กลับมาตามกำหนดเวลา กลุ่ม B ก็พวกอุปนายฯทั้งหลายก็เริ่มกระสับกระส่าย ทั้งมีข่าวลวงว่าพวกนี้ถูกยิงตายแล้ว กลุ่ม B ซึ่งมีผม ราชันย์ วีระพันธ์ จากเกษตร อภัยชนม์ วัชรสินธุ์ และภูมิธรรม เวชยชัย จากจุฬาฯ ก็คิดว่าจะทำอย่างไรกัน สรุปว่าต้องเคลื่อนต่อไปที่ลานพระบรมรูปทรงม้า แต่จุดที่พลาดคือเราลืมเรื่องเครื่องเสียงทำให้คุมมือไม่อยู่ ตอนหลังผมก็เคັง ไม่ได้นอนมาหลายวัน และเห็นสถานการณ์แล้วคิดว่าคีนั่นยาวแน่ ก็เลยคิดว่ากลับมาอาบน้ำที่บ้านก่อน อาบเสร็จนอนอนสักร 2 ชั่วโมงแล้วให้เพื่อนปลุก แต่เพื่อนไม่ปลุกปล่อยให้นอนจนเช้าวันที่ 14 ตุลาคม ตื่นมาผมรีบไปที่วังสวนจิตรฯซึ่งเริ่มมีการยิงแก๊สน้ำตาแล้ว เด็กช่างกลที่จำผมได้มาบอกว่า “พี่ มันฆ่าพวกเราตาย” ก็เลยคิดว่าต้องไล่ทุกคนกลับมาธรรมศาสตร์ก่อน ตอน

นั้นทุกคนเสียชีวิตแล้ว เจอรอดเมล์ก็ยึด พอถึงธรรมศาสตร์ ที่จำได้ติดตาก็คือ ประชานเด็กช่างกลปทุมวันหรือที่ไหนไม่รู้ชี้หน้าผม แล้วว่า “พี่ เพื่อนผมตาย ใครรับผิดชอบ” สักพักก็มีข่าวว่ามีการไปยึดกรมประชาสัมพันธ์แล้ว ผมก็พยายามวิ่งไปตามกลับมา”

“วันที่ 14 เราอยู่ในธรรมศาสตร์จันเขียน มีการเตรียมระเบิด Iomoto cocktail โดยพวกเด็กช่างกล จำได้ว่าน้องช่างกลคนหนึ่งระเบิดโดนมือระหว่างทำ พอตำรวจบาลยื่นคำขาดให้พวกเราออกจากธรรมศาสตร์ให้หมด จะกวาดล้าง เราไม่ยอม ก็มีนิสิตเกษตร นักศึกษาพละ และพวกน้องช่างกลที่เป็นหน่วยคุ้มกัน บอกให้ผมออกไป เเถียงกันอยู่นาน ผมยืนยันว่าจะอยู่กับพวกเขา เขาก็จับตัวผมถอดเสื้อนักศึกษาออก แล้วเอาเสื้อเด็กที่ไหนไม่รู้มาใส่ให้ ถอดรองเท้าแล้ว เอารองเท้าเตะมาให้ใส่ ยัดผมเข้าไปในรถพยาบาลแล้วให้รถพาผมออกมา คำพูดสุดท้ายคือ “พี่ตายไม่ได้” นั่นแหละที่ทำให้ผมพยายามดิ้นรนอยู่จนรอด ผมออกมาที่เควิ่งอยู่นาน คิดต่อใครไม่ได้ จนบ่ายวันที่ 15 ธีรยุทธจึงออกมาพูดว่าถอนออกมาจากประเทศแล้ว วันนั้น กรรมการศูนย์เริ่มรวมกันคิดก็ไปพบอาจารย์สัญญาในสวนจิตรลดาเพื่อปรึกษาถึงวิธีคลี่คลายสถานการณ์ ผมก็เข้าไปในสภาพเสื้อยืด รองเท้าแตะนั่นแหละ อาจารย์ก็หารีว่าทำอะไรจะคุมโรงพักได้เพราะตำรวจหนีหมด ต้องหาคนไปทำหน้าที่แทน ก็นึกกันว่าจะเอาใคร ตอนนั้นนักศึกษาก็ไม่รู้ไปไหนหมดแล้ว ตกลงก็คือว่าต้องเอา นิสิตเกษตรมา ผมก็ไปเจอจากที่เกษตร ไปเจออาจารย์ระพี(ศ.ดร.ระพี สาคริก อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในขณะนั้น) อาจารย์ก็ฟังแต่ไม่บอกว่าจะช่วย นิสิตส่วนใหญ่ก็บอกไม่เอา อย่าไปช่วยตำรวจ เขาโกรธ นั่งคุยกันนาน เขาเรียกอาจารย์ระพีว่าพ่อ บอกว่าพ่อตกลงอย่างไรก็เอาอย่างนั้น ผมก็มองหน้าท่าน ในที่สุดท่านก็ตกลง ผมก็โทรบอกอาจารย์สัญญาให้เอา รอดเมล์มารับ นิสิตเกษตรไปไว้ตามโรงพัก โรงพักละ 3-5 คน ทำหน้าที่แทนตำรวจ”

เขาเล่าว่า หลังจากเหตุการณ์สงบ ธรรมศาสตร์ช่วงนั้นอยู่ในสภาพที่ ยับเยินมาก กรรมการศูนย์นิสิตฯ ที่เหลือจึงมาใช้ตึกจักรพงษ์ ที่จุฬาฯ ซึ่งเป็นที่

ทำการของสงม.เป็นที่ทำการแทน ทำให้ทางธรรมศาสตร์เริ่มไม่พอใจ เพื่อลดความขัดแย้ง เขาจึงตัดสินใจขออาจารย์ประดิษฐ์ หุตางกูร คณะนิติคณะเภสัชศาสตร์ มหิดล ในขณะนั้น ใช้ส่วนที่ยังว่างอยู่ของคณะเป็นที่ทำการศูนย์ฯ แทน ซึ่งอาจารย์ก็ให้การสนับสนุนด้วยดีมีการจัดหาโทรศัพท์ไปให้ใช้เป็นการเฉพาะด้วย

บทบาทนักศึกษามหิดลในเหตุการณ์นี้ มุมมองของเขา เห็นว่า “พวกเรายุ่งไม่เก่ง แต่ทำเยอะ เราวางแผนได้ คิดเก่ง ถ้าเราจับไม้ค้ำก็จะดัง แต่นั่นไม่จำเป็น”

นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ อดีตนายกสโมสรมักศึกษาในยุค 6 ตุลาคม 2519 สรุปรภาพรวมในมุมมองของหนึ่งในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในหน่วยพยาบาลในช่วง 14 ตุลาคม ว่า ตั้งแต่วันที่ 9-13 ตุลาคม มหิดลเข้าไปช่วยเรื่องการพยาบาลเป็นหลัก ซึ่งการจัดตั้งเริ่มเป็นระบบขึ้นในช่วงวันที่ 11-12 ตุลาคม โดยในส่วนของมหิดลยังเข้าร่วมในลักษณะต่างคนต่างไป ใครช่วยอะไรได้ก็ช่วย ช่วงนั้นหลายคนยังไม่เคยชินกับการทิ้งการเรียนมาทำงานพวกนี้

“วันที่ 14 ตุลาคม ก่อนมีการสลายมือปราบผมก็อยู่ข้างๆสวนจิตรลดา ก็รับรู้สภาพความสับสนในช่วงรัฐประหารขึ้นมาพูด เพราะเราผ่านเหตุการณ์มาทั้งวัน ความไม่เชื่อใจมีสูง ใครมาพูดอะไรก็ไม่เชื่อ และก็ได้ยินแต่เสียง ไม่เห็นตัว เขาก็เข้ามาไม่ได้เพราะคนเยอะมาก ตอนหลังเสกสรรค์กับรัฐประหารก็เข้าใจกันได้ และเริ่มหาทางสลายมือปราบ ยิ่งไงก็ตามเรื่องนี้ต้องยกนิ้วให้เสกสรรค์ เพราะตอนที่ยื่นข้อเสนอให้ปล่อยตัว 13 คน มวลชนมีอยู่ราวแสนคน แต่ตอนหลังมันมีถึง 5 แสนข้อเสนอก็ต้องเพิ่ม จึงเสนอว่าต้องให้รัฐธรรมนูญเดี๋ยวนี้นี้ การให้ปล่อย 13 คน คั้นนั้นมีการปล่อยไปแล้ว แต่เสกสรรค์มองว่าเมื่อมีพลังต่อรองสูงขึ้นก็ต้องเรียกร้องสูงขึ้น เรื่องรัฐธรรมนูญจึงเป็นข้อเสนอใหม่ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดกับอีกฟากว่าได้ตามข้อตกลงแล้วยังไม่ยอมเลิก”

“อยู่ในมือปราบมันมีข่าวลือต่างๆนานาตั้งแต่บ้าย ว่าสงสักรัฐบาลซื้อตัวกรรมการศูนย์ไปแล้วหรือไม่ก็ถูกฆ่า ถูกจับ ไม่รู้จะเชื่อใคร ตอนนั้นผมยังไม่ได้ใกล้ชิดดวงใจ แต่ก็รู้ว่ากรรมการศูนย์ฯไม่แน่ใจว่าจะคุมเสกสรรค์ได้หรือเปล่า

ตอนนั้นเป็นเรื่องของความห่าง เพราะเสกสรรค์ก็ไปของเขา ส่วนกรรมการศูนย์ฯเข้าไปตั้งแต่ 9 โมงเช้าแล้วหายไปเลยทั้งวัน ไม่มีข่าวเลยคนไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น เลยยิ่งขาดกันไปใหญ่”

ขณะที่ผู้มีบทบาทหลักในการประสานงานภายนอก เช่น วุฒิพงษ์ เลาไพโรจน์ วิเคราะห์จากมุมมองแกนนำกลุ่มอิสระว่า “ความจริงแล้วพอเริ่มชุมนุม ศูนย์ฯไม่รู้ แต่กลุ่มอิสระตัดสินใจสู้ เมื่อธีรยุทธตั้งกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ กลุ่มอิสระได้เข้าไปร่วมบางส่วน เช่น บัณฑิต เอ็งนิรัตน์ แล้วผลักดันคนเข้าไปเสริม ไม่ถึงขั้นลงไปเต็มที่ แต่พอกระแสประชาชนเริ่มรู้สึกเป็นภาพที่ประสานกันเข้ามา โดยการเคลื่อนไหวบนต้องให้ภาพการนำไปที่ศูนย์ ซึ่งสังคมยอมรับ แต่ผู้ปฏิบัติงานหลักในการคุมกำลัง ประสานงาน คุมด้านข่าวกรอง คุมเวที เป็นคนของกลุ่มอิสระทั้งนั้น”

ในระหว่างการเคลื่อนไหวบนนั้น ฝ่ายบัญชาการได้สั่งให้มีการจัดตั้งหน่วยพยาบาลขึ้นมาทำหน้าที่ดูแลคนเจ็บป่วยโดยพื้นฐาน โดยให้นักศึกษามหิดลรับผิดชอบเป็นหลัก ซึ่งตลอดเวลาตั้งแต่ช่วงเที่ยงวันที่ 13 ตุลาคม ถึง เช้ามิดของวันที่ 14 ตุลาคม ก็ไม่มีเหตุการณ์ที่ถือว่าคับขันเกินกว่าที่หน่วยพยาบาลจะรับมือ เมื่อสถานการณ์ทำท่าเหมือนจะคลี่คลายลงในช่วงเช้าของวันที่ 14 ตุลาคม ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่ที่อดตาหลับขับตานอนมาหลายวันหลายคืน จึงกลับบ้านและหอบพักและหลับไปด้วยความอ่อนเพลีย มารู้สึกตัวอีกทีก็เมื่อวิทยุ-โทรทัศน์ออกข่าว หรือพรรคพวกโทรมาบอก จึงรีบกลับไปยังสถาบันที่ตนสังกัด โดยเฉพาะที่โรงพยาบาลศิริราชซึ่งต้องอยู่ในภาวะฉุกเฉินเพราะต้องรับผู้บาดเจ็บจากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่เข้ามาอย่างต่อเนื่อง

นายแพทย์ไพรัช สุภกาญจนกันติ เล่าถึงเหตุการณ์ที่เข้าร่วมสมัยเป็นนักศึกษาแพทย์ปี 5 ของศิริราช “พอรู้ข่าวก็ข้ามมาช่วยขนคนเจ็บที่สนามหลวง จำได้ว่าเห็นอาจารย์สรโรจ แสงวิเชียร ลูกอาจารย์สุด แสงวิเชียร โมโหมมากที่ทหารยิงประชาชนเลยไปถือโทรโข่งด่าทหารอยู่ที่หน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เราก็ช่วยขนคนเจ็บลงเรือไปเพราะยังไม่มีหน่วยพยาบาลมา ช่วงนั้นมีคนช่วย

นำไปศิริราชมาก ทางโรงพยาบาลก็ปิดวอร์ดเพื่อรับนักศึกษาจับพวกที่หนีมา admit เป็นคนไข้ไป ทางอาจารย์ กับพวกพยาบาลก็ร่วมมือกันหมด”

ซึ่งข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ในหนังสือ “ขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516” ระบุว่า ช่วงบ่ายของวันที่ 14 ตุลาคม ขณะที่เหตุการณ์กำลังรุนแรง มีประชาชนวน้ำเข้าท่วมจากธรรมศาสตร์มาศิริราชจำนวนมาก ขณะที่ตำรวจได้พยายามขอเข้าค้นหาตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าก่อการจลาจล แต่ถูกอาจารย์แพทย์ขัดขวางโดยอ้างว่าเป็นสถานที่ราชการ พร้อมกับสั่งปิดประตูทุกด้านเพื่อป้องกันผู้แปลกปลอม

ในครั้งนั้นในสายตาของผู้มีอำนาจ ศิริราชถูกมองว่าเป็นแหล่งรวมพลของพวกก่อความไม่สงบ กระสุนปืนกลจากเฮลิคอปเตอร์จึงกราดเข้าใส่ไม่ยิ่งถูกกระຈกและกำแพงตึก 72 ปีและตึกอุบัติเหตุแตก และยังมีกระสุนบางส่วนกราดลงมาที่บริเวณพระบรมรูปสมเด็จพระราชบิดา ทหารเรือที่อยู่เรือตรวจการณ์เห็นจึงยิงปืนกลประจำเรือจู่จนเฮลิคอปเตอร์ลำดังกล่าวบินหายไป

นายแพทย์อภิเชษฐ์ นาคเลขา หรือ “หมอเมืองพร้าว” ย้อนอดีตสมัยที่เป็นแพทย์อินเทิร์นอยู่โรงพยาบาลวชิระในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าวว่า “โรงพยาบาลถูกสั่งปิด เพราะผู้ใหญ่กลัวจอมพลถนอม สั่งห้ามนักศึกษาเข้ามาห้ามไปช่วย พอมีคำสั่งปิด แพทย์ผู้ใหญ่ก็ไม่มา ตอนนั้นผมเป็นหัวหน้าแพทย์ฝึกหัดที่มีอยู่ 16 คน ผมก็ถามคนงาน กับพวกพยาบาลว่าวันนี้ไม่ใช่วันทำงาน แต่ผมจะทำ ก็ขออาสาสมัคร คนงานบอกไป ส่วนหมอมิไม่เข้าร่วมอยู่ 2 คน นอกนั้นมาหมด เราก็ออกไปตั้งแต่กลางคืนไปฟังเขาปราศรัย ช่วยปฐมพยาบาล วันรุ่งขึ้นที่มีการเผากองสลากร และยังมีนักศึกษาประชาชน ผมก็อยู่แถวนั้น ทหารยิงกราดรถพยาบาลแบบไม่ปราณีปราศรัย ขนาดผมใส่เสื้อกาวน์เอาหูฟังมาแสดงตัวเป็นหมอ พาพยาบาลเดินนำหน้าบอกว่าอย่ายิง ยังถูกกราด 2 ชุดแรกรู้ว่ายิงชู่ แต่พอชุดที่ 3 กราดเป็นรอย ชาวบ้านเลยโกรธว่าในสงครามเขายังไม่ทำอะไรกาชาด เลยพากันเอาน้ำไปฉีดรดถึง ตอนนั้นรถพยาบาลของศิริราชมาไม่ได้ เพราะเขาบล็อกไว้ที่สะพานพระปิ่นเกล้า ก็เลยโทรศัพท์มาหวั้วชิระไปรับ

“วันที่เดินขบวน พี่บรรจบ(นายแพทย์บรรจบ ชุมสวส์ดีกุล)มาบอกให้เอาพวกเราไปให้ได้มากที่สุด ก็ได้จากพวกปี 1 ปี 2 นี่แหละ นัดกันว่าไปพบกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเลย แล้วกระจายตัวตามแนวของขบวน คั้นวันที่ 13 หลังจากขบวนเคลื่อนไปที่ลานพระรูปและเริ่มสับสน ได้ข้อดีตัวเพื่อนๆ กลับก่อน เพราะมาตั้งแต่เช้าและต้องไปขึ้นเวรอีกช่วง 4 หุ่่ม พอเข้าเขตโรงพยาบาลปู่บอจารย์ก็บอกไม่ขึ้นเวรแล้ว ไม่ต้องไปหอดัก ให้ไปที่ห้องประชุม ไปนอนที่นั่นเลย เข้าไปก็เห็นพวกน้องๆอยู่หลายคน บอกว่าอาจารย์ดئونลงมาจากหอดักให้มานอนในห้องประชุม กลัวพวกเราจะหนีไปอีก เวลาจะไปห้องน้ำก็มีอาจารย์คุมไป เราก็เลยไม่รู้ว่าจะข้างนอกเกิดอะไรขึ้น พออาจารย์เอาโทรศัพท์

มาเปิดให้ดูจึงรู้ คอนหลังเราก็ก็นึกได้ว่าอาจารย์อยากให้เราปลอดภัย ถ้าปล่อยให้อยู่ห่อจะคุมไม่ได้ อยู่ห้องประชุมผู้ปกครองมาจะได้ตอบได้ พอวันที่ 14 เราก็นึกขออนุญาตอาจารย์ไปอาบน้ำและสัญญาว่าจะกลับมา ขึ้นไปบนคานฟ้าก็ได้ขึ้นเสียงปิ่น เสียงระเบิด เรารู้ว่าเหตุการณ์มันรุนแรง” ดร.วณิ ปิ่นประทีป อดีตนักศึกษาพยาบาลรามาริบัติ ย้อนถึงเหตุการณ์วันนั้น และยังเล่าต่อด้วยว่า เธอเข้าจริงพอวันที่ 15 ตุลาคม ก็ทนไม่ไหวต้องหนีออกมาที่ตึกสันทนาการ ร่วมกับเพื่อนๆ เธอกลองเบียร์ขึ้นรถไปปรับปรับจากเงินอยู่ข้างการบินไทย ไปตามป้ายรถเมล์ ปรากฏว่าได้เต็มกลอง ไปมาอยู่ 4-5 เทียว ก็กลับมาที่คณะ พบอาจารย์ยืนคัดกรอง แล้วไล่ให้ไปอาบน้ำโดยไม่ว่าอะไร

ขณะที่อาจารย์เนตรนภา ว.ชุมทอง อาจารย์ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์รามาริบัติ หนึ่งในหน่วยพยาบาลสมัยที่ยังเป็นนักศึกษาพยาบาล รามาฯเช่นกัน กล่าวในช่วงนั้นอาจารย์ในรามามาซึ่งมี อาจารย์แพทย์หญิงจิระพรรณ มัชฌมจันทร์ เป็นผู้อำนวยการและ ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี เป็นคณบดี ได้บอกให้นักศึกษาระดมกันลงมาช่วยเพราะมีคนเจ็บเข้ามามาก เราก็ช่วยกันเปลี่ยนเสื้อผ้านักศึกษามาใส่ชุดผ่าตัดกันหมดทุกคนเพราะตำรวจตามเข้ามา “วันนั้นพี่จรัส(นศพ.จรัส สรพิพัฒน์) เพิ่งกลับมาจากมือบก่อนที่จะถูกตำรวจตี ได้ออกไปที่หน้าโรงพยาบาลใช้ก้อนอิฐปาไปที่รถยี่เอ็มซี บรรทุกทหารที่ออกมาจากถนนโยธีแล้วร้องตะโกนว่า “ไอ้ฆาตรกร” ก็เลยถูกจับติดยาสลบ แล้วเอาตัวขึ้นไปบนห้องเพราะตำรวจจะตามมาเอาตัวไป แล้วให้เส่งี่ยม(เส่งี่ยม แจ่มดวง นายกสโมสรมหาวิทยาลัยพยาบาลรามามาปี พ.ศ. 2519) ไปคอยดูแล ซึ่งก็เลยมาใกล้ชิดกันมากในตอนหลังจนแต่งงานกัน ขณะที่ตอนนั้นอาจารย์จิระพรรณยังชี้หน้าตำราว่า เขตฉันทน์ ห้ามเข้ามา”

ซึ่งก็ปรากฏว่าคนที่เป็นผู้ติดยาสลบถือตัวไม่ให้ตำรวจจับนศพ.จรัสไปได้ไม่ใช่ใครที่ไหน หากแต่คือ พ.อ.นายแพทย์พิวัฒน์ โปษยานนท์ รุ่นพี่รามาริบัติ ผู้เคยมีส่วนร่วมจัดตั้งศูนย์สันติศึกษาในยุคต้นๆนั่นเอง

“ผมเป็นคนติดยาให้ จรัสเองเขาอยู่ในอารมณ์ที่ควบคุมตัวเองไม่ได้

ตำรวจก็จะเข้ามา ก็เลยจับตรึงฉีดยาให้สลบแล้วเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนเสียงเงินใส่รถขึ้นไปไว้บนห้อง” พ.อ.นายแพทย์พัฒน์ท้าวความก่อนที่จะเล่าต่อว่าโรงพยาบาลรามาริบัติและศิริราชถูกสั่งให้เตรียมรับสถานการณ์ ในฐานะที่เป็นโรงพยาบาลอยู่ในพื้นที่เกิดเหตุ แต่ศิริราชจะรับหนักกว่า

ขณะที่เสี่ยม แจ่มดวง หรือ การะเกด สรพิพัฒน์ อดีตประธานนักศึกษาพยาบาลรามาริบัติชั้นปีที่ 2 ขณะนั้น ทบพวนบรรยายกาช่วงนั้นให้ฟังว่า ก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา ยังไม่ได้สนใจในกิจกรรมเชิงการเมืองมากนัก จนในก่อนเกิดเหตุการณ์มีรุ่นพี่นักศึกษาแพทยมาแจกแถลงการณ์เรื่องกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญถูกจับและมีการชุมนุมกันที่ธรรมศาสตร์ มีการเรียกร้องให้หยุดเรียน หยุดสอบเพื่อเข้าร่วมชุมนุม เธอจึงเรียกประชุมนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 และมีมติให้หยุดเรียนเพื่อไปร่วมชุมนุม ซึ่งผลจากการเข้าร่วมครั้งนั้นจึงค่อยๆ ได้เรียนรู้ปัญหาของบ้านเมืองอย่างจริงจัง และในวันที่ 13 ตุลาคมต่อเนื่องถึงวันที่ 14 เธอก็เกาะติดอยู่ในขบวนตลอดและได้มาหยุดอยู่ที่หน้าพระราชวังสวงจิตรลดาชวงที่สถานการณ์เริ่มพลิกผัน

“พอตำรวจเริ่มยิงแก๊สน้ำตา และไล่ตี ประชาชนก็เริ่มป็นรั้วเข้าไปภายในพระราชวัง เราก็รีบเทของในถุงพลาสติกออกแล้วเอาถุงมาครอบหัวไว้จึงสามารถเห็นเหตุการณ์ทั้งหมดได้โดยไม่แสบตาพอประตูวังเปิดก็รีบเข้าไปและไปช่วยพยาบาลคนเจ็บที่ส่วนใหญ่ถูกพาไปที่สถานพยาบาลภายในพระราชวังส่วนใหญ่ก็ช่วยล้างตาให้คนที่ถูกแก๊สน้ำตา พอสักประมาณ 10 โมงเช้าก็ออกมาทางถนนสุขุโขทัยเพื่อกลับหอพักพยาบาล ขณะเดินกลับก็มีรถหวอของตำรวจวิ่งตลอดเวลา โดยไม่รู้ว่ช่วงนั้นเกิดเหตุรุนแรงขึ้นที่ไหนอีก มาถึงโรงพยาบาลรามาริบัติอาจารย์กับเพื่อนๆ ก็เข้ามาถามด้วยความเป็นห่วงเพราะคนอื่นๆ กลับมาหมดแล้วมีเราหายไปคนเดียว พอเปลี่ยนชุดนักศึกษาเสร็จก็ลงมา OPD ที่เริ่มทะยอยเข้ามา โดยเอาเก้าอี้นั่งยาวของคนไข้สองตัวมาวางหันหน้าชนกันทำเป็นเตียงเสริมผู้ป่วย ต่อมาก็ถูกจัดให้ไปดูแลผู้ป่วยคนหนึ่งที่ว่าป็นนักศึกษาซึ่งนอนพักอยู่ดีก็อาชุกรกรรมชาขรวม ต่อมาอาจารย์ก็แนะนำว่ป็นนัก

ศึกษาแพทย์รามาธิบดีที่ป่วยจากเหตุการณ์นี้ให้ดูแลให้ดี โดยจะให้ใช้ชื่อปลอมว่า “วิชัย” เพื่ออำพรางตัวรอจนสันติบาลที่เข้ามาติดตามจับถึงในโรงพยาบาล ตอนนั้นผู้ป่วยมีอาการครึ่งหลับครึ่งตื่น อาเจียนตลอดเวลาเพราะฤทธิ์ยาสลบ คืนนั้นผู้ป่วยรายนี้ก็ถูกเซ็นไปหลบอยู่ในห้องผ่าตัดเพื่อหลบตำรวจ รุ่งขึ้นอาจารย์จึงย้ายไปตึกพิเศษชายเริ่มมีเพื่อนๆ นักศึกษามาเยี่ยม จึงรู้ว่าเขาคือผู้ป่วยคนนี้คือนสพ.จรัส สรพิพัฒน์ นักศึกษาแพทย์รามาฯ ปี 5

จำได้ครั้งแรกที่เริ่มรู้ตัว คำถามแรกก็คือ “เพื่อนผมเป็นอย่างไรบ้าง เสกสรรค์ เสาวนีย์ เป็นอย่างไรบ้าง ก็เลยบอกว่าทุกคนปลอดภัย และสถานการณ์คลี่คลายแล้ว ถนอม ประภาส ณรงค์ออกนอกประเทศไปแล้ว วันต่อมาสมเด็จพระราชชนนีเสด็จมาเยี่ยมผู้บาดเจ็บที่โรงพยาบาลรามาฯ ได้เสด็จมาเยี่ยม นสพ.จรัส และได้พระราชทานของเยี่ยมด้วย”

หลังจากวันเวลาผ่านไปเกือบ 30 ปีเรายังตระหนักได้ชัดเจนถึงความหวังดีห่วงใยของคณาจารย์ทั้งแพทย์และพยาบาลที่มีต่อศิษย์ซึ่งจะยังระลึกในพระคุณอยู่ไม่รู้ลืม

อีกมุมหนึ่งของความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างศิษย์กับอาจารย์ฝั่งรามาฯ ในยามวิกฤต ก็คือ ระหว่างเกิดเหตุ ศ.นายแพทย์สิระ บุญยรัตเวช แห่งภาควิชาศัลยศาสตร์ได้พา นสพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ ซึ่งเป็นแกนนำนักศึกษากรรมการฝั่งรามาฯ ด้วยกันไปหลบซ่อนตัวที่บ้านหนึ่งคั่นเพื่อดูแลเอาตัวถ้าเหตุการณ์ไม่ดีจะหลบออกนอกประเทศทางไหน แล้วย้ายไปบ้าน ศ.นายแพทย์ไพโรจน์ รัตตกุล ที่ถึงขั้นเตรียมปืนไรเฟิลออกมารับสถานการณ์ หากตำรวจบุกเข้ามา

“ผมกลับจากมือเปล่าแล้วมาอยู่ที่ตึกสันตนาการ ก็ไปหาอาจารย์อารี ไปลา ก่อนที่จะไปกับอาจารย์สิระ ตอนจะไปผมก็ถอดเข็มขัดนักศึกษาให้อาจารย์บอกว่าฝากไว้ให้ดูต่างหน้า ถ้าไม่ได้เจอกันอีกก็แล้วไป เพราะสนิทกับอาจารย์มาก หลังเหตุการณ์สงบ กลับไปขอคืน อาจารย์ก็บอกว่าทิ้งไปไหนแล้วไม่รู้ และไปซื้ออันใหม่ที่ดีกว่ามาให้”

หากจะกล่าวถึงอาจารย์ที่ได้เข้าไปมีส่วนในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้

โดยตรง นอกจากอาจารย์ฝั่งศิริราชที่หลายคนต้องออกมาที่รพพยาบาลเพื่อรับผู้ป่วยในที่เกิดเหตุโดยตรงแล้ว อาจารย์ธิดา (ถาวรเศรษฐ) โดจิราการ จากคณะเภสัชศาสตร์ก็เป็นอีกผู้หนึ่งได้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์และพบกับความสะเทือนใจที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิต เมื่อพบเด็กอาชีวะคนหนึ่งแหวะเชิงสะพานพระปิ่นเกล้า ขณะที่กำลังมุ่งหน้าจะเข้าไปยังจุดที่มีการปะทะ จึงได้เข้าไปห้ามไว้แต่ไม่สำเร็จ เพราะเด็กหนุ่มผู้นั้นยืนยันว่า “ถ้าไม่มีการเสียสละ มันก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น” ในที่สุดเด็กหนุ่มอาชีวะผู้นั้นก็ตายด้วยคมกระสุนของฝ่ายเจ้าหน้าที่ ต่อหน้าต่อตา ทำให้อาจารย์ธิดาถึงกับช็อก และเปลี่ยนมุมมองจากที่เคยมุ่งทุ่มเทให้งานค่ายของนักศึกษาเป็นหลัก มาทุ่มเทให้กับกิจกรรมทางการเมืองเต็มตัวเพราะเห็นว่าเป็นหนทางที่ถูกต้อง

นอกจากนั้นเธอยังทำหน้าที่ขับรณานักข่าวหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยที่ซ่อนตัวมากับรพพยาบาลฝ่าการสกัดของตำรวจขึ้นสะพานพระปิ่นเกล้าผ่านบริเวณที่มีการปะทะจนรถที่ขับมาถูกยิง เพื่อไปส่งนักข่าวผู้นั้นยังสำนักพิมพ์ แถวณนศรีอยุธยา ระหว่างทางผ่านสนามม้าบางเลี้ยว เห็นยังมีการแข่งม้ากันอยู่ก็ยังขัดแย้งในความรู้สึก เมื่อไปถึงสำนักพิมพ์ประชาธิปไตยก็พยายามย่ำให้บรรณาธิการลงข่าวที่นักข่าวผู้นั้นได้ข้อมูลเหตุการณ์ทั้งหมด เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ แต่ถูกปฏิเสธเพราะว่าเกรงว่าอาจจะติดคุก ทำให้เธอรู้สึกโกรธอย่างมาก จนต้องย้อนกลับไป “คุณติดคุกแต่เขาตายกันอยู่ตรงโน้นนะ”

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา อีกบทบาทหนึ่ง ของนักศึกษามหิดลที่ไม่ค่อยมีใครพูดถึงหรือรับรู้ก็คือ การที่ต้องรับผิดชอบในการตรวจสอบว่าใครคือญาติของวีรชนที่เสียชีวิตและบาดเจ็บในเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งคนที่เป็นตัวหลักในงานนี้คือ เมธิ จันทจักรุณณ์

“มหิดลเป็นคนรับผิดชอบว่าใครคือวีรชน แต่เรื่องนี้ไม่ค่อยมีใครเขียนหรือพูดถึงกรรมการศูนย์ที่มอบให้มหิดลมาดูแลคือพี่ประยงค์ (นายแพทย์ประยงค์ เต็มชาลา) และหมอชัยพร (นายแพทย์ชัยพร โรจนวัฒน์ศิริเวช) ผู้อำนวยการกองมาเลเรียเดียนี่ ที่ถือว่าเป็นหัวหน้าทีมในการเซ็นเช็คจ่ายเงิน ส่วนผมได้

รับมอบหมายให้ไปสืบว่าใครคือวีรชน โดยที่พอเราได้รายชื่อทั้งผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตก็เอามาดู คนบาดเจ็บก็ไปตามที่โรงพยาบาล คนที่เสียชีวิตก็ตามไปที่บ้านเขาทุกคน ต้องมีการไปสืบข้อมูลจากทางโรงพักว่าใครถูกยิงที่ไหน ซึ่งก็มีปัญหาบ้างที่บางคนมีแต่พยานจากการบอกเล่าอย่างเดียว ไม่มีหลักฐาน ก็ทำให้ลำบากใจอยู่บ้างว่าใครคือวีรชนที่แท้จริง แต่ก็อนุโลมไป จากนั้นก็สรุปแล้วให้ฝ่ายการเงินจ่ายเงิน โดยที่อาจารย์พิเชษฐ ชีโนวรรณ ให้ใช้ห้องหนึ่งที่ศิริราชเป็นสถานที่ทำงาน ช่วงนั้นใช้เวลาประมาณ 6 เดือนกว่าจะติดตามหมด เราได้เงินส่วนนี้มาดำเนินการประมาณ 3 ล้านบาท ซึ่งก็เหลือนิดหน่อย โดยเงินก่อนนี้ได้มีการฝากไว้ที่ธนาคารกรุงเทพ สาขาพรานนก” แม้เวลาผ่านไปเกือบ 30 ปี เขายังคงจำญาติวีรชนหลายคนที่เป็นติดต่อดีดี แม้อีกฝ่ายจะจำเขาไม่ได้ก็ตาม

แง่มุมต่างๆ เหล่านี้ แม้มิได้บ่งชี้ว่าขบวนการนักศึกษาของมหิดลมีบทบาทชัดเจนเป็นหลักในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 14 ตุลาคม 2516 แต่โดยข้อเท็จจริงทุกคนต่างได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ในนามกลุ่มอิสระและในฐานะปัจเจกชนตามสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน

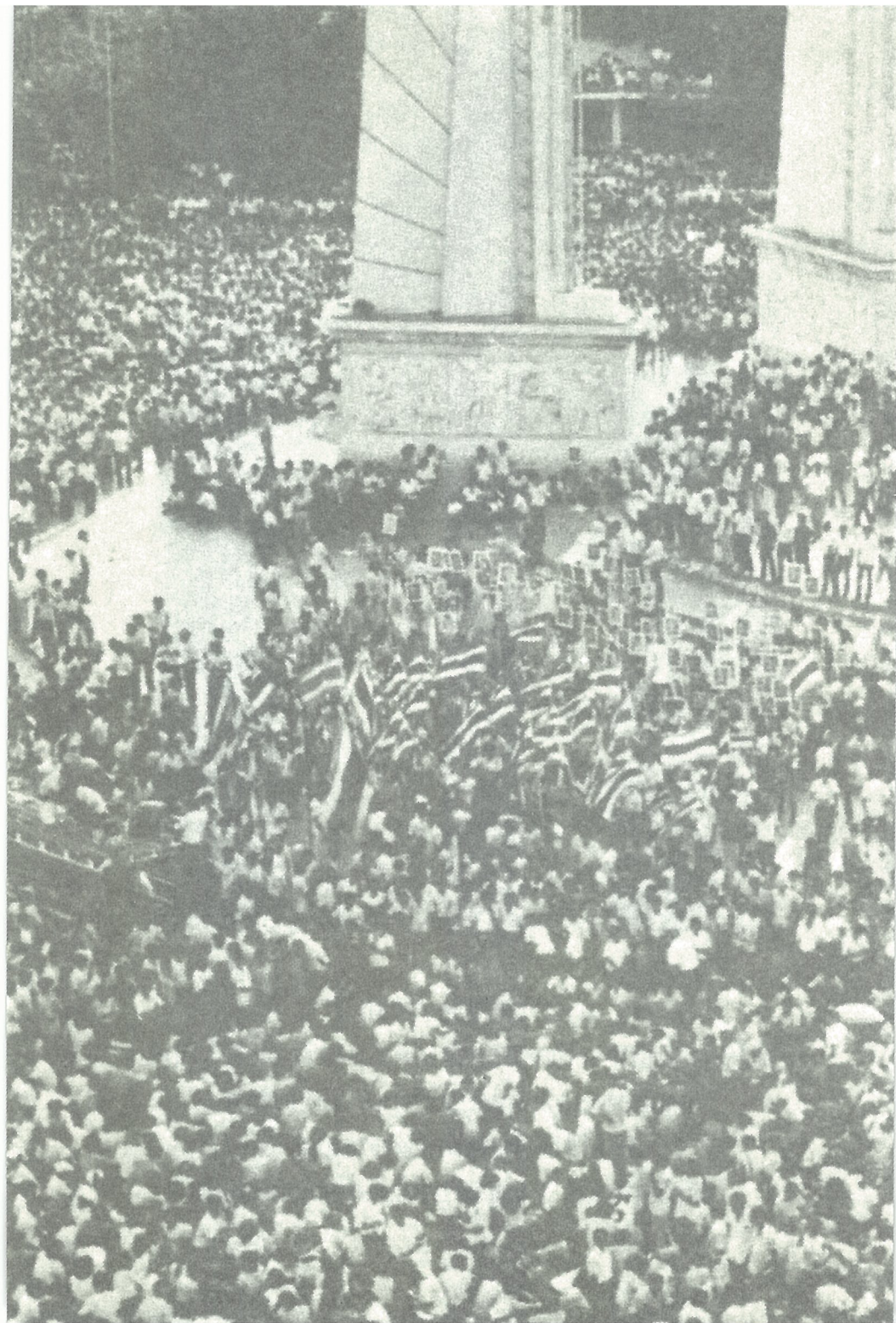

เอกสารและข้อมูลอ้างอิง

- 1) หนังสือขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516 โดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ปี 2517
- 2) หนังสือขบวนการนักศึกษาไทย : จาก 2475 ถึง 14 ตุลาคม 2516 โดย วิทยากร เชียงกูร บรรณาธิการ
- 3) สัมภาษณ์ วิเชียร คุตตวัธ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2545
- 4) สัมภาษณ์ นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสุววัฒนวงศ์ วันที่ 18 มีนาคม 2545
- 5) สัมภาษณ์นายแพทย์ประยงค์ เต็มขวลา วันที่ 23 มกราคม 2545
- 6) สัมภาษณ์นายแพทย์ไพรัช สุภกาญจนกันติ วันที่ 20 มีนาคม 2545
- 7) สัมภาษณ์นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2545
- 8) สัมภาษณ์ ดร.วณิ ปิ่นประทีป วันที่ 7 มกราคม 2546
- 9) สัมภาษณ์ เมธี จันทรจากรุณณ์ วันที่ 22 ตุลาคม 2545
- 10) สัมภาษณ์ วุฒิพงษ์ เลหาไพโรจน์ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2545
- 11) สัมภาษณ์นายแพทย์พรหมมินทร์ เลิศสุริย์เดช วันที่ 11 ธันวาคม 2544
- 12) สัมภาษณ์นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2545
- 13) สัมภาษณ์นายแพทย์อภิเชษฐ์ นาคเลขา วันที่ 2 พฤศจิกายน 2545
- 14) สัมภาษณ์พ.อ.นายแพทย์พิวัฒน์ โปษยานนท์ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2545
- 15) สัมภาษณ์อาจารย์ธิดา (ถาวรเศรษฐ) โตจิราการที่ วันที่ 15 มีนาคม 2545

การหายไปของ “ไอ้เซียว”
ทำให้รณบัญชาการที่เสกสรรค์คุม กระจายเสียไปไม่ได้ไกล
การสื่อสารควบคุมขบวนทั้งหมด มีอุปสรรค
หากไม่ได้เกิดความผิดพลาดเช่นนี้
ประวัติศาสตร์ 14 ตุลา อาจไม่เป็นดังเช่นปัจจุบัน

A black and white photograph showing a large crowd of people gathered in front of a building with a prominent dome. The crowd is dense, filling the foreground and middle ground. The building has a classical architectural style with arched windows and a large dome. The text "บทสรุปภาคที่ 1" is overlaid on the image in a white box with a black background.

บทสรุปภาคที่ 1

การได้รับชัยชนะของประเทศจีนในต้นทศวรรษ 2490 ทำให้ภูมิภาคเอเชียและกลุ่มประเทศอินโดจีนเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญจุดหนึ่งของโลกในยุคสงครามเย็น ประเทศไทยถูกกำหนดโดยประเทศมหาอำนาจตะวันตกให้เป็นด่านหน้าสำคัญ เพื่อต่อสู้ปิดล้อมระบอบสังคมนิยมที่กำลังแผ่ขยาย และเพื่อเอาชนะระบอบสังคมนิยม สหรัฐอเมริกาทำการสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการทหารที่สนองตอบผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ต่อนโยบายดังกล่าว เข้าปกครองประเทศแถบนี้รวมทั้งไทยด้วย

รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้อำนาจจากการทำรัฐประหาร และเพื่อตอบสนองต่อนโยบายดังกล่าว รัฐบาลได้ควบคุมปราบปรามขบวนการนักศึกษาประชาชน รวมทั้งควบคุมสื่อมวลชนด้วยความเหี้ยมขาด รุนแรง จนสามารถขบการเคลื่อนไหวขบวนการต่างๆ อย่างได้ผล ในมหาวิทยาลัยต่างๆ องค์การนักศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ถูกควบคุมตรวจสอบอย่างเข้มงวด มีเพียงแต่กิจกรรมเชิงกีฬาบันเทิงและกิจกรรมเพื่อเชิดชูสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เท่านั้นที่ได้รับอนุญาต

นอกจากผลกระทบจากนโยบายปิดกั้นทางการเมืองจากรัฐบาลแล้ว ยังมีปัจจัยภายในของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เองที่เกิดจากคณะต่างๆ อยู่อย่างกระจัดกระจาย ระบบการคัดเลือกนักศึกษาแพทย์ที่สับสนและหลักสูตรการเรียนที่หนักหน่วง อันเป็นปัจจัยทับซ้อนที่ทำให้นักศึกษาไม่สนใจการทำกิจกรรมทางการเมือง ทั้งไม่ก่อให้เกิดสำนึกร่วมของความเป็นสถาบันเดียวกัน คงมีแต่กิจกรรมกีฬา บันเทิง ดนตรี ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในหมู่นักศึกษา

สภาพดังกล่าวก็ยังคงดำเนินเรื่อยมาในยุครัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร ขณะเดียวกันมีแต่เหตุการณ์ระหว่างประเทศที่สำคัญเกิดขึ้น จากการที่สหรัฐฯ ได้เข้าไปทำสงครามในเวียดนามอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2508 ด้วยการส่งทหารหลาย แสนนายเข้าไปและได้ดึงไทยเข้าร่วมรบด้วย อย่างไม่มีทางเลือกเสีย ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านอธิปไตยของชาติ สังคมและวัฒนธรรมตามมา การที่สหรัฐฯ ส่งทหารจำนวนมากไปสมรภูมिरบดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญคือ แพทย์ในสหรัฐฯ ขาดแคลน สหรัฐจึงใช้วิธีการดึงดูดแพทย์จากประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว มาตรการดังกล่าวที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องมาสู่วงการแพทย์ไทย ทำให้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ในไทยเห็นเด่นชัด จนเกิดมาตรการบังคับการใช้ทุนและโครงการแพทย์ทหารในเวลาต่อมา

จากความไม่พอใจในสถานการณ์หลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในขณะนั้น กลุ่มอาจารย์และนักศึกษากลุ่มหนึ่ง ได้จัดสัมมนานักศึกษาสถาบันต่างๆ ขึ้นที่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียนเป็นครั้งแรกหลังจากรัฐบาลทหารปกครองประเทศในปี พ.ศ. 2509 และใช้สถานที่นี้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดกลุ่มกิจกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น กลุ่มทำหนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศึกษาและฉบับบัณฑิต ชมรมปริทัศน์เสวนาและกลุ่มนิสิตนักศึกษานูรอะชะบัต อันเป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มอิสระที่มีแนวคิดเชิงระบบต่างจากรัฐบาลในมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมทั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

การขัดแย้งและประนีประนอมภายในกลุ่มอำนาจของฝ่ายทหาร ทำให้จอมพลถนอม ขอมผ่อนคลายบรรยากาศทางการเมือง ขอมประกาศ

รัฐธรรมนูญฉบับที่มีการร่างยาวนานที่สุด และจัดการให้มีการเลือกตั้งในปี 2512 ปัจจุบันนี้ก่อผลถึงขบวนการนักศึกษาประชาชนทั้งหมดรวมทั้งมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ทำให้นักศึกษากล้าใช้สิทธิแสดงออก ชุมนุมในที่สาธารณะอย่างเปิดเผย รวมทั้งจัดตั้งองค์กรนักศึกษาขึ้นใหม่เพื่อต่อรองกับทางการเช่นเกิดการประท้วงเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกที่ฝั่งศิริราชของคณะเทคนิคการแพทย์ การจัดตั้ง ส.น.พ.ท. (ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย) ขึ้นของนักศึกษาแพทย์ทั้ง 4 คณะ จากสาเหตุมาตรการการใช้ทุนนักศึกษาแพทย์ของมหาวิทยาลัยซึ่งต่อมาศูนย์นี้ได้มีบทบาทอย่างมากในเชิงวิชาชีพ จนได้รับการชมเชยในการประชุมอบรมแพทยศาสตร์ศึกษาของไทยครั้งที่ 3 และเกิดความสัมพันธ์ร่วมมือกับกลุ่มอาจารย์และแพทย์สถาบันต่างๆ ในการคิดหาทางและเสนอแนะการแก้ปัญหาสาธารณสุขของประเทศ

ขณะเดียวกัน ได้มีการจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์แห่งใหม่ขึ้น (คณะวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน) และสถาปนามหาวิทยาลัยมหิดลขึ้นแทนมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ แยกรับนักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างเด็ดขาด รวมทั้งมีส่วนช่วยส่งเสริมความเป็นสถาบันนิยมให้เกิดขึ้นโดยที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1,2 ทุกคนต้องมาเรียนรวมที่นี้และนักศึกษาปริคินิค์ชั้นปีที่3,4 ของคณะแพทยศาสตร์รามาริบัติก็เรียนอยู่ที่เดียวกัน เกิดสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลและเกิดชมรมใหม่ๆ ขึ้นนอกเหนือจากชมรมกีฬา ทำให้เกิดศูนย์รวมกิจกรรมแห่งใหม่ขึ้นมาเคียงคู่กับกิจกรรมที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชที่เคยมีมาแต่เดิม ลักษณะดังกล่าวได้สร้างกลุ่มนักกิจกรรมให้กระจายออกไปอยู่ในคณะต่างๆ ที่อีก 4 ปีต่อมา ได้กลายเป็นกำลังสำคัญของการเลือกตั้งระบบพรรคที่นายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลมาจากคณะแพทยศาสตร์รามาริบัติในเวลาต่อมา

กลุ่มอิสระที่เริ่มจากปัจเจกบุคคลที่ต้องออกไปแสวงหากิจกรรมจากภายนอกเริ่มขยายแนวคิดมาสู่รุ่นน้องที่มาจากโรงเรียนเดียวกัน สายวิชาชีพเดียวกัน ก่อตั้งกลุ่มห้องสมุดในคณะวิทยาศาสตร์และได้เข้าไปทำกิจกรรมหนังสือ 2 ฉบับ

คือ “วารสารนักศึกษาแพทย์สัมพันธ์” ของ ศ.น.พ.ท.และวารสาร “แพทย์สัมพันธ์” หรือ “มหิดลสาร” ของมหาวิทยาลัยมหิดล และอาศัยเวทีนี้ส่งผ่านแนวคิดสังคมและการเมืองเชิงระบบไปสู่เพื่อนเชิงระบบไปสู่เพื่อนนักศึกษาในเวลาเดียวกันกิจกรรมที่เป็นทางการและชมรมต่างๆ ที่ได้รับการสนับสนุนจากคณาจารย์ตามนโยบายรัฐบาลที่ต้องการเห็นนักศึกษาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ กระตุ้นนักศึกษาที่มีแนวคิดต่างๆ กันเข้าไปร่วมกิจกรรม อาทิชมรมปาฐกถา และได้ว่าที่ ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี ชมรมผู้นำเพื่อประโยชน์ ชมรมนิเวศวิทยา สโมสรโรตารี่เหล่านี้เป็นต้น

ในช่วงเวลาเดียวกัน กระแสเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิเสรีภาพต่อต้านสงครามเวียดนามทางสากลก็ส่งอิทธิพลส่งผลมาสู่ขบวนการนักศึกษาไทยเช่นกัน ในมหิดลก็เกิดกระแสเช่นเดียวกัน เริ่มเกิดมีการต่อต้านระบบขี้นิยัตินี้ในปี 2513 การเดินขบวนเรียกร้องความเสมอภาคในการใช้ทุนของนักศึกษาแพทย์ชาย-หญิง การต่อต้านระบบอภิสิทธิ์ในการรับลูกอาจารย์และผู้มีอุปการคุณและมีความพยายามต่อต้านนักศึกษาเตรียมทหารมาเรียนแพทย์ซึ่งไม่ค่อยประสบผลสำเร็จและมาประท้วงอีกครั้งในปี 2516จนประสบผลสำเร็จและยกเลิกในปี 2517 เหตุการณ์ทั้งหมดล้วนเกิดที่ฝั่งคณะวิทยาศาสตร์ทั้งสิ้นโดยอาศัย “มหิดลสาร” เป็นเวทีที่สำคัญ

การเรียกร้องผลประโยชน์ใส่ตัวเองแลกเปลี่ยนกับการยกมือสนับสนุนยุติของสส.ฝ่ายรัฐบาลทำให้รัฐบาลจอมพลถนอมจึงตัดสินใจปฏิบัติอีกครั้ง เพื่อดำเนินระบอบเผด็จการต่อไปแต่กระแสและขบวนการประชาธิปไตยที่เติบโตใหญ่จะหยุดยั้งได้ บทบาทของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยที่มี ธีรยุทธ บุญมี เป็นเลขานุการเริ่มแสดงบทบาททางการเมืองโดยจับประเด็นทางเศรษฐกิจได้แสดงวิสัยทัศน์ของการแก้ปัญหาการขาดดุลกับประเทศญี่ปุ่น จัดการณรงค์ต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบของต่างชาติในรูปแบบที่นักเรียนนักศึกษาและประชาชนรับได้ สร้างเครดิตให้กับขบวนการนักศึกษาที่จะเป็นขบวนนำของสังคม กรรมการสโมสรนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหิดลบางคนที่มีความสนิทสนมกับ ศ.น.ท.ได้นำนักศึกษามหิดล
เข้าเคลื่อนไหวร่วมเป็นจำนวนมาก

ด้วยความพยายามที่จะควบคุมรวมศูนย์อำนาจรัฐ รัฐบาลจึงได้ประกาศ
ปว.299 เพื่อรวมอำนาจตุลาการให้มาอยู่ใต้อำนาจบริหารอันเป็นการผิดหลัก
การอำนาจในระบอบประชาธิปไตย จนเกิดการคัดค้านจากประชาชน นัก
ศึกษาในวิชาชีพอย่างกว้างขวาง ความไม่พอใจต่อระบบเผด็จการทหารของ
ประชาชนได้สั่งสมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการต่ออายุราชการให้
กับจอมพลและเกิดกรณีทุ่งใหญ่ที่มีการละเมิดกฎหมายอย่างโจ่งแจ้งที่สุด ใน
กรณีหลังกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชมรมนิเวศวิทยาของมหาวิทยาลัยต่างๆ
รวมถึงของมหิดลได้เข้าไปมีบทบาทหาข้อเท็จจริงมาเปิดเผยด้วยใจบริสุทธิ์เพื่อ
พิทักษ์ผลประโยชน์ของชาติ ขณะที่ท่าทีของรัฐบาลกลับมีพฤติกรรมตรงกัน
ข้ามจนนักศึกษารวมคำแถลงกลุ่มชมรมคนรุ่นใหม่เขียนหนังสือเสียดสีรัฐบาลเป็นเหตุ
ทำให้ถูกลบชื่อออกจากมหาวิทยาลัย 9 คน เหตุการณ์นี้เหมือนกับรاندน้ำมันบน
กองไฟ เครือข่ายของกลุ่มอิสระที่เชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยและ ศ.น.ท. สามารถ
ก่อการชุมนุมประท้วงของนักศึกษาประชาชนนับหลายหมื่นคนจนรัฐบาลต้อง
ถอยและยังเพิ่มการเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่เป็นสัญญาประชาคมร่วมกัน

ต่อมาได้มีกลุ่มนักศึกษาประชาชนเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญตาม
สัญญาประชาคม จนนำไปสู่การจับกุม อันนำไปสู่การเคลื่อนไหวของนักศึกษา
ทั่วประเทศให้ปล่อยตัวกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ขบวนการนักศึกษามหิดล
ที่เติบโตมาอย่างต่อเนื่องได้เข้ามาร่วมเกือบทุกคณะ โดยเฉพาะคณะ
แพทยศาสตร์ศิริราชที่มีการเข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งนี้มากเป็นครั้งแรก
ในประวัติศาสตร์ ที่มีกลุ่มอาจารย์ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังในฐานะ
วิชาชีพและรักความเป็นธรรมเข้าไปช่วยเหลือดูแลคนบาดเจ็บทั้งที่
ธรรมศาสตร์และศิริราชเอง ภาพของการปกป้องผู้บาดเจ็บและหลบภัยที่เข้ามา
ในศิริราชได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคณาจารย์และลูกศิษย์

การเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แม้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

และประชาชนได้รับชัยชนะ แต่ยังมีบางส่วนของประวัติศาสตร์ที่อิมคริมต่อ
สาเหตุที่แท้จริงที่เป็นชนวนก่อให้เกิดการเสียเลือดเนื้อและความรุนแรงที่เกิดขึ้น
มีข้อมูลที่บ่งชี้ถึงสาเหตุที่ต่างกัน ข้อมูลชุดหนึ่งกล่าวว่าเกิดจากอุบัติเหตุบังเอิญ
แต่ข้อมูลในอีกชุดหนึ่งกล่าวว่าเกิดจากความจงใจของผู้ที่ได้ประโยชน์จาก
เหตุการณ์นี้ จะอย่างไรก็ตามข้อสรุปจากหลายๆ ฝ่ายของนักศึกษามหิดลที่เข้าร่วม
ในเหตุการณ์นี้ก็คือปัญหาการขาดการติดต่อสื่อสารกันระหว่างศูนย์กลางนำของ
ศนท.กับฝ่ายควบคุมฝูงชนอันเนื่องมาจากไม่มีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยและลิ้ม
ที่จะเอาเครื่องบินไปย้ายตามขบวนไปด้วยเพื่อช่วยในการกระจายเสียง แต่ใน
ขณะที่ฝ่ายรัฐบาลและข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีเครื่องมือติดต่อสื่อสารอัน
ทันสมัย กลับปล่อยให้เหตุการณ์เกิดขึ้นได้

တၢ်ပုၤသး

ภาคผนวก ก.

1. สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน
2. ชมรมปริทัศน์เสาวนา
3. กลุ่มนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยบูรณะชนบท

ภาคผนวก ข.

1. แผนผังและคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดล
2. ลำดับการตั้งคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และมหาวิทยาลัยมหิดล
3. การประชุมอบรมแพทยศาสตร์ศึกษาของไทยครั้งที่ 1,2,3
4. วิธีการคัดเลือกนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
5. ประวัติศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยโดยสังเขป
6. ระเบียบการของชุมนุมนักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
7. สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
8. คำสั่งมหาวิทยาลัยมหิดลเรื่องแต่งตั้งกรรมการสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ปี2514-2515
9. รายนามนายกสโมสรนักศึกษาและประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลตั้งแต่ปีการศึกษา 2512-2538
10. แถลงการณ์สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล 10 ตุลาคม2516
11. จดหมายจากฝรั่งเศส. ของ ปรีดี พนมยงค์ มหิดลสาร ปีที่ 4 ฉบับ ที่3 เดือนสิงหาคม 2514

ภาคผนวก ค.

1. กายอาสามหาวิทยาลัยมหิดล
2. ชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี
3. ชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์
4. โรตาแรคท์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก ก.

1. สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน

สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน(ส.น.ค.)

(THE STUDENT CHRISTIAIN CENTER) S.C.C.

ตั้งอยู่เลขที่ 328 ถนนพญาไท เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง ส.น.ค. ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2496 โดยมีวัตถุประสงค์ 8 ข้อดังนี้

- (1) ส่งเสริมวิชาการความรู้ให้แก่นิสิตนักศึกษา
- (2) ส่งเสริมความสามัคคีและความเข้าใจอันดีระหว่างนิสิตนักศึกษาต่างสถาบัน
- (3) ส่งเสริมการใช้เวลาว่างของนิสิตนักศึกษาให้เป็นประโยชน์
- (4) ส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของนิสิตนักศึกษา

- (5) ทำการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแสวงหาข้อแก้ไข
ปัญหาต่างๆระหว่างเยาวชนทั้งในและนอกประเทศ
- (6) ฝึกหัดให้นิสิตนักศึกษารู้จักการเป็นผู้นำที่ดี
- (7) ส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของเยาวชน
- (8) ดำเนินการต่างๆตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

กิจกรรมของสำนักกลางนักเรียนคริสเตียนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือพวกอยู่ประจำในหอฝ่ายหนึ่งซึ่งฝ่ายนี้แหละถึงจะเน้นหนักไปในทางศาสนา สังเกตได้จากอัตราส่วนการรับสมาชิกเข้าอยู่หอ จะต้องเป็นคริสเตียน 75% ของผู้อยู่หอทั้งหมด มีการเข้าโบสถ์ การสวดมนต์ มีคณะกรรมการธรรมชีวิต สำหรับผู้ที่ไม่นับถือศาสนาคริสต์ก็ไม่ต้องเข้าพิธี ส่วนอีกฝ่ายคือ กิจกรรมฝ่าย Centre ซึ่งเป็นบริการที่เปิดขึ้น เพื่อเยาวชนภายนอกจะเข้าไปใช้สถานที่มีบริการต่างๆ การดำเนินงานเยาวชนที่เป็นนักศึกษาด้วยกันเป็นผู้ดำเนินการ แต่ก็ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้อำนวยการอีกชั้นหนึ่ง นักศึกษาผู้ดำเนินงานเยาวชนเป็นผู้ที่ได้รับเลือกมาจากสมาชิกตามระบอบการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย คณะนักศึกษาที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการจะต้องจัดกิจกรรมต่างๆให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมายข้อบังคับที่ตั้งไว้แล้ว กิจกรรมที่จัดขึ้นในรอบปีนั้นก็มี การสอนภาษาอังกฤษ การสอนภาษาฝรั่งเศส ญี่ปุ่น การศึกษาลักษณะของการเป็นผู้นำให้กับสมาชิกโดยฝึกการพูดในที่ชุมชนให้สมาชิกที่สนใจ

การตั้งปัญหาอภิปรายและถกเถียงกันทุกวันพฤหัสบดีซึ่งให้ชื่อรายการว่า “สภากาแฟ” โดยมีผู้รู้ในหัวข้อเหล่านั้นมาคอยควบคุมการอภิปรายและให้คำแนะนำ สิ่งที่เห็นว่ามีประโยชน์คือ สถานที่ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตนเองด้วยการร่วมมือกันทำงาน เช่น การจัดงานสัมมนาในระดับนักศึกษาหัวข้อ “ความรับผิดชอบทางจริยธรรมเป็นความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ ” เมื่อต้นปี พ.ศ. 2509 (ค.ศ. 1966) การจัดสัมมนาครั้งนี้ประสบผลสำเร็จอย่างงดงามเพราะมีผู้เข้าร่วมสัมมนาเกินกว่าที่ประกาศรับสมัคร

จากผลของการสัมมนาครั้งนี้เอง ได้มีนักศึกษากลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นตรงกันว่าควรจะให้มีส่วนกลางเช่นเดียวกับ สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน มีนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ แต่มีผู้อำนวยการเป็นคนไทยจัดงานให้นักไปทางพุทธศาสนาและสังคมสงเคราะห์ งานที่เริ่มดำเนินไปบ้างแล้ว เมื่อเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม กลุ่มริเริ่มกิจการไปเยี่ยมสถานกักกันเยาวชนที่บางนา เมื่อเด็กคนไหนถูกใจเราและคิดว่าพอมีทางที่จะช่วยเหลือได้ เราก็จะช่วยเหลือเขาต่อไปหลังจากที่เขาพ้นโทษแล้ว

พวกเราก่อนการกำลังคิดร่างกฎข้อบังคับของศูนย์ที่จะตั้งมาดำเนินงานทางพุทธศาสนาและสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับการนี้อยู่ต้องการหาสมาชิกที่สนใจงานประเภทนี้เพื่อดำเนินงานร่วมกัน ส่วนเรื่องสถานที่ถาวรและทุนส่วนใหญ่ นั้นมีท่านผู้ใหญ่สนับสนุน

บทคัดย่อ “ อันเนื่องมาจาก ส.น.ถ.”

นิรันดร์ ประดิษฐ์กุล

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษานับที่ 2 พ.ศ. 2509 หน้า79

2. ขมรมปรัทศน์เสวนา

การเริ่มของขมรมปรัทศน์เสวนาเป็นผลมาจากการสัมมนาที่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน ต้นปี พ.ศ. 2509 การสัมมนาในครั้งนั้นได้พูดกันในหัวข้อ “ความรับผิดชอบทางจริยธรรมและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ”

ขมรมปรัทศน์เสวนาเป็นขมรมที่แสดงถึงการเคลื่อนไหวของคนหนุ่มสาวที่คิดถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม การเตรียมตัวเพื่ออนาคตของตนและต่อภาระที่จะรับภายหลัง

ระยะแรกได้เน้นไปในด้านสังคมสงเคราะห์การพบปะกันแต่ละครั้งเรื่องที่พูดกันมักเป็นเรื่องและปัญหาสำคัญของสังคมและประเทศชาติ นำมาวิพากษ์วิจารณ์อย่างจริงจัง จนเป็นเหตุให้บางคนขาดไม่กล้ามาอีก กลัวตำรวจจับและบางคนก็เห็นว่าพวกนี้ไม่เห็นทำอะไรเลย เอาแต่พูด เอาแต่ว่าคนอื่นคนนี่

ขมรมปรัทศน์เสวนา จับกลุ่มมาได้ระยะหนึ่งจึงได้ย้ายมาอยู่ที่โบสถ์วัดรังษีสุทธาวาส ในวัดบวรนิเวศ โดยพระศาสนโสภณเจ้าอาวาสเป็นองค์อุปถัมภ์ (สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน) ส่วนสมาชิกนั้นเป็นนิสิต นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ

จุดมุ่งหมายใหญ่คือ การมารวมเพื่อความรู้และความคิดต่อกัน แลกเปลี่ยนทัศนะต่อกัน ส่วนความคิดจะช่วยเหลือสังคมนั้นสมัยแรกๆได้ทำอยู่ระยะหนึ่งก็เลิกลาต่อกันไป กลับมาเน้นที่ตนเอง ที่การฝึกและอบรมทั้งความรู้และความคิดเห็นเป็นประเด็นสำคัญ ได้เปิดกลุ่มเรียนภาษาอังกฤษที่ฝึกพูดกันจริงจัง ได้มีนิมนต์ท่านขันติปาโลมาภิขุร่วมสนทนาภาษาอังกฤษเกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นครั้งคราว มีกลุ่มฝึกแปลและกลุ่มศึกษาศิลปะ เชิญผู้มีความรู้มาบรรยายฉายสไลด์ให้ดูหรือออกไปชมภาพยนตร์และกลับมาวิพากษ์วิจารณ์ร่วม

กันนัดกันไปฟังการแสดงดนตรีและพูดกันถึงความไพเราะของเพลงนั้น จัดกลุ่มที่สนใจอภิปรายถึงงานประพันธ์บางชิ้น และถอดเทปผลการอภิปรายนั้น ออกพิมพ์เผยแพร่ บางครั้งออกไปที่นักศึกษาวัดวออารามและโรงงานต่างๆ ครั้งหนึ่งได้เคยขอเข้าดูฐานทัพทหารอเมริกันที่ดาคี ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี และบางทีก็ออกไปร่วมกับสถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาค จัดการสัมมนาขึ้น แต่งานที่ทำประจำคือการฟังบรรยายจากผู้ทรงความรู้ในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมานี้คือกิจกรรมของชมรมระยะที่ต้งขึ้นแล้ว

ระยะต้นปี พ.ศ. 2511 นั้นได้มีความคิดว่าชมรมน่าจะออกไปมีบทบาทรับใช้สังคม และร่วมปรับปรุงสังคม ได้พยายามคิดกันว่าจะออกไปทำในรูปใด จึงจะไม่ไปซ้ำและซ้อนกับกลุ่มอื่นๆ ที่ได้กระทำกันอยู่แล้ว ปัญหาหนึ่งที่ยกขึ้นมาถกเถียงกันคือเด็กกระเปาะถมล์ โดยคิดกันว่าจะลงไปช่วยนำได้อย่างไรจึงจะดึงดูดบุคคลพวกนี้ให้ขึ้นมาสู่สภาพดีกว่าเดิม ทั้งในด้านจริยธรรม และความคิดความรู้ นอกจากนี้ยังคิดที่จะให้ชมรมเป็นศูนย์รวมข่าว กิจกรรม สังคมสงเคราะห์จากจุดต่างๆ ว่าได้ทำอะไรแล้วบ้างที่ไหนและยังมีสิ่งใดยังขาดอยู่และสมควรเข้าไปช่วยเหลือ มีความคิดกันว่าควรทำแบบสำรวจหาข้อบกพร่องรวบรวมหลักฐาน เพื่อการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงและแก้ไขที่ต้งขึ้นขึ้นแรกอาจทำเฉพาะในมหาวิทยาลัย จากนั้นจึงขยายออกวงนอก

ผลการฝึกจากที่นี่ หลายคนได้ออกไปมีส่วนรับใช้สังคมอย่างกระตือรือร้นและมุ่งมั่น อย่างคนที่มีอุดมการณ์แน่วแน่ มีคนจากชมรมนี้ออกไปร่วมทำค่ายอาสาสมัครและหลายคนเป็นผู้นำค่าย หลายคนออกไปผลิตหนังสือที่ดีด้วยคุณภาพแก่ตลาดหนังสือ งานฉลองครบรอบ 200 ปี ที่กรุงศรีอยุธยา ก็ได้กำลังและความช่วยเหลือจากคนหนุ่มสาวจากที่นี่ หนังสือสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนักศึกษาและฉบับบัณฑิตก็ออกไปจากชมรมนี้เช่นกัน

ขั้นตอนมาชมรมได้ก้าวขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง จากความสนใจแต่กว้างๆ ศึกษาและพูดถกเถียงกันด้วยเรื่องทั่วไป มาเป็นศึกษาเฉพาะเรื่องและพูดติดต่อกันหลายๆ สัปดาห์ แทนที่จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ อย่างก่อนๆ เรื่องที่กำหนดเป็น

หัวข้อพูดกันคือ “สภาพแรงงาน” และ “ความยุติธรรมในสังคม” อย่างไรก็ตามเรื่องประจำอันเป็นความรู้โดยทั่วไปยังคงมีอยู่

จากบทคัดย่อ “ปริทัศน์เสวนาที่ข้าพเจ้ารู้จัก”

โกมล คีมทอง

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศึกษา ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2512

3. กลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณะชนบท

มี ระฆังใบเล็กเป็นสัญลักษณ์ที่สั้นเรียกความสนใจของนิสิตนักศึกษาให้ฟังกหวังเขหน้าขึ้นมองสังคมชนบท ประเทศชาติและภายในชุมชนนิสิตนักศึกษาเอง

ความเป็นระฆังที่จะปลุกกระตุ้นความตื่นตัวในชนบทอันกว้างใหญ่ไพศาล กระตุ้นการพัฒนาชนบทให้หมู่บ้านสามารถยืนบนลำแข้งของตนเอง เรียนรู้เทคโนโลยีวิธีการเกษตรสมัยใหม่และประยุกต์ใช้กับสภาพในหมู่บ้านของตนเอง

การก่อเกิด

ช่วงปี พ.ศ. 2508-2510สำนักกลางนักเรียนคริสเตียนที่เชิงสะพานหัวช้างได้อาจารย์ผู้ปกครองที่มีทักษะก้าวหน้าคนหนึ่งชื่อ อาจารย์ เร ชี ดาวน อาจารย์ ดาวน จะให้แนวคิดและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักของศูนย์ฯ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการจัดสภากาแฟ เปิดอภิปรายสัมมนา ถกเถียงเรื่องความรับผิดชอบของนิสิตนักศึกษาและประเทศชาติ

ปราโมทย์ บันลิตธี พรชัย ชินวัตร และนิรันดร์ ประดิษฐ์กุล อดีตศึกษานิเทศศาสตร์ธรรมชาติและเป็นแกนหลักของสำนักกลางนักเรียนคริสเตียน ได้รวมกลุ่มนิสิตนักศึกษาจำนวนหนึ่งจัดตั้ง องค์กรอิสระ ทำกิจกรรมที่มีสาระ ประโยชน์ ประกอบกับกลุ่มนี้ได้รู้จักสัมพันธ์กับอาจารย์ สด คุรุมะโรหิต และอาจารย์หม่อม ดุษฎี บริพัตร ซึ่งได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน แนวคิดเรื่องสหกรณ์ก็ได้รับการถ่ายทอดมาจากอาจารย์ สด แนวคิดจะทำงานตอบแทนแก่แผ่นดินได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์หม่อม ดุษฎี ความคิดที่จะทำค่ายอาสาพัฒนาโครงการ 5 ปี จึงได้เกิดขึ้น

คุณปราโมทย์และคุณพรชัย สามารถรวบรวมนิสิตนักศึกษาที่ก้าวหน้าทั้งจากจุฬาฯ เช่น วิญญู รุจิเกียรติกำจร สืบแสง พรหมบุญ มนูญศิริวรรณ กรรณิการ์ ขนิษฐา จากศิริราชเช่น วิชัย โชควิวัฒน์ จากวิทยาลัยเกริก เช่น สมพร บุตตะจีน เป็นต้น มาจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระผู้บุกเบิกรุ่นแรก

ในปี พ.ศ. 2510 ความคิดของนิสิตนักศึกษาอยากทำกิจกรรมร่วมกัน คือ การทำค่ายอาสาพัฒนาชนบท ซึ่งเวลานั้นมีนิสิตนักศึกษาทำค่ายฯ เพียงไม่กี่แห่ง เช่น ค่ายสโมสรมินิตจุฬาฯ ค่ายสมาคมนิสิตนักศึกษาธรรมนา ค่ายสมาคมนักศึกษามุสลิม เป็นต้น แนวคิดการทำค่ายที่แพร่หลายคือ การสร้างถาวรวัตถุ เช่น โรงเรียนในชนบท กระจายหมุนเวียนเปลี่ยนสถานที่ไปแต่ละปี แต่การทำค่ายของกลุ่มบูรณะฯ ในยุคเริ่มแรกต้องการทำค่ายอาสาพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนและแท้จริง จึงคิดหาหมู่บ้านในชนบทแห่งหนึ่งซึ่งไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก มาทำโครงการพัฒนาในระยะยาวเป็นเวลา 5 ปี

หมู่บ้านห้วยหวาย อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งห่างจากกรุงเทพฯ ร้อยกว่ากิโลเมตรได้รับการคัดสรรเป็นหมู่บ้านทดลอง เริ่มจากค่ายแรกในช่วงปิดเทอมแรกปี พ.ศ. 2510 ตามด้วยค่ายปิดเทอมใหญ่ปี พ.ศ. 2511 ได้สร้างศาลาประชาคมและค่ายใหญ่ปี พ.ศ. 2512 สร้างถนนเข้าหมู่บ้าน ขณะเดียวกันในแต่ละค่ายก็มีแผนกพัฒนาการเกษตร แผนกการศึกษา แผนกประชาสัมพันธ์ ที่เน้นการรวมกลุ่มหนุ่มสาว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 การพัฒนาหมู่บ้านห้วยหวาย เน้นงานพัฒนาอาชีพการเกษตรและการรวมกลุ่มหนุ่มสาว เนื่องจากงานสร้างถาวรวัตถุสำเร็จเสร็จสิ้น ค่ายของกลุ่มบูรณะฯ จึงขยายออกไปยังบ้านใกล้เคียง และค่ายห้วยขวางเป็นค่ายเล็กที่เน้นงานพัฒนากลุ่มหนุ่มสาวเป็นหลักโดยการส่งนิสิตนักศึกษาไปร่วมกินร่วมนอนร่วมทำงานร่วมเรียนรู้กับชาวบ้าน ปิดเทอมใหญ่ปี พ.ศ. 2514 ได้ตั้งค่ายสร้างอาคารเรียนที่โคราช

ในช่วงปี พ.ศ. 2513-2514 มีค่ายทั่วประเทศนับร้อยค่าย และเป็นช่วงที่นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ เริ่มต้นตัวทางการเมืองอย่างจริงจัง ชาวค่ายบูรณะฯ จำนวนหนึ่งได้ไปร่วมตั้งกลุ่มโซดัสใหม่ในจุฬาฯ กลุ่มสภาน้ำโดม

ธรรมชาติ กลุ่มสภากาแฟเกษตร และกลุ่มหมอมหิดล เป็นต้น บทบาท การสร้างผู้นำสื่อนักศึกษาทางความคิดของกลุ่มบูรณะฯ เริ่มลดลงเพราะมีองค์กร นักศึกษาอื่นๆ ตั้งขึ้นมามีบทบาทนำในสถาบันของตนเอง

ปี พ.ศ. 2515-2516 จัดเป็นช่วงแห่งการปรับตัวสู่บทบาทใหม่ของกลุ่มบูรณะฯ แนวคิดการทำค่ายบูรณะชนบท ลดความสำคัญลง กลุ่มบูรณะฯ เริ่มให้ความสำคัญกับงานคนยากคนจนในแหล่งชุมชนแออัด เมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ไม่นาน กลุ่มบูรณะฯ จึงได้สลายกำลังเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการนักศึกษาไทย

สำนักงาน

ในปี พ.ศ. 2511 อาจารย์ สด และ อาจารย์หม่อม คุณฉวี อนุญาตให้ใช้บ้านของท่านทั้งสองเป็นสำนักงานของกลุ่มบูรณะฯ เปิดโอกาสให้ใช้สถานที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยังมีร้านอาแป๊ะเจ็งสะพานหัวช้าง และคือฟี่ซ้อปโรงแรมเอเชีย ที่ชาวค่ายจะไปแลกเปลี่ยนทัศนคติถึงปัญหาสังคมบ้านเมือง พัฒนาความคิดที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเผด็จการทหาร สร้างสังคมประชาธิปไตย

กำลังสำคัญของกลุ่มบูรณะ

มาจากชมรมปาฐกถาได้ว่าที่ ชมรมฝึกพูด กลุ่มสังคมศาสตร์ศึกษา สำนักกลางนักเรียนคริสเตียนฯลฯ เพื่อสืบสานความคิดของการพัฒนาการชนบทอย่างต่อเนื่อง ทางกลุ่มจึงได้คิดระบบเพื่อนอาวุโสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมาเยี่ยมชมค่ายที่สำเร็จการศึกษาแล้ว มีการเชิญเพื่อนอาวุโสมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมาเยี่ยมชมค่ายเป็นครั้งคราว เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างห่างกันเกินไป

ทัศนะของข้าราชการต่อกลุ่มบูรณะ

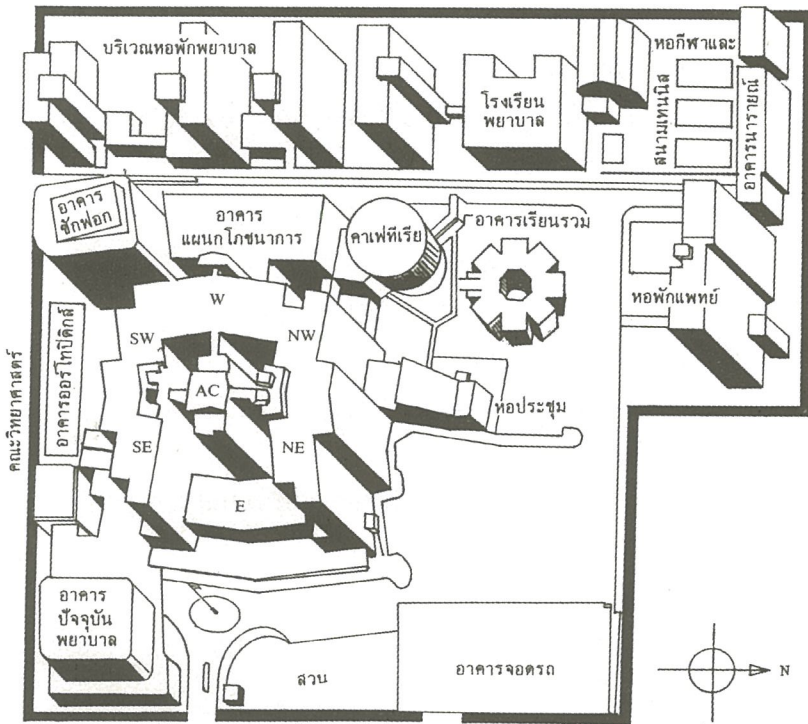
สมัยนั้นทัศนะของข้าราชการต่อการทำค่ายของนิสิตนักศึกษาค่อนข้างจะเป็นลบ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีท่านหนึ่งแนะนำให้คุณทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ ประธานค่ายครั้งที่ 4 กลับสู่ห้องเรียนเพราะมิใช่หน้าที่จะมาบูรณะชนบท เป็นหน้าที่ของข้าราชการปกครองเช่นท่านเท่านั้น การก่อสร้างศาลาประชาคมและทำถนน การจัดอบรมรวมกลุ่มหนุ่มสาว การอบรมด้านการเกษตรสมัยใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการน้อยมาก

มีข้าราชการทหารอยู่ท่านหนึ่งที่สร้างภาพพจน์ที่ดีของทหารให้แก่ชาวค่ายนั้น คือ พลตรี เปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการศูนย์กลางทหารม้าสระบุรีในเวลานั้น ทุกครั้งที่ตั้งค่ายท่านจะให้เยี่ยมถาดหลุมและอุปกรณ์อาหารการกิน พร้อมทั้งชักชวนครอบครัวนายทหารมาทำกับข้าวเลี้ยงชาวค่ายหนึ่งมื้อ ท่านจะนั่งฟังพวกเราอภิปรายถกเถียงปัญหาสังคมบ้านเมืองอย่างเอาเป็นเอาตาย ท่านแสดงความชื่นชมต่อ พิรุณ จัตรวงนิชกุล ว่าเป็นนักพูดที่กล่อมให้ท่านหลับตานึกเห็นภาพได้ชัดเจน ปี พ.ศ. 2513 กลุ่มบูรณะฯ ได้เรียนเชิญท่านเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของกลุ่มและท่านได้ตอบรับด้วยความเต็มใจ

บทคัดย่อ จากบทความ “กลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณะชนบท
: ระฆังใบเล็กของต้นขบวนนิสิตนักศึกษาไทย”

ชัยณรงค์ เตชะรัชกิจ

ภาคผนวก ข.

1. แผนผังและคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ประกอบด้วย (ปี พ.ศ. 2508-2509)

1 . คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล

โรงพยาบาลศิริราช ถนนบุรี โทร. 60101-8

2 . คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พระนคร โทร. 57815

3 . คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

ถนนพระราม 6

4 . คณะทันตแพทยศาสตร์

ถนนอังรี-ดุนังต์ ปทุมวัน พระนคร โทร. 30385

5 . คณะเภสัชศาสตร์

ภายในบริเวณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 57300

6 . คณะสาธารณสุขศาสตร์

ถนนราชวิถี พระนคร โทร. 70866

7 . คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน

ถนนราชวิถี พระนคร โทร. 71122

8 . คณะเทคนิคการแพทย์

ในบริเวณโรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
โทร. 60774 และ 36055

9 . คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์

ถนนศรีอยุธยา พระนคร โทร. 70719

10 . บัณฑิตวิทยาลัย

ภายในบริเวณโรงพยาบาลศิริราช ธนบุรี โทร. 62474

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดลประกอบด้วย

1 . คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช

2 . คณะสาธารณสุขศาสตร์ ถนนราชวิถี

3 . คณะเทคนิคการแพทย์ ในบริเวณโรงพยาบาลศิริราช

4 . คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน ถนนราชวิถี

5 . คณะวิทยาศาสตร์ ถนนพระราม 6

- 6 . บัณฑิตวิทยาลัย ภายในบริเวณโรงพยาบาลศิริราช
- 7 . คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ถนนพระราม 6
- 8 . คณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท ถนนราชวิถี
- 9 . คณะเภสัชศาสตร์ พญาไท ถนนศรีอยุธยา
- 10 . คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
- 11 . สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
- 12 . คณะพยาบาลศาสตร์

2. ลำดับการตั้งคณะต่างๆของ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และ มหาวิทยาลัยมหิตล

-พ.ศ. 2460 รวมโรงเรียนราชแพทยาลัยเป็น “คณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล”

-พ.ศ. 2486 ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์มี 4 คณะ

1. คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล (ปัจจุบันคือคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล)

2. คณะทันตแพทยศาสตร์ (โอนไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีพ.ศ.2515)

3. คณะเภสัชศาสตร์ (โอนไปสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพ.ศ.2515)

4. คณะสัตวแพทยศาสตร์ (โอนไปสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปีพ.ศ.2498)

-พ.ศ. 2490 ตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แพทยศาสตร์

-พ.ศ. 2491 ตั้งคณะสาธารณสุขศาสตร์

-พ.ศ. 2500 ตั้งคณะเทคนิคการแพทย์

-พ.ศ. 2501 ตั้งคณะอายุรศาสตร์เขตร้อนและโรงเรียนเตรียม
วิทยาศาสตร์การแพทย์

-พ.ศ. 2502 ตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลนครเชียงใหม่มหาวิทยาลัย
แพทยศาสตร์

-พ.ศ. 2503 ยกโรงเรียนเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์เป็นคณะ
วิทยาศาสตร์การแพทย์

-พ.ศ. 2507 ตั้งบัณฑิตวิทยาลัย

-พ.ศ. 2508 ตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

-พ.ศ. 2511 ตั้งคณะทันตแพทยศาสตร์และคณะเภสัชศาสตร์ขึ้น
ใหม่(พญาไท)

-พ.ศ. 2512 สถาปนามหาวิทยาลัยมหิดลแทนมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

-พ.ศ. 2514 ตั้งสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

-พ.ศ. 2515 ยกฐานะโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์เป็นคณะพยาบาลศาสตร์

3. การประชุมอบรมแพทยศาสตรศึกษาของไทย

ครั้งที่ 1,2,3

สรุปรายงานการประชุมการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทย 3 ครั้ง
มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ หรือ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เป็นเจ้าภาพจัด
ประชุมการ อบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทย ขึ้นรวมทั้งหมด 3 ครั้ง

ครั้งแรก ณ บางแสน ชลบุรี ระหว่างวันที่ 25-30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2599

ครั้งที่สอง ณ ศาลาสันติธรรม กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 17-22 สิงหาคม

พ.ศ. 2507

ครั้งที่สาม ณ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ระหว่างวันที่ 9-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514

ในสองครั้งแรก การจัดอนุกรรมการเพื่อเตรียมข้อมูลในการประชุมได้จัดแบ่งตามลักษณะของหมวดวิชาที่ทำการสอน เช่น อนุกรรมการสาขากายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีอนุกรรมการด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอบรม เช่น อนุกรรมการพิจารณาหลักสูตรเตรียมแพทยศาสตร์ การคัดเลือกนักศึกษา การประเมินคุณค่านักศึกษา ฯลฯ เป็นต้น

ส่วนในครั้งที่สาม แบบแผนของการจัดการประชุมเปลี่ยนไป โดยเอาความต้องการด้านอนามัยของสังคมไทย ใน 10 ปีข้างหน้าเป็นหลัก และพิจารณาถึงผลผลิต(แพทย์) ในปัจจุบัน ว่าสามารถจะผลิตได้ตรงกับความต้องการทางด้านอนามัยหรือไม่ และได้พิจารณาถึงอุปสรรคและปัญหาในการผลิตแพทย์ปัจจุบัน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

สรุปรายงานนี้ได้คัดลอกออกมาจากผลการประชุมทั้งสามครั้งเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรและอุปกรณ์การสอน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับอภิปรายและพิจารณาในการประชุมสัมมนา เรื่อง “การผลิตและพัฒนาบุคลากรสาขาแพทยศาสตร์” ของทบวงมหาวิทยาลัย

สรุปการประชุมครั้งที่ 1 (25-30 พ.ย. พ.ศ. 2499)

จุดประสงค์การศึกษาอบรมแพทยศาสตร์ในขั้นก่อนปริญญา

-ประเทศไทยมีความต้องการแพทย์รักษาทั่วไปเป็นสำคัญผู้เรียนสำเร็จควรได้รับความรู้มูลฐาน ความชำนาญและการอบรมจิตใจ สำหรับแพทย์และอยู่ในฐานะที่จะฝึกฝนต่อไปเป็นแพทย์รักษาทั่วไป หรือผู้ชำนาญเฉพาะวิชาโดยใช้เวลาอีกหนึ่งปีหรือกว่านั้น

-หลักสูตรควรจัดให้ส่งเสริมนิสัยศึกษาโดยตนเองซึ่งจะมีอยู่ตลอดไปตลอดชีวิต แห่งวิชาชีพ

- การสอนควรครอบคลุมแง่ต่างๆของเวชปฏิบัติในประเทศไทย
- หลักสูตรไม่ควรจะมุ่งพยายามที่จะให้ความรู้ละเอียดลออและแจ่มแจ้งตามระบบต่างๆในทุกๆแขนงของวิชาแพทย์แก่นักศึกษาการศึกษาเตรียมแพทย์
- ที่ประชุมเห็นชอบด้วยกับการศึกษาเตรียมแพทย์อย่างน้อย 2 ปี โดยใช้หลักสูตรวิทยาศาสตร์ห้าปี ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่จัดใหม่วิชาพรีคลินิก
- การแบ่งชั่วโมงสอนในปัจจุบันใช้ได้
(ประมารณ 45 % ของจำนวนชั่วโมงทั้งหมด 4 ปี)

วิชาคลินิก

- ความบกพร่องสำคัญที่การให้น้ำหนักน้อยไปแก่ กุมารเวชศาสตร์ อายุรศาสตร์ และสาขารณสูติศาสตร์ โรคจิต
- อายุรศาสตร์ป้องกัน และ โรคจิต ควรเป็นหน่วยหนึ่งในแผนกอายุรศาสตร์ก่อนแล้ว จึงปรับปรุงให้เป็นแผนกโดยสมบูรณ์
- ควรลดจำนวนชั่วโมงปาฐกถา และเพิ่มการสอนข้างเตียงคนไข้ และการอภิปรายหมู่
- ข้อเสนอทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร
 - ที่ประชุมเสนอให้ตั้งคณะกรรมการหลักสูตร เพื่อจัดการตามข้อเสนอที่ประชุม

อุปกรณ์การสอน

- ขอความร่วมมือจากโรงพยาบาลที่คัดเลือกแล้วในการฝึกอบรม
 - ปรับปรุงห้องสมุด และหน่วยผลิตภาพการแพทย์
- การประเมินผล
- รับรองการรวม “ คะแนนงานระหว่างปี ” เข้ากับคะแนนสอบไล่ปลายปี
 - ยอมให้เรียนซ้ำได้ไม่เกินสามปี

สรุปการประชุมครั้งที่ 2 (17-22 สิงหาคม พ.ศ. 2507)

วัตถุประสงค์

การอบรมศึกษาแพทยศาสตร์ของไทยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตแพทย์ชั้นมูลฐาน ซึ่งเมื่อจบหลักสูตรแพทยศาสตร์แล้วจะมีพื้นฐานความรู้เพียงพอที่เมื่อได้รับการฝึกอบรมเวชปฏิบัติในฐานะแพทย์ฝึกหัดอีก 1 ปี แล้ว จะสามารถออกไปเป็นแพทย์รักษาทั่วไปด้วยตนเอง

การศึกษาเตรียมแพทยศาสตร์

นอกจากความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน คณิตศาสตร์ สถิติ และภาษาอังกฤษ ที่บรรจุในหลักสูตรเตรียมแพทย์ 2 ปีที่แล้ว ความรู้ทั่วไปที่จะจรรโลงการเป็นแพทย์ให้สมบูรณ์ ตลอดจนจริยศึกษา และพลศึกษา ก็ควรได้รับการเอาใจใส่ให้นักศึกษาได้รับให้เพียงพอ นอกจากนั้นยังต้องมีการอบรมให้รู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอีกด้วย

วิชาพรีคลินิก

-การสอนพยายามให้สัมพันธ์สอดคล้องต่อเนื่องกันสำหรับสาขาต่างๆ ในวิชานั้นๆ และสามารถจัดให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วยก็จะเป็นผลดี จะต้องลดชั่วโมงการสอนในหลักสูตรลงอีก เพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาว่างสำหรับการศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น

-เพิ่มหัวข้อสอนบางอย่าง เช่น มนุษย์พันธุศาสตร์ รังสีกายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยาประยุกต์ และปรับปรุงการสอนวิชาเภสัชวิทยาประยุกต์ และจุลชีววิทยาคลินิก

-ส่งเสริมให้นักศึกษาทำการเรียนด้วยตนเองให้มากขึ้น

-อบรมสั่งสอนให้นักศึกษามีความรู้ภาษาอังกฤษมากขึ้น

วิชาคลินิก

-ให้นักศึกษาเรียนด้วยตัวเองมากขึ้น และให้มีการบรรยายน้อยลง

- ปรับปรุงการสอนแบบ Block system เพื่อให้ได้ผลดีต่อไป
- จัดให้มีการสอนผสมผสานขึ้น
- ส่งเสริมการแบ่งแยกแผนกวิชาจิตเวชเป็นแผนกอิสระ
- การสอนรังสีวินิจฉัย เป็นอันดับสำคัญที่สุด และการสอนรังสีรักษา และราดิโอไอโซโทป มีความสำคัญมากน้อยตามลำดับลงไป

การประเมินผล

สำนักงานคณบดีทุกคณะควรตั้งหน่วยวิจัยการศึกษาแพทยศาสตร์โดยมีหน้าที่

-ศึกษานำความรู้เทคนิคของการวัดผลมาใช้ในการวินิจฉัยคุณค่านักศึกษา

-วิเคราะห์การสอน ข้อสอบ และอื่นๆ อันเกี่ยวกับการสอนนักศึกษาแพทย์

-วิจัยปัญหาอื่นๆที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยคุณค่าของนักศึกษา
อุปกรณ์การอบรมศึกษาแพทยศาสตร์

-กิจการห้องสมุด มีพร้อมในโรงเรียนแพทย์ทั้งสาม

-หน่วยสถิติของโรงพยาบาล เป็นอุปกรณ์สำคัญ ในการอบรมศึกษาแพทยศาสตร์

สรุปการประชุมครั้งที่ 3 (9-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514)

หัวข้อในการประชุมคราวนี้แตกต่างไปจาก 2 ครั้งแรก กล่าวคือได้ประชุมกันใน 2 หัวข้อ ได้แก่

- 1.ความต้องการด้านอนามัยของสังคมไทยใน 10 ปีข้างหน้า
- 2.ประเมินผลผลิต (แพทย์) ในปัจจุบัน
- 3.อุปสรรคและปัญหาในการผลิตแพทย์ปัจจุบัน

4. ข้อเสนอแนะและการแก้ไข

เรื่องหลักสูตรและอุปกรณ์การสอนได้พูดกันมากในหัวข้อ 3 ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

หลักสูตรและอุปกรณ์การศึกษา

- จุดประสงค์ของหลักสูตร ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับความต้องการด้านอนามัยของชุมชนด้วย

- โรงเรียนแพทย์แต่ละแห่ง ควรดำเนินการอย่างจริงจังที่จะกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรในแง่โครงสร้าง เนื้อหา ลำดับ และวิธีการเรียนรู้เพื่อให้ทั้งคณาจารย์และนักศึกษาได้ทราบและถือปฏิบัติ ซึ่งสามารถวัดผลได้และตรงกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนแพทย์

- เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวได้ผลดีที่สุด จะต้องคำนึงถึงการวางหลักสูตรแกนการสอนแบบผสมผสาน การให้นักศึกษาได้มีโอกาสเลือกศึกษาในวิชาที่ตนสนใจเพิ่มขึ้นและให้เวลาไปศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง กับส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสพบและรู้เห็นผู้ป่วยตลอดจนบริการต่างๆ

- ในการจัดหลักสูตรและเน้นวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเวชศาสตร์ชุมชนและพฤติกรรมศาสตร์

เป็นที่น่าสังเกตว่าผลการประชุมทั้งสามครั้ง มีผลสรุปตรงกันที่สำคัญคือ

1. แพทยศาสตร์บัณฑิต ต้องเป็นแพทย์ทั่วไป ถึงแม้จะได้รับการฝึกอบรมเป็นแพทย์ฝึกหัด 1 ปีจบแล้ว ก็เน้นในการที่ต้องเป็นแพทย์ทั่วไป

2. เน้นในเรื่องการให้โอกาสนักศึกษาเรียนด้วยตนเองมากขึ้นโดยจัดให้มีการบรรยายน้อยลง

3. เน้นในการจัดการเรียนสอนแบบผสมผสาน

4. ในการประชุมครั้งที่ 3 ที่ประชุมเห็นความสำคัญของแพทยศาสตร์ศึกษาให้มีการฝึกอบรมอาจารย์ให้เข้าใจในวิทยาศาสตร์การศึกษา รู้จักทั้งวัตถุประสงค์เลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม และจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

5. เน้นการศึกษา เพื่อออกไปทำงานเป็นประโยชน์แก่ชุมชน ในการประชุมทั้งสามคราวที่ประชุมเน้นความสำคัญของเวชศาสตร์ป้องกันหรือเวชศาสตร์ชุมชนมาก

น.พ. ทองจันทร์ หงส์คารมภ์

รายงานสรุปการประชุมสัมมนาเรื่องการผลิตและพัฒนาบุคลากรสาขา

แพทยศาสตร์ ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

12 มิถุนายน พ.ศ. 2521

4. วิธีการคัดเลือกนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

(1.) การคัดเลือกนักศึกษาแพทย์ เข้าเรียนคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลและคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2499-2500 ดังนี้ นักศึกษาสอบเข้าเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นเวลา 2 ปี โดยที่ทางคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ จะจัดเป็นกลุ่มๆ เรียงตามคะแนนที่สอบเข้าได้กลุ่มที่ 1 ถึง 10 จะเรียนวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยาและวิทยาศาสตร์คำนวณ) กลุ่มที่ 11 ถึง 17 มี 7 กลุ่ม กลุ่มละ 40-43 คน รวมนักศึกษาทั้งหมด 270-290 คน เรียกกลุ่มนี้ว่า “ วิทยาศาสตร์การแพทย์ “ เมื่อจบชั้นปีที่ 2 จะมีการสอบข้ามฟาก กลุ่มวิทยาศาสตร์การแพทย์ประมาณ 200 คน จะได้ไปเรียนแพทย์ ที่เหลือไปเรียนเภสัช ทันตแพทย์และสัตวแพทย์ พวกเรียนแพทย์ 200 คน ก็จะจบฉลากไปเรียนคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลและคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

(2.) หนังสือรายงานประจำปีของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ปีการศึกษา 2504-2505 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์มีทั้งหมด 9 คณะ คือ

1. คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล

2. คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
3. คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลเชียงใหม่
4. คณะทันตแพทยศาสตร์
5. คณะเภสัชศาสตร์
6. คณะสาธารณสุขศาสตร์
7. คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน
8. คณะเทคนิคการแพทย์
9. คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งเปิดสอนชั้นปีที่ 1,2 ตามหลักสูตรประกอบด้วย

9.1 วิทยาศาสตร์การแพทย์ (พ.1)

9.2 เตรียมแพทยศาสตร์เชียงใหม่ (พ.2) ในปีการศึกษา 2508-2509 เป็นเตรียมเภสัชศาสตร์ (พ.2) แทนเตรียมแพทยศาสตร์เชียงใหม่ที่ย้ายไปสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ย้ายไปสังกัดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

9.3 เตรียมทันตแพทยศาสตร์ (พ.3)

9.4 เตรียมเทคนิคการแพทย์ (พ.4)

9.5 เตรียมสุขภาพิบาล (พ.5)

9.6 เตรียมพยาบาลและอนามัยปริญา (พ.6)

การรับนักเรียนแพทย์มีการเปลี่ยนแปลงเพราะโรงเรียนเตรียมแพทย์สำหรับคณะแพทยศาสตร์เชียงใหม่ เปลี่ยนเป็นคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ซึ่งรับนักเรียนเตรียมแพทย์ด้วยและส่งมาเรียนที่ศิริราชจำนวนหนึ่งตั้งแต่ พ.ศ. 2505 โดยไม่ต้องสอบทำให้นักเรียนสมัครสอบเข้าเรียนในคณะนี้มาก นิสิตจุฬาจึงร้องเรียนขึ้นในปี พ.ศ. 2508 จึงเปลี่ยนระเบียบให้ผู้สอบได้เกินร้อยละ 70 ของทั้ง 2 คณะ เข้ามาเรียนแพทย์ได้เลย ส่วนที่เหลือให้สอบแข่งขัน

(3.) ระเบียบมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ว่าด้วยการรับสมัครเพื่อทำการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาวิชาแพทยศาสตร์นี้ พ.ศ. 2508 ผู้สมัครต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจบชั้นปีที่ 2 ประเภทวิทยาศาสตร์การแพทย์ ของคณะวิทยาศาสตร์การแพทยมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ หรือจบชั้นปีที่ 2 ของ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอย่างต่ำ
2. เป็นผู้ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาแห่งอื่น ซึ่งมีหลักสูตร ไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ 1. และทางมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์รับรองแล้ว
3. ต้องเป็นผู้มีร่างกายและจิตใจสมบูรณ์
4. ให้คณะวิทยาศาสตร์การแพทยมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์และคณะ วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีสิทธิเท่ากัน โดยทำการคัดเลือกนัก ศึกษาผู้ที่สอบไล่ได้ในชั้นปีที่ 2 ที่ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปในจำนวน 70 คนแรก และจะต้องสอบ Maturity test ให้เข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ ได้โดยไม่ต้องทำการสอบคัดเลือกอีก
5. สำหรับนักศึกษาอื่นที่มีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะเข้าศึกษา แพทยศาสตร์ได้นั้น จะต้องทำการสอบคัดเลือกในวิชาเคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา ภาษาอังกฤษ และ Maturity test โดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทน คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและผู้แทนจากสถาบันอื่น เมื่อ ทำการสอบคัดเลือกได้แล้ว จึงทำการให้สอบสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง
6. ให้มีคณะกรรมการสอบสัมภาษณ์อีกคณะหนึ่ง ทำการสอบ สัมภาษณ์และประมวลผลการสอบทั้งหมดเสนอต่อมหาวิทยาลัย
7. ผู้สมัครที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าศึกษาแล้ว จะต้องยินยอมให้ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์จัดให้เข้าศึกษาในคณะแพทยศาสตร์ คณะหนึ่งคณะ ใดก็ได้ ผู้ไม่ยอมปฏิบัติตามหมวดสิทธิ์ที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยนี้

๕. ประวัติศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย โดยสังเขป

ประวัติความเป็นมา

เนื่องจากหลังปี พ.ศ. 2504 แพทย์ไทยเริ่มมีแนวโน้มทยอยไปเมืองนอก โดยเฉพาะอเมริกามากขึ้น จนกระทั่งมีรายงานการประชุมสภาองค์กรสหรัษฎว่า มีแพทย์จบใหม่จากโรงเรียนแพทย์แห่งหนึ่งในประเทศไทย เข้าเหมาลำเครื่องบินเพื่อเดินทางไปฝึกรอบและปฏิบัติงานในสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2508 ทำให้ถูกสื่อมวลชนออกมาโจมตีอย่างรุนแรง คณะรัฐมนตรีจึงแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ปัญหาแพทย์ไปต่างประเทศกันมาก ตามข้อเสนอของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2508 โดยมี พล.อ.เนตร เชมะโยธิน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีผู้เกี่ยวข้องเป็นกรรมการรวม 19 คน มีการประชุมรวม 6 ครั้ง และได้เสนอผลของการพิจารณาต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2509 พอสรุปได้ดังนี้

ก. จำนวนแพทย์ที่สำเร็จใหม่และยังมิได้เป็นข้าราชการ เดินทางไปต่างประเทศยังไม่มีสถิติแน่นอน แต่พอจะมีสถิติเชื่อถือได้ดังนี้

พ.ศ.

จำนวนแพทย์ไปศึกษาต่างประเทศ

(นับเฉพาะที่ไปต่างประเทศเกินกว่า 6 เดือน)

2506	187
2507	176
2508(เฉพาะ10เดือน)	216
รวม	579

คิดถัวเฉลี่ยประมาณปีละ 193 คน และประมาณ 93% เดินทางไปสหรัฐอเมริกา

ข. ปัญหานี้ได้เกิดเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เช่น อินเดีย ฟิลิปปินส์และไต้หวัน แม้กระทั่งประเทศที่เจริญแล้วเช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา ก็ประสบเช่นกัน

ค. คณะกรรมการจึงยังไม่มีเจตนารมณ์ที่จะขยับยั้งมิให้แพทย์เดินทางไปศึกษาต่างประเทศโดยเด็ดขาด เป็นแต่หามาตรการจูงใจหรือยืดเวลาให้แพทย์ที่สำเร็จใหม่ปฏิบัติงานอยู่ภายในประเทศชั่วระยะหนึ่งก่อน แล้วค่อยไปศึกษาหาความรู้ความชำนาญยังต่างประเทศ

และในปีเดียวกันนี้เองสำนักงานกฤษฎีกาได้จัดประชุมแก้ปัญหาแพทย์ไปนอกแต่พบว่าปัญหาที่สำคัญกว่าคือทำอะไรจึงจะให้แพทย์ไปอยู่ต่างจังหวัด ดังนั้นวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2510 คณะรัฐมนตรีของรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจรมีมติให้แก้ปัญหาแพทย์ไปนอกโดยให้นักเรียนแพทย์เสียค่าเล่าเรียนเพิ่มขึ้นปีละ 10,000 บาท ถ้าไม่มีเงินจะต้องทำงานให้รัฐบาลเป็นเวลา 3 ปี หลังจากจบเป็นแพทย์แล้ว

นักศึกษาแพทย์ที่อยู่ในข่ายถูกบังคับใช้ทุนจึงออกมาเคลื่อนไหวเพราะเห็นว่าเป็นการบังคับย้อนหลัง จึงได้มีการเลื่อนการบังคับใช้ทุนมาในปี 2511 โดยส่งสัญญาณให้เซ็นตอนกลางเดือนมกราคมและเซ็นให้เรียบร้อยภายในวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2511 ซึ่งถ้าไม่เซ็นจะไม่ให้สอบและไม่ประกาศผลสอบตามลำดับ(เป็นช่วงก่อนสอบปลายภาคพอดี)

สัญญานี้จึงก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อนักศึกษาแพทย์ไม่น้อยเพราะเป็นมาตรการบังคับย้อนหลังโดยมิได้แจ้งแก่นักศึกษาแพทย์ที่จะสมัครเข้ามาเรียน และอีกหลายคนก็มีแผนการจะไปเรียนต่อที่เมืองนอก ดังนั้นพวกเขาจึงเดือดร้อนและเห็นว่าไม่เป็นธรรมจึงเป็นที่มาของการรวมตัวกันของนักศึกษาแพทย์ 4 คณะทั่วประเทศและได้ส่งตัวแทนมาประชุมหารือเรื่องมาตรการต่อรองกับรัฐบาล

คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.นครเชียงใหม่

ส่ง ปิยะ เนตรวิเชียร บุญเลิศ จุลเกียรติ สมชาย กุลวัฒนาพร

คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.จุฬาลงกรณ์

ส่ง ลือชา วนรัตน์ เรวัณน์ ชุตินพงษ์วิเวท

คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.รามาริบัติ

ส่ง สุรเกียรติ อาษานานุภาพ สุโรจน์ พลาติจิต ยงยศ จริยวิทย์วัฒน์

คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.ศิริราช

ส่ง สมเกียรติ กิตติภรณ์สุภัก คักดิษฐ์ อติโพธิ

ในที่สุดถึงแม้จะสามารถยึดการเซ็นสัญญาได้ ปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 โดยทางศิริราชและจุฬาฯ ได้มีการประชุมของนิสิตนักศึกษาแพทย์หลายครั้ง แต่ก็ยอมเซ็นสัญญาในที่สุด ต่อมารามาฯ และเชียงใหม่ก็ต้องเซ็นตาม โดยมีสาเหตุหลายปัจจัยด้วยกันคือ

1. มาตรการ บังคับออกมาช่วงใกล้สอบปลายภาคสามารถเอาเงื่อนไขการสอบมาบีบบังคับใช้

2. รัฐบาลเปิดช่องให้ใช้เงินแทนการออกไปใช้ทุนได้ราว 25-30% ทำให้นักศึกษาแพทย์ที่มีฐานะและมีแผนจะเดินทางไปต่างประเทศยอมเสียเงินและไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับการเคลื่อนไหวนีเกรงว่ารัฐบาลจะเปลี่ยนเงื่อนไข

3. อาจารย์สุด แสงวิเชียร คณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชเป็นบุคคลที่นักศึกษาเคารพนับถือจึงไม่อยากทำให้อาจารย์ลำบากใจ

4. กระแสการวิพากษ์วิจารณ์ภายนอกแรงมาก แม้ว่าการต่อต้านมาตรการนี้ในปีแรกไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรแต่มันเป็นสะพานเชื่อมต่อให้

คณะแพทยทั้ง 4 ได้รวมตัวกันเป็นองค์กรที่ไม่เป็นทางการรวมทั้งการจัดทำหนังสือร่วมกันเพื่อปูทางไปสู่การจัดตั้ง “สมาคมนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย” เพื่อเป็นปากเสียงของนักศึกษาแพทย์ เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นจัดหาทุนอุดหนุนสำหรับเพื่อนนักศึกษาแพทย์ที่ยากจนและเป็นผู้แทนของนักศึกษาแพทย์ ที่จะยื่นมือเข้าไปร่วมทำงานกับสังคม เสียสละและทำประโยชน์ต่อสังคมได้มากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันทางรัฐบาลโดยมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2511 ขอแก้ไขสัญญาการบังคับการใช้ทุนจาก 3 ปี เป็น 5 ปี ส่งผลทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ประชุมเคลื่อนไหวขอปรับปรุงสัญญาการรับทุนใหม่ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2511 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 แต่เรื่องก็เงียบไป

กลุ่มของผู้แทนนักศึกษาแพทย์จึงพยายามดำเนินกิจกรรมร่วมกันในระยะแรก โดยอาศัยกีฬาฟุตบอลเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังมีการประชุมสัมมนากันเป็นระยะๆ จนกระทั่งได้ไปประชุมก่อตั้ง “ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย” ที่เชียงใหม่โดยเปลี่ยนชื่อมาจาก “สมาคมนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย” ในต้นปี พ.ศ. 2512 และมีการออกหนังสือ “นักศึกษาแพทย์สัมพันธ์” ราย 3 เดือนโดยแต่ละแห่งผลัดกันเป็นเจ้าภาพ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของ ศ.น.พ.ท. เป็นสื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษาแพทย์ทั้ง 4 คณะ ประการสำคัญอีกอันหนึ่งคือหนังสือนี้จะ เป็นสื่อช่วยลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนแพทย์ซึ่งมีหน้าที่ผลิตแพทย์ให้กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานอื่นๆ ที่ให้บริการแก่ประชาชนให้หันหน้าเข้าหากันเพื่อช่วยแก้ปัญหาสาธารณสุขอย่างจริงจัง

ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความสามัคคีของนิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย

- เพื่อส่งเสริมการศึกษา การวิจัยและกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาแพทย์

- เพื่อเผยแพร่วิทยาการและความช่วยเหลือประชาชนในด้านการแพทย์

-เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและให้ความร่วมมือกับสถาบันต่างๆ ทั้ง
ในและนอกประเทศ

-เพื่อส่งเสริมสวัสดิการของนิสิตและนักศึกษาแพทย์

*คณะกรรมการบริหารของ ศ.น.พ.ท. พ.ศ.2513-2514

ประธาน	สมชาย กุลวัฒนาพร คณะแพทยศาสตร์ ร.พ. นครเชียงใหม่
รองประธาน	ลือชา วนรัตน์ คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เลขาธิการ	พรเทพ เปรมโยธิน คณะแพทยศาสตร์ ร.พ. รามาธิบดี
ผู้ช่วยเลขาธิการ	ประมวล โภธิมา คณะแพทยศาสตร์ ร.พ. นครเชียงใหม่
เหรัญญิก	ศรีเรือน สุภพิทยากุล คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปฎิคม	คำพร ชาญวิเศษ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล
ผู้แทนคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กัลยาวิดี รัชตะนาวิน
ผู้แทนคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล	เชวงเกียรติ ทิมปาววัฒน์
ผู้แทนคณะแพทยศาสตร์ ร.พ. นครเชียงใหม่	เกรียงศักดิ์ ชาวปากน้ำ
ผู้แทนคณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี	ศุภชัย คุณารัตนพฤกษ์

ประธานแผนกวารสาร

สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ

คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.รามาริบดี

ประธานโครงการอภิปรายและสัมมนา

อภิชาติ นิราพาธพงศ์พร

คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.รามาริบดี

ประธานโครงการจัดหางาน

กำจัดโสณท์ จุลสมัย

คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และในวันที่ 31 กรกฎาคม 2515 ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยเรื่องขอให้เปิดเผยรายละเอียดการปรับปรุงการสาธารณสุขของชาติ โดยมีเนื้อ หาของจดหมายดังนี้

ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย

ที่ 2/2515

เรื่อง ขอให้เปิดเผยรายละเอียดการปรับปรุงการสาธารณสุขของชาติ

กราบเรียน ฯพณฯ หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ตามที่คณะปฏิวัติได้พิจารณาจะเปลี่ยนแปลงส่วนราชการในกระทรวงสาธารณสุขใหม่เพื่อปรับปรุงการสาธารณสุขของชาตินั้น ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยได้ติดตามเรื่องนี้ตลอดมาด้วยความสนใจยิ่ง และได้พบบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ในหนังสือพิมพ์อยู่เนืองๆ ซึ่งบทความเหล่านั้นวิพากษ์วิจารณ์รายละเอียดการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้โดยไม่ระบุแน่นอนถึงที่มาของรายละเอียดเหล่านั้น และปรากฏหลักฐานข้อเท็จจริงซึ่งขัดแย้งกันตลอดเวลา ซึ่งเป็นเหตุให้แพทย์ทั่วประเทศเกิดความไม่แน่ใจและความระส่ำระสายขึ้น อันอาจเป็นชนวนให้เกิดความแตกแยกของวงการแพทย์ไทยในอนาคตได้

ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย ใคร่ขอกราบเรียน ฯพณฯ

ว่ามูลเหตุเบื้องต้นของความยุ่งยากในการปรับปรุงสาธารณสุขของชาติครั้งนี้ เนื่องมาจากการที่แพทย์ทั่วไปไม่เข้าใจข้อเท็จจริงของนโยบายนี้ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการที่คณะปฏิวัติมิได้แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการนี้ให้เป็นที่เปิดเผยต่อบรรดาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อย่างใด ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยเห็นว่าการปรับปรุงสาธารณสุขของชาติโดยถือผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้งนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด และสมควรจะได้ดำเนินการด้วยความรอบคอบและรัดกุมเต็มที่ เพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง การที่ผู้เกี่ยวข้องไม่ทราบถึงรายละเอียดข้อเท็จจริงนับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะทำให้ขาดความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงข้อบกพร่องบางส่วนของคณะกรรมการดำเนินงานอาจไม่ได้พิจารณา

ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยจึงมีความเห็นว่า เป็นการสมควรที่สุด ที่คณะปฏิวัติน่าจะได้รับจัดความเคลือบแคลงสงสัยและความเข้าใจผิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้หมดสิ้นไป ด้วยการเปิดเผยรายละเอียดข้อเท็จจริงการปรับปรุงสาธารณสุขของชาติโดยเร็วที่สุด เพื่อจะได้ยุติความระส่ำระสายในวงการแพทย์ และป้องกันความแตกแยกที่จะเกิดต่อไปในอนาคตอันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศได้ และนิสิตนักศึกษาแพทย์ทั้งหมดก็จะได้ทราบสภาพการทำงานที่แท้จริงของตนในอนาคต เพื่อจะได้เตรียมตัวให้พร้อมต่อการปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจและประชาชนทั่วไปจะได้เข้าใจในเหตุผลต่างๆ อย่างถ่องแท้ตามข้อเท็จจริง โดยมีได้มีการบิดเบือนเพื่อประโยชน์ของบุคคลกลุ่มใดโดยเฉพาะ

ศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทยตระหนักถึงความตั้งใจอันสูงส่งของคณะปฏิวัติที่จะบริหารงานของชาติให้สำเร็จลุล่วงไปได้ตามเจตจำนงเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย จึงขอกราบเรียน ฯพณฯ ได้โปรดพิจารณาเรื่องนี้เป็นที่ควร ตามแต่จะเห็นสมควร

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง
(นายสุภชัย คุณารัตนพฤกษ์)

ประธานศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย

๖. ระเบียบการของ

ชุมนุมศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

1. วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามัคคี การกีฬาและรักษาระเบียบวินัยของนักศึกษา ในคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เป็นผู้แทนในการแข่งขันการกีฬา และในการสังคมต่างๆกับมหาวิทยาลัยอื่น

2. คณะกรรมการ

ก.ให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “กรรมการชุมนุมศึกษามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์” ประกอบขึ้นด้วยผู้แทนของนักศึกษามหาวิทยาลัย ต่างๆคณะละ 2 คน สำหรับที่มีนักศึกษามากกว่า 200 คนขึ้นไปให้เพิ่มผู้แทน ขึ้นอีก 1 คน ต่อจำนวนที่เพิ่มของนักศึกษาทุกๆ 200 คน ถ้าคณะใดมีนัก ศึกษาเกินครึ่งของ 200 คนหลังก็ให้มีผู้แทนเพิ่มขึ้นได้อีก 1 คน

ผู้แทนนักศึกษาของคณะต่างๆ ต้องเป็นนักศึกษาที่กำลังอยู่ในชั้นไม่ เกินกว่าชั้นปริญญาตรีของคณะนั้น และนักศึกษาของคณะนั้นๆได้ทำการเลือก ตั้งขึ้น และคุณสมบัติของคณะนั้นเป็นผู้เสนอรายชื่อมายังมหาวิทยาลัยภายใน เดือนกุมภาพันธ์ของปลายปีการศึกษาทุกปี เพื่อแต่งตั้งต่อไป

ข. ให้คณะกรรมการชุมนุมศึกษามหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งแล้ว ประชุม เลือกตั้งกันขึ้นเป็น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหนียวิน และหัวหน้า แผนก อนุกรรมการต่างๆตามสมควร สำหรับอนุกรรมการประจำแผนกต่างๆ นั้น จะแต่งตั้งจากกรรมการหรือนักศึกษาอื่นก็ได้ คณะหนึ่งคณะใดจะมีผู้ แทนเป็นประธานคณะกรรมการติดต่อกันไม่เกิน 2 ปี

ค. ให้ประธานกรรมการเป็นผู้เรียกประชุมกรรมการ และเป็น ประธานในที่ประชุมถ้ามีความจำเป็นเกิดขึ้น คณะกรรมการตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป

อาจเสนอให้รองอธิการบดีเป็นผู้เรียกประชุมคณะกรรมการก็ได้ ในกรณีที่
ประธานไม่เข้าประชุม ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นเป็น
ประธานในการประชุมครั้งนั้น

การประชุมของคณะกรรมการ จะต้องมีการเข้าร่วมประชุมเกิน
กว่าครึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมได้ ในการประชุม
ทุกครั้งให้เลขานุการคณะกรรมการเป็นผู้จัดบันทึกทำรายงานการประชุมไว้เป็น
หลักฐานในสมุดปกแข็งถาวร เมื่อที่ประชุมรับรองรายงานการประชุมนั้นแล้ว
ให้ประธานและเลขานุการเซ็นกำกับไว้

การลงมติ ให้ถือเสียงข้างมาก ถ้ามีการออกเสียงลงคะแนนได้คะแนน
เสียงเท่ากัน ให้ประธานเป็นผู้ชี้ขาด

คณะกรรมการและอนุกรรมการ ที่ตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการนั้น ให้
ดำรงอยู่นานกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการชุดใหม่ นักศึกษาชุดใหม่ ในปีการ
ศึกษาต่อไป

3. หน้าที่ของคณะกรรมการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ต่อไปนี้ คือ

- (1) เพื่อดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
- (2) เป็นผู้แทนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในการติดต่อกับมหาวิทยาลัยอื่น

4. การดำเนินงาน

คณะกรรมการนักศึกษาจะดำเนินการตามหน้าที่ของคณะกรรมการได้
ดังต่อไปนี้ คือ

- (1) เมื่อคณะกรรมการได้ประชุมแล้ว มีมติข้างมากเห็นสมควรให้
ดำเนินการได้ และ
- (2) ได้เสนอเรื่องที่เห็นสมควรจะดำเนินการนั้น ต่อรองอธิการบดีฯ

และได้รับอนุมัติให้ดำเนินการได้

5. การเงิน

ให้คณะกรรมการใช้จ่ายเงินตามงบประมาณสำหรับชุมนุมนักศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยจะได้จัดสรรจากเงินบำรุงชุมนุมนักศึกษา และจากเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยตามสมควร เพื่อดำเนินกิจการต่างๆตามวัตถุประสงค์ในการเบิกจ่ายเงินให้ประธานเป็นผู้ลงนามเบิก เสนอรองอธิการบดีฯ เป็นผู้อนุมัติการรับและการจ่ายเงินของชุมนุมนักศึกษา เหนียวินจะแสดงหลักฐานการจ่ายเงิน ตามระเบียบปฏิบัติของกองคลังของมหาวิทยาลัย และมีบัญชีรับ-จ่ายของชุมนุมนักศึกษาไว้เป็นหลักฐาน เพื่อมอบหมายให้แก่ผู้ที่จะมารับหน้าที่ต่อไป

6. สถานที่

ให้คณะกรรมการมีสิทธิที่จะขอใช้สถานที่ในคณะใดๆของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เป็นที่ประชุมหรือจัดงานใดๆขึ้น โดยขออนุมัติเป็นหนังสือต่อคณบดีของคณะนั้นๆและคณบดีได้อนุญาตแล้วจึงใช้ได้

ประกาศ ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2510

(ลงนาม) ชัชวาล โอสถานนท์

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์)

อธิการบดี มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

(มติสภามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ครั้งที่ 89 วันที่ 19 ตุลาคม 2510)

7 . สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล “THE STUDENT UNION OF MAHIDOL UNIVERSITY” อักษรย่อ “S.U.M.U.” พ.ศ. 2512

มีวัตถุประสงค์

- 1 . เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย
- 2 . เพื่อส่งเสริมความสามัคคี
- 3 . เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
- 4 . เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างสมาชิกและนักศึกษาต่างสถาบัน
- 5 . เพื่อเพิ่มพูนและเผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการและความรู้รอบตัว
- 6 . เพื่อให้ความสะดวกตลอดจนให้ความอนุเคราะห์แก่สมาชิกที่ได้รับความสะดวกหรืออุปนิสัย
- 7 . เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์และผลดีแก่สมาชิก

8 . เพื่อคุ้มครองสิทธิและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกโดยส่วนรวม

9 . ไม่มีนโยบายเกี่ยวข้องกับการเมือง

สโมสรมีสำนักงานชั่วคราวอยู่ ณ. สำนักงานอธิการบดีฯ ตึกอำนวยการชั้น 3 โรงพยาบาลศิริราช อ.บางกอกน้อย ธนบุรี

คณะกรรมการสโมสรนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งแล้ว ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการบริหารขึ้นให้เสร็จสิ้นภายในเดือนมิถุนายนของปีการศึกษาใหม่
คณะกรรมการบริหารประกอบด้วย

1. นายกสโมสรนักศึกษาสากลและบัณฑิต
2. อุปนายกสโมสรชาย
3. อุปนายกสโมสรหญิง
4. เลขานุการ
5. เหรัญญิก
6. ปฏิคม
7. ประธานเชียร์
8. ประธานรักบี้-ฟุตบอล
9. ประธานฟุตบอล
10. ประธานบาสเกตบอลชาย
11. ประธานบาสเกตบอลหญิง
12. ประธานแบดมินตัน
13. ประธานตะกร้อ
14. ประธานเทนนิส
15. ประธานปาลูกตาและไต่ราว
16. ประธานกีฬาในร่ม(หมากรุกไทย,หมากรุกฝรั่ง,หมากรุกส,สกา)
17. ประธานเทเบิลเทนนิส
18. ประธานดนตรีสากลและบัณฑิต
19. ประธานดนตรีไทย

20. ประธานบริดจ์
21. ประธานกีฬายิงปืน
22. ประธานยูโด(รวมเพาะกาย,ยกน้ำหนัก)
23. ประธานคาบไทย-คาบสากล
24. ประธานแผนกประชาสัมพันธ์
25. ประธานฝ่ายติดต่อต่างประเทศ
26. ประธานแผนกสารนิยกร
27. ประธานวอลเลย์บอลชาย
28. ประธานวอลเลย์บอลหญิง
29. ประธานกีฬากลางแจ้ง
30. ประธานกีฬาทางน้ำ
31. ประธานพุทธศาสตร์และประเพณี
32. ประธานแผนกแสงเสียงและสถานที่
33. ประธานชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์

๘. คำสั่งมหาวิทยาลัยมหิดลเรื่องแต่งตั้งกรรมการ สโมสรมหาวิทยาลัยมหิดล

คำสั่ง มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่ 610/2515

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการสโมสรมหาวิทยาลัยมหิดล

.....

โดยมติที่ประชุมกรรมการสโมสรมหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2514-2515 ครั้งที่ 8/2514-2515 เมื่อวันศุกร์ที่ 12 พฤศจิกายน 2514 ในวาระที่ 3 เรื่อง

การแต่งตั้งกรรมการสโมสรฯชุดใหม่ และได้พิจารณาเลือกตั้งดังรายชื่อต่อไปนี้

กรรมการบริหาร

1. นายกสโมสรนักศึกษา
นายวรพล เบญจวรรณ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
2. อุปนายกสโมสรฯ ชาย
นายวิเชียร กุดตวัส คณะเภสัชศาสตร์ พญาไท
3. อุปนายกสโมสรฯ หญิง
นางสาวสมนึก เณลินันตร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
4. เลขานุการ
นายวัลลภ กาญจนผล คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
5. เสรฐยุติ
นางสาวจิตต์วิมล เสรีวัฒน์ คณะเทคนิคการแพทย์
6. ปฏิคม
นายจรัส สามิบัติ คณะสาธารณสุขศาสตร์
7. ประธานกีฬากอล์ฟ
นายประโยค สุทธิสง่า คณะสาธารณสุขศาสตร์

ผู้แทนคณะ คณะละ 2 คน

8. นายแพทย์พินิจ สิมะเสถียร บัณฑิตวิทยาลัย
9. แพทย์หญิงสุมิตร เร่งเพียร บัณฑิตวิทยาลัย
10. นางสาวดวงมัลย์ มาตระกูล คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน
11. นางสาวอรุณี ศรีมูลชัย คณะอายุรศาสตร์เขตร้อน
12. นายธีระ ลิมพิทักษ์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
13. นางสาวอำไพรัตน์ โชติช่วง คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
14. นายวรชัย ศิริกุลชยานนท์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล
รามาริบัติ

- 15.นางสาวไสรรินทร์ โชติบุตร คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาล
รามธิบดี
- 16.นายอำพล ไมตรีเวช คณะเภสัชศาสตร์ พญาไท
- 17.นางสาว ไชแสง โรจนสถาพร คณะเภสัชศาสตร์ พญาไท
- 18.นายวัลลภ ภูพานิช คณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท
- 19.นางสาวเพชร ชลปราณี คณะทันตแพทยศาสตร์ พญาไท
- 20.นายสมศักดิ์ ทังคัมวิจิตร คณะสาธารณสุขศาสตร์
- 21.นางสาวนิทรา ดวงสวัสดิ์ คณะสาธารณสุขศาสตร์
- 22.นายรัชตะ รัชตะนาวิน คณะวิทยาศาสตร์
- 23.นางสาวสุตใจ แพร่กษกิจ คณะวิทยาศาสตร์
- 24.นายรจน์ ไชยสิทธิ์ คณะเทคนิคการแพทย์
- 25.นางสาวคารศ เกษมเศรษฐ์ คณะเทคนิคการแพทย์

กรรมการดำเนินงาน

1. ประธานเชียร์
นายวิชัย ปิยปสุต คณะวิทยาศาสตร์
2. ประธานปาฐกถาและโต้วาที
นายสุรพล ผดุงชีวิต คณะสาธารณสุขศาสตร์
3. ประธานดนตรีไทย
นายสมชาย กาญจนสุด คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
4. ประธานแผนกประชาสัมพันธ์
นายอนันต์ ต่อประดิษฐ์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
5. ประธานแผนกติดต่อต่างประเทศ
นางสาวพิศมัย บุญทรงนิกุล คณะเภสัชศาสตร์ พญาไท
6. ประธานแผนกสาราณียกร

- นายสงวน นิตยารัมภ์พงศ์ คณะวิทยาศาสตร์
7. ประธานพุทธศาสตร์และประเพณี
นายสุชาย สุนทราภา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
8. ประธานชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์
นายพนัส - เฉลิมแสนยากร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
9. ประธานรักบี้ - ฟุตบอล
นายเกรียงกร งามขจรวิวัฒน์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
10. ประธานฟุตบอล
นายลิขิต นาคายน คณะวิทยาศาสตร์
11. ประธานบาสเกตบอล ชาย
นายเมธี จันท์จารุภรณ์ คณะวิทยาศาสตร์
12. ประธานบาสเกตบอล หญิง
นางสาวเพชรศรี ชัยศรีสวัสดิ์สุข คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
13. ประธานแบดมินตัน
นายศุภชัย อุภัยงาม คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
14. ประธานตะกร้อ
นายวินัย พัวงามประเสริฐ คณะวิทยาศาสตร์
15. ประธานแผนกเทนนิส
นายชายชาญ ตาตะนันท์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
16. ประธานกีฬาในร่ม
นายอธิคม สมานภาวิน คณะวิทยาศาสตร์
17. ประธานบรีดจ์
นายประสิทธิ์ นิมิตรยงสกุล คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
18. ประธานกีฬาทางน้ำ
นายสมนึก เจษฎาภักตร์กุล คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
19. ประธานยูโด

- นายธีรพงษ์ พรหมภัทร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
- 20.ประธานคาบไทย - คาบสากล
- นายสุริยะ เตียวพิพิธพร คณะวิทยาศาสตร์
- 21.ประธานวอลเลย์บอล ชาย
- นายณรงค์ แซ่เล่า คณะวิทยาศาสตร์
- 22.ประธานวอลเลย์บอล หญิง
- นางสาวสุวรรณา ธรณนิธิกุล คณะวิทยาศาสตร์
- 23.ประธานกีฬากลางแจ้ง
- นายวิลาศ โลหิตกุล คณะสาธารณสุขศาสตร์
- 24.ประธานกีฬาเทเบิลเทนนิส
- นายศิริราช พัวพันวัฒนะ คณะวิทยาศาสตร์
- 25.ประธานกีฬายิงปืน
- นายวิทยา ช่อวิเชียร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2515
(ลงนาม) เกษาน จาติกวณิช
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษาน จาติกวณิช
อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.

9. รายนามนายกสโมสรมหาวิทยาลัย และประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งแต่ปีการศึกษา 2512-2538

รายนามนายกสโมสรมหาวิทยาลัยและประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ตั้งแต่ปีการศึกษา 2512-2538

ปีการศึกษา	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
2512	นายบุญเลี้ยง อุกฤษณ์	ประธานกรรมการบริหารชุมนุมนักศึกษา
2513	นายจรัส ตฤณวุฒิพงศ์	ประธานกรรมการบริหารชุมนุมนักศึกษา
2514	นายเกียรติสิน ธรรมสถาพร	นายกสโมสรมหาวิทยาลัย
2515	นายวรพล เบญจวรรณ	นายกสโมสรมหาวิทยาลัย
2516	นายประยงค์ เต็มขวาลา	นายกสโมสรมหาวิทยาลัย
2517	นายเหวง โตจิราการ	นายกองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
2518	นายประพจน์ เกตราการ	ประธานสภานักศึกษา
	นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชร	ประธานคณะกรรมการสหพันธ์ องค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
2519	นายสงวน นิตยารัมภ์พงศ์	ประธานคณะกรรมการสหพันธ์ องค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
2520	ไม่มีองค์รรมหาวิทยาลัย ตามคำสั่งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ที่ 42/2519	
2521	นายสมชาย คุณพนิชกิจ	นายกสโมสรมหาวิทยาลัย
2522	นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี	นายกสโมสรมหาวิทยาลัย
2523	นายพิพัฒน์ บุษยรัตน์พันธุ์	นายกสโมสร
	นายประทีป ธนกิจเจริญ	ประธานสภา
2524	นายอำนาจ วงศ์ศรีสุนทร	นายกสโมสรมหาวิทยาลัย

	นายอนันต์ โลหะพัฒน์บำรุง	ประธานสภา
2525	นายพงษ์พิสุทธิ์ จงอุดมสุข	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายสมชาย ลีลากุลวงศ์	ประธานสภา
2526	นายกิตติ อินทราสุขพร	นายกสโมสรนักศึกษา
	นางสาวศศิธร แก้วทอง	ประธานสภา
2527	นายรัชย์ วงษ์สาคร	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายสมศักดิ์ เหลืองจรุงรัตน์	ประธานสภา
2528	นายสมเกียรติ เจริญวิทย์วรกุล	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายอำพล อัครปทุมวงศ์	ประธานสภา
2529	นายภูษิต ประครองสาย	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายวิรัช ลีลาอดิศร	ประธานสภา
2530	นายโกศล แดงอุทัย	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายทศพร ใจแสงยม	ประธานสภา
2531	นายวีระ มหาวนากุล	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายอวีระ ภัทมาตร์	ประธานสภา
2532	นางสาววิลาสินี หมอกเจริญพงศ์	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายจิโรจน์ สุรพันธุ์	ประธานสภา
2533	นายไพโรจน์ สุรัตน์นิช	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายคณุตสัน ศุภวัตรวรคุณ	ประธานสภา
2534	นายทิมกร โนรี	นายกสโมสรนักศึกษา
	นางสาวดารุณี ประสาทแก้ว	ประธานสภา
2535	นายไกรฤกษ์ วัชรวัฒนะ	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายณพดล วิทิตสุวรรณกุล	ประธานสภา
2536	นายนิธิพัฒน์ วิเศษสุกมิตร	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายสุรัตน์ ตั้งสินชัย	ประธานสภา
2537	นายจรรณ ปักกรกิจ	นายกสโมสรนักศึกษา

	นายฉัฐพล แซ่โป้ว	ประธานสภา
2538	นายจิรภัทร กัลยาณพจน์พร	นายกสโมสรนักศึกษา
	นายสุวีเรศ เลาหวนิช	ประธานสภา

รายนามผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา พ.ศ.2512-2538

รายนามอธิการบดี

1.	ศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล	โอสถานนท์	พ.ศ. 2512-2514
2.	ศาสตราจารย์นายแพทย์กษาน	จาติกวณิช	พ.ศ. 2514-2522
3.	ศาสตราจารย์นายแพทย์ฉัฐ	กมลประวัติ	พ.ศ. 2522-2534
4.	ศาสตราจารย์นายแพทย์ประดิษฐ์	เจริญไทยทวี	พ.ศ. 2534-ปัจจุบัน

รายนามรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา

1.	ศาสตราจารย์ ดร. กำจร มนูญปิฎ	พ.ศ. 2513-2516
2.	ศาสตราจารย์นายแพทย์สรีระ บุญยรัตเวช	พ.ศ. 2517-2519
3.	ศาสตราจารย์นายแพทย์ทินรัตน์ สถิตนิมานการ	พ.ศ. 2519-2522
4.	รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ สดางศ์วิวัฒน์	พ.ศ. 2522-2530
5.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิทย์ เพียรกิจกรรม	พ.ศ. 2530-ปัจจุบัน

รายนามผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา

1.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประคน จาติกวณิช	พ.ศ. 2517-2521
2.	รองศาสตราจารย์ ดร. ธงวัช อนุกระหามนท์ (ผู้ช่วยรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา)	พ.ศ. 2521-2523
3.	อาจารย์อุบลวรรณ พจน์พริ้ง (ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ณ ศาลา)	พ.ศ. 2531-2533

หัวหน้ากอง/ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา

นางสาวพรณี ต้นสกุล	หัวหน้ากอง	พ.ศ. 2521-2525
	ผู้อำนวยการกอง	พ.ศ. 2525-2538

10. แผลงการณ์สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

10 ตุลาคม 2516

แผลงการณ์สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัย

เหตุการณ์อันน่าอัปยศ ในการที่รัฐบาลได้ทำการจับกุม กลุ่มนักศึกษา อาจารย์และประชาชนจำนวน 13 คน เมื่อวันที่ 5 และ 6 ตุลาคม 2516 นั้น ได้ติดตามการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์นี้มาโดยตลอด เมื่อพิจารณาด้วยหลักแห่งเหตุผลโดยรอบคอบแล้ว เห็นว่าการกระทำของขบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญนี้เป็นการกระทำด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์และเปิดเผย เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจของปวงชนชาวไทยในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง และเป็นการเรียกร้องที่สอดคล้องกับความต้องการอันเดียวกันกับนักศึกษาและประชาชนชาวไทย สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ไม่ขัดต่อคำครหาที่ว่า การต่อสู้ครั้งนี้จะตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะไม่ว่าบุคคลใดที่ทำการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจแห่งปวงชนแล้ว ถือว่ากลุ่มบุคคลนั้นได้ทำเพื่อชาติ เพื่อประชาชน อันเป็นจุดมุ่งหมายเดียวกัน

ในทางตรงกันข้ามไม่ว่าจะกระทำจากกลุ่มใดก็ตาม ที่ขัดขวางการต่อสู้เพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ขัดขวางผลประโยชน์แห่งปวงชน ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ทรยศต่อประชาชนสมควรจะกำจัดให้สิ้นซากไปจากสังคมไทย พฤติการณ์ของรัฐบาลเผด็จการในการปกครองประเทศ ได้ใช้อำนาจบาตรใหญ่อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ปิดปากเสียงประชาชน ควบคุมนักศึกษา สร้างสถานการณ์ต่างๆเพื่อตบตาประชาชน ปกป้องพวกพ้อง ทำลายทรัพย์สินแผ่นดิน การต่อต้านขัดขวางการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของนักศึกษาและประชาชนดังกล่าว เป็นการยืนยันได้อย่างหนึ่งว่า กลุ่มปกครองจะไม่ยอมให้ประชาชนปกครองตนเองอย่างแน่นอน

การเรียกร้องรัฐธรรมนูญของนักศึกษา อาจารย์ และประชาชน ถูก

กล่าวหาว่าเป็นขบถนั้น เป็นการใส่ร้ายและปรักปรำเยี่ยงวิสัยอันธพาล ถ้าเขาเหล่านั้นเป็นขบถก็เป็นขบถต่อรัฐบาลเผด็จการ และประชาชนก็เป็นขบถด้วย แต่ผู้ที่ขัดขวางการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของประชาชนจะเป็นอื่นไปไม่ได้ นอกจากขบถต่อชาติ และประชาชน

สโมสรมักศึกษามหาวิทยาลัย จึงได้มีมติดังต่อไปนี้

1. สโมสรมักศึกษา คัดค้านการจับกุมนักศึกษา อาจารย์ และประชาชนทั้ง 13 คนที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญครั้งนี้

2. สโมสรมักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล จะยื่นหยัดต่อสู้ถึงที่สุดเพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพของบุคคลทั้ง 13 คน และให้ได้มาซึ่งอิสรภาพของปวงชนชาวไทย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักปกครองประเทศ

สโมสรมักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่า นักศึกษามหิดลทุกคนจะได้พร้อมกันรวมพลัง ในการต่อสู้เพื่อผดุงความยุติธรรม เพื่อประโยชน์และเสรีภาพของประชาชนชาวไทยจนได้ชัยชนะ

สโมสรมักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

10 ตุลาคม 2516

จดหมายจากฝรั่งเศส

เวียน

จดหมายลงวันที่ 17 สิงหาคม 2514 ได้รับเมื่อเช้านี้วันนั้น

ตามที่คุณขอให้ผมเขียนบทความวิเคราะห์วิจารณ์เศรษฐกิจของสาธารณรัฐแห่งราชวงศ์จีน เพื่อนำส่งพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ทิศดาวฉบับที่จะออกจำหน่ายไปปลายเดือนนั้น เนื่องจากเวลาเตรียมอยู่แก่ภาระที่หนัก ผมจึงขอเสนอความต้องการของคุณได้เพียงเล็กน้อย ดังต่อไปนี้

1. ระบบเศรษฐกิจของสาธารณรัฐแห่งราชวงศ์จีนในปัจจุบันได้เริ่มเข้าสู่ระบบสังคมนิยมตามความเหมาะสมแก่สภาพแห่งการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งการผลิตซึ่งมีผลิตภัณฑ์และนิยสารทั่วโลกได้ลงช้าบอย ๆ หัวใจสำคัญที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือเอาที่จะสามารถที่จะประจักษ์ยอมรับแล้วว่าอยู่ในประเทศจีนปัจจุบันได้เครื่องมือของการผลิตอยู่ในระดับโลกซึ่งชาวอเมริกัน, ชาวยุโรปและชาวญี่ปุ่นหลายคนได้เห็นในทั้งแห่งผลิตภัณฑ์การค้าของประเทศต่าง ๆ แล้ว เครื่องมือเหล่านี้ได้ผลิตด้วยแรงงานฝีมือ เทคนิค ของคนจีนเองและคนงานที่มีความสามารถได้ใช้เครื่องมือที่สมัยเหล่านั้น ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมของจีนในประเทศจีนจึงเปลี่ยนแปลงไปจากระบบทุนนิยมเป็นระบบสังคมนิยมที่ปัจจัยการผลิต อาทิ ที่ดิน โรงงานวิทยาศาสตร์ แม้แต่ การคมนาคม การซื้อขาย ฯลฯ เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวมของสังคม ซึ่งองค์การรัฐในระดับต่าง ๆ เริ่มจากระดับที่ภาษาจีนเรียกว่า “กงเสื่อ” อังกฤษ เรียกว่า Commune ซึ่งควรแปลเป็นไทยว่า “สหบาล” และระดับสูงก็กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ ราชวงศ์จีนก็ออกแนวทางหรือทางสมองร่วมกันในการผลิตตามความสามารถของของแต่ละคนและแบ่งตามงานที่คนทำ เช่น อาจคำนวณเป็นเดือน วัน ชั่วโมง หรือตามผลที่ได้ให้แก่ส่วนรวม คนงานที่รายได้ปานกลาง คนที่มั่งคั่งอยู่คนไม่ออกทำงานก็เอาเงินไปฝากธนาคารหรือออมเงินไว้จ่ายอุปโภคบริโภค 7 ต่อปี คนจีนไหนที่เหลืก็เอากองหาทุนร่วมกับรัฐบาลในวิทยาศาสตร์ก็ทำทางได้โดยมีประกันเงินบำนาญค่าไว้ให้ โรงพยาบาลและสถานียามมีตัวไปในเมืองและชนบท แพทย์และพยาบาลเป็นพนักงานรัฐทั้งหมดไม่มีสิทธิรักษาพยาบาลโดยได้ค่าบ่วยการจากเอกชน ฯลฯ

ปัจจัยการผลิต (ตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์) เกือบทั้งหมดเป็นของสังคม ส่วนสิทธิในครอบครองก็เป็นสิทธิของเอกชน ชายมีเมียได้เพียง 1 คน หญิงมีผัวได้เพียง 1 คน ยกเว้นหย่าหยัดโดยหาหรือมีการหย่าตามกฎหมายจึงทำการสมรสกับคนอื่นได้ ส่วนหญิงกองกลาง คือ โสเภณีซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างอันตรายในประเทศจีนเป็นที่วิพากษ์กันถึงคมสภาวะเหล่านี้ ได้หมดสิ้นไปในสาธารณรัฐแห่งราชวงศ์จีนแล้ว ส่วนเกษตรหรือชาวนากองกลาง ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบใหม่ในประเทศจีน ไม่เคยมีในประเทศจีนเท่าไรในปัจจุบัน โน้ตคือของไทยนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า การทำชาวนาที่ควรความหมายเป็นการผลิตผลรวมอย่างแรง จึงโปรดเกล้าฯ ให้บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญาฉบับ ร.ศ. 127 ลงโทษจำคุกหลายปีแก่ผู้กระทำการวิบัติการเช่นนั้น แต่เมื่อไม่กี่ปีมานี้ประเทศไทยก็กฎหมายลักษณะอาญาฉบับใหม่ยกเลิกบทบัญญัติของรัชกาลที่ 5

2. ประเทศจีนมีพลเมืองระหว่าง 700-800 ล้านคน แต่จำนวนสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนตามทีหนังสือ Statesman's Year Book 1970-1971 บอกไว้ว่าเมื่อ ค.ศ. 1962 มีเพียง 17 ล้านคนเท่านั้น นับถึงยังมีถึง 30 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 4 ของพลเมืองทั้งหมดเท่านั้น คนจีนนอกจากนี้ไม่มีสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นโดยปกติ

ผมมีเรื่องเล่าให้ฟังอีก มีจีนคนหนึ่งซึ่งเคยเป็นนักธุรกิจสำคัญ เป็นคนร่ำรวยอยู่ในเมืองไทยแต่ได้มาอยู่เมืองจีนหลายปี วันหนึ่งจีนคนนั้นมาสนทนากับผมบอกว่าเพื่อนบางคนในเมืองไทยหาว่าเขาคือคอมมิวนิสต์ เขาจึงปรารถนาว่า คนที่ไม่รู้ว่คอมมิวนิสต์คืออะไรและการเป็นคอมมิวนิสต์ยากเพียงใดก็พูดพล่อย ๆ ไปว่าเขาคือคอมมิวนิสต์

(หนังสือ Statesman's Year Book 1970-1971 แจ้งว่าในปี ค.ศ. 1969 สหภาพโซเวียตมีพลเมืองประมาณ 239 ล้านคน แต่มีสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ใน ค.ศ. 1968 เพียง 13.6 ล้านคน เขียวชนคอมมิวนิสต์ 24 ล้านคน)

เมื่อผมไปอยู่เซี่ยงไฮ้ ในปี พ.ศ. 2491 (ภายหลังรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2490) คนอเมริกันที่เคียวมางาเก๋ตั้นญี่ปุ่นคนหนึ่งบอกผมว่า ตามคือนักอเมริกันที่ถือว่าบุคคลใดไม่คัดค้านคอมมิวนิสต์ก็เป็นคอมมิวนิสต์ ฉะนั้นผู้ใดถือคติความเชื่ออเมริกันนั้นก็ย่อมเห็นคนหลายพันล้านคนในโลกนี้ที่อยู่เลย ๆ มีโลกคัดค้านคอมมิวนิสต์ว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ดังนั้นพวกนี้จึงเท่ากับถือตนเองว่าเป็นฝ่ายข้างน้อยของโลกในทางมุมกลับ เพราะคนที่แสดงออกว่าคัดค้านคอมมิวนิสต์มีเพียงไม่กี่ล้านคนในโลกนี้

เมื่อเร็ว ๆ นี้ประธานาธิบดีคัลลิสันแสดงว่าจะไปปักกิ่งซึ่งคนอเมริกันส่วนมากปัจจุบันนี้สนับสนุน ส่วนคนที่ตามธรรมชาติมีจิตปกติตกพวกมีจิตใจที่รู้สึกเอาความเชื่อของชนชั้นที่ทำการโฆษณาปลุกปั่นจนทำให้มีจิตอ่อนหวาดกลัวมีศรัทธา ซึ่งเป็นการพ่นลมของอภิปรัชญาที่ก้าวหน้าปัจจุบันนี้มันก็จะค่อย ๆ ได้สติจากประธานาธิบดีคัลลิสันบ้าง แล้วก็จะกลับไปสู่สภาพจิตปกติที่เป็นภูมิธรรมตามธรรมชาติของตนไปปฏิบัติตามพระพุทธองค์ที่ทรงสอนให้ไว้ทรงรอบคอบก่อนแล้วจึงเชื่อ หรือไม่เชื่อ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐแห่งราชวงศ์จีนกับนานาประเทศนั้น ผู้จีนได้แสดงและยืนยันหลายครั้งว่าถือหลักการอยู่ด้วยกันอย่างสันติกับประเทศทั้งหลาย แม้มีระบบการเมืองต่างกัน คือประเทศจีนจะมีระบบเศรษฐกิจการเมืองของตนเองที่แตกต่างไป แต่ความประสงค์ของมวลราษฎรแห่งประเทศนั้น ๆ จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีระบบประชาธิปไตย เช่น แปรด ออสเตรเลีย อิตาลี ฯลฯ มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐแห่งราชวงศ์จีน โดยมิได้มีความเกรงกลัวว่าจะถูกครอบงำ แต่กลับเข้ามาดำเนินมิตรไมตรีที่ไม่เข้ากันก็สามารถเจรจาตกลงอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา และถ้าสาธารณรัฐแห่งราชวงศ์จีนได้มีนโยบายรวมในองค์การสหประชาชาติก็ต้องการในกฎบัตรแห่งองค์การนั้น ประเทศเล็ก ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตมีบัญญัติก็สามารถเสนอให้องค์การสหประชาชาติพิจารณาได้

4. องค์การของรัฐจีนเป็นผู้ดำเนินการทำ ส่วนต่างประเทศที่ต้องการค้ากับประเทศจีนก็ได้โดยที่ข้อตกลงระหว่างรัฐกับรัฐ หรือระหว่างองค์การของรัฐจีนกับองค์การต่างประเทศอื่น ๆ สดกแต่ครั้งนั้น ๆ จะมีระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมหรือระบบทุนซึ่งเป็นเรื่องภายในระหว่างรัฐนั้น ๆ กับเอกชนภายในประเทศของตนเอง หัวใจข้อความโดยย่อข้างบนนี้ถ้าเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านบ้างพอสมควร

ด้วยความนับถือ

(นายปรีดี พนมยงค์)

ภาคผนวก ก.

1. ต่ายอาสามหาวิทยาลัยมหิดล

กลุ่มอาสา มหาวิทยาลัยมหิดล

ยามเรียนเพียรไปเถิด	ให้เกิดผล	ดั่งมั่งหวัง
ยามว่าง รวมพลัง	มุ่งอีสาน	พัฒนา
เด็กเล็ก นับหมื่นแสน	ต่างขาดแคลน	ที่ศึกษา
ท่านพร้อม ให้เมตตา	เด็กเหล่านั้น	กันหรือยัง

ประชาสัมพันธ์วารสาร

กลุ่มอาสาสมัครฉบับต้อนรับน้องใหม่ 2521

ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

ในปี พ.ศ. 2510 สภาสังคมสงเคราะห์ได้จัดตั้งค่ายอาสาพัฒนานานาชาติขึ้น เพื่อก่อสร้างสถานีอนามัยที่ ต.ห้วยโป่ง จ.ระยอง โดยมี ม.ร.ว. เสริมศรี เกษมศรี เป็นผู้อำนวยการค่าย และ ศจ.นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ เป็นรองผู้อำนวยการค่าย ค่ายนี้ประกอบด้วยชาวไทยและชาวต่างประเทศ แม้ว่าชาวค่ายส่วนใหญ่จะไม่มีความรู้ทางด้านการช่างเลย แต่งานค่ายก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเกินคาด ทำให้อาจารย์อวยเกิดความประทับใจมาก และเป็นแรงคลใจสำคัญที่ทำให้เกิดกลุ่มอาสาสมัครมหาวิทยาลัยมหิดลขึ้น

เมื่อกลับจากค่ายอาสาพัฒนานานาชาติ ท่านอาจารย์อวยได้แนะนำและชักชวนนักศึกษาที่สนใจเข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มอาสาขึ้น ได้ประชุมร่วมกับบรรดานักศึกษา รวมทั้งตัวแทนจาก นศ.แพทยศาสตร์ ร่วมกันร่างระเบียบข้อ

บังคับกลุ่มอาสาและช่วยกันแก้ไขจนรัดกุม ในที่สุคนหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โดยคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยก็มีมติให้ตั้งกลุ่มอาสาขึ้นตามข้อเสนอของศจ.นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ รองอธิการบดี(ตำแหน่งขณะนั้น) ในการประชุมสภาเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2510 ด้วยความประสงค์สำคัญคือ

1. เพื่อให้นักศึกษามีกิจกรรมนอกหลักสูตร อันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อสังคมในด้านสร้างสรรค์
2. เพื่อให้นักศึกษาในคณะต่างๆ ได้มีโอกาส กิน อยู่ และประกอบกิจกรรมร่วมกันอย่างใกล้ชิด เป็นเวลาพอที่จะเสริมสร้างความสมัครสมานและสามัคคีระหว่างคณะอย่างได้ผลจริงจัง

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมให้นักศึกษำบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. ส่งเสริมความสามัคคี ความเข้าใจอันดีระหว่างนักศึกษาด้วยกัน และนักศึกษากับบุคคลภายนอก ทั้งนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

กิจกรรมของกลุ่มอาสาฯ

กิจกรรมระหว่างปีของกลุ่มอาสาฯ จัดขึ้นโดยกรรมการกิจกรรมซึ่งมาจากนักศึกษาซึ่งมีความสนใจจะจัดกิจกรรมโดยไม่ขัดกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มอาสาฯ กรรมการบริหารกลุ่มอาสาฯจะคอยช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมนั้นจนสำเร็จจุล่งไปด้วยดี กิจกรรมระหว่างปีที่เคยจัดมา เช่น

1. นำสมาชิกเยี่ยม,ให้ความบันเทิง และแจกของแก่คนชราที่พระประแดง,เด็กพิการบ้านปากเกร็ด,เด็กกำพร้า เป็นต้น
2. ทำความสะอาดวัด
3. นำสมาชิกออกจำหน่ายชงการกุศลเนื่องในวันมหิดล ณ อำเภอศรีราชา,ชลบุรี,ระยอง,แะเชิงเทรา

4. จัดงานวันเด็กในโรงเรียนที่ยากจน

5. หารายได้เพื่อจัดตั้งค่ายอาสาพัฒนา เช่น ออกจำหน่ายปฏิทิน
พระรูปสมเด็จพระราชบิดา, จัดฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

ประวัติการตั้งค่ายอาสาพัฒนา

ค่ายที่ 1 (2510-11) ณ หมู่บ้านต่งหนอง ต.หินกอง อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด

ค่ายที่ 2 (2511-12) ณ หมู่บ้านท่าม่วง ต.เวียงคำ อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี

ค่ายที่ 3 (2512-13) ณ หมู่บ้านปากอง ต.เมืองเดช อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี

ค่ายที่ 4 (2513-14) ณ หมู่บ้านส้มโฮง ต.เหล่าหลวง อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด

ค่ายที่ 5 (2514-15) ณ หมู่บ้านดงเย็น ต.บัวเงิน อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น

ค่ายที่ 6 (2515-16) ณ หมู่บ้านเหล่าน้อย ต.นาสีนวน อ.พยัคภูมิพิสัย จ.มหา

สารคาม

ค่ายที่ 7 (2516-17) ณ หมู่บ้านเหล่าใหญ่ ต.เอราวัณ อ.วังสะพุง จ.เลย

ค่ายที่ 8 (2517-18) ณ หมู่บ้านคูอึ่ง ต.คูอึ่ง อ.พนมไพร จ.ร้อยเอ็ด

ค่ายที่ 9 (2518-19) ณ หมู่บ้านหนองตอ-บัวเสียว ต.คอนแวนต์ อ.รัตนบุรี

จ.สุรินทร์

ค่ายที่ 10 (2520-21) ณ หมู่บ้านคอนสำราญ ต.พระธาตุ อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด

2. ชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี

ความเป็นมา

ชุมนุมนุพุทธศาสตร์และประเพณี มหาวิทยาลัยมหิดล ครั้งที่ 1 ตั้งเป็น
ค่ายอาสาพัฒนาค่ายแรกและครั้งแรกของชุมนุมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
(ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัย แล้ว) ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ
“ผู้สนใจ” กลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วย

อาจารย์ภาวิศ ทองโรจน์

นายณรงค์ สุขาบุรณ์

นายปราโมทย์ ทองกระจาย

นางสาวสุขจิต หาญสุทธิเวชกุล

นายสุรกิตติ ปุ๊งควรางกูร

นายแหวง โคจิราการ

นายมนตรี ถนอมเกียรติ

นายมนตรี กิจมณี

นายสุวัฒน์ สิ้นสูงค์ ประธานชุมนุมนุพุทธศาสตร์และประเพณี

นายวิบูลย์ พลอยภัทรพิญโญ

นางสาวกานดา ชวพัฒนานกุล

ได้ปรึกษาหารือกัน วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2513 ที่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลในเรื่องกิจกรรมต่างๆ ของชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี มีผู้เสนองานในด้านบำเพ็ญสาธารณประโยชน์หลายอย่าง เช่น การสอนหนังสือเด็กๆ ตามแหล่งสลัมในกรุงเทพฯ การตั้งค่ายอาสาพัฒนาระยะปิดภาคการศึกษาปลายปี ในที่สุดทั้งหมดก็สรุปว่า งานสอนหนังสือนั้น ควรเสนอให้เป็นงานส่วนหนึ่งของชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี และมอบให้นายณรงค์ สุขานุรณ์ เป็นผู้หารายละเอียดเกี่ยวกับการจะจัดตั้งอาสาพัฒนา ซึ่งเป็นการบำเพ็ญประโยชน์เฉพาะตอนปิดภาคการศึกษาปลายปีอย่างเดียว

กรรมการบริหาร ค่ายพุทธศาสตร์และประเพณี มหาวิทยาลัยมหิดลครั้งที่ 1

อาจารย์ที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษน จาติกวนิช
2. ศาสตราจารย์ นายแพทย์โรจน์ สุวรรณสุทธิ
3. อาจารย์ นายแพทย์ประพันธ์ อาริยมิตร
4. อาจารย์ ดร.วิเชียร จีรวงส์
5. อาจารย์ ปราณี จาติกฤต
6. อาจารย์พิเศษฐ์ ชีโนวรรณ
7. อาจารย์ภาวิช ทองโรจน์

กรรมการที่ปรึกษา

1. นายบุญเลี้ยง อุกฤษณ์ ประธานชุมนุมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล 2512-2513

2. นายสุวัฒน์ สิ้นสุวงศ์ ประธานชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณี

กรรมการอำนวยการ

1. กองอำนวยการ

ผู้อำนวยการ

นายณรงค์ สุขานุรณ์

รองผู้อำนวยการ

นายวีระ รุจิพร

รองผู้อำนวยการ

เลขานุการ

รองเลขานุการ

รองเลขานุการ

เหรัญญิก

ทะเบียน

สารณียกร

รองสารณียกร

2. กองประสานงาน

แผนกโครงการ

ที่ปรึกษาแผนกโครงการ

แผนกพัสดุ

แผนกประชาสัมพันธ์

รองแผนกประชาสัมพันธ์

รองแผนกประชาสัมพันธ์

แผนกสวัสดิการ

รองแผนกสวัสดิการ

แผนกสันตนาการ

รองแผนกสันตนาการ

แผนกอาหาร

เจ้าหน้าที่ประจำ

ถ่ายรูป

พ่อบ้าน

แม่บ้าน

นางสาวรัตนภรณ์ สุนทรชนบาล

นายปราโมทย์ ทองกระจา

นายจิตรกร ธนภูมิชัย

นางสาวชื่นสุข วรรณะพันธ์

นางสาวกานดา ขวพัฒนากุล

นายวิบูลย์ พลอยภัทรภิญโญ

นายชัยนาท จิตตวัฒน์

นายวันชัย ธีวไพบูลย์

นายณรงค์ สุขามูรณ์

นายประพันธ์ หิรัญนุช นิสิตคณะสถา

ปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายสุพจน์ ศรีตระกูล

นางสาวปิยะพันธ์ ณ นคร

นายปราชญ์ บุญยวงศ์วิโรจน์

(ศิลปกรรม) นายพนัส เฉลิมแสนยากร

นายมนตรี ถนอมเกียรติ

นายสุรศักดิ์ ปุ่จควรางกูร

นายประพัฒน์ วิเศษจินดาวัฒน์

นางสาวดารกา ธรรมครองอาตม์

นางสาวปรีชา อานันทสกุล

นางสาวอัญชลี เชี่ยวโสธร

นายวันชัย ทิปปประสาน

นางสาววิชนี รัตนพันธ์ นิสิตคณะ

อักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไปรษณีย์

นายไพศาล จันทรพิทักษ์

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมจริยธรรม “สามัคคี อดทน เสียสละ” แก่นักศึกษา
2. บำรุงพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงทางอ้อม
3. ฝึกให้นักศึกษารับผิดชอบต่อตัวเองและส่วนรวม รวมทั้งแสดงความคิดเห็น และเป็นสื่อสร้างความเข้าใจอันดีในหมู่นักศึกษา
4. ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นต่างๆ โดยถือเป็นการทัศนศึกษาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งนี้ต้องไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองใดๆทั้งสิ้น

3. ชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์สโมสรนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

ก่อนที่จะมาเป็นชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์

เมื่อค่ายพุทธศาสตร์และประเพณี ครั้งที่ 1 ที่บ้านเข็บบ จังหวัดมหาสารคาม สำเร็จลงด้วยดี ชาวค่ายทุกคนก็เล็งเห็นความสำคัญของการทำงานค่ายอาสาพัฒนา จึงได้จัดตั้งค่ายอาสาพัฒนาในนามของค่ายพุทธศาสตร์และประเพณีขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ที่จังหวัดบุรีรัมย์ การจัดตั้งค่ายอาสาพัฒนาครั้งที่ 2 นี้ มีอุปสรรคเกี่ยวกับคำว่า พุทธศาสตร์และประเพณี ประการแรกเกี่ยวกับงานด้านถาวรวัตถุ เราไม่อาจจะหาโครงการงานที่เกี่ยวกับทางศาสนา เช่น สร้างศาลาการเปรียญได้ง่ายนัก และเป็นการจำกัดตัวเองมากเกินไปทางด้านอาสาพัฒนาและ

การจัดหาทุนบางอย่างซึ่งไม่อาจใช้คำว่าพุทธศาสตร์ได้ ประกอบกับการดำเนินงานที่ไม่สามารถประสานกับทางชุมชนพุทธศาสตร์และประเพณีที่สังกัดอยู่ด้วย จึงคิดที่จะแยกออกมาเป็นงานค่ายอาสาพัฒนาอย่างแท้จริง โดยตอนแรกคิดจะตั้งในรูปของชุมชนค่ายอาสาพัฒนา

ในปีนั้น อุปนายกสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลได้เสนอแนะว่า ในสโมสรฯยังขาดหน่วยงานที่จะทำงานเกี่ยวกับด้านสาธารณประโยชน์อยู่ มหาวิทยาลัยอื่นๆ ก็มีหน่วยงานที่ทำงานประเภทนี้แล้ว จึงแนะว่าแทนที่จะตั้งชุมชนซึ่งดำเนินงานแค่ปลายปี ก็ตั้งค่ายอาสาพัฒนา ควรตั้งมาเป็นชุมชนที่ดำเนินงานตลอดปี ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามากกว่า เมื่อได้มีการประชุมกรรมการค่ายแล้ว จึงได้จัดร่างระเบียบของชุมชนใหม่เรียกชุมชนผู้บำเพ็ญประโยชน์ได้

ปีนี้ชุมชนผู้บำเพ็ญประโยชน์ เพิ่งดำเนินงานเป็นปีแรก ยังไม่มีกิจกรรมระหว่างปีมากนักงานส่วนใหญ่จะหนักไปทางด้านค่ายอาสาพัฒนา เราหวังว่าในปีต่อไปจะได้มีกิจกรรมระหว่างปีที่มีประโยชน์ในด้านการฝึกนักศึกษาอย่างมากกว่านี้ เพื่อฝึกฝนนักศึกษาพร้อมที่จะออกไปรับใช้สังคมเมื่อจบการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษน จาติกวณิช

ศาสตราจารย์ ดร. กัจจกร มนูญปิฏ

อาจารย์ ดร. วิเชียร จีรวงศ์

อาจารย์ ดร. ประคน จาติกวณิช

อาจารย์ธิดา ถาวรเศรษฐ์

อาจารย์การดา พุกกะคุปต์

อาจารย์บุญยง ดันติศิริระ

อาจารย์ภาวิช ทองโรจน์

อาจารย์มนตรี ถนอมเกียรติ

1) วัตถุประสงค์

- 1.1 ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักใช้เวลาว่างบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
 - 1.2 ส่งเสริมจริยธรรม “สามัคคี อดทน เสียสละ” แก่นักศึกษา
 - 1.3 ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักแสดงความคิดเห็นและริเริ่มสร้างสรรค์ในทางที่ดี
 - 1.4 ส่งเสริมให้นักศึกษารับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
 - 1.5 สร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหมู่นักศึกษาทั้งในคณะต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยและต่างมหาวิทยาลัย
 - 1.6 จัดตั้งค่ายอาสาพัฒนาในระหว่างปิดภาคฤดูร้อน เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าใจสภาพในชนบท และศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่างๆ
 - 1.7 การดำเนินงานของชุมนุมจะไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองใดๆ ทั้งสิ้น
- การจัดตั้งค่ายอาสาพัฒนา ในระหว่างการปิดภาคฤดูร้อน โดยใช้ชื่อค่ายว่า “ค่ายสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล” ใช้ชื่อย่อว่า “ค่าย สมม.” และจะบริหารงานโดยคณะกรรมการดำเนินงาน

2) สำนักงาน

สำนักงานสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลเป็นสถานที่ทำการชั่วคราวจนกว่าจะมีสำนักงานถาวร

4. โรตาแรคท์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติความเป็นมา

โรตาแรคท์ เป็นสโมสรสำหรับฝึกให้นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

มีความรับผิดชอบและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ภายใต้นโยบาย
“บริการเหนือตนเอง” ก่อกำเนิดโดยสโมสรโรตารีนานาชาติ จึงจะเป็นสโมสร
โรตาแรคท์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2520) มีสโมสรโรตาแรคท์
ที่สมบูรณ์แล้วกว่า 1,000 แห่ง ในกว่า 50 ประเทศ

สำหรับโรตาแรคท์มหาวิทยาลัยมหิดล ก่อตั้งโดยความริเริ่มของ
รศ.นายแพทย์กฤษดา สุรินทร์เวช คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี และสมาชิก
สโมสรโรตารีกรุงเทพฯ และได้รับการรับรองจากโรตารีนานาชาติ เมื่อวันที่ 25
ธันวาคม 2514 นับเป็นสโมสรโรตาแรคท์แห่งที่ 4 ในจำนวน 16 แห่งของ
ประเทศไทย

กิจกรรมในอดีต

- 1) โครงการเผยแพร่ความรู้เรื่องประชากรแก่ชาวสลัม
- 2) โครงการสงเคราะห์เด็กอ่อน ณ สถานแรกรับเด็กอ่อนพญาไท
- 3) โครงการคุยกับเด็ก ณ สถานสงเคราะห์เด็กพญาไท เพื่อให้
ความอบอุ่นทางจิตใจแก่เด็กกำพร้า, มีปัญหาทางบ้าน, เด็กเร่ร่อน ที่เข้ามาอยู่
ณ สถานสงเคราะห์เด็กแห่งนี้ โดยจัดเป็นโครงการระยะยาวร่วมกับโครงการ
สงเคราะห์เด็กอ่อน
- 4) จัดพาเด็กของสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพญาไท และสถาน
สงเคราะห์เด็กหญิงพญาไท เทียวสวนสัตว์ดุสิตในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ
- 5) จัดหาสมาชิกไปให้ความอบอุ่นและบันเทิงแก่เด็ก ณ สถานสง
เคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จ.นนทบุรี เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
- 6) รับบริจาคเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เพื่อมอบให้สถานสงเคราะห์เด็ก
ชายบ้านปากเกร็ด เนื่องจากได้ทราบจากเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ว่ายัง
ขาดแคลนเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มจำนวนมาก
- 7) โครงการตรวจกลุ่มเลือด ให้กับนักศึกษาใหม่ของมหาวิทยาลัย
มหิดลและนักเรียนโรงเรียนต่างๆ พร้อมทั้งชักชวนให้มีการบริจาคโลหิต
- 8) จัดหาสมาชิกเข้าชมขบวนการ Pasturization ของโรงงานผลิต

อาหารนมโฟรโมสต์

9) จัดอภิปรายเกี่ยวกับวิชาชีพต่างๆ ทางด้านสาธารณสุข เพื่อเป็นแนวทางตัดสินใจเลือกคณะของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

10) จัดค่ายตามโครงการห้องสมุดชนบท เพื่อจัดหาหนังสือและสถานที่อ่านหนังสือให้แก่นักเรียนและประชาชน ณ หมู่บ้านวังโพธิ์ ต.ไชยบุรี อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม ในเดือนเมษายน 2518

11) จัดค่ายเพื่อสร้างโรงเรียนแบบประหยัด และให้ความรู้ด้านอนามัยแก่ชาวชนบท ณ หมู่บ้านวังแคน ต.สวนหม่อน อ.ปทุมธานี จ.ขอนแก่น ในเดือน เมษายน 2519

ในรอบปี 2520 - 21 มีผลงานดังนี้

1) รับบริจาคเสื้อผ้าเพื่อนำไปมอบให้กับประชาชนที่อยู่ในดินแดนทุรกันดารห่างไกล ในช่วงเดือนธันวาคม ถึง มกราคม ซึ่งอาสาศนาหวจัด

2) จัดทัศนศึกษา การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษโดยใช้สมุนไพรที่สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก จ.สระบุรี

3) จัดนิทรรศการต่อต้านยาเสพติด และส่งเสริมสุขภาพเยาวชน ระหว่างวันที่ 12 - 13 มกราคม เนื่องในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ 2521

4) จัดทำสมุดโรดแมท มหาวิทยาลัยมหิดล จำหน่ายแก่นักศึกษา ในราคาถูกลง ในวาระเปิดเทอมปีการศึกษา 2520 - 2521

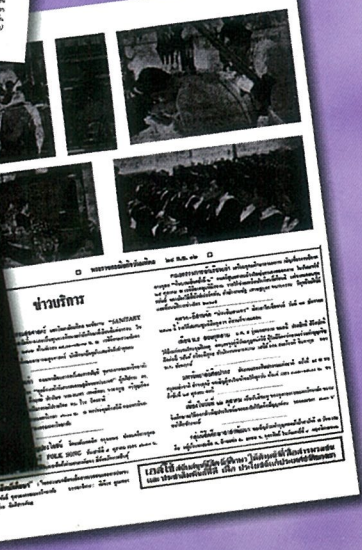
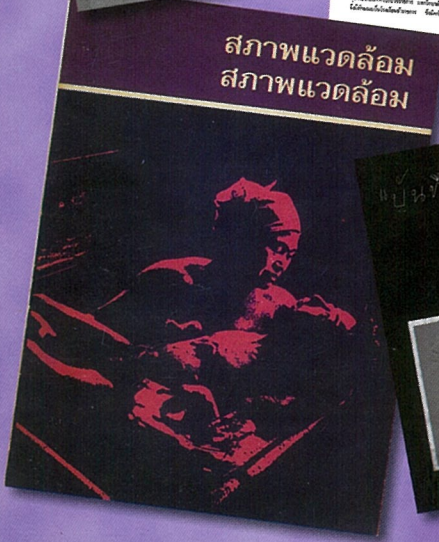
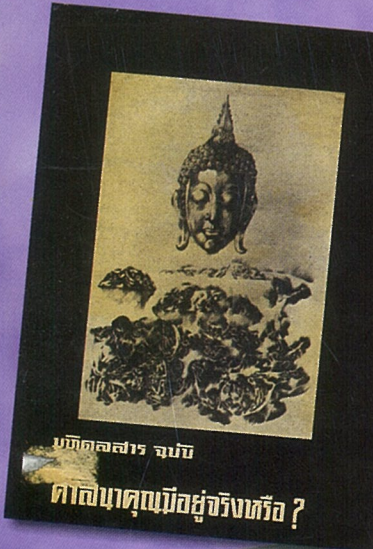

ภาค 2 ประสานประชาชน อุทิศตนเพื่ออุดมการณ์ (14 ตุลาคม 2516-6 ตุลาคม 2519)

- สังคมไทย และ มหาวิทยาลัยมหิดล หลัง 14 ตุลาคม 2516
- ตึกสันทานการ กับ กลุ่มกิจกรรมต่างๆ
- การเคลื่อนไหว การศึกษาและสาธารณสุขเพื่อประชาชน
- นักศึกษามหิดล กับขบวนการ กรรมกร ชาวนา และการเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนไขของ อมเรศ และ ปรีดา
- การปรานปรามนักศึกษาประชาชนในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

ภาค 3 ฟื้นความหวัง สร้างกำลังใจ มุ่งรับใช้สังคม (หลัง 6 ตุลาคม 2519 ถึง ปัจจุบัน)

- เมืองไทย และขบวนการนักศึกษาไทย หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519
- การรื้อฟื้นกิจกรรมเพื่อสังคมของนักศึกษามหิดล หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519
- บัณฑิตมหิดล กับการพัฒนางานสาธารณสุขในชนบท
- การเข้าร่วมกับกองกำลังอาวุธและการสาธารณสุขในชนบท ของนักศึกษามหิดล
- คลื่นลูกที่สาม การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในบริบททั่วโลก และในสังคม
- การกลับสู่ห้องเรียน ของเพื่อนจากชนบท
- บัณฑิตรวมมหิดล

ปุมประวัติศาสตร์ มหิดลเพื่อประชาธิปไตย

ภาคที่ 1 : ก่อเกิดขบวนการ

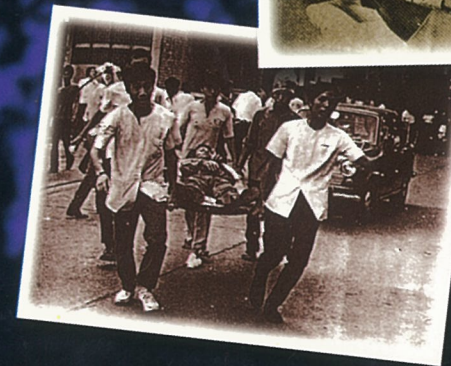
ปุมประวัติศาสตร์

มหิดลเพื่อประชาธิปไตย

ภาคที่ 1 : ก่อเกิดขบวนการ

บันทึก “ปุมประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตย”
ขึ้นไว้เป็นตัวอักษร เพื่อเป็น “ความรู้สาธารณะ”
เมื่อเป็นความรู้สาธารณะ สาธารณะก็สามารถเข้ามามีส่วน
ในการตรวจสอบเพื่อความถูกต้องต่อข้อเท็จจริง
และใช้ประโยชน์เพื่อมนุษยสาธารณะต่อไป

ประเวศ วะสี
๓ เมษายน ๒๕๕๖

ปลูกศรัทธา ความดีไว้ในแผ่นดิน

ปูมประวัติศาสตร์
มหิดลเพื่อปวงชนไทย
 ภาคที่ 1 : ก่อเกิดขบวนการ

ล่งสงครามอินโดจีน?

ปณตสัมมนา

มณามหาวิทยาลัยมหิตล

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

๗-๓๐ ธันวาคม ๒๕๐๖

บทวิจัย ๑ คณะสาธารณสุขศาสตร์

เนิน จันทนครราชสีมา

จากฝรั่งเศส

[illegible]

ปูมประวัติศาสตร์มติดลเพื่อประชาธิปไตย

ภาคที่ 1 “ก่อเกิดขบวนการ”

คณะที่ปรึกษาของบรรณาธิการ

น.พ.วิชัย โชควิวัฒน์, พ.ศ.ธิดา โตจิราการ, น.พ.หลวง โตจิราการ,
น.พ.จรัส สรพพัฒน์, วุฒิพงษ์ เลหาไฟโรจน์, ภก.เจนญา ธงวิภากร

บรรณาธิการ : น.พ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์

กองบรรณาธิการ

จุฬาลักษณ์ ภูเก็ด, ดุษฎี ราชเกษ
กฤษฎีกา บรรณกิจธร, สาลิกา สรพพัฒน์
ดร.จันทน์ สรพพัฒน์, ก.ณ.เมธินี คุปพิทยานันท์

พิมพ์ครั้งแรก เมษายน 2546

จำนวนพิมพ์ 3,000 เล่ม

ISBN : 974-91168-6-0

ราคา 250 บาท

จัดทำโดย : บริษัท จานดี จำกัด โทร. 02580-0559, โทรสาร 02580-0058

ออกแบบ : บริษัท อัลฟ่า มีเดีย จำกัด

พิมพ์ที่ : บริษัท อัลฟ่า มีเดีย จำกัด โทร. 0-2277-8455

